D. ZLATOPOLSKI

NEUVOSTO LIITON VALTIORAKENNE

D. L. ZLATOPOLSKI

NEUVOSTOLIITON VALTIORAKENNE

VIERASKIELISEN KIRJALLISUUDEN
KUSTANNUSLIIKE
MOSKOVA

Д. Л. Златопольский

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УСТРОЙСТВО СССР

Suomentaneet T. AHAVA,
A. AIROLA,
R. SYKIÄINEN

TEKIJÄLTÄ

Tässä kirjassa valaistaan neuvostolaista federalismia, federaatioaatteiden syntyä ja kehitystä, niiden toteutumista elämässä ja uudentyyppisen federatiivisen valtion — Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton — perustamista. Kirjassa tarkastellaan muodoltaan erilaisia neuvostofederaatioita — Venäjän Sosialistista Federatiivista Neuvostotasavaltaa, Taka-Kaukasian Sosialistista Federatiivista Neuvostotasavaltaa ja Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liittoa (SNTL).

Tekijä on pyrkinyt kuvaamaan V. I. Leninin merkittävän osuuden neuvostolaisen liittovaltion rakentamisessa.

Kirjassa eritellään SNTL:n ja liittotasavaltojen suvereniteettia ja niiden keskinäisiä suhteita, SNTL:n ja liittotasavaltojen toimivaltaa sekä perustuslaillisesti säädettyjä liittotasavaltojen suvereenisuuden takeita.

Tekijä tarkastelee autonomiaongelmaa eritellen autonomian eri muotoja, kuten autonomista tasavaltaa, autonomista aluetta ja kansallista piirikuntaa ja niiden kunkin oikeusasemaa.

Tekijä käsittelee yksityiskohtaisesti hallinnollista aluejakoa ja kansalaisuutta koskevia kysymyksiä, selostaa niiden ja federaatio-ongelman välistä yhteyttä.

Kirjan tekijä on yrittänyt tuoda esiin sen, että neuvostolaisessa federaatiossa, Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitossa, johon kuuluu toista sataa kansakuntaa, kansallista ryhmää ja kansallisuutta, on kansallisuuskysymys aina ratkaistu johdonmukaisen demokratismin tietä; on syntynyt kansojen murtumaton ystävyys ja luotu kaikki edellytykset kansallisen valtio- ja kulttuurielämän kukoistukselle.

Lukijalle nyt tarjottavan kirjan „Neuvostoliiton valtiorakenteen" ensimmäinen venäjänkielinen painos ilmestyi Moskovassa syksyllä 1960 [1].

[1] Ks. Д. Л. Златопольский, „Государственное устройство СССР", Москва, 1960 г., стр. 300.

Tekijä on tehnyt tätä laitosta varten eräitä lyhennyksiä venäjänkieliseen painokseen verrattuna pienentääkseen kirjan kokoa. On poistettu mm. eräisiin neuvostolaista sosialistista federaatiota, neuvostolaista autonomiaa ja kansalaisuutta koskevien kysymysten alalla työskenteleviin tiedemiehiin kohdistuva arvostelu.

Tästä laitoksesta on poistettu niin ikään ehdotukset de lege ferenda, ts. ehdotukset uusien lakien ja muiden ohjeellisten säännösten julkaisemisesta, joiden tarkoituksena on parantaa neuvostolaista federalismia, autonomiaa ja kansalaisuutta koskevaa lainsäädäntöä.

Nämä ja eräät muut supistukset on tehty kirjaan sen vuoksi, että nuo kohdat eivät tekijän mielestä kiinnosta ulkomaalaista lukijaa.

Jos joku lukijoista haluaa tutustua syvällisemmin kirjassa kosketeltuihin ongelmiin, niin hänen käytettävinään ovat kirjan venäjänkielinen painos ja neuvostolehdistössä julkaistut arvostelut [1].

[1] Ks. aikakauslehteä „Советы депутатов трудящихся", 1960 г. № 11 ja aikakauslehteä „Партийная жизнь Казахстана", 1961 г. № 4.

I luku

MITÄ ON SNTL:n VALTIORAKENNE JA MITKÄ OVAT SEN PERIAATTEET

1. §. Mitä on valtiorakenne

SNTL:n valtiorakenne tarkoittaa toisaalta Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton (SNTL:n) ja toisaalta liittotasavaltojen ja autonomisten yksiköiden välisten valtiollisten yhteyksien muotoa, noiden yksiköiden oikeusasemaa sekä hallinnollista aluejakoa, liiton kansalaisuuden ja eri tasavaltojen kansalaisuuden välistä suhdetta[1].

[1] Neuvostoliiton valtiotieteilijät määrittelevät eri tavalla Neuvostoliiton valtiorakenne-käsitteen; kuitenkin poikkeuksetta kaikki katsovat kansalaisuutta sekä hallinnollista aluejakoa koskevien kysymysten kuuluvan Neuvostoliiton valtiorakenteen ongelmiin.

Ks. И. Д. Левин, Понятие и формы государственного устройства СССР, „Советское государственное право", М., 1948, стр. 190, 191; Н. Я. Куприц, Государственное устройство СССР, М., 1952, стр. 82, 89; А. И. Денисов, Государственное устройство СССР, союзных и автономных республик, М., 1954, стр. 18, 22; Н. П. Фарберов, Государственное устройство, „Советское государственное право", М., 1950, стр. 126; Б. В. Щетинин, Понятие и формы государственного устройства, „Советское государственное право", М., 1955, стр. 137; А. И. Денисов, М. Г. Кириченко, „Советское государственное право", М., 1957, стр. 113; Я. Н. Уманский, „Советское государственное право", М., 1959, стр. 126—127. Mielenkiintoisissa kirjoituksissa, joissa käsitellään juuri valtiorakenne-käsitettä, esitetään sama mielipide tästä kysymyksestä: ks. Н. В. Крупский, К вопросу о понятии советского государственного устройства, „Вестник Московского Университета" 1952 г. № 7, стр. 107; С. И. Русинова, Социалистическое унитарное государство как форма государственного устройства, „Вестник Ленинградского Университета" 1957 г. №. 11, стр. 102.

Proletariaatin diktatuuri on ollut niitä tärkeimpiä Neuvostoliiton valtiorakenteen muotoon vaikuttaneita tekijöitä, jotka ovat määränneet sen olemuksen ja luonteen [1].

Neuvostoliitossa proletariaatin diktatuuri on täyttänyt maailmanhistoriallisen tehtävänsä — turvannut sosialismin voiton ja käynyt maan sisäisen kehityksen tehtävien kannalta katsoen tarpeettomaksi. Nykyisessä kommunistisen yhteiskunnan laajamittaisen rakentamisen vaiheessa neuvostovaltio on koko kansan valtio, koko kansan etujen ja tahdon ilmentämisen elin. Nimenomaan tästä koko kansan valtion luonteesta määräytyy nykyään SNTL:n valtiorakenne. Sitä paitsi on muitakin tekijöitä, joidenka takia federaation muodostaminen SNTL:ssa oli välttämätöntä. Niistä on neuvostovaltion monikansallisuudella erittäin tärkeä merkitys. Paitsi näitä kahta tekijää on olemassa muitakin syvällisiä taloudellisia, poliittisia ja historiallisia syitä, joiden vuoksi maassamme syntyi Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitoksi muodostunut federaatio.

On olemassa kaksi valtiorakenteen muotoa: unitaarinen (eli yhtenäinen) valtio ja federatiivinen (eli yhdistynyt) valtio. Unitaarinen valtio jakaantuu alueisiin, aluepiireihin, piireihin tai muihin hallinnollisiin alueyksiköihin. Siihen ei kuulu muita valtioita. Tällaisia unitaarisia valtioita ovat SNTL:oon kuuluvat liittotasavallat: Ukraina, Valko-Venäjä, Kazahstan ja muut. Unitaarisessa valtiossa on joko yksi valtiovallan ylin elin tahi niitä voi olla useampia sekä yksi hallitus. Niiden toimivalta ulottuu koko maan alueelle.

Federaatiossa on useita valtioita, jotka ovat yhtyneet yhdeksi uudeksi valtioksi. Esimerkkinä federaatiosta mainittakoon Venäjän Sosialistinen Federatiivinen Neuvostotasavalta (VSFNT), johon kuuluu 16 autonomista tasavaltaa. Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitto on niin ikään federaatio, joka yhdistää 15 liittotasavaltaa vapaaehtoisuus- ja yhdenvertaisuusperiaatteen pohjalla.

---

[1] Proletariaatin diktatuuri ei edellytä ehdottomasti, että valtiorakenteen pitäisi välttämättä olla muodoltaan federatiivisen. Havainnollisena esimerkkinä tästä on Kiinan Kansantasavalta, joka valtiorakenteensa puolesta on unitaarinen valtio.

Konfederaatiossa sen sijaan yhdistyy keskenään kaksi valtiota tai useampia valtioita, muodostamatta kuitenkaan yhtä uutta valtiota. Federaatio on liittovaltio, kun taas konfederaatio on valtioliitto.

Konfederaation perustaminen vahvistetaan tavallisesti valtioiden välisellä sopimuksella. Myös federatiivisen valtion muodostaminen voidaan toisinaan vahvistaa sopimuksella. Sittemmin tätä sopimusta kuitenkin täydennetään sen perusteella hyväksytyssä perustuslaissa. Niinpä kun neljä riippumatonta neuvostotasavaltaa: Venäjän SFNT, Ukraina, Valko-Venäjä ja Taka-Kaukasian SFNT yhtyi vuonna 1922 yhdeksi uudeksi federatiiviseksi valtioksi, Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitoksi, niin tämä niiden historiallinen teko varmistettiin Sopimuksella SNTL:n muodostamisesta ja Julistuksella SNTL:n muodostamisesta. Myöhemmin, vuonna 1924, näiden asiakirjojen pohjalla hyväksyttiin SNTL:n Perustuslaki. Federaatio ja konfederaatio eroavat toisistaan ennen kaikkea siinä, missä oikeudellisessa muodossa vahvistetaan valtiolliset yhdyssiteet. Federaatiossa se tapahtuu perustuslain ja konfederaatiossa sopimuksen perusteella.

Sen vuoksi federaatio on luonteeltaan valtio-oikeudellinen yhdistymä, mutta konfederaatio kansainväliseen oikeuteen perustuva yhdistymä.

Erotuksena konfederaatiosta federaatiossa säännöstellään aluekysymys oikeudellisesti. Federaatiossa on yhtenäinen alue, joka on luotu yhdistämällä federaation subjektit yhdeksi liittovaltioksi. Konfederaatiossa ei ole koko yhdistymän yhtenäistä aluetta, vaan siihen kuuluvat liiton solmineiden erillisten valtioiden alueet.

Federaatiossa ja konfederaatiossa ratkaistaan eri tavalla kansalaisuuskysymys. Federaatiossa on yhtenäinen liiton kansalaisuus ja tavallisesti samalla myös siihen yhtyneiden osien kansalaisuus. Konfederaatiossa ei ole koko yhdistymän yhtenäistä kansalaisuutta. Siinä on kunkin liittoon yhtyneen erillisen valtion kansalaisuus.

Federaatiossa muodostetaan koko liittovaltiota varten yhteiset valtiovallan ja valtionhallinnon

ylimmät elimet, kun taas konfederaatiossa ei s e l l a i s i a elimiä ole.

Konfederaatiossa on tosin elin, joka päättää koko liiton yhteisistä asioista. Tämän elimen julkaisemat asetukset eivät kuitenkaan ole ehdottomasti voimassa kaikkien yhdistymään kuuluvien valtioiden alueella. Asia on nimittäin siten, että konfederaation subjekteilla on mitätöntämisoikeus, ts. ne voivat katsoa konfederaation elimen hyväksymät asetukset mitättömiksi omalla alueellaan. Federaation subjekteilla ei ole tällaista oikeutta. Päinvastoin federaation yleisliittolaisilla vallanelimillä on tietyissä tapauksissa (esimerkiksi kun federaation subjektin laki on ristiriidassa yleisliittolaisen lain kanssa) oikeus kumota federaation subjektien julkaisemia asetuksia.

Federaation ja konfederaation aseelliset voimat eroavat rakenteellisesti toisistaan. Federaatiossa koko liittovaltiolla on yhtenäiset armeija, ilma- ja merilaivasto. Sitä paitsi, kuten sosialistisen federaation valtiollisen rakennustyön käytäntö osoittaa, tämän federaation subjektitkin voivat toisinaan muodostaa sotatoimiyhtymiä. Konfederaatiossa on erillisten valtioiden armeijat, joita tavallisesti yhdistää yhteinen armeijanjohto.

Federaatiossa ja konfederaatiossa on erilainen verojärjestelmä. Federaatiossa on yhtenäinen koko liittovaltion verojärjestelmä. Konfederaatiossa säilyy kussakin siihen kuuluvassa valtiossa oma verojärjestelmänsä. Konfederaation rahavarojen peruslähteenä ovat eri valtioiden suorittamat maksut.

Neuvostofederaatio, joka perustuu valtioiden tasavertaisuuteen ja vapaaehtoiseen yhdistymiseen demokraattisen sentralismin periaatteita noudattaen, turvaa työtätekevien miljoonaisten joukkojen mukaanvetämisen valtiolliseen rakennustyöhön. Neuvostofederaation kehityssuuntana on sosialistisen demokratian jatkuva laajentaminen. Se ilmenee kansallisen valtioelämän kukoistuksena, liittotasavaltojen suvereenisuuden lujittamisena, autonomisten tasavaltojen oikeuksien laajentamisena, sosialististen kansakuntien ystävyyden ja yhteistoiminnan lujittamisena. Neuvostofederaation kehitys määräytyy sosialismin ja kommunismin rakennustyön kulusta SNTL:ssa.

2. §. SNTL:n valtiorakenteen periaatteet

Federaatio ei ole SNTL:n valtiorakenteen ainoa muoto. 36:sta sosialistisesta neuvostovaltiosta (SNTL, 15 liittotasavaltaa ja 20 autonomista tasavaltaa) 34 on unitaarista valtiota ja 2 federatiivista valtiota, nimittäin SNTL ja Venäjän SFNT. Sellainen federaatio kuin SNTL on erittäin merkittävä siksi, että se on sekä unitaaristen että federatiivisten valtioiden yhteinen valtioliiton muoto.

SNTL:n valtiorakenteen periaatteet määräytyvät neuvostovaltion sosialistisesta olemuksesta, proletariaatin dik tatuurista, joka turvaa maksimaalisen laajan demokratian ja kansanjoukkojen laajan osallistumisen demokraattiseen sentralismiin perustuvan neuvostolaisen kansallisen valtiolaitoksen rakentamiseen. SNTL:n valtiorakenteen periaatteita ovat kansallisuuksien vapaa kehitys ja proletaarinen internationalismi.

1. Kansallisuuksien vapaan kehityksen periaate tuli oikeudellisesti vahvistetuksi jo neuvostovaltion ensimmäisissä asetuksissa, jotka hyväksyttiin Neuvostojen II yleisvenäläisessä edustajakokouksessa. Näiden asetusten — edustajakokouksen „Työläisille, sotilaille ja talonpojille" osoittaman vetoomuksen ja Rauhandekreetin — lähtökohtana oli leniniläisen kansallisuuspolitiikan perusperiaate, nimittäin kansakuntien itsemääräämisoikeus aina eroamiseen ja itsenäisen valtion muodostamiseen saakka. Venäjän kansojen oikeuksien julistuksessa sitä paitsi varmistettiin Venäjän alueella asuvien vähemmistökansallisuuksien ja kansallisten ryhmien vapaat kehittymismahdollisuudet.

Kansallisuuksien vapaan kehityksen periaate on saanut oikeudellisen ilmauksen neuvostovaltion monilukuisissa asetuksissa autonomisten alueiden muuttamisesta autonomisiksi tasavalloiksi ja autonomisten tasavaltojen muuttamisesta liittotasavalloiksi, uusien autonomisten alueiden ja autonomisten sekä liittotasavaltojen muodostamisesta. Niinpä Neuvostojen XIII yleisvenäläisessä edustajakokouksessa hyväksyttäessä päätöstä Kirgiisian autonomisen alueen muuttamisesta Kirgiisian autonomiseksi tasavallaksi „pidettiin lähtökohtana Lokakuun

vallankumouksen julistamaa kansojen itsemääräämisen periaatetta..."[1].

Kansallisuuksien vapaan kehityksen periaate merkitsee, että niillä on oikeus ilmaista vapaasti tahtonsa valitessaan kansallisen valtiolaitoksensa muotoa. Kansakunnan tai kansallisen ryhmän tahto on eräs ratkaisevista tekijöistä, joita lähtökohtanaan pitäen se luo kansallisen valtion tai kansallisen valtiomuodostuman — liittotasavallan, autonomisen tasavallan, autonomisen alueen tai kansallisen piirikunnan. Niinpä „Turkestanin ASNT:n jaon vahvistamista" koskevan Neuvostojen XII yleisvenäläisen edustajakokouksen päätöksen mukaisesti Venäjän SFNT:ssa muodostettiin kaksi uutta autonomista aluetta: Kara-Kirgiisia ja Kara-Kalpakia. Tässä päätöksessä tähdennettiin, että eräs uusien autonomisten alueiden muodostamisen ratkaisevista tekijöistä oli niiden kansojen tahto ja että päätös hyväksyttiin „pitäen lähtökohtana kansojen itsemääräämisen periaatetta" ja ottaen huomioon Turkestanin Autonomisen Sosialistisen Neuvostotasavallan työläis- ja talonpoikaisjoukkojen tahdonilmauksen[2].

Kansallisuuksien vapaa kehitys edellyttää, että kansallisen valtiolaitoksen rakennustyön kulussa huomioidaan väestön kansallinen kokoomus. Väestön kansallisella kokoomuksella on muiden tekijöiden ohella oleellinen merkitys kyseisen kansakunnan tai kansallisen ryhmän valitessa kansallisen valtiolaitoksensa muotoa ja kehitellessä edelleen tuota muotoa. Niinpä vuonna 1928 Venäjän SFNT:n Valtion suunnittelukomissio ja SNTL:n Valtion suunnittelukomissio ehdottivat Komin autonomisen alueen lakkauttamista ja sen liittämistä uuteen Koilliseen alueeseen. Vastustaessaan tätä ehdotusta Komin autonomisen alueen puolue- ja valtionelimet tähdensivät useissa ylemmille elimille esittämissään asiakirjoissa autonomisen alueen väestön kansallisen kokoomuksen yhtäläisyyden merkitystä ratkais-

[1] СУ РСФСР 1927 г. № 40, ст. 258 (alleviivannut tekijä — *D. Z.*).

[2] СУ РСФСР 1925 г. № 31, ст. 222. Kansallisuuksien vapaan kehityksen periaatetta noudattaen Neuvostoliiton Korkein Neuvosto hyväksyi lain Moldavian SNT:n muodostamisesta (ks. „Седьмая сессия Верховного Совета СССР. Стенографический отчет", М., 1940, стр. 183). Neuvostoliiton valtiovallan elimet ovat hyväksyneet samanluontoisia asetuksia liittotasavaltojen valtiorakennetta muutettaessa (ks. esimerkiksi „Ведомости Верховного Совета СССР" 1958 г. № 17, ст. 292).

taessa tätä kysymystä lopullisesti. Eräässäkin noista asiakirjoista sanottiin näin: „...Enemmän kuin millään muulla kansallisella alueella Komin alueen kansallisen kokoomuksen yhtäläisyys (komeja 92 prosenttia) kannustaa puolueen politiikkaa vastaavasti pyytämään, että se jätettäisiin itsenäiseksi hallinnolliseksi talousalueeksi" [1].

Kansallisuuksien vapaan kehityksen periaate merkitsee niiden vapaata tahdonilmaisua valtiorakenteen muotoa valittaessa. Kansakunnat voivat valita valtiorakenteensa muodoksi federaation, kuten tekivät Venäjän SFNT:n kansat, tahi perustaa unitaarisen valtion, kuten tapahtui Ukrainassa ja muissa liittotasavalloissa.

Kansallisen valtion muotojen ja valtiorakenteen muotojen määrittelyssä on oleellinen merkitys poliittisilla ja historiallisilla olosuhteilla, talouden kehitystasolla, kyseisen alueen kansallisella kokoomuksella ja muilla seikoilla.

Kansallisuuksien vapaan kehityksen periaate merkitsee kansallisen kielen kehittämistä. Neuvostovalta on aina pitänyt huolta kansallisen kulttuurin ja kansallisen kielen kehittämisestä.

Neuvostovaltion elimet ovat järkähtämättä täyttäneet tätä tehtävää. Niinpä SNTL:n Toimeenpanevan Keskuskomitean (TpKK:n) Kansallisuuksien Neuvoston työsuunnitelmassa vuodeksi 1927 edellytettiin, että SNTL:n TpKK:n Kansallisuuksien Neuvoston Puhemiehistön tuli valvoa vakinaisesti eri tavoin liittotasavaltojen ja autonomisten tasavaltojen Toimeenpanevien Keskuskomiteain Puhemiehistöjen sekä autonomisten alueiden Toimeenpanevien Komiteain toimintaa „...paikallisen väestön äidinkielen ottamisessa valtionvirastojen asiainhoidon kieleksi.., paikallisen väestön omakielisten kerhotalojen ja muiden sivistyslaitosten verkon kehittämisessä, kaikenasteisten paikallisen väestön omakielisten oppilaitosten ja myös ammatti- ja teknillisten sekä maatalousopistojen verkon laajentamisessa, takapajuisten kansallisuuksien kielillä harjoitettavan kustannustoiminnan kehittämisessä..." [2].

Liitto- ja autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa on pykäliä, jotka vahvistavat lakien julkaisemisen sen

[1] ЦГАОР СССР, ф. 3316, оп. 21, д. 915, л. 10. Ks. myös л. 32.
[2] ЦГАОР СССР, ф. 3316, оп. 19, д. 840, л. 62—63.

kansakunnan kielellä, minkä mukaan tasavalta on saanut nimensä. Valko-Venäjän, Kazahstanin, Liettuan, Moldavian, Latvian, Kirgiisian, Tadžikistanin ja Eestin sekä joidenkin autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa on sanottu, että näiden valtioiden lait julkaistaan myös vähemmistökansallisuuksien kielillä. Liitto- ja autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa sanotaan, että oikeudenkäynti tapahtuu kyseisen tasavallan kielellä ja myös vähemmistökansallisuuksien kielillä, jos sellaisia kansallisuuksia on. Henkilöille, jotka eivät taida näitä kieliä, turvataan mahdollisuus perehtyä täydellisesti asiaa koskeviin aineistoihin ja myös oikeus puhua oikeudessa äidinkielellään. Joidenkin liittotasavaltojen perustuslaissa on pykälä kyseisen tasavallan valtionkielestä. Gruusian SNT:n Perustuslaissa sanotaan: „Gruusian SNT:n valtionkieli on gruusian kieli. Gruusian SNT:n alueella asuville vähemmistökansallisuuksille turvataan oikeus kehittää äidinkieltään ja käyttää sitä vapaasti niin kulttuuri- kuin valtionlaitoksissaankin (156. §). Samanlaisia säännöksiä on Armenian SNT:n Perustuslaissa (119. §) ja Azerbaidžanin SNT:n Perustuslaissa (151. §).

Kansallisuuksien vapaa kehitys edellyttää, että kysymys liitto- ja autonomisten tasavaltojen, autonomisten alueiden ja kansallisten piirikuntien aluemuutoksista ratkaistaan ainoastaan niiden asuttamien kansakuntien tai kansallisten ryhmien selvästi ilmaistun tahdon perusteella ja mukaisesti. Silloin kun liitettiin yhteen Valko-Venäjän alue ja muut sellaiset alueet, joissa valkovenäläinen väestö oli enemmistönä, muodostettiin SNTL:n TpKK:n Puhemiehistön komissio Venäjän SFNT:n ja Valko-Venäjän SNT:n välisen rajan muuttamista varten. Venäjän SFNT ja Valko-Venäjän SNT olivat tasapuolisesti edustettuina tässä komissiossa. Tuloksena oli, että tämä yhdistyminen tapahtui näiden kahden tasavallan välillä tehdyn sopimuksen perusteella, ja sopimuksessa oli ilmaistu vapaasti Venäjän ja Valko-Venäjän kansojen tahto.

2. Proletaarisen internationalismin periaate[1] on erottamattomassa yhteydessä kansallisuuk-

[1] Muutamat tiedemiehet ovat sitä mieltä, että proletaarinen internationalismi on federaation periaate (ks. Я. М. Бельсон, К. Ф. Котов и С. Н. Савицкий, Рецензия на книгу Д. Л. Златопольского

sien vapaan kehityksen periaatteeseen. Tämä yhteys ilmenee siinä, että kumpikin periaate määräytyy neuvostovaltion sosialistisesta olemuksesta. Näiden periaatteiden yhteisyys ilmenee niin ikään siinä, että ne ovat välttämättömiä lähtökohtia ratkaistaessa kansallisuuskysymystä marxilais-leniniläisesti.

Proletaarisen internationalismin periaate varmistettiin jo neuvostovallan ensimmäisissä asiakirjoissa: Neuvostojen II yleisvenäläisen edustajakokouksen asetuksissa, „Venäjän kansojen oikeuksien julistuksessa", jossa esitettiin juhlallisesti leniniläisen kansallisuuspolitiikan perusteet, ja „Työtätekevän ja riistetyn kansan oikeuksien julistuksessa", jossa sanottiin, että on muodostettava vapaiden kansakuntien vapaa liitto.

Proletaarinen internationalismi on sosialististen kansakuntien ystävyyttä ja veljellistä yhteistoimintaa. „Kirjeessä Ukrainan työläisille ja talonpojille Denikinistä saavutettujen voittojen johdosta" V. I. Lenin kirjoitti, että Ukrainan neuvostovallalla on erikoisen tärkeä tehtävä: sen on ratkaistava oikein kansallisuuskysymys, ts. kysymys Ukrainan ja Neuvosto-Venäjän valtiollisista suhteista, mm. federaation muodostamisen tietä. V. I. Lenin tähdensi, että tätä kysymystä ratkaistessaan Ukrainan työläisten ja talonpoikien on pidettävä ohjeenaan proletaarisen internationalismin periaatetta muistaen, että työtätekevien edut „...vaativat eri maiden ja eri kansakuntien työtätekevien mitä täydellisintä keskinäistä luottamusta ja mitä lujinta liittoa" [1].

Neuvostoliiton kommunistinen puolue on pitänyt ja pitää kansallisuuspolitiikassaan lähtökohtana sitä leniniläistä johtoajatusta, että sosialismi ei suinkaan poista kansallisia eroavuuksia ja erikoisuuksia, vaan päinvastoin turvaa

---

„Образование и развитие СССР как союзного государства", М., 1954, „Вестник Академии наук Казахской ССР" 1955 г. № 1, стр. 80; С. Л. Ронин, Пролетарский интернационализм в советском праве, М., 1956, стр. 16). Olisi oikeammin sanoa, että proletaarinen internationalismi on SNTL:n valtiorakenteen periaate ja siksi se koskee paitsi federatiivisia myös unitaarisia sosialistisia neuvostovaltioita. Proletaarisen internationalismin periaate määrää federaation sellaisten periaatteiden sisällön, jollaisia ovat federaation subjektien vapaaehtoinen yhdistyminen ja niiden yhdenvertaisuus.

[1] V. I. Lenin, Teokset, 30. osa, s. 282.

kaikkien kansakuntien ja kansallisten ryhmien talouden ja kulttuurin kaikinpuolisen kehityksen ja kukoistuksen.

Proletaarisen internationalismin periaate ilmentyy välittömästi SNTL:n valtiorakenteessa [1] ja jokaisen liittotasavallan valtiorakenteessa. Tämä periaate ilmentyy SNTL:n, liitto- ja autonomisten tasavaltojen sekä muiden autonomisten yksiköiden lainsäädännön välisessä suhteessa. Proletaarisen internationalismin periaate, SNTL:n valtiorakenteen periaate olennoituu kaikkien valtionelinten ja ennen kaikkea Neuvostojen organisaatiossa ja toiminnassa.

Neuvostot ovat syvästi internationaalinen ja samalla syvästi kansallinen työtätekevien vallan valtiollinen muoto. Neuvostot ovat nostattaneet luomaan historiaa ennen sorrettuina olleiden kansojen miljoonajoukot ja varmistaneet Venäjän työväenluokan ja kansallisten reunamaiden talonpoikaiston välisen liiton. Neuvostot ovat auttaneet Venäjän aikaisemmin alikehittyneitä kansoja luomaan kansallisen valtiolaitoksensa ja Neuvostojen avulla on tapahtunut suurta edistystä noiden kansojen talouden ja kulttuurin kehityksessä. Neuvostot ovat kaikkein demokraattisimpia ja laajimpia joukkojärjestöjä ja ne saavat kaikki työtätekevät, riippumatta siitä mihin kansallisuuteen nämä kuuluvat, osallistumaan ehdottomasti, vakituisesti ja lisäksi ratkaisevalla tavalla valtion hallintaan, ne liittävät eri kansallisuuksiin kuuluvia työtätekeviä joukkoja yhteen yhtenäisessä valtioliitossa ja lujittavat uusien sosialististen kansakuntien valtiollisen yhtenäisyyden.

Federatiivisten (SNTL, Venäjän SFNT) ja unitaaristen (muut liittotasavallat) valtioiden yhtäläisestä olemuksesta johtuu, että näiden valtioiden tehtävät ja tarkoitusperät ovat samat, ts. kommunistisen yhteiskunnan rakentaminen. Siitä johtuu, että koko neuvostokansan yleisvaltiollinen tahto on sama kuin Ukrainan, Uzbekian, Kazahian, Gruusian ja muiden liittotasavaltojen kansojen tahto. Koko

[1] S. L. Roninin mielenkiintoisessa teoksessa „Принцип пролетарского интернационализма в советском социалистическом праве" on eritelty tämän periaatteen ilmentymistä SNTL:n valtiorakenteessa, lähinnä sen suvereenisuudessa, SNTL:n ja liittotasavaltojen lainsäädännön keskinäisessä suhteessa (ks. Л. Ронин, Принцип пролетарского интернационализма в советском праве, М., 1956, стр. 108, 113—118).

neuvostokansan ja liittotasavaltojen kansojen yhteinen tahto on vuorostaan SNTL:n ja liittotasavaltojen suvereenisuuden keskinäisen sopusoinnun alkulähde.

Valtiollisen suvereniteetin tärkeimpiin ilmenemismuotoihin kuuluu lainsäädännöllinen toiminta. Yhteiset tarkoitusperät edellyttävät yhteistä lainsäädäntöä, minkä on ennen kaikkea ilmennyttävä siinä, että autonomisten ja liittotasavaltojen perustuslait ovat sopusoinnussa SNTL:n Perustuslain kanssa. Tämä siksi, kun juuri SNTL:n Perustuslaki on juoksevan lainsäädännön perusta. SNTL:n ja tasavaltojen yhteinen lainsäädännöllinen toiminta ilmenee niin ikään siinä, että autonomisten ja liittotasavaltojen lakien pitää olla sopusoinnussa SNTL:n lakien kanssa. Tähän liittyy kiinteästi eräs tärkeä periaate, nimittäin yleisliittolaisen lain prioriteetti liittotasavallan lakiin nähden ja viimeksi mainitun prioriteetti autonomisen tasavallan lakiin nähden.

Proletaarinen internationalismi ilmentyy niin ikään neuvostokansalaisuudessa, jonka internationalistinen olemus sisältyy siihen, että jokainen autonomisen tasavallan kansalainen on liittotasavallan ja SNTL:n kansalainen, ja siihen, että kaikkien liitto- ja autonomisten tasavaltojen kansalaiset nauttivat kunkin tasavallan alueella samoja oikeuksia kuin noiden tasavaltojen omat kansalaiset.

SNTL:n valtiorakenteen periaatteiden, nimittäin kansallisuuksien vapaan kehityksen ja proletaarisen internationalismin periaatteiden, toteuttaminen on kehittänyt Neuvostoliiton kansojen ystävyyttä ja liittänyt ne yhdeksi perheeksi.

II luku

NEUVOSTOFEDERAATIOTEORIA

1. §. Marxismi-leninismi federaatiosta

Neuvostolainen liittovaltio on maailman ensimmäinen sosialistinen federaatio. Uudentyyppisen federaation luominen ei olisi ollut mahdollista, ellei sen teoreettisia perusteita olisi kehitelty syvällisesti tieteen pohjalta.

K. Marx ja F. Engels olivat periaatteessa federaation vastustajia. Niinpä he esiintyivät aina Saksan yhtenäisyyden puolesta sen federalistista „sveitsiläistämistä" vastaan. Vuonna 1848 puhjenneen Saksan vallankumouksen aikana he esiintyivät pikkuporvarillisten demokraattien levittämiä federaatioaatteita vastaan, joiden tarkoituksena oli säilyttää maassa vanha feodaalinen pirstoutuneisuus ja jotka objektiivisesti palvelivat taantumuksellisten feodaalisten piirien etuja.

K. Marx ja F. Engels asettivat näiden aatteiden vastapainoksi vallankumouksellisen suunnitelman, joka merkitsi Saksan todella kansallista yhdistämistä. Tämän suunnitelman tarkoituksena oli luoda yhtenäinen jakamaton tasavalta, poistaa feodalismin jäänteet ja luoda tarvittavat edellytykset Saksan kapitalistiselle kehitykselle ja Saksan proletariaatin yhteenliittämiselle. K. Marx ja F. Engels puhuivat jo v. 1847 siitä, että on luotava unitaarinen Saksan valtio. „Saksalaisten suurvaltojen" — taantumuksellisen Preussin ja Itävallan — kukistaminen oli heidän mielestään tie yhtenäisen Saksan luomiseen.

Yli neljäkymmentä vuotta myöhemmin, vuonna 1891, F. Engels kirjoitti, että Saksan on tehtävä loppu pirstoutuneisuudesta pikkuvaltioiksi. Hän esitti ajatuksen, että prole-

tariaatin edut vaativat yhtenäisen eikä federatiivisen Saksan luomista. Unitaarisen valtion luomiseksi oli hänen mielestään käytettävä kahta aivan vastakkaista keinoa: ensinnäkin oli tehtävä loppu Saksan pirstoutuneisuudesta pikkuvaltioiksi ja toiseksi pirstottava erillisiksi itsehallinnollisiksi alueiksi Saksan suurin valtio, taantumuksen tukikohta Preussi.

Kirjoituksessaan „Väkivallan merkitys historiassa" F. Engels esiintyi päättävästi aatteellisena federaation vastustajana ja keskitetyn valtion puolustajana.

Saksa oli vuodesta 1815 vuoteen 1866 konfederaatio. Wienin kongressin jälkeen se pirstottiin Englannin, Ranskan ja Venäjän painostuksesta 36 valtioksi (vuoden 1817 jälkeen 39 valtioksi) ja yli kahdeksisadaksi muuksi valtiomuodostumaksi. Vuoden 1848 vallankumouksen tuloksena Saksan porvaristo sai osansa valtiovallasta, tosin vaatimattoman osan, ja käytti sitä raskaan teollisuuden kehittämiseen ja rautateiden rakentamiseen. Suurkapitalistit alkoivat edustaa Saksaa maailmanmarkkinoilla. Tuotantovoimien kehitystä haittasi kuitenkin Saksan pirstoutuneisuus, minkä seurauksena joka valtiossa olivat erilaiset oikeusnormit, jonka vuoksi elinkeinotoiminnan edellytykset olivat erilaiset, ja paikallinen lainsäädäntö rajoitti asuinpaikan valintaa ja haittasi työläisten keskittymistä. Kussakin saksalaisessa valtiossa oli oma raha-, mitta- ja painojärjestelmänsä, usein jopa 2—3 järjestelmää samassa valtiossa. Oli historiallisesti välttämätöntä katkoa nämä keskiaikaisen feodaalisen pirstoutuneisuuden kahleet ja luoda yhtenäinen keskitetty valtio eikä federaatio.

Nimenomaan sen vuoksi F. Engels kirjoittikin, että Saksan muuttaminen Sveitsin malliin federaatioksi oli mahdotonta. K. Marxin ja F. Engelsin mielestä Saksan yhtenäisyys oli taloudellinen välttämättömyys, josta juontui, kuten F. Engels sanoi, valtava tehtävä — heittää pois „...pikkuvaltioiden provinsiaalinen törky, joka haittasi kaupan ja teollisuuden vapaata kehitystä..." [1].

Ratkaistessaan federaatiokysymystä K. Marx ja F. Engels pitivät lähtökohtana tuotantovoimien kehittämisen tar-

[1] F. Engels. „Ueber die Gewaltstheorie. Gewalt und Oekonomie bei der Herstellung des neuen deutschen Reiches", s 17. Berlin, 1946.

peellisuutta ja proletariaatin luokkataistelun etuja. Teollisuuden kehitys johti työläisten keskittymiseen, loi mitä suotuisimmat edellytykset heidän poliittisen tietoisuutensa kasvulle, luokaksi yhdistymiselle ja järjestäytymiselle ja niin muodoin myös työväenluokan etujoukon järjestymiselle puolueeksi, joka liittää työtätekevät yhteen ja johdattaa nämä mukanaan rynnäkköön kapitalismia vastaan.

K. Marx ja F. Engels olivat näin ollen sitä mieltä, että valtion keskitys myötävaikuttaa proletariaatin lopulliseen voittoon luokkataistelussa.

Vaikka K. Marx ja F. Engels kannattivatkin keskitettyä valtiota ja olivat periaatteessa federaatiota vastaan, niin heidän mielestään federaation muodostaminen oli tietyissä konkreettisissa historiallisissa oloissa mahdollista. Heidän mielestään federaatio saattaa tietyissä oloissa muodostua erääksi kansallisuuskysymyksen ratkaisemisen keinoksi.

Niinpä he olivat esimerkiksi sitä mieltä, että federaation avulla voidaan ratkaista kansallisuuskysymys Englannissa. 19. vuosisadan 60-luvun lopulla K. Marx mainitsi F. Engelsille ja L. Kugelmannille lähettämissään kirjeissä, että federaation avulla saatetaan vapauttaa Irlanti. F. Engelsille marraskuun 2 pnä 1867 lähettämässään kirjeessä K. Marx huomautti, että kun hän aikaisemmin piti Irlannin eroamista Englannista mahdottomana, niin nyt hän pitää sitä väistämättömänä, vaikka eroamisen jälkeen saattaa muodostua federatiivinen valtio.

Marxilaisuus opettaa, että kansa, joka sortaa toisia kansoja, ei voi olla vapaa.

Proletariaatin ja proletaarisen vallankumouksen etuja silmällä pitäen K. Marx ja F. Engels puolustivat demokraattista sentralismia, yhtenäistä ja jakamatonta tasavaltaa ja esiintyivät periaatteessa federaatiota vastaan. Heistä federaation muodostaminen oli aiheellista siinä tapauksessa, jos se turvaa siirtymisen pirstoutuneisuudesta keskitettyyn tasavaltaan tai jos se on askel eteenpäin kansallisuuskysymyksen ratkaisua kohti.

* * *

Sosialistisen neuvostofederaation periaatteet ovat V. I. Leninin määrittelemät. Hän kehitteli luovasti tieteelli-

sen kommunismin perustanlaskijain federaatioteorioita ja teki niistä tieteellisiä yleistyksiä.

Teoksessaan „Valtio ja vallankumous" V. I. Lenin eritteli syvällisesti K. Marxin ja F. Engelsin federaatioajatuksia. Venäjällä käytettiin hyväksi marxilaisuuden aatteellista perintöä ratkaistaessa federaatiokysymystä.

Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta edeltäneellä kaudella Kommunistinen puolue ja V. I. Lenin vastustivat periaatteessa federaatiota Venäjän valtiorakenteen muotona. Niissä konkreettisissa historiallisissa olosuhteissa tuollainen puolueen näkökanta, jonka lähtökohtana olivat proletariaatin edut, oli ainoa oikea näkökanta.

V. I. Lenin korosti, että valtiorakennetta koskeva detaljikysymys on alistettava yleiselle kysymykselle, joka koskee proletariaatin voimien yhteenliittämistä edessäolevia luokkataisteluja varten.

Monikansallisessa valtiossa, jossa tsarismi harjoitti voimaperäisesti kansallisuussortoa ja kylvi vihaa kansojen välille, federaatio olisi merkinnyt useiden autonomisten kansallisten valtioiden perustamista ja proletariaatin voimien hajottamista eikä niiden yhteenliittämistä.

Federaatio-aatteen kehitys liittyy kiinteästi siihen työhön, jota Kommunistinen puolue on tehnyt kansallisuusohjelman laatimisen ja kansallisuuskysymyksen ratkaisemisen alalla. V. I. Leninin johdolla laadittuun Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen ensimmäiseen ohjelmaan, joka hyväksyttiin puolueen toisessa edustajakokouksessa, sisällytettiin kansakuntien yhdenvertaisuusvaatimus. Ohjelma julisti periaatteeksi niiden itsemääräämisoikeuden.

V. I. Lenin piti lähtökohtana sitä, että kansallisuuskysymys, kysymys kansakuntien valtiollisen olemassaolon muodoista — autonomiasta, federaatiosta, separaatiosta — voidaan ratkaista vain historialliset olosuhteet, niiden kehityksen huomioon ottaen. Valtiorakenteen muotoja koskevan kysymyksen ratkaisun avaimena ovat kyseisen kansakunnan taloudelliset, poliittiset ja kulttuurilliset elämänehdot.

Esiintyessään federaation perustamista vastaan Venäjällä V. I. Lenin piti lähtökohtana ajatusta, että tuotanto-

voimien kehitys vaatii mahdollisimman suurta ja mahdollisimman pitkälle keskitettyä valtiota. Tällaisen valtion perustaminen merkitsee valtavaa historiallista edistysaskelta keskiaikaiseen pirstoutuneisuuteen ja partikularismiin verrattuna. Se antaa proletariaatille mahdollisuuden liittyä yhteen, kehittää laajalti luokkataistelua ja järjestää voimansa ratkaisevaan rynnäkköön kapitalismia vastaan.

Kaikesta sanotusta juontuu seuraava johtopäätös: ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta Kommunistinen puolue piti federaatiota Venäjälle sopimattomana valtiorakenteen muotona. Puolueen kanta oli se, että tie sosialismiin kulkee vain keskitetyn suurvaltion kautta ja että tällainen valtio on valtava historiallinen edistysaskel koko maailman tulevaa sosialistista yhtenäisyyttä kohti.

Esiintyessään ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta periaatteessa federaatiota vastaan V. I. Lenin kuitenkin myönsi, että federaation muodostaminen on mahdollista erikoistapauksissa. Niinpä hän piti mahdollisena Balkanin federaation muodostamista vuosina 1912—1914 nähden siinä erään tien kysymyksen ratkaisemiseksi [1].

Teoksessaan „Valtio ja vallankumous" V. I. Lenin käsittelee kysymystä, nimenomaan millaisissa erikoistapauksissa federaation muodostaminen on proletariaatin etujen kannalta katsoen mahdollista. Eritellen K. Marxin ja F. Engelsin mielipiteitä V. I. Lenin toteaa, että he pitivät federaatiota joko kehityksen haittana tahi valtiona, jonka avulla siirrytään monarkiasta keskitettyyn tasavaltaan, „edistysaskeleena" tietyissä erikoisoloissa, joissa nousee esiin kansallisuuskysymys.

Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen jälkeen Venäjän yhteiskunnallisessa ja poliittisessa tilanteessa tapahtuneiden syvällisten historiallisten muutosten tuloksena Kommunistinen puolue asettui varmasti ja ehdottomasti federaation kannalle esittäen sen Neuvosto-Venäjän valtiorakennetta koskevana suunnitelmanaan.

Joulukuussa 1917 neuvostohallitus ilmoitti, että on mahdollista perustaa kansakuntien vapaan tahdonilmaisun

---

[1] Ks. V. I. Lenin, Teokset, 18. osa, ss. 336—337, 341—342, 357—358, 386—388; 19. osa, ss. 19—20.

tuloksena federatiivinen valtio. V. I. Leninin kirjoittamassa ja joulukuun 6 (19) pnä 1917 julkaistussa Manifestissa Ukrainan kansalle ja ultimatiivisissa vaatimuksissa Ukrainan porvarillisten nationalistien hallitukselle sanottiin, että Kansankomissaarien Neuvosto tunnustaa Ukrainan tasavallan ja sen oikeuden erota kokonaan Venäjästä tai tehdä Venäjän tasavallan kanssa sopimuksen keskinäisistä federatiivisista (ynnä muista sellaisista) suhteista [1].

Historiallinen „Työtätekevän ja riistetyn kansan oikeuksien julistus" oli ensimmäinen *lainsäädännöllinen* asiakirja, jossa puolue tunnusti varmasti ja ehdottomasti federaation. Tässä Neuvostojen III yleisvenäläisen edustajakokouksen hyväksymässä asiakirjassa Venäjä julistettiin Työläisten, sotilaiden ja talonpoikien edustajain neuvostojen tasavallaksi ja siinä ilmoitettiin kansallisten neuvostotasavaltojen federaation perustamisesta vapaiden kansakuntien vapaan liittoutumisen perusteella.

Julistuksessa korostettiin, että Venäjän federaatiossa on nujerrettava riistäjien vastarinta. Julistuksessa ja „Venäjän Sosialistisen Federatiivisen Neuvostotasavallan Perustuslain yleisissä perusteissa" säädettiin, että Venäjän federaation perustana ovat Neuvostot.

Julistuksessa sanottiin, että pyrkien luomaan Venäjän kaikkien kansakuntien työtätekevien luokkien kesken todella vapaan ja vapaaehtoisen ja siis mahdollisimman täydellisen ja vankan liiton Neuvostojen III edustajakokous rajoittuu Venäjän neuvostotasavaltojen federaation tärkeimpien periaatteiden säätämiseen. Neuvostofederaatio perustettiin proletariaatin diktatuurin perustalla, vapaaehtoisuuden pohjalla, kansallisen ja alueellisen periaatteen mukaan.

Kysymyksen tällainen ratkaisu johtui seuraavista syistä.

Ensinnäkin siitä, että Venäjän monet kansallisuudet olivat Lokakuun vallankumouksen aikoihin tosiasiallisesti kokonaan toisistaan erotettuja. Näin tapahtui siksi, että tsaarin Venäjän vanha yhtenäisyys oli murtunut: Venäjällä oli jo helmikuun porvarillisen vallankumouksen jälkeen eräitä „valtioita", jotka pyrkivät eroamaan. Lokakuun vallankumouksen jälkeen Venäjän hajoamisprosessia ei

[1] Ks. V. I. Lenin, Teokset, 26. osa, s. 345.

voitu pysähdyttää heti, jonkin aikaa se jopa voimistui. Rajaseuduilla muodostuneet vastavallankumoukselliset hallitukset julistivat sodan keskuksessa sijainneelle neuvostohallitukselle. Amerikan Yhdysvaltojen, Saksan ja ententevaltojen imperialistiset hallitsevat piirit edistivät kaikin keinoin Venäjän hajoamista.

Neuvostovalta piti lähtökohtanaan sitä, että väkivaltatoimenpitein aikaansaadun Venäjän yhtenäisyyden piti hajota samalla, kun kukistetaan Venäjän imperialismi. Neuvostovalta ei tietenkään voinut pitää Venäjän yhtenäisyyttä pystyssä millä menetelmillä tahansa. Se lähti siitä, että sosialismin rakentaminen vaati Venäjän kaikkiin eri kansallisuuksiin kuuluvien työtätekevien yhtenäisyyttä, ei millaista tahansa, vaan nimenomaan veljellistä yhtenäisyyttä — vapaaehtoista liittoutumista.

Näissä konkreettisissa historiallisissa olosuhteissa federaatio saattoi paitsi pysähdyttää porvarillisten paikallisten nationalistien aikaansaaman Venäjän hajoamisprosessin myös turvata eri kansallisuuksien valtiollisen yhdistämisen. Federaation perustaminen Venäjällä ei merkinnyt maan monilukuisten kansallisuuksien välisten valtiollisten, poliittisten sekä kulttuuri- ja muiden yhteyksien heikkenemistä, vaan niiden lujittumista.

Toiseksi, noissa konkreettisissa olosuhteissa federaatio oli tekijä, joka myötävaikutti Venäjän kansallisuuksien taloudelliseen yhteenliittymiseen. Se ilmeni erittäin selvästi silloin, kun syntyivät ja kehittyivät riippumattomien, myöhemmin Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitoksi yhtyneiden neuvostotasavaltojen väliset federaatiosuhteet. Kansalaissodan päätyttyä riippumattomat neuvostotasavallat kehittivät edelleen jo syntyneitä federaatiosuhteita ja solmivat tasavaltojen sotilaallisen liiton lisäksi taloudellisen liiton. Se sai lakisääteisen varmistuksen työläisten ja talonpoikien liittovaltion mitassa solmimissa sopimuksissa sotilaallisesta ja taloudellisesta liitosta. Joulukuun 28 pnä 1920 tällainen sopimus solmittiin Venäjän SFNT:n ja Ukrainan välillä ja Venäjän SFNT solmi samanlaiset kaksipuoliset sopimukset Azerbaidžanin, Valko-Venäjän, Gruusian ja Armenian

kanssa. Nämä sopimukset edellyttivät valtionhallinnon sotilas- ja talouselinten yhdistämistä ja yhdistettyjen kansankomissariaattien muodostamista. Työläisten ja talonpoikien liittovaltion mitassa solmimat sopimukset varmistivat juridisesti riippumattomien neuvostotasavaltojen taloudellisen yhteenliittymisen ja loivat samalla ehdot niiden jatkuvalle, entistä kiinteämmälle taloudelliselle lähentymiselle.

Kolmanneksi, federaation perustaminen Venäjällä oli välttämätöntä siksi, että Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voitettua federaatio osoittautui sopivimmaksi kansakuntien itsemääräämisoikeuden toteuttamisen muodoksi. Kansakuntien itsemääräämisoikeus voidaan toteuttaa separaation (eroamisen), federaation tai autonomian tietä. Lokakuun vallankumouksen voitettua porvarilliset nationalistit pyrkivät perustamaan rajaseuduilla porvarillisia valtioita ja hajottamaan siten täydellisesti Venäjän, heikentämään, horjuttamaan neuvostovaltaa ja lopulta kukistamaan sen. Näissä olosuhteissa Kommunistinen puolue ei ylipäänsä voinut kannattaa eroamista, joka olisi ollut eduksi porvaristolle. Sen vuoksi puolue kannatti aktiivisesti federaatiota, joka kytkeytyy erottamattomasti autonomiaan, kuten VSFNT:n kokemus on myöhemmin osoittanut. Näin muodoin federaatiosta samoin kuin autonomiastakin tuli uusissa historiallisissa olosuhteissa valtiomuoto, jonka avulla Neuvosto-Venäjällä ratkaistiin kansallisuuskysymys.

Kun Lokakuun vallankumouksen jälkeen Venäjällä katsottiin tarpeelliseksi perustaa federaatio, niin se johtui konkreettisissa historiallisissa tosioloissa tapahtuneista muutoksista.

V. I. Lenin kehitteli syvällisesti tieteen pohjalta sosialistisen neuvostofederaation periaatteita „Työtätekevän ja riistetyn kansan oikeuksien julistuksessa", Neuvostojen III yleisvenäläisessä edustajakokouksessa tekemässään selostuksessa ja päättäjäispuheessa, teoksissaan „Neuvostovallan lähimmät tehtävät", „VKP(b):n ohjelmanluonnos" ja muissa. Erikoinen merkitys sosialistista neuvostofederaatiota koskevien uusien poliittisten ja juridisten aatteiden määrittelyssä oli V. I. Leninin kirjoittamalla „Työtätekevän ja riistetyn kansan oikeuksien julistuksella".

Leniniläiset sosialistisen neuvostofederaation periaatteet[1] ja Kommunistisen puolueen poliittiset ja juridiset sosialistista neuvostofederaatiota koskevat katsomukset ovat olennoituneet näitä katsomuksia vastaavaksi poliittiseksi ja juridiseksi laitokseksi, sosialistiseksi neuvostofederaatioksi.

Ensimmäisen sosialistisen federaation, ts. Venäjän SFNT:n, muodostaminen heijastui vuonna 1918 hyväksytyssä VSFNT:n Perustuslaissa. SNTL:n, ts. liittotasavaltojen sosialistisen federaation, perustaminen varmistettiin lakisääteisesti vuonna 1924 hyväksytyssä SNTL:n Perustuslaissa.

Vuonna 1936 hyväksytyssä SNTL:n Perustuslaissa tuotiin esiin ja varmistettiin lakisääteisesti sosialistisen neuvostofederaation tärkeimmät periaatteet ja sen kehityksen runsas historiallinen kokemus.

Neuvostofederaation ensimmäinen periaate on se, että tämä federaatio on sosialistinen federaatio, jonka perustana on neuvostojärjestelmä, työväenluokan diktatuuri, jossa johtava osa kuuluu Kommunistiselle puolueelle.

V. I. Lenin sanoi tammikuussa 1918 Neuvostojen III yleisvenäläisessä edustajakokouksessa, että valtiomme on sosialistinen tasavalta. Tämä valtion nimitys merkitsi siihen aikaan sitä, että työtätekevät olivat päättäneet siirtyä sosialismiin, eikä sitä, että koko talousjärjestelmä olisi katsottu sosialistiseksi. Siihen aikaan sosialismi oli voittanut ainoastaan poliittisella, valtiollisella alalla.

---

[1] Tämän kirjan tekijä on koettanut eritellä neuvostofederaation periaatteita kirjassa „Образование и развитие СССР как союзного государства", М., 1954, стр. 28—55.

Nämä periaatteet ja niiden erittely saivat hyväksymyksen mainittua kirjaa koskevissa arvosteluissa ja lausunnoissa (ks. Т. Б. Анисимова, „Советское государство и право" 1954 г. № 8; Б. Л. Борисов, Е. Н. Тагунов и Ю. А. Юдин, sama; Я. М. Бельсон, К. Ф. Котов, С. Н. Савицкий, „Вестник Академии наук Казахской ССР" 1955 г. № 1; С. Л. Ронин, Принцип пролетарского интернационализма в советском праве, М., 1956, стр. 16—17; ks. myös Puolan Kansantasavallassa julkaistua arvostelua — W. Suhecki, „Panstwo i prawo" 1956, № 5—6, st. 1042—1049).

Tässä kirjassa on federaatioperiaatteita koskevaa kysymystä käsiteltäessä esitetty kirjan „Образование и развитие СССР как союзного государства" perusajatukset.

Sosialismin voittaessa taloudellisellakin alalla tulivat sosialistinen talousjärjestelmä ja sosialistinen tuotantovälineiden omistus jakamattomasti vallitseviksi federaation koko kansantaloudessa.

Sosialistinen omistus saa aikaan monikansallisen neuvostofederaation — SNTL:n — työtätekevien poliittisten ja taloudellisten etujen yhteisyyden. Se on sosialistisen suunnittelun, neuvostovaltion kaikkien kansantaloussuunnitelmien perusta. Tuotantovälineiden sosialistinen omistus oli neuvostokansan Suuressa Isänmaallisessa sodassa saavuttaman sotilaallisen ja poliittisen voiton aineellinen perusta. Sosialistinen omistus on Neuvostoliiton rikkauden ja mahdin lähde, kaikkien työtätekevien aineellisesti turvatun ja kulttuurisen elämän lähde, neuvostokansalaisten oikeuksien aineellinen perusta.

Neuvostovaltion olemus ja sisällön ulkoasuna oleva federaatiomuoto liittyvät erottamattomasti, elimellisesti toisiinsa. V. I. Lenin osoitti, että Venäjällä kapitalismista kommunismiin johtavalla siirtymäkaudella, ts. proletariaatin diktatuurin kaudella, kaikista valtiotyypeistä ainoa sopiva on neuvostotasavalta, jonka tulee valtiorakenteeltaan olla liittovaltio [1].

Marxismi-leninismi opettaa, että sosialismiin voidaan päästä ainoastaan proletariaatin diktatuurin kautta, joka murtaa kapitalistien vastarinnan kun proletariaatti on ottanut haltuunsa valtiovallan, takaa voiton taistelussa vanhan yhteiskunnan mädännyttäviä aineksia vastaan ja takaa uuden, sosialistisen talouden järjestelyn. Sosialistinen valtio yleensä ja semmitenkään sosialistinen liittovaltio ei voi tulla toimeen eikä kehittyä ilman proletariaatin diktatuuria. Neuvostovalta on sosialistisen federaation pohja, sen perusta. Tälle perustalle on rakentunut kansojen veljellinen yhteistoiminta yhtenäisessä valtioliitossa.

Johtava osuus neuvostofederaation rakentamisessa on Kommunistisella puolueella. Kommunistinen puolue, jonka aseena on marxilais-leniniläinen teoria, puolue, joka ei siedä riveissään opportunisteja ja on vallankumouksellinen suhtautumisessaan porvarilliseen valtiovaltaan, tämä

[1] Ks. V. I. Lenin, Teokset, 29. osa, s. 87.

uudentyyppinen puolue on neuvostovaltion mitä suurin voima.

Kommunistisen puolueen johdolla suoritettiin Lokakuun Suuri sosialistinen vallankumous, luotiin Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitto — sosialistinen neuvostofederaatio ja rakennettiin sosialistinen yhteiskunta. NKP:n johdolla neuvostokansa rakentaa luovan työn innoittamana kommunismia.

Neuvostofederaation periaatteet kehittyvät ja täydellistyvät sitä mukaa kuin kehittyy itse federaatio.

Neuvostovaltion kehityksen tietyllä kaudella proletariaatin diktatuuri lakkasi olemasta välttämätön, sillä se oli jo täyttänyt historiallisen tehtävänsä. Tämä tapahtui riistäjäluokkien hävittämisen, sosialistisen yhteiskunnan rakentamisen ja kommunismin rakentamiseen siirtymisen seurauksena.

Puolueen XXII edustajakokouksessa lokakuussa 1961 hyväksytyssä NKP:n ohjelmassa sanotaan, että neuvostovaltio on muuttunut „...koko kansan valtioksi, koko kansan etuja ja tahtoa ilmentäväksi elimeksi" [1].

Tämä merkitsee, että nyt kun Neuvostoliitossa on muodostunut koko kansan valtio federaation ensimmäinen periaate on muuttunut ja siksi se on määriteltävä toisella tavalla.

Neuvostofederaation perustana ovat Neuvostot, kansan valta, ja tätä federaatiota rakennetaan Neuvostoliiton kommunistisen puolueen johdolla oloissa, jolloin sosialismi on voittanut ja luodaan kommunistista yhteiskuntaa.

Neuvostot, joissa yhtyvät toisiinsa valtiollisen ja kansalaisjärjestön piirteet, tulevat esiintymään yhä enemmän kansalaisjärjestöinä, joiden toimintaan osallistuu koko kansa.

Neuvostofederaatio, Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitto, perustuu sosialismin periaatteille ja sen tavoitteena ja tarkoituksena on rakentaa yhteisvoimin kommunistinen yhteiskunta ja suojella se mahdollisilta imperialistisen valtioiden päällekarkauksilta.

---

[1] Tie kommunismiin. Kokoelma NKP:n XXII edustajakokouksen aineistoa, Moskova 1961, s. 560.

Uudentyyppisessä federaatiossa, Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitossa, yhdistyy kaksi välttämätöntä, toisiinsa erottamattomasti liittyvää ominaisuutta: tämä federaatio on sekä neuvostolainen että sosialistinen. SNTL:n subjekteina voivat olla ainoastaan sosialistiset neuvostovaltiot. Jotta tasavalta voisi yhtyä SNTL:oon, täytyy sillä olla kaksi tunnusmerkkiä: sen täytyy olla sekä neuvostolainen että sosialistinen.

Kun SNTL perustettiin, Horezm ja Buhara jäivät sen ulkopuolelle vain siitä syystä, ettei niillä ollut näitä molempia tunnusmerkkejä. Sekä Horezmilla että Buharalla oli SNTL:n perustamisen kaudella vain toinen näistä tunnusmerkeistä: ne olivat neuvostolaisia kansantasavaltoja. Myöhemmin, kun Horezmista ja Buharasta tuli myös sosialistisia valtioita, ne yhtyivät SNTL:oon.

Neuvostofederaation tärkeimpiin periaatteisiin kuuluu niin ikään se, että se rakentuu kansallisen ja alueellisen tunnusmerkin mukaan.

Neuvostofederaation subjekteina ovat kansalliset valtiot ja kansalliset valtiomuodostumat.

Kaikissa liittotasavalloissa (lukuunottamatta Kazahian SNT:aa ja Kirgiisian SNT:aa) kansallinen väestö on enemmistönä, ja tasavalta saa nimensä sen mukaan. Kaikki ne ovat kansallisia valtioita. Niinpä Venäjän SFNT:ssä 117,5 miljoonasta asukkaasta venäläisiä on 83 prosenttia, Ukrainassa 41,9 miljoonasta ukrainalaisia 76 prosenttia, Valko-Venäjällä 8 miljoonasta valkovenäläisiä 80 prosenttia, Uzbekistanissa 8,1 miljoonasta uzbekkeja 62 prosenttia, Gruusiassa 4 miljoonasta gruusialaisia 63 prosenttia, Eestissä 1,1 miljoonasta asukkaasta on eestiläisiä 73 prosenttia jne.

Monet tsaarin Venäjällä sorrettuina ja oikeudettomina olleet kansakunnat ovat neuvostovallan aikana luoneet omat kansalliset valtionsa tai kansalliset valtiomuodostumansa.

SNTL:ssa on toista sataa kansallisuutta ja kansallista ryhmää. Siihen kuuluu 53 kansallista valtiota ja kansallista valtiomuodostumaa. Se merkitsee, että monilla, jopa pienilläkin kansallisuuksilla on joko kansallinen valtionsa tai kansallinen valtiomuodostumansa. SNTL:ssa on 35 kansal-

lista valtiota, nimittäin 15 liittotasavaltaa ja 20 autonomista tasavaltaa sekä 18 kansallista valtiomuodostumaa, joiden joukossa 8 autonomista aluetta ja 10 kansallista piirikuntaa.

Neuvostokansa on noudattanut käytännössä uutta federaatioperiaatetta, rakentanut federaation kansallisen ja alueellisen tunnusmerkin mukaan.

Tämä on tulos siitä, että käytännössä on toteutettu leniniläistä periaatetta, jonka mukaan kansakunnilla on itsemääräämisoikeus aina eroamiseen ja itsenäisen valtion muodostamiseen saakka ja jonka perustana on kansakuntien suvereniteetti ja yhdenvertaisuus.

Neuvostofederaatio, jonka subjekteina ovat valtiolaitostaan, kieltään ja kulttuuriaan kehittävät kansalliset valtiot ja kansalliset valtiomuodostumat, on paras kansallisuuskysymyksen ratkaisun muoto SNTL:ssa.

Eräänä neuvostofederaation periaatteena on neuvostolaisten kansallisten valtioiden ja kansallisten valtiomuodostumien yhteenliittymisen vapaaehtoisuus.

Jo ennen Lokakuun vallankumousta Kommunistinen puolue näki, että Venäjän kansojen yhteenliittyminen on mahdollista ainoastaan sosialistisen vallankumouksen tuloksena ja täydellisen vapaaehtoisuuden pohjalla. Jo syksyllä 1916 V. I. Lenin sanoi, että Venäjän kansojen veljesliitto on luotava kunkin erillisen kansan vapaaehtoisen suostumuksen tuloksena.

V. I. Lenin kirjoitti: **„Venäjän kansan tasavallan ei pidä vetää kokoonpanoonsa muita kansoja ja kansallisia ryhmiä väkivaltaisesti, vaan yksinomaan sillä pohjalla, että ne suostuvat vapaaehtoisesti muodostamaan yhteisen valtion. Kaikkien maiden työläisten yhtenäisyys ja veljesliitto ovat yhteensopimattomia muihin kansoihin kohdistuvan suoranaisen tai välillisen väkivallan kanssa"** [1].

Riippumattomien neuvostotasavaltojen yhtyminen yhdeksi federatiiviseksi valtioksi, Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitoksi, merkitsee kunkin tällaisen liittotasavallan riippumattomuuden tiettyä rajoittamista, sillä mikä tahansa

[1] V. I. Lenin, Teokset, 24. osa, ss. 468—469.

yhteenliittyminen on yhteenliittyneiden valtioiden aikaisempien oikeuksien tiettyä rajoittamista.

Kansojen valtiollisen yhtymisen täytyy tapahtua vapaaehtoisesti, ts. vain siinä tapauksessa, jos kansat itse ilmaisevat olevansa valmiit rajoittamaan riippumattomuuttaan yhteenliittymisen tarkoitusperien hyväksi.

Neuvostofederaatio saatettiin luoda kansojen vapaan liittoutumisen perusteella siksi, että valtiovalta maassa kuuluu työtätekeville.

Kansojen vapaaehtoisen liittovaltioksi yhtymisen periaate on neuvostofederaation perustuslaillinen periaate. Tästä puhutaan SNTL:n Perustuslain 13. pykälässä. Neuvostovaltioiden ja -valtiomuodostumien vapaaehtoisen yhtymisen yhdeksi federatiiviseksi valtioksi turvaa SNTL:ssa ja Venäjän SFNT:ssa työtätekevien valta, joka antaa jokaiselle kansakunnalle reaalisen mahdollisuuden vapaaseen tahdonilmaisuun. Sitä paitsi oikeus erota vapaasti liitosta takaa SNTL:ssa neuvostotasavaltojen vapaaehtoisen yhtymisen yhdeksi federatiiviseksi valtioksi.

Tämä oikeus muotoiltiin ensi kerran sopimuksessa SNTL:n muodostamisesta, sitten se vahvistettiin SNTL:n vuoden 1924 Perustuslaissa ja vihdoin SNTL:n vuoden 1936 Perustuslain 17. pykälässä.

Tämä Perustuslain pykälä varmistaa liittotasavaltojen valtiollisen yhtenäisyyden SNTL:n puitteissa. Se takaa liittotasavaltojen vapaaehtoisen yhtymisen SNTL:ksi, mitä ilman sosialistisen federaation olemassaolo on mahdotonta, sillä tämän federaation perustana on sen subjektien suvereniteetti.

Jokaisella liittotasavallalla on oikeus katkaista yksipuolisesti federatiiviset suhteensa SNTL:oon, ts. erota siitä, kuitenkin noudattaen yhtä ehtoa, nimittäin sitä, että tasavallan kansa on ilmaissut vapaasti tahtonsa, riippumatta siitä, ovatko SNTL:n valtiovallan ylimmät elimet ja muut liittotasavallat antaneet suostumuksensa. Oikeus SNTL:sta eroamiseen turvaa liittotasavaltojen kansoille todellisen tahdonilmaisun vapauden.

Näin ollen SNTL:n Perustuslain ja liittotasavaltojen perustuslakien säännökset varmistavat ja turvaavat sen, että noudatetaan järkähtämättömästi Neuvostoliittoa muodostettaessa julistettua periaatetta, joka edellyttää liitto-

tasavaltojen vapaaehtoista yhtymistä yhdeksi liittovaltioksi.

Neuvostofederaation eräs periaate on sen subjektien t a s a - a r v o i s u u s. Neuvostofederaation subjekteja ovat kansalliset valtiot ja kansalliset valtiomuodostumat.

Tämä periaate merkittiin SNTL:n muodostamisen jälkeen liittovaltion ensimmäiseen, vuoden 1924 Perustuslakiin ja varmistettiin myöhemmin SNTL:n vuonna 1936 hyväksytyn Perustuslain 13. pykälässä. Tässä pykälässä sanotaan, että SNTL on liittovaltio, joka on muodostunut t a s a - a r v o i s t e n neuvostotasavaltojen vapaaehtoisen yhtymisen pohjalla.

Liittotasavaltojen tasa-arvoisuus ilmenee siinä, että kaikilla tasavalloilla on yhtäläinen toimivalta, oma perustuslakinsa, jonka hyväksyy ja johon tekee muutokset tasavallan Korkein Neuvosto.

Liittotasavaltojen tasa-arvoisuus ilmenee edelleen siinä, että jokaisella liittotasavallalla on oikeus erota vapaasti SNTL:sta; yhdenkään tasavallan alueeseen ei voida tehdä muutoksia ilman kyseisen tasavallan suostumusta; liittotasavallassa on oma tasavallan kansalaisuus, jota paitsi kukin liittotasavallan kansalainen on SNTL:n kansalainen; kukin liittotasavalta, riippumatta alueensa suuruudesta ja väkiluvusta, valitsee saman määrän edustajia Kansallisuuksien Neuvostoon, SNTL:n Korkeimman Neuvoston toiseen kamariin.

Liittotasavaltojen tasa-arvoisuus ilmenee niin ikään siinä, että jokaisella liittotasavallalla on SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistössä oma edustajansa, joka toimii SNTL:n valtiovallan ylimmän elimen varapuheenjohtajana. Tuona edustajana on liittotasavallan Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön puheenjohtaja.

Liittotasavaltojen tasa-arvoisuutta ilmentää sekin, että SNTL:n Perustuslain 70. pykälän mukaan SNTL:n Ministerineuvostoon kuuluvat virkansa nojalla liittotasavaltojen Ministerineuvostojen puheenjohtajat, ja 105. pykälän mukaan SNTL:n Korkeimpaan Oikeuteen kuuluvat virkansa nojalla liittotasavaltojen Korkeimpien Oikeuksien puheenjohtajat.

Liittotasavaltojen tasa-arvoisuus ilmenee myös siinä, että jokaisella liittotasavallalla on SNTL:n vuoden 1936

Perustuslain 46. pykälän mukaisesti oikeus vaatia SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistöä kutsumaan koolle SNTL:n Korkeimman Neuvoston ylimääräisen session, ja siinä, että SNTL:n Perustuslain 49. pykälän d-kohdan mukaan Neuvostoliiton Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö panee jokaisen liittotasavallan vaatimuksesta toimeen yleisen kansankyselyn (referendumin).

Subjektien tasa-arvoisuus on luonteenomaista myös Venäjän SFNT:lle. Venäjän federaation subjekteilla, ts. kansallisilla valtioilla (autonomisilla tasavalloilla), on yhtäläiset oikeudet; kansalliset valtiomuodostumat (autonomiset alueet) ovat niin ikään tasa-arvoisia; sama koskee myös kansallisia piirikuntia.

Sosialistinen tasa-arvoisuuskäsite edellyttää neuvostofederaation subjektien tosiasiallisen tasa-arvoisuuden toteuttamista.

Neuvostofederaation erittäin tärkeitä periaatteita on V. I. Leninin muotoilema ja perustelema demokraattinen sentralismi.

V. I. Lenin kirjoitti, että sentralismin vastustajat viittaavat alati autonomiaan ja federaatioon pitäen niitä keinoina, joiden avulla taistellaan satunnaisia sentralismin ilmentymiä vastaan. Demokraattinen sentralismi ei kuitenkaan missään määrin sulje pois autonomiaa. Jos valtiollinen liittoutuminen on toimitettu taloudelliselta kannalta katsoen tarpeellisissa puitteissa ja jos sen perustana ovat tuntuvat kansalliset erikoisuudet, jotka todellakin tekevät välttämättömäksi tietyn valtiollisen erikoistumisen, niin se ei ole lainkaan ristiriidassa demokraattisen sentralismin kanssa. Perustellessaan demokraattinen sentralismi-periaatetta V. I. Lenin tähdensi, että monien talousalojen hallinnossa sentralisointi, ts. keskittäminen, on ehdottoman tarpeellista. V. I. Lenin kirjoitti, että „eivät rautatiet eikä kulkulaitos, eivät suuret koneet eivätkä yleensä tuotantolaitokset voi toimia normaalisti, jos niistä puuttuu yhtenäistä tahtoa, joka liittää kaikki työtätekevät yhdeksi kellonkoneiston tarkkuudella toimivaksi taloudelliseksi elimeksi" [1].

[1] V. I. Lenin, Teokset, 27. osa, s. 199.

Neuvostovaltion sentralismi merkitsee ennen kaikkea tarkoitusperien ja toiminnan yhtenäisyyttä. Neuvostofederaatio on luotu sitä silmällä pitäen, että rakennetaan yhteisvoimin kommunistinen yhteiskunta.

Demokraattinen sentralismi merkitsee, että kaikki valtiovallan ja valtionhallinnon elimet alimmista ylimpiin saakka ovat valinnallisia ja tilintekovelvollisia ja että niiden kokoonpanoa voidaan muuttaa; se merkitsee kansanjoukkojen mahdollisimman laajaa osallistumista valtion asiain hoitoon, laajan aloitteenteko-oikeuden myöntämistä paikalliselimille paikallisten kysymysten päiväjärjestykseen ottamisessa ja ratkaisemisessa sekä kollektiivisuutta päätösten teossa.

Demokraattinen sentralismi ei merkitse, että ylhäältä käsin määrätään kaavat, yhtäläiset puitteet. Demokraattinen sentralismi merkitsee, että yhtenäisyyden peruskysymyksissä turvaa detaljikysymysten, menettelytapojen ja valvontakeinojen moninaisuus.

Tämän ohella demokraattinen sentralismi merkitsee, että valtiota hallitaan yhdestä keskuksesta, että ylempien elinten päätökset ovat ehdottoman velvoittavia alemmille elimille, että vähemmistö alistuu enemmistön tahtoon ja että noudatetaan tiukasti kuria.

Neuvostofederaation demokraattinen sentralismi on keino, jolla lujitetaan neuvostovaltiota.

Demokraattisen sentralismin dialektiikka ilmenee siinä, että välttämätön valtiovallan keskitys kietoutuu yhteen laajan demokratismin kanssa. „On aina muistettava", N. S. Hruštšev sanoi, „että maamme ja Neuvostoliiton jokaisen tasavallan menestyksellisen kehityksen erittäin tärkeänä ehtona on Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton kaikkien kansojen ponnistusten yhteenliittäminen, kansantaloutemme tietty keskitys rinnan tasavaltojen laajan aloitteellisuuden ja omatoimisuuden kanssa" [1].

SNTL:n Korkeimman Neuvoston hyväksymät lait liittotasavaltojen oikeuksien laajentamisesta johtivat työtätekevien luovan aloitteellisuuden edelleen kehittymiseen, neu-

[1] N. S. Hruštšev, Neuvostoliiton kommunistisen puolueen Keskuskomitean toimintaselostus puolueen XX edustajakokoukselle, Petroskoi, 1956, s. 107.

vostovaltion kaikkien keskus- ja paikalliselinten työn paranemiseen ja olivat samalla tehokas demokraattisen sentralismin perustojen lujittamisen ja SNTL:n valtiorakenteen parantamisen keino.

Demokraattinen sentralismi on Neuvostoliiton kommunistisen puolueen järjestöperiaate, sen mukaan rakentuvat kaikki SNTL:n neuvostoelimet, neuvostomaan nuorisojärjestöt ja ammattiliitot, osuustoiminta- ja muut kansalaisjärjestöt.

* * *

Tällaiset ovat sosialistisen neuvostofederaation teoreettiset perusteet, sen periaatteet, jotka ovat olleet sinä teoreettisena pohjana, joka on turvannut Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton syntymisen ja jatkuvan kehittymisen. Siinä on niiden valtava voima ja elinkykyisyys.

2. §. Neuvostolainen valtiollinen liittoutuminen on muodoltaan joustavaa

Neuvostofederaation periaatteet ilmaisevat tuon federaation olemuksen.

Sisältönsä puolesta neuvostofederaatio on laadullisesti uudenlainen, sosialistinen federaatio, jonka perustana on neuvostojärjestelmä, työväenluokan diktatuuri. Neuvostovaltion sosialistista sisältöä vastaa myös sen sosialistinen muoto.

Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liittoa muodostettaessa tähän federatiiviseen valtioon tuli kaksi federaatiota: Venäjän ja Taka-Kaukasian federaatio. Kolme federaatiota — SNTL, Venäjän SFNT ja Taka-Kaukasian SFNT — olivat olemukseltaan samanlaisia, ne olivat sosialistisia federatiivisia valtioita, mutta tuo olemus ilmeni kolmessa eri muodossa.

Historiallisesti ensimmäisenä syntyi Venäjän Sosialistinen Federatiivinen Neuvostotasavalta, jonka muodostuminen varmistettiin siten, että vuonna 1918 hyväksyttiin VSFNT:n Perustuslaki.

Venäjän federaation peruserikoisuus ja luonteenomainen piirre on se, että federaation perustana on autonomia:

subjekteina on autonomisia tasavaltoja, autonomisia alueita ja kansallisia piirikuntia. Venäjän federaatio muodostui sen väestön valtaenemmistönä olevan ja niin muodoin myös tasavallalle nimen antaneen venäläisen kansakunnan ja useiden muiden väkiluvultaan pienempien kansakuntien — tataarien, baškiirien, tšuvašien, marilaisten, udmurtien, jakuuttien ym.— yhtymisen tuloksena.

Venäjän federaation muodostaminen autonomian perusteella antoi valtiolaitoksen monille sellaisille kansakunnille, joilla sitä ei aikaisemmin ollut milloinkaan ollut. Toisaalta venäläisen kansakunnan ja toisaalta tataarien, baškiirien, tšuvašien, jakuuttien ja muiden kansakuntien väliset suhteet rakennettiin viimeksi mainittujen autonomian pohjalle. Se merkitsi, että mainitut kansakunnat, luotuaan omat kansalliset valtionsa tai kansalliset valtiomuodostumansa, saivat oikeuden laatia ja hyväksyä oman perustuslakinsa tai jonkin muun asiakirjan, jossa määritellään niiden oikeusasema, lainsäädäntöoikeus jne.

Näiden oikeuksien puitteet määriteltiin kyseisen kansakunnan välittömällä osanotolla, sen suostumuksesta, sen suvereenisen tahdonilmaisun perusteella ja tuloksena, täydellisen vapaaehtoisuuden pohjalla.

Venäjän federaation subjektit ovat autonomisia tasavaltoja, autonomisia alueita ja kansallisia piirikuntia.

Neuvostofederaation toista muotoa edusti Taka-Kaukasian federaatio[1]. Erotuksena Venäjän SFNT:sta sen pohjana oli sopimus Taka-Kaukasian Sosialististen Neuvostotasavaltojen Federatiivisen Liiton muodostamisesta. Sopimus tehtiin maaliskuun 12 pnä 1922 Tiflisissä Taka-Kaukasian tasavaltojen toimeenpanevien keskuskomiteain edustajain täysvaltaisessa konferenssissa.

Sopimuksessa sanottiin, että liittoutumisen perustana on kansakuntien itsemääräämisoikeus ja sopimuksen tekevien tasavaltojen riippumattomuuden ja suvereenisuuden tunnustaminen. Se oli tasa-arvoisten neuvostotasavaltojen vapaaehtoista liittoutumista, jonka tarkoituksena oli kiin-

[1] Taka-Kaukasian federaatio oli olemassa vuodesta 1922 vuoteen 1936, minkä jälkeen siihen kuuluneet tasavallat liittyivät välittömästi SNTL:oon.

teä sotilaallinen, valtiollinen ja taloudellinen yhteistoiminta.

Liittosopimuksessa säädettiin, että yhtyneiden tasavaltojen valtiovallan ylimpänä elimenä on Tasavaltojen edustajain Täysvaltainen Konferenssi (25 edustajaa jokaisesta tasavallasta).

Edustajat tähän Täysvaltaiseen Konferenssiin lähetti kunkin tasavallan toimeenpaneva keskuskomitea.

Valtionhallinnon ylimpänä elimenä oli Liittoneuvosto, jonka jäsenet valitsi ja kutsui pois Täysvaltainen Konferenssi. Liittoneuvosto koostui Puhemiehistöstä (kolme henkilöä, yksi jokaisesta tasavallasta) ja jäsenistöstä, johon kuului Sota-asiain kansankomissaari, Finanssiasiain kansankomissaari, Posti- ja lennätinlaitosten kansankomissaari, Työläis- ja talonpoikaisinspektion kansankomissaari, Kulkulaitosten hallinnon päällikkö ja vastavallankumousta vastaan taistelevan Erikoiskomission puheenjohtaja.

Federatiivisen Liiton toimivaltaan Liittoneuvoston ominaisuudessa kuuluivat näin ollen sotilas- ja finanssiasiat, ulkomaankauppa, kulkulaitos, tietoliikenne, työasiain sääntöstely, taistelu vastavallankumousta vastaan ja talouspolitiikan johto. Liittoneuvoston toimivaltaan kuuluivat niin ikään ulkopoliittiset kysymykset.

Joulukuun 13 pnä 1922 hyväksyttyä Taka-Kaukasian federaation Perustuslakia vastaavasti parannettiin koko federaation valtiovallan ja valtionhallinnon ylinten elinten järjestelmää. Valtiovallan ylimmiksi elimiksi tulivat niin kuin muissakin neuvostotasavalloissa Taka-Kaukasian SFNT:n Neuvostojen edustajakokous, Toimeenpaneva Keskuskomitea ja TpKK:n Puhemiehistö ja valtionhallinnon ylimmäksi elimeksi Kansankomissaarien Neuvosto.

SNTL:n erikoisuus federaationa ilmenee niin ikään siinä, että sen perustana on federaation subjektien suvereniteetti. V. I. Lenin tähdensi, että sosialistisen federaation puitteissa federaation subjektit säilyttävät riippumattomuutensa. Joulukuussa 1919 hän sanoi, että vain Ukrainan työläiset ja talonpojat itse voivat yleisukrainalaisessa edustajakokouksessaan „...ratkaista ja ratkaisevatkin ...kysymyksen, liitetäänkö Ukraina Venäjään vai jätetäänkö se itsenäiseksi ja riippumattomaksi tasavallaksi ja nimenomaan millainen liittoyhteys on viimeksi mainitussa

tapauksessa luotava tämän tasavallan ja Venäjän välille" [1].

Federaation subjektien suvereniteetti SNTL:ssa taataan useilla oikeuksilla, jotka on varmistettu lakisääteisesti SNTL:n Perustuslaissa ja muissa laeissa, nimittäin liittotasavallan oikeudella hyväksyä oma perustuslakinsa, oikeudella myöntää liittotasavallan ja siis samalla myös SNTL:n kansalaisoikeudet ym. Erikoinen merkitys on sillä, että liittotasavallalla on oikeus erota vapaasti SNTL:sta, mihin SNTL:ssa erotukseksi Taka-Kaukasian SFNT:sta ei tarvita federaation valtiovallan ylinten elinten suostumusta.

SNTL:ssa, tässä sosialistisessa federatiivisessa valtiossa, SNTL:n ja sen subjektien, liittotasavaltojen, suvereniteetti yhdistyvät sopusuhtaisesti toisiinsa. Samalla SNTL suojelee federaation subjektien, liittotasavaltojen, suvereenisia oikeuksia.

Näin siis historiallisesti tunnetaan kolme, mutta tällä kertaa on olemassa kaksi sosialistisen neuvostofederaation muotoa.

Sosialistisen neuvostofederaation rakennustyön käytäntö todistaa selvästi, kuinka joustavaa ja muodoltaan moninaista on tämä liittoutuminen.

Sosialistisen neuvostolaisen valtiollisen liittoutumisen joustavuus ilmenee siinä, että Venäjän SFNT:n subjekteista sekä autonomisista tasavalloista (jotka kuuluvat unitaarisiin liittotasavaltoihin) saattaa tulla korkeinta muotoa olevan neuvostofederaation — SNTL:n — subjekteja. Tämä seikka koski myös aikaisemmin olemassa ollutta Taka-Kaukasian SFNT:aa. Viidestätoista nykyisestä liittotasavallasta yhdeksän on muodostunut juuri tällä tavalla: viisi, nimittäin Uzbekian, Turkmenian, Tadžikian, Kazahian ja Kirgiisian liittotasavalta on muodostunut Venäjän SFNT:sta, kolme, nimittäin Gruusian, Armenian ja Azerbaidžanin liittotasavalta Taka-Kaukasian SFNT:sta ja yksi, Moldavian SNT, Ukrainan SNT:sta.

Tällaiset kansojen valtiollisessa elämässä tapahtuvat syvälliset muodolliset muutokset ovat kansojen historial-

[1] V. I. Lenin, Teokset, 30. osa, s. 280.

listen elinehtojen muuttumisen ja kansanjoukkojen luovan työn kehittymisen sekä kansakunnan vapaan suvereenisen tahdonilmauksen tulosta.

III luku

SNTL ON LIITTOVALTIO

1. §. Miten SNTL liittovaltiona on syntynyt

Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton, uudentyyppisen federaation, muodostamisen teoreettisena perustana olivat sosialistisen neuvostofederaation leniniläiset periaatteet. Ennen kaikkea juuri siihen sisältyy V. I. Leninin kehittelemien neuvostofederaatioperiaatteiden suuri historiallinen merkitys.

Pakkovaltaisesta tsaristisesta unitarismista vapaaehtoiseen sosialistiseen federalismiin — sitä tietä ratkaistiin kansallisuuskysymys Venäjällä, sitä tietä tsaristinen Venäjä muutettiin vallankumouksellisesti „kansojen vankilasta" monikansalliseksi neuvostovaltioksi, joka rakentuu kansojen ystävyyden ja veljeyden pohjalle.

Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voiton tuloksena muodostettiin Venäjän federaatio, jonka puitteissa Venäjän kansa liitti yhteen aikaisemmin sorrettuina olleet kansat; tsaristisen Venäjän raunioille muodostettiin riippumattomat neuvostotasavallat. Taistelussa ulkomaiden sotilaallista interventiota ja sisäistä vastavallankumousta vastaan, taistelussa riippumattomuutensa puolesta nämä tasavallat nojautuivat VSFNT:aan, Venäjän kansaan.

Venäjän kansa on suorittanut suuren vapautustehtävänsä. Venäjän työväenluokka talonpoikaisköyhälistön kanssa liittoutuneena esitti ratkaisevaa osaa Lokakuun Suuressa sosialistisessa vallankumouksessa: se hankki itselleen vapauden ja sen lisäksi auttoi myös muita kansoja vapau-

tumaan kapitalismin sorrosta ja kansallisesta orjuutuksesta. Kansalaissodan ja ulkomaiden intervention kaudella Venäjän kansalla oli ratkaiseva osuus vihollislaumojen murskaamisessa kaikissa neuvostolaisissa veljestasavalloissa.

Venäjän kansa oli ratkaisevana voimana, joka turvasi riippumattomien neuvostotasavaltojen yhtymisen Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitoksi. Neuvostotasavallat pystyivät todella vapauttamaan kansat ja rakentamaan sosialistisen yhteiskunnan ainoastaan kiinteässä yhteistyössä ja Venäjän kansan veljellisen avun turvin. Se, että Venäjän federaatio tunnusti neuvostotasavaltojen täydellisen riippumattomuuden, voimisti entisestään kaikkien neuvostotasavaltojen pyrkimystä muodostaa vapaaehtoinen valtioliitto.

Tätä liittoa ei kuitenkaan voitu muodostaa heti. V. I. Lenin huomautti, että kansojen vapaaehtoista valtioliittoa on ryhdyttävä muodostamaan mahdollisimman varovaisesti ja kärsivällisesti, jottei pilattaisi asiaa [1]. Kului viisi vuotta Lokakuun vallankumouksen jälkeen ennen kuin liitto muodostui.

V. I. Lenin perusteli riippumattomien neuvostotasavaltojen Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitoksi yhtymisen historiallisen välttämättömyyden. Hän todisti, että ilman tuollaista tasavaltojen valtioliittoa tasavallat eivät voi puolustaa kapitalististen maiden ympäröiminä riippumattomuuttaan, turvata talouden jälleenrakentamista ja edelleen kehittämistä, lujittaa kansojen ystävyyttä ja rakentaa sosialistista yhteiskuntaa. Ajatuksen tasavaltojen valtioliiton luomisesta V. I. Lenin esitti jo kesäkuussa 1919 teoksessaan „Suuri aloite". Vuoden 1919 joulukuussa kirjoittamassaan kirjeessä Ukrainan työläisille ja talonpojille Denikinistä saavutettujen voittojen johdosta V. I. Lenin tähdensi, että tulevan liiton täytyy olla luonteeltaan vapaaehtoinen, sen tulee pohjata sosialististen tasavaltojen täydelliseen keskinäiseen luottamukseen ja veljellisen yhtenäisyyden selvään käsittämiseen. „Kansallisuus- ja siirtomaakysymystä koskevassa teesialustelmassa" V. I. Lenin korosti kesäkuussa 1920 jälleen sitä, että riippumattomien

[1] Ks. V. I. Lenin, Teokset, 30. osa, s. 281.

neuvostotasavaltojen, siinä luvussa VSFNT:n, on yhdyttävä yhdeksi liittovaltioksi.

Ajatus neuvostolaisen sosialistisen liittovaltion muodostamisesta tuli joukkojen omaksi, muuttui aineelliseksi voimaksi ja johdatti tavattoman laajaan kansanliikkeeseen Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton muodostamisen puolesta.

SNTL:n muodostaminen oli varsin monimutkainen historiallinen prosessi, joka tapahtui vastavallankumouksellisia porvareita ja tilanherroja, porvarillis-nationalistista vastavallankumousta vastaan käydyn ankaran luokkataistelun oloissa, taistelussa suurvaltašovinismia ja puolueen päälinjalta poikkeamisia vastaan.

SNTL:n muodostamisen tärkeimpänä, ratkaisevana ehtona oli proletariaatin diktatuurin voitto Venäjällä. Proletariaatin diktatuuri merkitsi proletariaatin ja työtätekevän talonpoikaiston liittoa, se turvasi työväenluokan ja kaikkien työtätekevien voiton taistelussa vastavallankumouksellista porvaristoa ja tilanherroja sekä porvarillis-nationalistista vastavallankumousta vastaan, se turvasi kansallisen rauhan ja kansallisen vapauden aikaisemmin sorrettuina olleille kansakunnille. Proletariaatin diktatuuri oli eri kansakuntien työtätekevien keskinäisen epäluottamuksen poistamisen välikappale. Proletariaatin diktatuuri on ollut se pohja, perusta, jolle on rakentunut kansojen veljellinen yhteistyö yhtenäisessä valtioliitossa. Kommunistisen puolueen johdolla on suoritettu valtavaa kasvatustyötä riippumattomien neuvostotasavaltojen kansojen ystävyyden lujittamiseksi.

Proletariaatin diktatuurin voitto johti SNTL:n muodostumiseen; SNTL:n muodostuminen, ts. riippumattomien neuvostotasavaltojen yhtyminen yhdeksi liittovaltioksi, johti vuorostaan proletariaatin diktatuurin perustan tavattomaan laajenemiseen ja lujittumiseen.

Riippumattomien neuvostotasavaltojen yhtymisliike voidaan jakaa neljään kauteen. Ensimmäiselle kaudelle oli ominaista kansakuntien vapauttaminen, ja tällöin nämä saivat ensi kerran historiassa itsenäisyyden; kansojen yhteistyö oli tuolloin vasta alulla eikä se ollut vielä täysin muotoutunut. Kansalaissodan ja intervention kaudella, jolloin etualalle nousivat kansallisten tasavaltojen sotilaalli-

sen puolustuksen edut, yhteistyö sai sotilaallisen liiton muodon. Sodanjälkeisellä kaudella, jolloin ensivuoroiseksi tehtäväksi tuli sodan hävittämien tuotantovoimien jälleenrakentaminen, sotilaallista liittoa täydennettiin taloudellisella liitolla. Kansallisten tasavaltojen yhtyminen Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitoksi muodostui päätösvaiheeksi yhteistyömuotojen kehittämisessä.

Kansojen yhteistyö vallankumouksen ensi kaudella (Lokakuun vallankumouksesta vuoden 1918 keskivaiheille). Tämä kausi oli kansojen vuosisataisesta kansallisuussorrosta vapauttamisen kautta, mikä tuli lakisääteisesti vahvistettua neuvostovaltion julkaisemissa asetuksissa.

Neuvostovalta alkoi olemassaolonsa ensi päivistä toteuttaa kansakuntien todellisen vapauttamisen leniniläistä ohjelmaa. Lokakuun 25 (marraskuun 7) pnä 1917 julkaistussa vetoomuksessa „Työläisille, sotilaille ja talonpojille" Neuvostojen II yleisvenäläinen edustajakokous julisti, että neuvostovalta turvaa kaikille Venäjällä asuville kansakunnille todellisen itsemääräämisoikeuden.

Neuvostojen II yleisvenäläisen edustajakokouksen päätöksiä kansallisuuskysymyksestä kehiteltiin edelleen „Venäjän kansojen oikeuksien julistuksessa". Siinä sanottiin, että neuvostovaltion kansallisuuspolitiikan tulee olla avointa ja rehellistä, Venäjän kansojen täydelliseen keskinäisluottamukseen johtavaa politiikkaa, ja tähdennettiin, että vain sellaisen luottamuksen tuloksena voi muodostua Venäjän kansojen vankka liitto. Tämän perustuslaillisen asiakirjan tärkeimpänä ajatuksena oli Venäjän kansojen liiton luominen.

Julistuksessa säädettiin neuvostolaisen kansallisuuspolitiikan perusperiaatteet: Venäjän kansojen tasa-arvoisuus ja suvereenisuus; kansojen oikeus vapaaseen itsemääräämiseen aina eroamiseen ja itsenäisen valtion muodostamiseen saakka; kaikkien ja kaikenlaisten kansallisten ja kansallisuuskonnollisten erioikeuksien ja rajoitusten lakkauttaminen; Venäjän alueella asuvien vähemmistökansallisuuksien ja kansallisten ryhmien vapaa kehittyminen.

Heti „Venäjän kansojen oikeuksien julistuksen" jälkeen neuvostohallitus antoi useita asetuksia, joiden avulla toteutettiin käytännössä mainitut periaatteet: joulukuun 17

(4) pnä 1917 Kansankomissaarien Neuvosto julkaisi asetuksen Ukrainan itsenäisyyden tunnustamisesta; joulukuun 31 (18) pnä 1917 Kansankomissaarien Neuvosto julisti Suomen itsenäiseksi valtioksi; tammikuun 11 pnä 1918 (joulukuun 29 pnä 1917) Kansankomissaarien Neuvosto julkaisi asetuksen myöntäen „Turkin Armenialle" itsemääräämisvapauden.

Näissä asetuksissa neuvostohallitus vahvisti uudemman kerran kaikkien kansakuntien oikeuden itsemääräämiseen aina Venäjästä eroamiseen saakka. Niinpä tunnustaessaan Ukrainan valtiollisen itsenäisyyden Kansankomissaarien Neuvosto osoitti samalla, että Ukrainalle jää oikeus erota kokonaan Venäjästä tai ryhtyä neuvotteluihin Venäjän tasavallan kanssa federatiivisista ja muista keskinäissuhteista.

Kirjoituksessaan „Puolueen ohjelman tarkistamisesta" V. I. Lenin Lokakuun vallankumouksen aattona huomautti, että vallan valtaamisen jälkeen kommunistien puolue tulee tunnustamaan eroamisoikeuden sosialististen valtioiden yhdistämisen nimessä. „Saatuamme vallan me tunnustaisimme ehdottomasti heti sekä Suomella että Ukrainalla, Armenialla ja jokaisella tsaarivallan (ja isovenäläisen porvariston) sortamalla kansallisuudella olevan tämän oikeuden" [1].

Suurta käytännöllistä työtä kansallisuuspolitiikan toteuttamiseksi ja kansojen veljellisen yhteistyön järjestämiseksi suoritti V. I. Leninin aloitteesta perustettu Kansallisuusasiain kansankomissariaatti. Tämä oli aivan uusi valtionhallinnon elin. Tällaista elintä ei sitä ennen ollut yhdessäkään valtiossa. Ainoastaan sosialistisessa valtiossa voitiin luoda valtionhallinnon elin, jonka tehtävänä oli kansojen ystävyyspolitiikan toteuttaminen käytännössä.

Neuvostovaltion ensimmäiset toimenpiteet kansallisuuskysymyksen ratkaisemiseksi merkitsivät sosialistisen kansakuntien itsemääräämisperiaatteen voittoa, periaatteen, joka turvaa vapauden työväenluokalle ja kaikille työtätekeville.

---

[1] V. I. Lenin, Teokset, 26. osa, s. 158.

Nämä toimenpiteet edistivät kansallisten tasavaltojen valtiollista yhtymistä yhdeksi monikansalliseksi neuvostovaltioksi.

Kansojen yhteistyömuotojen kehityksen ensimmäinen vaihe päättyi Venäjän federaation muodostamiseen ja VSFNT:n Perustuslain hyväksymiseen. Poikkeuksellisen suuri merkitys VSFNT:n muodostamisessa oli „Työtätekevän ja riistetyn kansan oikeuksien julistuksella", jonka Neuvostojen III yleisvenäläinen edustajakokous hyväksyi tammikuussa 1918. Julistus oli neuvostovaltion mitä tärkein perustuslaillinen asiakirja. Siinä oli lakisääteisesti vahvistettu sittemmin hyväksytyn neuvostoperustuslain tärkeimmät perusteet — maan yhteiskunta- ja valtiorakenne.

Julistuksessa Venäjä julistettiin Työläisten, sotilaiden ja talonpoikain edustajain neuvostojen tasavallaksi ja siinä sanottiin, että kaikki valta keskuksessa ja paikkakunnilla kuuluu Neuvostoille.

Julistuksessa määriteltiin ensi kerran neuvostovaltion rakenneperiaatteeksi federaatio, se, että neuvostovaltio on vapaiden kansakuntien vapaa liitto, ja määriteltiin tämän liiton muodoksi kansallisten neuvostotasavaltojen federaatio. Näin ollen Julistus vahvisti lakisääteisesti proletariaatin ja talonpoikaisköyhälistön perussaavutukset, joihin ne olivat päässeet sosialistisen vallankumouksen ensimmäisten kahden ja puolen kuukauden kuluessa.

Neuvostojen III yleisvenäläisen edustajakokouksen päätöslauselmassa „Venäjän tasavallan federatiivisista laitoksista" Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea (Yleisvenäläinen TpKK) velvoitettiin muotoilemaan VSFNT:n Perustuslain pääkohdat ja esittämään ne Neuvostojen edustajakokouksen vahvistettavaksi.

Heinäkuun 10 pnä 1918 Neuvostojen V yleisvenäläinen edustajakokous hyväksyi ensimmäisen neuvostoperustuslain — VSFNT:n Perustuslain. Se varmisti lakisääteisesti VSFNT:n, maailman ensimmäisen sosialistisen federaation muodostamisen.

VSFNT:n muodostaminen oli maailmanhistoriallinen tapahtuma. Venäjän kansa perusti ja lujitti ensimmäisenä uudentyyppisen valtion — Venäjän Sosialistisen Federatiivisen Neuvostotasavallan. Ensimmäinen neuvostotasavalta, VSFNT, oli yhteiskuntajärjestelmänsä puolesta esikuvana

kaikille neuvostotasavalloille, jotka yhtyivät SNTL:oon myöhemmin.

VSFNT oli samalla uusi valtio valtiorakenteensakin puolesta. Se oli maailman ensimmäinen sosialistinen federaatio. Venäjän kansan kokemuksella, VSFNT:n kokemuksella oli erittäin huomattava osuus neuvostotasavaltojen kehityksessä sosialismin tietä, niiden yhtymisessä yhdeksi federatiiviseksi valtioksi, SNTL:ksi.

VSFNT:n muodostamisella oli erikoinen merkitys kansojen monitahoisen yhteistyön edelleen kehittämisessä. VSFNT oli mahtavana keskuksena, joka liitti kansat yhteen yhtymisliikkeen kehittyessä. VSFNT:n kokemus vahvisti monikansallisen neuvostovaltion rakenteen tarkoituksenmukaiseksi periaatteeksi federaatioperiaatteen. Kaudella, jolloin oli olemassa riippumattomia neuvostotasavaltoja, näiden tasavaltojen federaatio oli se kaivattu valtioliiton muoto, jonka elävänä olennoitumana oli VSFNT.

Kansojen yhteistoiminta kansalaissodan ja intervention kaudella — tasavaltojen sotilaallinen liitto — jatkui vuoden 1918 jälkipuoliskolta vuoden 1920 loppuun. Tuona kautena olivat etualalla sotilaallisen puolustuksen edut. Sen vuoksi neuvostotasavaltojen yhtyminen oli muodoltaan sotilaallista liittoutumista.

Riippumattomien neuvostotasavaltojen välillä vakiintuivat federatiiviset suhteet jo niiden sotilaallisen liittoutumisen kaudella.

Tasavaltojen sotilaallisen liittoutumisen kauden mitä tärkein lakisääteinen asiakirja oli noiden tasavaltojen välisten federatiivisten suhteiden järjestämisen yhteydessä kesäkuun 1 pnä 1919 julkaistu Yleisvenäläisen TpKK:n Asetus „Neuvostotasavaltojen — Venäjän, Ukrainan, Latvian, Liettuan ja Valko-Venäjän yhteenliittämisestä taistelun käymiseksi maailman imperialismia vastaan". Tällä historiallisella asetuksella oli kaksi peruserikoisuutta.

Ensimmäinen oli se, että asetuksen hyväksymisen pani alulle Kommunistinen puolue, sen leniniläinen Keskuskomitea. Toukokuussa 1919 V. I. Lenin kirjoitti „Luonnoksen Keskuskomitean ohjeeksi sotilaallisesta yhtenäisyydestä" [1].

[1] Ks. V. I. Lenin, Teokset, 29. osa, ss. 383—384.

VKP(b):n Keskuskomitea hyväksyi luonnoksen ja se oli Yleisvenäläisen TpKK:n kesäkuun 1 pnä 1919 julkaiseman asetuksen perustana. „Luonnos Keskuskomitean ohjeeksi sotilaallisesta yhtenäisyydestä" oli sosialistisen neuvostofederaation muodostamista koskevan leniniläisen ajatuksen edelleen kehittämistä. Sen merkitys ei sisälly yksinomaan siihen, että se edellytti tasavaltojen sotilaallista liittoutumista, vaan myös siihen, että se edellytti perustettavan federaation elinten muodostamista. Luonnosta vastaavasti yhdistettäviksi kuuluivat valtionhallinnon tärkeimmät alat, kuten huolto (Puolustusneuvoston ja VSFNT:n muiden keskuslaitosten johdolla) ja rautatieliikenne (VSFNT:n Kulkulaitosten kansankomissariaatin johdolla). Luonnoksen edellyttämien federatiivisten elinten erikoisuutena oli se, että ne suunniteltiin rakennettaviksi VSFNT:n elinten pohjalle.

Yleisvenäläisen TpKK:n kesäkuun 1 pnä 1919 julkaiseman asetuksen toinen erikoisuus oli se, että sen hyväksymistä edelsi kaikkien neuvostotasavaltojen kansojen vapaa tahdonilmaisu.

Jo joulukuussa 1917 neuvostohallitus osoitti, että Venäjän alueiden työtätekevän väestön vapaan tahdonilmaisun tuloksena on mahdollista muodostaa federatiivinen valtio. Ukrainan kansan tahto — federatiivisen yhteyden järjestäminen VSFNT:aan — ilmaistiin niin ikään joulukuussa 1917 Ukrainan Neuvostojen I edustajakokouksen päätöksissä ja tammikuussa 1919 Ukrainan työläisten ja talonpoikien väliaikaisen hallituksen julistuksessa. Ukrainan neuvostohallitus lausui tässä julistuksessa, että kansainvälisen proletaarisen solidaarisuuden edut, kiinteät historialliset, taloudelliset ja kulttuuriyhteydet ovat ratkaisevina tekijöinä „Ukrainan Neuvostotasavallan ja Neuvosto-Venäjän yhtymisessä sosialistisen valtiollisen liittoutumisen pohjalla, minkä muodoista tulevat määräämään täysvaltaiset edustajat Ukrainan Neuvostojen edustajakokouksessa" [1].

Päätökset siitä, että on järjestettävä federatiiviset yhteydet VSFNT:aan, hyväksyttiin muidenkin tasavaltojen

[1] „Образование СССР, Сборник документов (1917—1924 гг.)" под ред. Э. Б. Генкиной, М., 1949, стр. 80—81 (ks. myös СУ УССР 1919 г. № 4, ст. 46 tai ЦГАОР СССР, ф. 1235, оп. 81, д. 9, л. 24—25).

Neuvostojen ensimmäisissä edustajakokouksissa. — Latvian Neuvostojen edustajakokouksessa tammikuussa 1919, Valko-Venäjän Neuvostojen edustajakokouksessa helmikuussa 1919 ja Liettuan Neuvostojen edustajakokouksessa helmikuussa 1919. Tuoden ilmi miljoonien työtätekevien tahdon Ukrainan, Valko-Venäjän, Latvian ja Liettuan Neuvostojen edustajakokoukset hyväksyivät päätökset tasavaltojen sotilaallisen liiton muodostamisesta pitäen sitä ensimmäisenä toimenpiteenä VSFNT:n kanssa solmittavien federatiivisten yhteyksien kehittämisessä.

Neuvostotasavaltojen oli muodostettava ennen muuta sotilaallinen liitto, sillä niitä uhkasi suuri vaara. Tunnettua on, ettei Denikinin, Koltšakin, Judenitšin ja Wrangelin taistelu vallankumousta vastaan ollut yksinomaan sisäistä taistelua. Muiden maiden imperialistiset piirit tukivat aktiivisesti Venäjän vastavallankumouksen voimia.

Nuori Neuvostovaltio taisteli elämänsä puolesta uskomattoman vaikeissa oloissa. Maailmansota oli näännyttänyt maan. Miljoonat ihmiset näkivät nälkää. Tehtaat eivät työskennelleet tai työskentelivät vain osittain, kulkulaitos oli rappiolla. Huomattava osa maan alueesta oli ulkomaiden sotajoukkojen miehittämänä. Tarvittiin Kommunistisen puolueen lujaa johtoa, miljoonien työtätekevien joukkoluontoista urhoollisuutta, jotta voitiin saavuttaa voitto tässä ankarassa taistelussa neuvostovaltion vihollisia vastaan.

Puolue nostatti kansan isänmaalliseen sotaan ulkomaisia maahanhyökkääjiä ja sisäistä vastavallankumousta vastaan. Puolueen luoma neuvostotasavaltojen sotilaallinen liitto oli eräs tekijä, joka turvasi neuvostokansan voiton tässä vapaussodassa.

Neuvostotasavaltojen ilmaistua tahtonsa luoda sotilaallisen liiton Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean istunnossa, johon osallistuivat Ukrainan, Valko-Venäjän, Liettuan ja Latvian neuvostohallitusten edustajat, hyväksyttiin kesäkuun 1 pnä 1919 Asetus tasavaltojen sotilaallisesta liitosta. Tasavaltojen edustajat sanoivat puheenvuoroissaan, että heidän edustamiensa valtioiden kansat ovat ilmaisseet vapaasti tahtonsa tasavaltojen sotilaallisen liiton muodostamisesta VSFNT:n johdolla. Yleisvenäläisen TpKK:n päätöslauselmassa sanottiin, että vaikka

kaikki neuvostovaltiot noudattavatkin rauhanpolitiikkaa, niiden on puolustettava ase kädessä riippumattomuuttaan taistelussa imperialisteja vastaan, jotka ovat järjestäneet hyökkäyksen neuvostotasavaltojen kimppuun.

„...Neuvostojen Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea", sanottiin päätöslauselmassa, „katsoo välttämättömäksi yhdistää läheisesti toisiinsa Venäjän, Ukrainan, Latvian, Liettuan ja Valko-Venäjän Sosialististen Neuvostotasavaltojen sekä Krimin 1) sotilasjärjestöt ja sotilaallisen johdon, 2) Kansantalousneuvostot, 3) rautatiehallinnon ja -talouden, 4) finanssit ja 5) Työasiain komissariaatit, että mainittujen kansan elämän alojen johto keskitettäisiin yhteisten Kollegioiden käsiin.

Yhdistämisen tulee tapahtua sopimalla asiasta yllämainittujen Neuvostotasavaltojen Toimeenpanevien Keskuskomiteoiden ja Kansankomissaarien Neuvostojen kanssa" [1].

Yleisvenäläisen TpKK:n Asetuksella kesäkuun 1 pltä 1919 oli tavattoman suuri historiallinen merkitys: luomalla tasavaltojen sotilaallisen liiton se myötävaikutti vihollisen murskaamisen järjestämiseen. Tasavaltojen sotilaallinen liitto oli Neuvostojen kansalaissodassa saavuttaman voiton perustekijöitä. Jo vuoden 1919 loppuun mennessä neuvostotasavallat murskasivat Koltšakin ja Denikinin ja saavuttivat lopulta täydellisen voiton maahanhyökkääjistä ja vastavallankumouksesta.

Yleisvenäläisen TpKK:n kesäkuun 1 pnä 1919 julkaiseman Asetuksen valtio-oikeudellinen merkitys sisältyi siihen, että ensinnäkin se vahvisti lakisääteisesti neuvostotasavaltojen sotilaallisen liiton ja toiseksi määritteli niiden yhdistymismuodot.

Huomautettakoon, että Yleisvenäläisen TpKK:n vuoden 1919 kesäkuun 1 pn Asetuksen edellyttämä talousalan kansankomissariaattien yhdistäminen oli siihen aikaan välttämätöntä pääasiassa sotilaallisista syistä.

Riippumattomien neuvostotasavaltojen federatiivisten yhteyksien edelleen kehittämisessä oli hyvin suuri merkitys

---

[1] СУ РСФСР 1919 г. № 21, ст. 264; „Известия ВЦИК" 3 июня 1919 г.

Ukrainan Neuvostojen IV edustajakokouksen päätöksillä. Toukokuun 20 pnä 1920 edustajakokous hyväksyi päätöslauselman „Ukrainan SNT:n ja Venäjän SFNT:n valtiollisista keskinäissuhteista", jossa kehiteltiin Yleisvenäläisen TpKK:n kesäkuun 1 pnä 1919 hyväksymän päätöslauselman perusajatuksia. Edustajakokous vahvisti Ukrainan TpKK:n ja Yleisvenäläisen TpKK:n sopimuksen tärkeimpien kansankomissariaattien yhdistämisestä. Samalla edustajakokous antoi Ukrainan Toimeenpanevan Keskuskomitean tehtäväksi ryhtyä neuvotteluihin Yleisvenäläisen TpKK:n kanssa Ukrainan edustuksesta siinä, ehdottaen otettavaksi Yleisvenäläiseen TpKK:aan 30 Neuvosto-Ukrainan edustajaa. Edustajakokous valitsi tässä tarkoituksessa 30 edustajaa Yleisvenäläiseen TpKK:aan. Kuukauden kuluttua, kesäkuussa 1920, Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea teki päätöksen Neuvosto-Ukrainan 30 edustajan ottamisesta jäsenistöönsä. Yleisvenäläinen TpKK hyväksyi mainitun ehdotuksen VII kokoonpanonsa toisessa sessiossa (kesäkuun 16—19 pnä 1920).

Siten pantiin alulle neuvostotasavaltojen valtiovallan ylinten federatiivisten elinten muodostaminen.

Näin ollen kansalaissodan ja intervention kaudella, tasavaltojen sotilaallisen liiton kaudella, oli jo olemassa yhdistettyjä valtionhallinnon elimiä, kansankomissariaatteja, ja sitä paitsi pantiin myös alulle valtiovallan ylinten federatiivisten elinten muodostaminen.

Tässä yhteydessä on erittäin tärkeää tähdentää, että jo kansalaissodan ja intervention kaudella tasavaltojen väliset suhteet olivat muodoltaan federatiivisia eivätkä konfederatiivisia, jollaiset ovat tavallisesti ominaisia valtioiden sotilaalliselle liitolle.

Riippumattomien neuvostotasavaltojen keskinäissuhteiden federatiivinen luonne ilmeni muun muassa yhtenäisen kansalaisuuden erinäisten elementtien määrittelyssä, ennen kaikkea siinä, että kaikkien sotilaalliseen liittoon yhtyneiden neuvostotasavaltojen kansalaisille säädettiin samat velvollisuudet. Tämä koski näiden tasavaltojen kaikkien kansalaisten velvollisuutta palvella Punaisen Armeijan riveissä. Niinpä helmikuussa 1919 Latvian neuvostohallitus antoi erikoisen asetuksen, jonka nojalla kaikki Venäjällä ja Ukrainassa asuvat Latvian kansalaiset oli kutsuttava sota-

palvelukseen samoin kuin mainittujen tasavaltojen kansalaisetkin. Samanlaiset asetukset julkaistiin muissakin tasavalloissa. Ukrainan SNT:n Kansankomissaarien Neuvoston asetuksessa helmikuun 13 pltä 1919 oli itse asiassa esitetty tasavaltojen yhtenäisen kansalaisuuden periaate, vaikka silloin ei vielä ollut „yhtenäinen kansalaisuus" termiä. „Kaikkien Neuvostotasavaltojen (Venäjä, Liettua, Latvia, Eestinmaa) kansalaisille", sanottiin tuon asetuksen 17. pykälässä, „kuuluvat kaikki samat oikeudet ja velvollisuudet kuin Ukrainan kansalaisille".

Kansojen yhteistyö sodanjälkeisellä kaudella — tasavaltojen sotilaallinen ja taloudellinen liitto — kesti likipitäen vuoden 1920 lopusta vuoden 1922 keskivaiheille. Se oli kautta, jolloin tasavaltojen sotilaallista liittoa täydennettiin taloudellisella liitolla. Se merkitsi, että tasavaltojen sotilaallinen liitto säilyi senkin jälkeen, kun oli saavutettu voitto maahanhyökkääjistä ja porvariston ja tilanherrain vastavallankumouksesta. Tämän liiton tarve johtui siitä, että maata ympäröivät vihamieliset kapitalistiset valtiot, mikä synnytti uuden intervention vaaran.

Sodan päätyttyä oli ryhdyttävä kunnostamaan sodan hävittämää kansantaloutta, saatava kuntoon teollisuus, kulkulaitos ja maatalous.

Tuolla kaudella kehittyivät VSFNT:n ja muiden riippumattomien neuvostotasavaltojen väliset sopimuksiin perustuvat keskinäissuhteet sotilaallisella ja taloudellisella alalla. Näiden sopimusten lisäksi tehtiin lisäsopimuksia finansseja, ulkomaankauppaa, elintarvikepolitiikkaa ja rautatie- ja tietoliikennettä koskevista kysymyksistä. Ensimmäinen työläisten ja talonpoikain liittosopimus solmittiin VSFNT:n ja Azerbaidžanin välillä syyskuun 30 pnä 1920. Joulukuun 28 pnä 1920 solmittiin „VSFNT:n ja Ukrainan välinen työläisten ja talonpoikain liittosopimus", tammikuun 16 pnä 1921 „VSFNT:n ja Neuvosto-Valko-Venäjän välinen työläisten ja talonpoikain liittosopimus".

VSFNT:n ja Ukrainan sopimuksessa puhuttiin siitä, että kumpikin tasavalta solmii sen tajuten välttämättömäksi voimiensa yhteenliittämisen puolustustarkoituksessa ja taloudellisen rakennustyön etujen mukaisesti, ts. edellytettiin

suoranaisesti tasavaltojen sotilaallista ja taloudellista liittoutumista (I §).

Liittosopimuksen perusteella yhdistettiin valtionhallinnon sotilas- ja talouselimet. Yhdistettäviksi kuuluivat seuraavat seitsemän kansankomissariaattia: maa- ja merivoimien, Korkein kansantalousneuvosto, ulkomaankaupan, finanssiasiain, kulkulaitosten, työasiain sekä posti- ja lennätinlaitosten kansankomissariaatit (III §).

Yhdistettyjen kansankomissariaattien johtamisjärjestys ja -muoto määrättiin erikoisissa VSFNT:n ja Ukrainan hallitusten välisissä sopimuksissa. Yhdistetyt kansankomissariaatit kuuluivat VSFNT:n Kansankomissaarien Neuvostoon ja niillä oli omat valtuutettunsa Ukrainan Kansankomissaarien Neuvostossa. Nämä valtuutetut vahvisti ja heidän toimintaansa valvoi Ukrainan TpKK ja Neuvostojen edustajakokous. Yhdistettyjä kansankomissariaatteja johtivat Neuvostojen yleisvenäläinen edustajakokous ja Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea, johon Ukraina lähetti omat edustajansa.

VII pykälää vastaavasti tämän sopimuksen ratifioivat molempien tasavaltojen valtiovallan ylimmät elimet: Neuvostojen VIII yleisvenäläinen edustajakokous ratifioi sen joulukuussa 1920 ja Ukrainan Neuvostojen V edustajakokous maaliskuussa 1921. VSFNT:n ja Neuvosto-Valko-Venäjän välinen liittosopimus solmittiin samoin perustein.

Tasavaltojen liittosopimukset olivat niiden sotilaallisen ja taloudellisen liiton juridisena muotona. Sotilaallisen liiton kauteen verrattuna, jolloin yhdistettiin viisi kansankomissariaattia, sotilaallis-taloudellisen liiton kaudella otettiin uusi askel eteenpäin tasavaltojen federatiivisten suhteiden kehittämisessä: liittosopimukset edellyttivät vielä kahden valtionhallinnon elimen — ulkomaankaupan sekä posti- ja lennätinlaitosten kansankomissariaattien yhdistämistä.

Liittosopimukset olivat paitsi yhdistettyjen valtionhallinnon elinten muodostamisen myös muodostuvan federaation valtiovallan federatiivisen elimen muodostamisen juridisena perustana. Tuona federatiivisena elimenä oli Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea, jossa olivat edustettuina kaikki neuvostotasavallat.

Tasavaltojen federatiivisten yhteyksien kehittämistä edisti huomattavasti Neuvostojen IX yleisvenäläisen edustajakokouksen päätös, joka hyväksyttiin joulukuussa 1921. Taka-Kaukasian tasavaltojen ehdotuksesta tämä Neuvostojen edustajakokous hyväksyi päätöksen, että Yleisvenäläiseen Toimeenpanevaan Keskuskomiteaan otettiin kaikkien sopimustasavaltojen edustajat [1].

Tämä johti muutoksiin Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean toiminnassa.

Tasavaltojen sotilaallisen ja taloudellisen liiton kaudella Yleisvenäläinen TpKK oli paitsi VSFNT:n valtiovallan elin myös niihin aikoihin muodostuvan riippumattomien tasavaltojen federaation valtiovallan federatiivinen elin.

Tasavaltojen valtiovallan federatiivisen elimen, Yleisvenäläisen TpKK:n, erikoisuutena oli se, että sen perustana oli VSFNT:n valtiovallan ylin elin.

Tasavaltojen federatiivisten suhteiden edelleen kehittymistä edisti tehokkaasti VSFNT:n ja muiden veljestasavaltojen lainsäädäntö. Tasavallat käyttivät lainsäädäntötoiminnassaan luovasti hyväkseen VSFNT:n tällä alalla hankkimaa kokemusta. Kaikkien tasavaltojen lainsäädäntö oli

---

[1] Ukrainan ja Valko-Venäjän edustajat oli otettu Yleisvenäläiseen TpKK:aan jo aikaisemmin, ennen Neuvostojen IX yleisvenäläistä edustajakokousta. Gruusian, Armenian ja Azerbaidžanin edustajat hyväksyttiin yleisvenäläiseen TpKK:aan ensi kerran.

Tässä yhteydessä on mielenkiintoista panna merkille, kuinka Yleisvenäläisen TpKK:n jäsenmäärä kasvoi. VSFNT:n Perustuslakia hyväksyttäessä Neuvostojen V yleisvenäläisessä edustajakokouksessa heinäkuussa 1918 Yleisvenäläisen TpKK:n jäsenmäärä oli enintään 200 henkeä. Neuvostojen VIII yleisvenäläisessä edustajakokouksessa joulukuussa 1920 Yleisvenäläisen TpKK:n jäsenmäärää lisättiin 300 henkeen. Neuvostojen IX yleisvenäläisessä edustajakokouksessa joulukuussa 1921 hyväksyttiin päätöslauselma „Neuvostorakennustyöstä", jossa sanottiin: „5. Koska VSFNT:n federaatio on laajentunut ja eräät neuvostotasavallat haluavat saada edustajansa tasavallan ylimpään lainsäädäntöelimeen, Neuvostojen IX edustajakokous, vastoin Neuvostojen VIII edustajakokouksen päätöslauselmaa, päättää lisätä Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean jäsenmäärän 386 henkeen" (ks. „История Советской Конституции", стр. 71—78, 165, 191).

juridisena perustana tasavaltojen federatiivisten yhteyksien lujittamisessa ja kehittämisessä [1].

Sotilaallisen ja taloudellisen liiton kaudella oli kahdella tapahtumalla sangen tärkeä merkitys SNTL:n muodostamisen valmistelussa. Sellaisia tapahtumia, jotka myötävaikuttivat federatiivisten yhteyksien lujittumiseen ja kehittymiseen, olivat neuvostotasavaltojen yhtenäisen diplomaattisen rintaman luominen ja Taka-Kaukasian federaation muodostaminen.

Genovan konferenssin järjestäjien nimessä Italian hallitus lähetti tammikuun 7 pnä 1922 neuvostohallitukselle kutsun osallistua konferenssiin. Kutsuessaan neuvostohallitusta Genovan konferenssiin konferenssin järjestäjät aikoivat pakottaa neuvostotasavallat tekemään suuria myönnytyksiä ilman mitään korvausta. Tämän suunnitelman mukaan aiottiin diplomaattiseen painostukseen turvautuen palauttaa kapitalismi neuvostotasavaltoihin. Neuvostohallitus otti kutsun vastaan, sillä se pyrki kaikin keinoin lujittamaan rauhaa ja solmimaan normaalit diplomaattiset ja taloudelliset suhteet länsivaltojen kanssa. Konferenssin järjestäjät lähettivät kutsun VSFNT:lle, mutta samalla kieltäytyivät päästämästä muiden neuvostotasavaltojen valtuutettuja konferenssiin.

VSFNT:n aloitteesta [2] Moskovassa pidettiin helmikuun 22 pnä 1922 yhdeksän veljestasavallan: VSFNT:n, Ukrainan, Valko-Venäjän, Gruusian, Azerbaidžanin, Armenian, Buharan, Horezmin ja Kaukoidän tasavallan täysvaltaisten edustajien neuvottelukokous. Tuloksena muodostettiin tasavaltojen diplomaattinen rintama. Tasavaltojen yhdistymiselle annettiin tällöin juridinen muoto: neuvottelukokouksessa allekirjoitettiin VSFNT:n ja kahdeksan tasavallan välinen pöytäkirja, jonka perusteella tasavallat valtuuttivat VSFNT:n edustamaan ja puolustamaan Genovan konferenssissa etujaan ja myös solmimaan ja allekirjoittamaan niiden nimissä konferenssissa mahdollisesti laadittavat sopimukset. Pöytäkirjan merkitys ei rajoittunut näihin puit-

[1] Ks. tästä seikkaperäisemmin: Д. Л. Златопольский, Образование и развитие СССР как союзного государства, М., 1954, стр. 98—106; С. Л. Ронин, Принцип пролетарского интернационализма в советском социалистическом праве, М., 1956, стр. 64—68.

[2] Ks. „История дипломатий", т. 3, М., 1945, стр. 162.

teisiin. Pöytäkirjassa sanottiin suoraan, että kahdeksan tasavaltaa valtuuttaa VSFNT:n solmimaan ja allekirjoittamaan kaikki tähän konferenssiin välittömästi tai välillisesti liittyvät erinäiset kansainväliset sopimukset konferenssissa edustettujen ja myös kaikkien muiden valtioiden kanssa ja ryhtymään kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin. Näin ollen VSFNT sai tuon pöytäkirjan perusteella, jossa muotoiltiin juridisesti tasavaltojen diplomaattinen yhdistäminen, mahdollisuuden solmia kaikkien tasavaltojen nimissä kansainväliset sopimukset minkä valtion kanssa tahansa.

Genovan konferenssi päättyi länsivaltojen imperialistisiten suunnitelmien täydelliseen romahtamiseen ja muodostui neuvostodiplomatian loistavaksi voitoksi. Tämä voitto edisti neuvostotasavaltojen kansainvälisen aseman jatkuvaa lujittumista. Ulkovallat alkoivat toinen toisensa jälkeen solmia diplomaattisia suhteita neuvostomaahan.

SNTL:n muodostamiselle tarpeellisten ehtojen valmistelussa oli huomattava osuus Taka-Kaukasian federaation synnyllä. Federaation perustamisen alkuunpanijana ja järjestäjänä oli Kommunistinen puolue. Ajatuksen Taka-Kaukasian federaation muodostamisesta esitti V. I. Lenin. Huhtikuun 9 pnä 1921 V. I. Lenin kirjoitti S. Ordžonikidzelle lähettämässään sähkeessä, että on ehdottoman välttämätöntä perustaa koko Taka-Kaukasian alueellinen talouselin. Leninissä oli herättänyt ajatuksen Taka-Kaukasian tasavaltojen taloudellisten voimavarojen yhdistämisestä näiden tasavaltojen vaikea taloudellinen tilanne ja niiden kansojen kansallisten keskinäissuhteiden ääretön kärjistyminen, mikä oli seurausta gruusialaisten menševikkien, musavatistien, dašnakkien ja muiden vastavallankumouksellisten isännöimisestä Taka-Kaukasiassa.

„Azerbaidžanin, Gruusian, Armenian, Dagestanin ja Gorin tasavallan kommunistitovereille" osoittamassaan historiallisessa kirjeessä V. I. Lenin esitti huhtikuun 14 pnä 1921 ajatuksen Taka-Kaukasian federaation muodostamisesta pitäen tätä federaatiota Taka-Kaukasian tasavaltojen kansallisen rauhan elimenä ja taloudellisen kehityksen välikappaleena.

Maaliskuun 12 pnä 1922 pidettiin Gruusian, Armenian ja Azerbaidžanin Toimeenpanevien Keskuskomiteain täysvaltainen konferenssi, jossa hyväksyttiin „Liittosopimus

Taka-Kaukasian Sosialististen Tasavaltojen Federatiivisen Liiton muodostamisesta".

Taka-Kaukasian tasavaltojen liittosopimus oli VSFNT:n ja neuvostotasavaltojen keskinäisten liittosopimusten perusaatteiden poliittista ja valtio-oikeudellista kehittämistä. Tämä sopimus edisti suuresti federatiivisten yhteyksien kehittämistä, sillä se vahvisti ensi kerran lakisääteisesti federatiivisten valtionelinten — Täysvaltaisen Konferenssin ja Liittoneuvoston muodostamisen. Sopimuksen hyväksyminen pani alulle Taka-Kaukasian federaation perustamisen.

Joulukuussa 1922 hyväksyttiin Taka-Kaukasian SFNT:n Perustuslaki. Taka-Kaukasian SFNT:sta tuli kansallisen rauhan elin, joka teki lopun kansallisesta eripuraisuudesta ja yhdisti Taka-Kaukasian kansat yhteiseen sosialismin rakennustyöhön.

Kansojen yhteistoimintamuotojen kehityksen päätösvaihe — tasavaltojen sotilaallinen ja taloudellinen ja valtiollinen liitto — oli kausi, jolloin kansalliset neuvostotasavallat yhtyivät välittömästi yhdeksi liittovaltioksi ja jolloin tasavaltojen sotilaallista ja taloudellista liittoa täydennettiin valtiollisella liitolla. Kansojen yhteistoimintamuotojen kehityksen päätösvaihe käsittää vuoden 1922 jälkipuoliskon.

Riippumattomien neuvostotasavaltojen yhteistoiminnan kehitys vaati pakottavasti ratkaisemaan viivyttelemättä kysymyksen, missä muodossa niiden valtiollinen yhtyminen tulee tapahtumaan. Neuvostotasavaltojen oli yhdyttävä yhdeksi federatiiviseksi valtioksi. Se saattoi tapahtua joko autonomian perusteella — siinä tapauksessa Ukrainan, Valko-Venäjän ja muiden tasavaltojen piti yhtyä VSFNT:aan autonomisina tasavaltoina, tai suvereenisten valtioiden yhtymisen tuloksena — siinä tapauksessa Ukrainan, Valko-Venäjän ja muiden neuvostovaltioiden piti liittoutua tasavertaisuuden pohjalla VSFNT:n kanssa eikä yhtyä siihen.

V. I. Lenin yleisti nerokkaasti tasavaltojen federatiivisten yhteyksien kehittämisestä saadun käytännöllisen kokemuksen ja osoitti tien tasavaltojen yhtymiseen. Se oli suuri historiallinen SNTL:n muodostamisen suunnitelma. V. I. Lenin osoitti, että riippumattomien neuvostovaltioiden

ei ole yhdyttävä autonomian perusteella, ts. suvereenisista oikeuksistaan kieltäytyen, vaan niiden on säilytettävä suvereenisuutensa, joka antaa jokaiselle tasavallalle sen yhdyttyä muiden tasavaltojen kanssa mahdollisuuden säilyttää tärkeimmät suvereeniset oikeutensa.

Syyskuun 27 pnä 1922 V. I. Lenin kirjoitti: „...Me tunnemme itsemme samanarvoisiksi Ukrainan SNT:n ym. kanssa ja yhdessä ja tasavertaisina niiden kanssa yhdymme uudeksi liitoksi, uudeksi federaatioksi..." [1].

Yleiskansallisen käsittelyn aikana työväenluokka ja kaikki työtätekevät kannattivat lämpimästi leniniläistä aatetta — SNTL:n luomista, ja siitä tuli todella kansan aate.

Joulukuussa 1922 pidettiin Taka-Kaukasian Neuvostojen I, Ukrainan Neuvostojen VII, Valko-Venäjän Neuvostojen IV ja Venäjän SFNT:n Neuvostojen X edustajakokous. Ilmaisten miljoonien työtätekevien tahdon tasavaltojen Neuvostojen edustajakokoukset hyväksyivät päätöslauselmat, joiden mukaan tasavaltojen oli siirryttävä sopimuspohjaisista suhteista niiden lähempää yhdistymistä, uuden, federatiivisen valtion, SNTL:n muodostamista edellyttäviin suhteisiin.

Joulukuun 30 pnä 1922 avattiin Moskovassa Suuressa teatterissa SNTL:n Neuvostojen I edustajakokous.

Edustajat valitsivat suurella innostuksella kokouksen kunniapuheenjohtajaksi Vladimir Iljitš Leninin.

Edustajakokous hyväksyi pääpiirteissään ja yksimielisesti Julistuksen ja Sopimuksen SNTL:n muodostamisesta. Neuvostojen I edustajakokouksen päätöksen mukaisesti nämä asiakirjat luovutettiin lisäkäsittelyä varten liittotasavaltojen valtiovallan ylimmille elimille, jotka tekivät lopulliset ehdotuksensa SNTL:n TpKK:lle. Julistus SNTL:n muodostamisesta, jossa sanottiin, että yhtyvät neuvostotasavallat ovat luokkaolemukseltaan samanlaisia, ja määriteltiin näiden tasavaltojen SNTL:ksi yhtymisen periaatteet, oli perustana Sopimukselle SNTL:n muodostamisesta. Tämä sopimus vahvisti neljän sosialistisen neuvostotasavallan, Venäjän SFNT:n, Ukrainan SNT:n, Valko-Venäjän SNT:n ja Taka-Kaukasian SFNT:n yhtymisen liittovaltioksi, Sosialis-

[1] В. И. Ленин, Соч., т. 36, стр. 671.

tisten Neuvostotasavaltojen Liitoksi. Sopimuksessa SNTL:n muodostamisesta säädettiin pääpiirteissään sosialistisen neuvostofederaation — SNTL:n — rakentamisen perustuslaillinen pohja; määriteltiin yleisliittolaiset valtiovallan ylimmät elimet, valtionhallinnon ylimmät elimet, niiden muodostamisjärjestys ja toimivalta; säädettiin yhtenäinen liiton kansalaisuus, vahvistettiin liittotasavaltojen hallitusten kokoonpano, tasavaltojen budjettioikeuksien perusta ja myös liittotasavaltojen oikeus erota SNTL:sta.

Edustajakokouksessa valittiin SNTL:n ensimmäinen Toimeenpaneva Keskuskomitea, johon kuului 371 jäsentä ja 138 varajäsentä kaikista liittotasavalloista. SNTL:n muodostamisen perustuslaillisena vahvistuksena oli ensimmäisen Perustuslain hyväksyminen; se vahvistettiin ja saatettiin voimaan heinäkuun 6 pnä 1923 SNTL:n TpKK:n toisessa sessiossa ja vahvistettiin lopullisesti tammikuun 31 pnä 1924 SNTL:n Neuvostojen II edustajakokouksessa. Vuonna 1924 hyväksytty SNTL:n Perustuslaki vahvisti lakisääteisesti federatiivisen valtion, SNTL:n muodostamisen.

Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitoksi yhtyivät riippumattomat sosialistiset neuvostotasavallat — proletariaatin diktatuurin valtiot. Sosialististen neuvostovaltioiden yhtyminen yhdeksi liittovaltioksi merkitsi neuvostovallan, proletariaatin diktatuurin lujittumista ja turvasi sosialismin rakentamisen kuudesosalla maapalloa.

SNTL:n muodostaminen oli Kommunistisen puolueen leniniläisen kansallisuuspolitiikan suuri voitto. Puolue osoitti käytännössä koko maailman proletaareille ja sorretuille kansoille mahdolliseksi ja tarkoituksenmukaiseksi mitä erilaisimpiin kansoihin kuuluvien työläisten ja talonpoikien liittoutumisen vapaaehtoisuuden ja tasavertaisuuden pohjalla, proletaarisen internationalismin pohjalla.

2. §. Miten SNTL on kehittynyt liittovaltiona

Liittovaltiona SNTL on käynyt läpi monimutkaisen historiallisen kehitysprosessin, joka on ollut neuvostofederaation yhtenäisyyden ja kansallisen valtiolaitoksen jatkuvaa lujittumista. Tämä prosessi on tapahtunut pääasiallisesti seuraavaan tapaan:

1. Uusien kansallisten neuvostovaltioiden, liittotasavaltojen muodostuminen ja niiden yhtyminen SNTL:ksi.

2. Aikaisemmin hajanaisina osina olleiden kansakuntien jälleenyhdistyminen unitaaristen kansallisten neuvostovaltioiden, liittotasavaltojen puitteissa.

3. Liittotasavaltojen oikeuksien laajentaminen ja niiden suvereenisuuden lujittaminen.

Yhtenäisen federatiivisen valtion SNTL:n kehittyminen ja lujittuminen merkitsi SNTL:oon kuuluvien kansallisten valtioiden ja kansallisten valtiomuodostumien jatkuvaa lujittumista.

Keski-Aasian valtiollinen jakautuminen kansallisen tunnusmerkin mukaan oli mitä suurin tapahtuma SNTL:n kehittymisessä liittovaltiona. SNTL:n muodostumiskaudella Keski-Aasian alueella oli VSFNT:aan kuuluva Turkestanin Autonominen Sosialistinen Neuvostotasavalta ja kaksi neuvostolaista kansantasavaltaa — Horezm ja Buhara. Turkestanin ASNT:n, Horezmin ja Buharan neuvostolaiset kansantasavallat olivat monikansallisia valtioita. Turkestanin ASNT:n alueella asusti uzbekeja, kazaheja, kirgiisejä, venäläisiä, tadžikeja, turkmeeneja ja karakalpakkeja. Buharan alueella asui uzbekeja, tadžikeja, turkmeeneja, karakalpakkeja ja kazaheja, Horezmin alueella uzbekeja, turkmeeneja, karakalpakkeja ja kazaheja.

V. I. Lenin esitti jo kesäkuussa 1920 ajatuksen, että Turkestanissa on muodostettava kansalliset valtiot. Huomautuksissaan Turkestanin valiokunnan laatimaan luonnokseen VKP(b):n tehtävistä Turkestanissa V. I. Lenin kirjoitti:

„1) Annettava tehtäväksi laatia Turkestanin kartta (etnografinen *jne.*), jossa alue on jaettava Uzbekiaksi, Kirgiisiaksi ja Turkmeniaksi.

2) Selvitettävä mahdollisimman yksityiskohtaisesti näiden kolmen osan yhdistymis- tai jakautumisehdot".

Kommunistisen puolueen suoritettua selitystyötä Keski-Aasian kansat ryhtyivät kesällä ja syksyllä 1924 kannattamaan innokkaasti kansallisuuksien itsenäistymisen aatetta.

Syyskuussa 1924 Turkestanin ASNT:n Toimeenpaneva Keskuskomitea hyväksyi kolmannessa ylimääräisessä sessiossaan päätöksen Turkestanin ASNT:n kansallisuuksien mukaisesta aluejaosta.

Lokakuussa 1924 SNTL:n Toimeenpaneva Keskuskomitea hyväksyi toisessa sessiossa päätöksen Keski-Aasian kansallisuuksien mukaisesta valtiojaosta [1].

Tuloksena perustettiin uusia kansallisia valtioita ja valtiomuodostumia: *Uzbekian Sosialistinen Neuvostotasavalta,* johon tulivat kuulumaan Turkestanin, Buharan ja Horezmin uzbekit; *Turkmenian Sosialistinen Neuvostotasavalta,* johon tulivat kuulumaan Horezmin, Buharan ja Turkestanin turkmeenit; *Tadžikian Autonominen Sosialistinen Neuvostotasavalta,* joka yhtyi Uzbekian SNT:aan ja johon tulivat kuulumaan Samarkandin ja Ferganan alueiden eri osien sekä Itä-Buharan tadžikit; muodostettiin kaksi autonomista aluetta: VSFNT:aan kuuluva *Kara-Kirgiisian autonominen alue* (sittemmin Kirgiisian SNT) ja Kirgiisian Autonomiseen Tasavaltaan (sittemmin Kazahian SNT:aan) kuuluva *Kara-Kalpakian* autonominen alue [2].

Keski-Aasian kansallisuuksien mukaisella valtiojaolla oli suuri merkitys ei ainoastaan Keski-Aasian kansojen, vaan myös Kazahian kansan kansallisen valtiollisuuden kehityksessä. Keski-Aasian kansallisuuksien mukaisen valtiojaon tuloksena Syr-Darjan ja Semiretšjen alueet, joilla asui etupäässä kazaheja ja jotka aikaisemmin olivat kuuluneet Turkestanin ASNT:aan, yhtyivät Kirgiisian (Kazahian) ASNT:aan. Täten vietiin päätökseen Kazahian kansan jälleenyhdistäminen yhtenäiseksi kansalliseksi neuvostovaltioksi.

Keski-Aasian kansallisuuksien mukainen valtiojako oli mitä suurin historiallinen tapahtuma sen kansojen elämässä, joilla monivuosisataisen historiansa aikana ei ollut koskaan ollut omia kansallisia valtioitaan. Kansallisuuksien mukainen aluejako oli valtiollinen uudistus, joka toteutettiin Keski-Aasian kansojen — uzbekien, turkmeenien, tadžikien, kazahien, kirgiisien ym. vapaan itsemääräämisen tuloksena. Tuo jako suoritettiin tavattoman laajalla alueella, joka

---

[1] СЗ СССР 1924 г. № 19, ст. 187.

[2] Nykyään Kara-Kalpakian ASNT kuuluu Uzbekian SNT:aan.

käsitti lähes 4 miljoonaa neliökilometriä, ja tällä monikansaisella alueella asui enemmän kuin 17 miljoonaa ihmistä.

Keski-Aasian valtiolliseen karttaan tehtiin perusteellisia muutoksia. Keski-Aasian kansallisuuksien mukaisen valtiojaon suuri historiallinen merkitys on se, että sen toteuttamisen tuloksena tapahtui Turkestanin ja Uzbekistanin hajallisten osien jälleenyhdistäminen.

Toukokuussa 1925 SNTL:n Neuvostojen III edustajakokous hyväksyi päätöksen „Turkmenian ja Uzbekian Sosialististen Neuvostotasavaltojen yhtymisestä SNTL:oon". Uzbekian ja Turkmenian tasavaltojen yhtyminen SNTL:oon tämän federaation subjekteina oli uusi loistava todistus leniniläisten sosialististen neuvostofederaatioperiaatteiden suuresta elinvoimaisuudesta. Näin siis Neuvostoliittoon tuli kuulumaan kuusi liittotasavaltaa.

Tärkeä tapahtuma SNTL:n kehityksessä liittovaltiona oli Uzbekian SNT:aan kuuluneen Tadžikian Autonomisen Tasavallan muuttaminen liittotasavallaksi. Syyskuussa 1929 Uzbekian SNT:n valtiovallan ylimmät elimet tyydyttivät Tadžikian kansan toiveet ja yhdistivät Uzbekian liittotasavaltaan kuuluneen Hodžentin piirikunnan, jonka väestöenemmistön muodostivat tadžikit, Tadžikian ASNT:aan.

Tadžikian Autonomisella Sosialistisella Neuvostotasavallalla, joka sijaitsee SNTL:n rajaseudulla, oli silloin välttämättömät ehdot sen liittotasavallaksi muuttamiseksi, sillä enemmistö sen väestöstä kuului samaan kansallisuuteen ja asukasluku käsitti toista miljoonaa henkeä. Se muutettiin Tadžikian kansan vapaan tahdonilmaisun tuloksena liittotasavallaksi Uzbekian kansan täydellisestä suostumuksesta.

Lokakuussa 1929 Tadžikistanin pääkaupungissa Dušanbessa pidettiin Tadžikian tasavallan Neuvostojen III ylimääräinen edustajakokous. Lokakuun 16 pnä edustajakokous hyväksyi julistuksen Tadžikian autonomisen tasavallan muuttamisesta SNTL:oon välittömästi kuuluvaksi Tadžikian liittotasavallaksi.

SNTL:n valtiovallan ylimmät elimet, Toimeenpaneva Keskuskomitea ja Neuvostojen edustajakokous, vahvistivat tämän päätöksen. SNTL:n Toimeenpanevan Keskuskomitean V kokoonpanon toisessa sessiossa joulukuussa 1929 tehtiin päätös siitä, että sopimus SNTL:n muodostamisesta

ulotetaan koskemaan Tadžikian SNT:aa ja että tämän johdosta tehdään vastaavat muutokset SNTL:n Perustuslakiin.

Maaliskuussa 1931 SNTL:n Neuvostojen VI edustajakokous vahvisti perustuslaillisesti Tadžikian SNT:n yhtymisen SNTL:oon liittotasavaltana ja teki tarvittavat muutokset SNTL:n Perustuslakiin [1]. Tadžikian SNT muodostettiin liittotasavallaksi järkkymättömien leniniläisten neuvostofederaatioperiaatteiden pohjalla. Siitä lähtien SNTL:oon kuului seitsemän liittotasavaltaa.

Vuoden 1936 Perustuslaki määritteli, miten SNTL kehittyy edelleen liittovaltiona. Se vahvisti viiden uuden liittotasavallan: Gruusian, Armenian, Azerbaidžanin, Kazahian ja Kirgiisian liittotasavallan yhtymisen SNTL:oon.

Ensin mainitut kolme tasavaltaa yhtyivät välittömästi SNTL:oon liittotasavaltoina, siksi kun Taka-Kaukasian federaatio lakkautettiin, minkä tarkoituksena oli Gruusian, Armenian ja Azerbaidžanin suvereenisuuden lujittaminen.

Kazahian ja Kirgiisian autonomisten tasavaltojen muuttaminen liittotasavalloiksi johtui näiden tasavaltojen kansojen tavattoman suurista saavutuksista. Aikaisemmin sorretussa asemassa olleet Kazahian ja Kirgiisian kansat saivat Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voiton tuloksena ensi kerran historiassa oman kansallisen valtiolaitoksensa ja muuttuivat Venäjän kansan ja Neuvostoliiton kaikkien muiden kansojen avun turvin sosialistisiksi kansakunniksi. Näin ollen SNTL:n vuoden 1936 Perustuslain hyväksymisen jälkeen SNTL:oon kuului 11 liittotasavaltaa.

Viiden uuden liittotasavallan yhtyminen välittömästi SNTL:oon oli leniniläisten sosialististen neuvostofederaatioperiaatteiden, tämän federaation subjektien vapaaehtoisen yhtymisen sekä kansallisen ja alueellisen tunnusmerkkien mukaisen federaatiorakenteen uusi voitto.

Vuonna 1939 tapahtui Ukrainan kansan jälleenyhdistyminen yhtenäiseksi sosialistiseksi Ukrainan neuvostovaltioksi ja Valko-Venäjän kansan jälleenyhdistyminen yhtenäiseksi sosialistiseksi Valko-Venäjän neuvostovaltioksi.

---

[1] СЗ СССР 1931 г. № 17, ст. 162.

Vuonna 1939 fasisti-Saksa hyökkäsi Puolan kimppuun. Aikana, jolloin alkoi toinen maailmansota, neuvostohallitus ei voinut jäädä välinpitämättömäksi Puolassa asuvia ukrainalaisten ja valkovenäläisten veljiä kohtaan. Neuvosto-Armeija vapautti länsiukrainalaiset ja -valkovenäläiset. Kansan valitsemat ja sen tahdon ilmi tuoneet edustuselimet — Länsi-Ukrainan Kansankokous ja Läntisen Valko-Venäjän Kansankokous hyväksyivät julistukset valtiovallasta. Näissä tiedotettiin neuvostovallan pystyttämisestä Länsi-Ukrainan ja Läntisen Valko-Venäjän alueella [1]. Samalla ne hyväksyivät julistukset Länsi-Ukrainan ja Läntisen Valko-Venäjän yhtymisestä SNTL:oon Ukrainan SNT:aan ja Valko-Venäjän SNT:aan kuuluvina osina.

Marraskuun 2 pnä 1939 SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi I kokoonpanonsa ylimääräisessä viidennessä sessiossa lait Ukrainan SNT:n kanssa jälleenyhdistyneen Länsi-Ukrainan ja Valko-Venäjän SNT:n kanssa jälleenyhdistyneen Läntisen Valko-Venäjän liittämisestä SNTL:oon. Valko-Venäjän kansan historiallisen jälleenyhdistämisen yhtenäisen Valko-Venäjän neuvostovaltion puitteissa vei päätökseen marraskuun 12 pnä 1939 Valko-Venäjän SNT:n Korkein Neuvosto, joka ylimääräisessä III sessiossa päätti:

1. Tervehtiä SNTL:n Korkeimman Neuvoston marraskuun 2 pnä 1939 tekemää maailmanhistoriallista päätöstä Läntisen Valko-Venäjän liittämisestä SNTL:oon.

2. Hyväksyä Läntisen Valko-Venäjän Valko-Venäjän SNT:aan ja jälleenyhdistää siten suuren Valko-Venäjän kansan yhtenäiseksi Valko-Venäjän valtioksi.

Jälleenyhdistämisen tuloksena Valko-Venäjän SNT:n alue laajeni 125 516 neliökilometristä 233 516 neliökilometriksi ja väkiluku lisääntyi 4 miljoonalla 800 tuhannella käsittäen yhteensä 9 649 000 henkeä.

Näin saatiin viedyksi lopullisesti päätökseen Valko-Venäjän maa-alueiden jälleenyhdistäminen yhtenäiseksi sosialistiseksi neuvostovaltioksi.

---

[1] Ks. „Воссоединение украинского народа в едином украинском советском государстве 1939—1949 гг.", „Сборник документов и материалов", Киев, 1949, стр. 47; „Народное (Национальное) собрание Западной Белоруссии 28—30 октября 1939 г. Стенографический отчет", Минск, 1946, стр. 116—117.

Länsi-Ukrainan ja Ukrainan SNT:n jälleenyhdistämisen tuloksena viimeksi mainitun alue laajeni 88 000 neliökilometrillä ja väkiluku lisääntyi 8 miljoonalla hengellä. Ukrainan kansan ja Valko-Venäjän kansan jälleenyhdistäminen edisti omalta osaltaan sosialististen kansakuntien — Ukrainan ja Valko-Venäjän kansakuntien edelleen kehitystä.

Sekä Valko-Venäjän kansan että Ukrainan kansan jälleenyhdistäminen oli todistus suurten leniniläisten sosialististen neuvostofederaatioperiaatteiden murtumattomasta elinvoimaisuudesta.

Huomattavaksi merkkivuodeksi SNTL:n kehityksessä federatiivisena valtiona muodostui vuosi 1940.

Maaliskuussa 1940 Suomen kanssa solmitun rauhansopimuksen mukaisesti SNTL:lle siirtyi uusia alueita, muun muassa Karjalan kannas ja siellä sijaitseva Viipurin kaupunki, Viipurin lahti, Laatokan länsi- ja pohjoisrannikko ja niillä sijaitsevat kaupungit. Tämä alue rajoittui välittömästi Karjalan ASNT:aan ja oli samanlainen kuin se luonnonsuhteiden ja historiallisten olojen puolesta; alueella oli paitsi suomalaisen väestön myös karjalaisen väestön asuttamia piirejä. Maaliskuun 31 pnä 1940 SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi VI sessiossa lain Karjalan ASNT:n muuttamisesta Karjalais-Suomalaiseksi Sosialistiseksi Neuvostotasavallaksi, ts. liittotasavallaksi.

Bessarabian moldavialaisen väestön ja Moldavian ASNT:n moldavialaisen väestön jälleenyhdistämisen tuloksena muodostettiin elokuussa 1940 Moldavian Sosialistinen Neuvostotasavalta. Tämä jälleenyhdistäminen kävi mahdolliseksi sen tuloksena, kun kesäkuussa 1940 ratkaistiin Bessarabiaa koskeva kysymys. Käyttäen hyväkseen Neuvosto-Venäjän sotilaallista heikkoutta bojaarien Romania oli anastanut jo vuonna 1918 väkivaltaisesti osan Neuvosto-Venäjän alueesta — Bessarabian. Kesäkuussa 1940 Romanian hallitus tyydyttäen SNTL:n hallituksen oikeudenmukaisen vaatimuksen luovutti Neuvostoliitolle takaisin Bukovinan pohjoisosan, jonka väestön valtaosan muodostavat ukrainalaiset.

Bessarabian vapauttamisen jälkeen kaksimiljoonaisen Moldavian kansan ratkaistavaksi nousi uusia suuria tehtäviä kansallisen, taloudellisen ja kulttuurirakennustoiminnan

alalla. Tuoden ilmi koko Moldavian kansan tahdon Moldavian ASNT:n hallitus ja puolue-elimet esittivät sen vuoksi SNTL:n hallitukselle ja NKP(b):n Keskuskomitealle ehdotuksen Bessarabian moldavialaisen väestön ja Moldavian autonomisen tasavallan moldavialaisen väestön yhdistämisestä ja SNTL:oon välittömästi kuuluvan Moldavian liittotasavallan muodostamisesta. SNTL:n Korkeimman Neuvoston I kokoonpanon seitsemännessä sessiossa hyväksyttiin elokuun 2 pnä 1940 laki Moldavian liittotasavallan muodostamisesta.

Vuonna 1940 SNTL:oon yhtyi uusia sosialistisia neuvostotasavaltoja — Liettua, Latvia ja Eesti. Kun toisen maailmansodan aikana näiden valtioiden olemassaolo kävi uhatuksi, niin SNTL uskollisena rauhan ja pienten kansojen puolustamisen politiikalleen solmi syksyllä 1939 niiden kanssa sopimukset keskinäisestä avunannosta. Mutta Itämerenvaltioiden silloiset taantumukselliset hallitukset rikkoivat törkeästi Neuvostoliiton kanssa solmimansa sopimukset keskinäisestä avunannosta ja valmistautuivat muuttamaan nämä valtiot fasisti-Saksan hyökkäystukikohdaksi Neuvostoliittoa vastaan. Silloisessa mutkallisessa kansainvälisessä tilanteessa neuvostohallitus ei voinut sallia tuollaista menettelyä ja näiden valtioiden alueille siirrettiin niiden kanssa aikaisemmin solmittujen keskinäistä avunantoa koskevien sopimusten nojalla Neuvosto-Armeijan joukko-osastoja.

Kesäkuussa 1940 Latvian, Liettuan ja Eestin kansanjoukot muodostivat kansanhallitukset. Suoritettiin demokraattiset vaalit näiden maiden valtiovallan perustaviin ylimpiin elimiin. Tuoden ilmi Liettuan, Latvian ja Eestin kansan tahdon Liettuan Kansaneduskunta, Latvian Kansaneduskunta ja Eestin Valtakunnanduuma hyväksyivät päätöksen neuvostovallan julistamisesta näissä maissa ja julistukset Latvian, Liettuan ja Eestin Sosialististen Neuvostotasavaltojen yhtymisestä SNTL:oon.

Elokuun 3, 5 ja 6 pnä 1940 SNTL:n Korkein Neuvosto julkaisi lait, joiden mukaisesti se täyttäen Liettuan ja Latvian Kansaneduskunnan ja Eestin Valtakunnanduuman pyynnön hyväksyi Liettuan SNT:n, Latvian SNT:n ja Eestin SNT:n SNTL:oon tasavertaisina Sosialistisina Neuvostotasavaltoina, liittotasavaltoina.

Liettuan, Latvian ja Eestin yhtyminen SNTL:oon oli historiallinen tapahtuma SNTL:n kansojen ja Itämerenmaiden kansojen elämässä.

Näin siis vuonna 1940 SNTL:oon kuului 16 liittotasavaltaa.

Neuvostoliiton kehittyminen näin nopeasti liittovaltiona johtui siitä, että oli julistettu leniniläiset sosialistiset neuvostofederaatioperiaatteet ja toteutettiin niitä elämässä. V. I. Lenin kirjoitti jo tammikuussa 1918, että sosialistiset federaatioperiaatteet turvaavat valtioliiton kehittymisen ja kukoistuksen. V. I. Lenin sanoi, että „tämä valtioliitto on kasvava aivan vapaaehtoisesti, ilman vilppiä ja väkivaltaa, ja se on oleva voittamaton. Parhaimpana takeena valtioliiton voittamattomuudesta ovat ne lait, se valtiorakenne, jotka me omassa maassamme luomme" [1].

SNTL:n kehitys on loistava todistus tämän V. I. Leninin tieteellisen ennakkonäkemyksen oikeellisuudesta.

Neuvostoliiton Suuri Isänmaallinen sota hitleriläistä Saksaa vastaan, tuo historian tuntemista sodista raskain ja ankarin sota, oli ilmeinen todiste SNTL:n murtumattomasta lujuudesta. SNTL:n Isänmaallisessa sodassa saavuttama voitto merkitsi neuvostoyhteiskunta- ja -valtiojärjestelmän voittoa.

Neuvostovaltiorakenne kesti koetuksen sodan palossa ja todisti elinkykyisyytensä. Tämä on kiistaton todistus siitä, että neuvostovaltiorakenne on monikansaisen valtion esikuva, sellainen valtio-organisaation järjestelmä, jossa kansallisuuskysymys ja kansakuntien yhteistyöongelmat on ratkaistu sosialistisen demokratismin pohjalta.

Suuren Isänmaallisen sodan aikana SNTL:oon yhtyi Tuvan kansantasavalta. Elokuun 17 pnä 1944 Tuvan kansantasavallan valtiovallan ylin elin Pieni Huraali hyväksyi julistuksen, jossa se ilmaisi Tuvan kansan tahdon ja pyysi SNTL:n Korkeinta Neuvostoa hyväksymään Tuvan kansantasavallan SNTL:oon autonomisen alueen oikeuksin.

Lokakuun 11 pnä 1944 SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö julkaisi Asetuksen Tuvan Kansantasavallan

---

[1] V. I. Lenin, Teokset, 26. osa, s. 466.

hyväksymisestä SNTL:oon. Tämän asiakirjan perusteella VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö julkaisi lokakuun 13 pnä 1944 Asetuksen Tuvan Kansantasavallan hyväksymisestä VSFNT:aan autonomisen alueen oikeuksin alistamalla sen välittömästi tasavallan elinten alaiseksi. Täyttäen Tuvan autonomisen alueen työtätekevien toivomuksen ja noudattaen kansallisuuksien vapaan itsemääräämisoikeuden periaatetta ja myös tarkoituksessa taata Tuvan kansalle kansallisen ja valtiollisen edelleen kehittymisen ehdot SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö vahvisti lokakuun 10 pnä 1961 päätöksen, jonka VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö oli hyväksynyt lokakuun 9 pnä 1961 Tuvan autonomisen alueen muuttamisesta Tuvan Autonomiseksi Sosialistiseksi Neuvostotasavallaksi.

Vuonna 1945 saatettiin päätökseen kaikkien liettualaisten maiden jälleenyhdistäminen yhtenäiseksi Liettuan neuvostovaltioksi. Jo ennen neuvostovallan pystyttämistä Itämerenmaissa Neuvostoliitto vapautti v. 1939 Vilnon kaupungin ja Vilnon alueen ja luovutti nämä maat Liettuan kansalle. Liettualle palautettiin sen pääkaupunki Vilnius, johon liittyy Liettuan kansan historiallinen menneisyys. Vuonna 1945, kun Neuvosto-Armeija oli vapauttanut Klaipedan hitleriläisistä miehittäjistä, myös tämä alue jälleenyhdistettiin Liettuan SNT:n alueeseen. Ensi kerran 700 vuoden aikana Liettuan historiassa sen ikivanhat kaupungit Vilnius, Klaipeda ja Kaunas yhtyivät jälleen yhtenäisen Liettuan valtion puitteissa.

Historiallinen tapahtuma neuvostovaltion kehityksessä liittovaltiona oli Ukrainan kansan lopullinen jälleenyhdistäminen vuonna 1945 yhtenäiseksi Ukrainan valtioksi. Sen tuloksena, että Neuvostoliitto saavutti voiton fasisti-Saksasta Suuressa Isänmaallisessa sodassa ja Neuvosto-Armeija karkotti marraskuussa 1944 miehittäjät Transkarpaattien Ukrainasta, muodostuivat edellytykset Transkarpaattien Ukrainan jälleenyhdistämiselle Ukrainan kanssa.

Marraskuussa 1944 pidettiin Mukatševon kaupungissa Transkarpaattien Ukrainan kansankomiteoiden ensimmäinen edustajakokous. Ilmaisten Transkarpaattien ukrainalaisten tahdon edustajakokous hyväksyi yksimielisesti Manifestin Transkarpaattien Ukrainan yhdistämisestä

Neuvosto-Ukrainaan [1]. Transkarpaattien Ukrainan laajat kansanjoukot ottivat monilukuisissa kokouksissaan erittäin innostuneesti vastaan tämän edustajakokouksen päätöksen. Sadat tuhannet kansalaiset panivat allekirjoituksensa Manifestiin. Manifestin allekirjoittaminen muodostui omalaatuiseksi kansan tahdon ilmaisuksi.

Kesäkuun 29 pnä 1945 Moskovassa allekirjoitettiin SNTL:n ja Tšekkoslovakian tasavallan välinen sopimus Transkarpaattien Ukrainasta. Sopimuksen perusteella Transkarpaattien Ukraina jälleenyhdistettiin kansan tahtoa noudattaen päämaahansa — Ukrainaan ja liitettiin Ukrainan SNT:aan. Näin vietiin lopullisesti päätökseen Ukrainan kansan jälleenyhdistäminen yhtenäiseksi sosialistiseksi neuvostovaltioksi. Silloin kaikki ukrainalaisten asuttamat alueet tulivat ensi kerran historiassa kootuiksi yhtenäiseksi kansalliseksi Ukrainan valtioksi.

Vuonna 1944 Suomi palautti Neuvostoliitolle Petsamon (Petšengan) alueen. SNTL:n, Ison-Britannian ja USA:n hallitusten päämiesten Berliinin konferenssin päätöksellä neuvostovaltiolle luovutettiin vuonna 1945 Königsbergin kaupunki ja sitä ympäröivä alue. Tällä alueella perustettiin Kaliningradin kaupunki ja Kaliningradin alue, joka yhtyi VSFNT:aan.

Neuvostoliitolle on palautettu niin ikään aikoinaan Venäjälle kuuluneet Etelä-Sahalin ja Kurilien saaret.

Karjalais-Suomalaisen SNT:n Korkein Neuvosto hyväksyi III sessiossa huhtikuun 24 pnä 1956 lain Karjalais-Suomalaisen liittotasavallan muuttamisesta Karjalan autonomiseksi tasavallaksi ja pyysi SNTL:n Korkeinta Neuvostoa antamaan suostumuksensa tämän muutoksen tekemiseen ja Karjalan ASNT:n liittämiseen Venäjän Federaatioon.

---

[1] Transkarpaattien Ukrainan kansan edustajat olivat tehneet jo v. 1919 päätöksen Transkarpaattien Ukrainan jälleenyhdistämisestä Neuvosto-Ukrainaan. Koko Transkarpaattien Ukrainan alueelta Hustin kaupunkiin kokoontuneet valtuutetut julistivat v. 1919 juhlallisesti, että Transkarpaattien Ukraina jälleenyhdistyy Neuvosto-Ukrainaan. Mutta Versailles'in poliitikot eivät ottaneet huomioon kansan selvästi ilmaistua tahtoa. Saint-Germain'in sopimuksen mukaisesti Transkarpaattien Ukraina liitettiin Tšekkoslovakiaan.

SNTL:n Korkein Neuvosto käsitteli tämän ehdotuksen ja hyväksyi kesäkuun 16 pnä 1956 lain Karjalais-Suomalaisen liittotasavallan muuttamisesta Karjalan Autonomiseksi Sosialistiseksi Neuvostotasavallaksi ja Karjalan-ASNT:n liittämisestä VSFNT:aan.

Karjalais-Suomalaisen SNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön puheenjohtaja O. W. Kuusinen selosti SNTL:n Korkeimmassa Neuvostossa pitämässään puheessa tämän muutoksen syitä. „Viimeksi kuluneiden 16 vuoden aikana Karjalais-Suomalaisen SNT:n väestön kansallinen kokoomus on muuttunut", hän sanoi. „Kansallisen kanta-väestön prosenttimäärä on huomattavasti pienentynyt tasavallan asukasluvun kasvun tuloksena, kun Karjalaan on siirtynyt työhön venäläisiä ja joitakin muita kansallisuuksia. Käytettävissämme olevien likimääräisten tietojen mukaan karjalaiset, suomalaiset ja vepsäläiset muodostavat ainoastaan noin neljäsosan tasavallan väestöstä, kun sen sijaan muihin kansallisuuksiin kuuluvat, pääasiassa venäläiset, muodostavat kolme neljäsosaa...

Näin ollen väestön kansallisessa kokoomuksessa tapahtuneet muutokset herättävät tietoisuuden siitä, että nykyisessä muodossaan tasavaltamme Karjalais-Suomalaisena liittotasavaltana ei vastaa väestön kansallista kokoomusta.

Karjalais-Suomalaisen SNT:n muuttaminen autonomiseksi neuvostotasavallaksi ja sen yhdistäminen Venäjän Federaatioon on tarkoituksenmukaista niin ikään siitä syystä, että Karjalan kansalla ja suurella Venäjän kansalla on historiallisesti muodostunut yhtenäinen talous" [1].

Sen jälkeen kun oli hyväksytty laki kesäkuun 16 pltä 1956, SNTL:oon kuului 15 liittotasavaltaa.

SNTL:n kehitys liittovaltiona todistaa tuon kehityksen tapahtuneen leniniläisten neuvostolaisten federaatioperiaatteiden pohjalla. Nämä periaatteet ovat turvanneet neuvostofederaation yhtenäisyyden lujittamisen, sen mahdin kasvun ja liittotasavaltojen suvereenisuuden lujittumisen.

---

[1] „Заседание Верховного Совета СССР четвертого созыва (пятая сессия). Стенографический отчет", М., 1956, стр. 333.

3. §. SNTL on liittotasavaltojen federaatio

SNTL:n erikoisuutena federatiivisena valtiona on se, että sen subjektit ovat suvereenisia valtioita. Federaation jäsenten suvereenisuudesta johtuvat niiden yhdeksi valtioksi yhtymisen periaatteet ja niiden oikeudet federaation subjekteina.

SNTL:oon kuuluu 15 valtiota, liittotasavaltaa: VSFNT, Ukraina, Valko-Venäjä, Uzbekistan, Kazahstan, Gruusia, Azerbaidžan, Liettua, Moldavia, Latvia, Kirgiisia, Tadžikistan, Armenia, Turkmenia ja Eesti.

SNTL:n federatiivista olemusta luonnehtivat seuraavat tunnusmerkit:

1. SNTL:lla on oma alueensa. Samalla jokaisella liittotasavallalla on oma alueensa, johon voidaan tehdä muutoksia vain liittotasavallan suostumuksesta. Kaikkien 15 liittotasavallan alueet muodostavat yhdessä SNTL:n alueen.

2. SNTL:lla on Perustuslakinsa, joka tuo ilmi koko neuvostokansan tahdon ja jonka hyväksyy SNTL:n valtiovallan ylin elin. Tämän ohella on 15 liittotasavaltojen perustuslakia. Jokaisen näistä perustuslaeista, jotka ilmaisevat liittotasavaltojen kansojen tahdon, hyväksyy liittotasavallan valtiovallan ylin elin, ja ne ovat täysin sopusoinnussa SNTL:n Perustuslain kanssa.

3. SNTL:ssa on yhtenäinen liiton kansalaisuus. Tämän ohella kaikissa 15 liittotasavallassa on myös oma kansalaisuutensa. Jokainen liittotasavallan kansalainen on samalla myös SNTL:n kansalainen.

4. SNTL:ssa ovat koko Neuvostoliittoa käsittävät yhteiset valtiovallan ylimmät elimet ja valtionhallinnon ylin elin, SNTL:n hallitus. Näiden elinten hyväksymät lait ovat kaikkia liittotasavaltoja velvoittavia ja ovat voimassa kaikkien 15 liittotasavallan alueella. Tämän ohella jokaisella liittotasavallalla on omat valtiovallan ylimmät elimensä ja valtionhallinnon ylin elin, tasavallan hallitus, ja näiden elinten julkaisemat lait ovat velvoittavia kunkin kyseisen liittotasavallan alueella.

5. SNTL:ssa on yhtenäinen raha- ja luottojärjestelmä, yhtenäinen valtionbudjetti ja yhtenäinen verojärjestelmä. Tämän ohella jokaisella 15 liittotasavallalla on niin ikään oma valtionbudjettinsa.

6. SNTL:lla on yhtenäiset aseelliset voimat — armeija, laivasto ja ilmavoimat. Tämän ohella liittotasavalloilla on oikeus perustaa omia sotatoimiyhtymiä, jotka muodostavat osan SNTL:n Asevoimista.

7. SNTL:lla on oikeus solmia suhteita ulkovaltioihin edustaen ja puolustaen tällöin niin koko SNTL:n kuin myös kunkin 15 liittotasavallan etuja. Tämän ohella on liittotasavalloillakin oikeus solmia suhteita ulkomaihin.

Sosialistisena valtiona SNTL on muodostunut siten, että tasavallat ovat yhtyneet yhdeksi liittovaltioksi uusien, sosialististen periaatteiden mukaan. SNTL:n Perustuslain 13. pykälässä on vahvistettu lakisääteisesti kaksi tasavaltojen yhdeksi liittovaltioksi yhtymisessä noudatettavaa periaatetta: yhtymisen on oltava vapaaehtoista ja federaation subjektien tasa-arvoisia.

Riippumattomien neuvostotasavaltojen yhdeksi liittovaltioksi yhtymisen vapaaehtoisuus on ollut sosialistisen neuvostofederaation rakentamisen tärkeimpiä periaatteita.

Suvereenisten kansallisten valtioiden federaatioksi yhtyminen merkitsee näiden kansallisten valtioiden uuden oikeussäännön luomista, kansakuntien uusien valtiollisen olemassaolon ehtojen luomista. Tärkein tekijä, joka määrää, onko vapaaehtoinen federaatioksi yhtyminen mahdollista, on näin ollen vapaasti ilmaistu kansakunnan tahto. Kukin kansakunta voi ilmaista tahtonsa todella vapaasti vain silloin, kun se on todella suvereeninen.

Liittotasavaltojen vapaaehtoinen yhtyminen SNTL:ksi on neuvostofederaation murtumattomuuden ja elinvoimaisuuden tae. Neuvostotasavaltojen vapaaehtoisen yhtymisen perustuslaillisena takeena on niiden oikeus erota SNTL:sta, mikä on vahvistettu lakisääteisesti Neuvostoliiton Perustuslain 17. pykälässä ja liittotasavaltojen perustuslaeissa.

Federaation subjektien tasavertaisuus on niin ikään ollut tasavaltojen yhdeksi liittovaltioksi yhtymisen tärkeimpiä periaatteita.

Tämä periaate merkitsee, että federaation subjekteilla on samanlaiset oikeudet kyseisessä liittovaltiossa. Jo ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta V. I. Lenin sanoi, että federaation ehdottomana tunnusmerkkinä on sen

subjektien tasavertaisuus. „Liittovaltio on tasavertaisten liitto, liitto, johon tarvitaan *yhteistä* suostumusta" [1].

Liittotasavaltojen oikeudellinen tasavertaisuus ilmenee siinä, että jokainen SNTL:oon kuuluva liittotasavalta nauttii samassa määrin kaikkia Liitoksi yhtymisen suomia etuisuuksia ja samalla luopuu samassa määrin joistakin oikeuksistaan Liiton hyväksi. Niinpä SNTL:n Perustuslain 15. pykälässä on vahvistettu lakisääteisesti oikeudellisen tasavertaisuusinstituution kaksi luonteenomaista erikoisuutta. Pykälässä säädetään, että SNTL suojelee liittotasavaltojen suvereenisia oikeuksia. Se merkitsee, että jokainen liittotasavalta käyttää samassa määrin hyväkseen SNTL:n tarjoamia etuisuuksia, sen taloudellista ja sotilaallista mahtia ja sosialistisen järjestelmän valtiollista vankkumattomuutta riippumattomuutensa suojelemiseksi. Samalla 15. pykälässä säädetään, että liittotasavaltojen suvereniteetti on rajoitettu ainoastaan SNTL:n Perustuslain 14. pykälässä osoitetuissa puitteissa. Tämä merkitsee, että liittotasavallat rajoittavat yhtäläisesti toimivaltaansa.

Liittotasavalloilla ovat samanlaiset oikeudet riippumatta niiden alueen suuruudesta, väkiluvusta, talouden kehityksestä, kulttuuritasosta ja muista seikoista. Käytännöllisesti katsoen tämä merkitsee, että esimerkiksi VSFNT, jonka alue on 17 milj. neliökilometriä ja väkiluku enemmän kuin 120 milj., ja Armenian SNT, jonka alue on likimain 30 tuhatta neliökilometriä ja väkiluku noin 1,9 milj., ovat tasavertaisia liittotasavaltoja. Vaikka siis Armenian SNT:n alue on melkein 570 kertaa pienempi kuin VSFNT:n alue ja väkiluku melkein 63 kertaa pienempi kuin VSFNT:n väkiluku, nämä tasavallat samoin kuin muutkin liittotasavallat nauttivat samanlaisia oikeuksia SNTL:ssa.

Liittotasavaltojen tasavertaisuus ilmenee niiden toimivallassa. Konkreettisesti tasavertaisuus ilmenee liittotasavaltojen valtuuksissa valtioelämän tärkeimpien kysymysten ratkaisemisessa. Erikoinen sijansa liittotasavallan koko toimivallassa on oikeuksilla, jotka sillä on federaation subjektina, koska ne selittävät huomattavassa määrin sen

---

[1] V. I. Lenin, Teokset, 19. osa, s. 498; ks. myös 20. osaa, ss. 418—419.

oikeusaseman ja samalla luonnehtivat SNTL:oa liittotasavaltojen federaationa.

Federaation subjektina liittotasavallalla on ennen kaikkea oikeus vaatia SNTL:lta tiettyjen valtiollisen merkityksen omaavien toimenpiteiden toteuttamista. SNTL:n Perustuslain 46. pykälää vastaavasti SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö kutsuu koolle kunkin liittotasavallan vaatimuksesta SNTL:n Korkeimman Neuvoston ylimääräisen session ja toimittaa SNTL:n Perustuslain 49. pykälän d-kohtaa vastaavasti yleisen kansanäänestyksen (referendumin).

Federaation subjektina liittotasavallalla on niin ikään oikeus osallistua federaation — SNTL:n — useiden valtionelinten muodostamiseen ja toimintaan.

Liittotasavallat ovat edustettuina SNTL:n valtiovallan ylimmissä elimissä — Korkeimmassa Neuvostossa ja Korkeimman Neuvoston Puhemiehistössä. Jokaisesta liittotasavallasta valitaan SNTL:n Perustuslain 35. pykälää vastaavasti 25 edustajaa SNTL:n Korkeimman Neuvoston Kansallisuuksien Neuvostoon. Jokaisella liittotasavallalla on edustajansa SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistössä tämän valtiovallan ylimmän elimen varapuheenjohtajan persoonassa. Tänä edustajana on liittotasavallan Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön puheenjohtaja.

Viime vuosina on suuresti laajennettu liittotasavaltojen oikeuksia useissa suhteissa, mm. niiden oikeuksia federaation subjekteina. SNTL:n Korkeimman Neuvoston kuudennessa ja seitsemännessä sessiossa v. 1957 hyväksyttyjen lakien mukaisesti liittotasavalloille myönnettiin edustusoikeus koko federaation kahdessa mitä tärkeimmässä valtionelimessä — SNTL:n Korkeimmassa Oikeudessa ja SNTL:n Ministerineuvostossa. SNTL:n Korkeimpaan Oikeuteen kuuluvat virka-asemansa puolesta liittotasavaltojen Korkeimpien Oikeuksien puheenjohtajat (SNTL:n Perustuslain 105. pykälä), SNTL:n Ministerineuvostoon kuuluvat virka-asemansa puolesta liittotasavaltojen Ministerineuvostojen puheenjohtajat (SNTL:n Perustuslain 70. pykälä).

Federaation subjektille neuvostotasavallalle myönnetyt oikeudet ovat erikoisia siinä suhteessa, että kaikki ne on

vahvistettu SNTL:n Perustuslaissa (pykälät 35 ja 46, 49. pykälän d-kohta, pykälät 70, 135).

Ennen vuotta 1959 ainoana poikkeuksena tästä säännöstä oli se, ettei SNTL:n Perustuslaissa ollut mainintaa liittotasavallan oikeudesta saada SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistöön edustajansa, joka toimii Puhemiehistön varapuheenjohtajana. Käytännössä tätä liittotasavallan oikeutta toteutettiin valtioelämässä vakiintuneen tavan mukaan. SNTL:n Perustuslain 48. pykälässä sanottiin, että SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistöön valitaan 15 varapuheenjohtajaa, muttei silti säädetty, nimenomaan minkä periaatteen mukaan heidät valitaan. Tämä oli tietty puutteellisuus SNTL:n Perustuslaissa. Mainittu puutteellisuus poistettiin, siinä käytettiin hyväksi sitä, kun liittotasavallat laativat perustuslakinsa. Niinpä VSFNT:n Perustuslain 31. pykälässä sanotaan, että VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistöön valitaan 15 varapuheenjohtajaa autonomisten tasavaltojen lukumäärää vastaavasti [1].

SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi joulukuun 25 pnä 1958 lain, jonka perusteella tehtiin muutos SNTL:n Perustuslain 48. pykälään; nyt siinä on sanottu, että SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistöön valitaan 15 varapuheenjohtajaa, yksi jokaisesta liittotasavallasta. Tällä SNTL:n Perustuslain muutoksella, joka vahvisti kaikkien liittotasavaltojen oikeuden osallistua SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön muodostamiseen, on suuri poliittinen merkitys, se lujittaa entisestään maamme kansojen ystävyyttä.

Oikeudet, joita liittotasavallalla on federaation subjektina, ovat erikoisia niin ikään siinä suhteessa, että liittotasavallalla on nämä oikeudet nimenomaan valtiona, joka kuuluu SNTL:oon tämän Liiton jäsenen oikeuksin. Siksi ei ole

---

[1] Nimenomaan tätä VSFNT:n Perustuslain pykälää ohjeenaan pitäen VSFNT:n Korkein Neuvosto käsitteli sessiossaan maaliskuussa 1957 kysymyksen VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön kokoonpanoon tehtävistä muutoksista sen yhteydessä, että Karjalan ASNT oli yhdistetty VSFNT:aan (ks. „Заседания Верховного Совета РСФСР четвертого созыва (третья сессия). Стенографический отчет", М., 1957, стр. 7, 326—327).

sattuma, ettei yhtäkään liittotasavallan federaation subjektina omaavaa oikeutta ole vahvistettu sen Perustuslaissa, vaikka nuo oikeudet muodostavatkin osan liittotasavallan toimivallasta.

4. §. SNTL:n suvereniteetti ja toimivalta

Suvereniteetti on valtiovallan ominaisuus, jonka perusteella valta, joka on riippumaton valtion sisällä, säätää valtion yleisen oikeusjärjestyksen, esiintyy valtionelinten oikeustoimikelpoisuuden lähteenä määritellen niiden toimivallan ja on myös kansalaisjärjestöjen, toimenhaltijain ja kansalaisten oikeuskelpoisuuden lähteenä määritellen niiden oikeudet ja velvollisuudet. Samalla suvereniteetti on valtiovallan sellainen ominaisuus, jonka perusteella tämä valta toteuttaa itsenäistä ulkopolitiikkaa kansainvälisissä suhteissa.

V. A. Doroginin perinpohjaisessa tutkielmassa „Suvereniteetti neuvostolaisessa valtio-oikeudessa" osoitetaan oikein, että valtiovallan ominaisuutena suvereniteetti sisältää kolme momenttia: ylivallan, yhtenäisyyden ja riippumattomuuden; kaikki nämä momentit yhdessä ilmaisevat suvereniteetin yhtenäisen olemuksen [1].

Valtiovallan ylivalta ilmenee siinä, että valtiovalta määrää kyseisessä valtiossa oikeussuhteiden järjestelmän, säätää yleisen oikeusjärjestyksen ja määrittelee valtionelinten, kansalaisjärjestöjen, toimenhaltijain ja kansalaisten oikeuskelpoisuuden. Valtiovallan ylivalta saa täydellisimmän ilmauksensa perustuslaissa ja valtiovallan ylinten elinten hyväksymissä laeissa. Valtiovallan yhtenäisyys määräytyy sen yhtenäisestä luokkaolemuksesta, mikä saa ilmauksensa SNTL:n valtiollisessa perustassa. Valtiovallan riippumattomuus merkitsee, että se on itsenäinen muiden valtioiden valtiovallan suhteen.

Valtion suvereniteetti merkitsee valtiovallan ylivaltaa ja yhtenäisyyttä, sen riippumattomuutta kaikesta muusta valtiovallasta valtion sisällä ja sen ulkopuolella, kansainvälisissä suhteissa.

---

[1] Ks. В. А. Дорогин, Суверенитет в советском государственном праве, М., 1948, стр. 40—44, 51—55.

SNTL:ssa valtion suvereniteetin perustana on neuvostokansan suvereniteetti. SNTL:ssa suvereniteetti kuuluu koko kansalle eikä valtion suvereniteetin ja kansan suvereniteetin välillä ole mitään ristiriitaa.

Kansan suvereniteetti edellyttää kansan tahdon yhtenäisyyttä. Olosuhteissa, jolloin valtiovalta on työtätekevien käsissä ja jolloin neuvostomaassa on vain ystävyyssuhteissa olevia luokkia, yhteiskunta on moraalisesti ja poliittisesti yhtenäinen ja kansan tahto yhtenäinen. SNTL:ssa toteutetaan todellista kansanvaltaisuutta, todellista kansan suvereniteettia. Neuvostokansa esiintyy täysivaltaisena suvereenina: se itse johtaa sosialistista valtiotaan. Se on vahvistettu lakisääteisesti SNTL:n Perustuslaissa, muun muassa 3. pykälässä, jossa sanotaan, että kaikki valta SNTL:ssa kuuluu kaupungin ja maaseudun työtätekeville Työtätekevien edustajain neuvostojen kautta.

Valtion suvereniteettiin ja kansan suvereniteettiin liittyy erottamattomasti kysymys kansakunnan suvereniteetista. SNTL on monikansallinen valtio. Venäjän, Ukrainan, Valko-Venäjän, Uzbekian, Kazahian, Gruusian, Azerbaidžanin, Liettuan, Moldavian, Latvian, Kirgiisian, Tadžikian, Armenian, Turkmenian, Eestin, Baškirian, Tatarian, Tuvan ja monien muiden kansakuntien ja kansallisten ryhmien suvereniteetti saa ilmauksensa monikansallisen neuvostokansan suvereniteetissa.

SNTL:n suvereniteetti nojautuu SNTL:n valtiolliseen mahtiin, neuvostovaltion taloudelliseen perustaan — mahtavaan sosialistiseen talousjärjestelmään ja sen pohjana olevaan tuotantovälineiden sosialistiseen omistukseen. SNTL:n sosialistinen yhteiskuntarakenne on SNTL:n valtiollisen suvereniteetin perustus. SNTL:n suvereniteettiin liittyvät erottamattomasti neuvostoyhteiskunnan liikkeellepanevat voimat: neuvostopatriotismi, neuvostoyhteiskunnan moraalinen ja poliittinen yhtenäisyys sekä Neuvostoliiton kansojen ystävyys. Niiden kehittyminen ja lujittuminen johtaa SNTL:n valtiollisen suvereniteetin jatkuvaan lujittumiseen.

SNTL:n suvereniteettia suojellaan aseelliselta ja muunlaisilta hyökkäyksiltä sekä ulkoisten vakoilulaitosten tihutyöltä ja yrityksiltä puuttua välittömästi tai välillisesti Neuvostoliiton sisäisiin asioihin.

SNTL:oa ja sen valtiollista suvereniteettia suojellaan eri tavoin; sotilaallisesti niitä suojelevat Neuvostoliiton Aseelliset Voimat, siinä luvussa Neuvostoliiton rajavartiojoukot; diplomatian alalla SNTL:n hallitus ja Ulkoasiain ministeriö; taloudellisesti SNTL:n hallitus ja Ulkomaankaupan ministeriö sekä eri hallinnon aloja johtavat valtionelimet. Valtion suvereniteetin mahtavana suojelusvälineenä ovat rankaisuelimet ja Neuvostoliiton tiedusteluelimet, jotka käyvät jatkuvasti taistelua ulkolaisten vakoilulaitosten vehkeilyjä vastaan.

Kaikkien valtioiden, siinä luvussa myös SNTL:n, valtiollinen suvereniteetti ilmenee sen toimivallassa ja ennen kaikkea erikoisen tärkeissä valtuuksissa, jollaisia ovat oikeus hyväksyä itsenäisesti perustuslaki, kyseisen valtion oma kansalaisuus ja oikeus ottaa kansalaiseksi, oikeus määrätä itsenäisesti alueestaan. Suvereniteetti on erottamattomassa yhteydessä toimivaltaan. Tämä yhteys ilmenee ennen kaikkea siinä, että kukin suvereeninen valtio määrittelee itsenäisesti valtuuksiensa puitteet. Valtion toimivalta on varmistettu lakisääteisesti perustuslaissa ja muissa laeissa.

SNTL:n toimivaltaan kuuluvat SNTL:n kaikki valtuudet vallankäytössä ja valtion hallinnassa. Neuvostoliiton Perustuslain 31. pykälän mukaisesti mainittuja valtuuksia käyttävät SNTL:n Korkein Neuvosto, SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö, SNTL:n Ministerineuvosto ja sen komiteat sekä SNTL:n ministeriöt ja päähallinnot.

SNTL:n toimivalta on vahvistettu pääpiirteissään Perustuslain 14. ja 32. pykälässä sekä Laissa Neuvostoliiton kansalaisuudesta.

Vuonna 1936 hyväksytty SNTL:n Perustuslaki teki oleellisia muutoksia SNTL:n toimivaltaan ja liittotasavaltojen toimivaltaan vuoden 1924 SNTL:n Perustuslakiin verrattuna. Voimassaolevassa Perustuslaissa on tehty selvempi ero SNTL:n valtuuksien ja siihen kuuluvien liittotasavaltojen valtuuksien välillä. Kun vuoden 1924 Perustuslain mukaan SNTL:n toimivaltaan kuului Aseellisten Voimien järjestäminen ja johtaminen, niin vuoden 1936 Perustuslain mukaan SNTL:n toimivaltaan kuuluu maanpuolustuksen järjestäminen ja kaikkien aseellisten voimien johtaminen ja lisäksi säädetään, että SNTL:n toimivaltaan kuuluu valtion turvallisuuden suojelu. Mainitut muutokset ovat

todistuksena SNTL:n osuuden voimistumisesta niin liittotasavaltojen suvereenisten oikeuksien puolustamisessa kuin myös itse SNTL:n suvereniteetin suojelemisessa.

Voimassaolevan SNTL:n Perustuslain mukaan SNTL:n toimivaltaan kuuluu Neuvostoliiton kansantaloussuunnitelman säätäminen sekä raha- ja luottojärjestelmän johtaminen, kun sen sijaan vuonna 1924 hyväksytyn SNTL:n Perustuslain mukaan SNTL:n toimivaltaan kuului vain koko Neuvostoliiton kansantalouden perustojen ja yleissuunnitelman sekä raha- ja luottojärjestelmän säätäminen.

Voimassaolevan SNTL:n Perustuslain mukaisesti SNTL:n toimivaltaan kuuluvat eräät valtiorakennetta koskevat kysymykset, sellaiset kuin liittotasavaltoihin kuuluvien uusien autonomisten tasavaltojen ja autonomisten alueiden muodostamisen vahvistaminen; SNTL:n kansalaisuutta ja ulkomaalaisten oikeuksia koskeva lainsäädäntö, kun sen sijaan vuoden 1924 Perustuslain mukaan SNTL:n toimivaltaan kuului vain tämän alan lainsäädäntöperustojen määrittely.

SNTL:n vuoden 1936 Perustuslain mukaisesti SNTL:n valtuuksiin kuuluu yhteiskunnallisen vakuutuksen järjestäminen. Vuonna 1947 SNTL:n toimivalta ulonnettiin avioliittoa ja perhettä koskevaan lainsäädäntöön.

Kaikki nämä muutokset aiheutti se, että oli voimistettava jatkuvasti neuvostovaltion johtotoimintaa talous- ja kulttuurielämän alalla ja säilytettävä neuvostofederaatiossa edelleenkin tietty keskitys.

Samanaikaisesti SNTL:n vuoden 1936 Perustuslaissa laajennettiin tietyssä määrin liittotasavaltojen toimivaltaa erinäisillä hallinnonaloilla, minkä vuoksi useat eri teollisuusaloja hoitaneet yleisliittolaiset kansankomissariaatit (ministeriöt) muutettiin Liiton ja tasavaltojen ja tasavaltojen kansankomissariaateiksi. Kun SNTL:n vuoden 1924 Perustuslain mukaan oli 12 yleisliittolaista, 3 yhdistettyä ja 6 tasavaltojen kansankomissariaattia, niin vuoden 1936 Perustuslaissa säädettiin, että yleisliittolaisia kansankomissariaatteja on 7, Liiton ja tasavaltojen 10 ja tasavaltojen kansankomissariaatteja 4.

Tämä on todistus liittotasavaltojen toimivallan laajenemisesta ja niiden valtiollisen itsenäisyyden aineellisen perustan lujittumisesta. Näin ollen SNTL:n vuoden 1936

Perustuslaki laajensi sekä SNTL:n että liittotasavaltojen toimivaltaa. Tällainen liittovaltion toimivallan laajeneminen, jolloin samanaikaisesti laajenee sekä federaation että sen subjektien toimivalta, on luonteenomaista ainoastaan sosialistiselle federaatiolle.

SNTL:n toimivalta voi olla joko erikoislaatuista, jolloin sitä käyttävät yksinomaan SNTL:n valtionelimet (esimerkkinä mainittakoon SNTL:n Perustuslain hyväksyminen, muutosten ja lisäysten tekeminen siihen, uusien liittotasavaltojen hyväksyminen SNTL:oon), tai yhteistä, jolloin sitä käyttävät SNTL:n ja liittotasavaltojen valtionelimet (esimerkkinä mainittakoon työlainsäädäntö, avioliittoa ja perhettä, valistus- ja terveydenhoitokysymyksiä koskeva lainsäädäntö; SNTL säätää yleiset perusteet ja liittotasavallat suorittavat niitä ohjeenaan käyttäen juoksevan lainsäädäntötyön näillä lainsäädännön aloilla).

SNTL:n laaja toimivalta, joka käsittää valtionelämän moninaiset alat, voidaan jakaa valtuuksien puolesta neljäksi samanluontoiseksi ryhmäksi.

Valtiollisen rakennustyön alalla SNTL:n toimivaltaan kuuluvat SNTL:n Perustuslain hyväksyminen, lisäysten ja muutosten tekeminen siihen, liittotasavaltojen perustuslakien ja SNTL:n Perustuslain vastaavuuden turvaaminen, uusien liittotasavaltojen hyväksyminen SNTL:oon.

SNTL vahvistaa liittotasavaltojen välisten rajojen muutokset; niinpä helmikuun 19 pnä 1954 SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö vahvisti VSFNT:n ja Ukrainan valtiovallan ylinten elinten yhteisen esityksen Krimin alueen siirtämisestä Venäjän federaatiosta Ukrainan SNT:aan.

SNTL vahvistaa uusien autonomisten tasavaltojen ja autonomisten alueiden muodostamisen liittotasavalloissa. Tammikuun 9 pnä 1957 VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö hyväksyi useita asetuksia, joiden mukaisesti se muodosti Kalmukkien autonomisen alueen, muutti Kabardinon ASNT:n Kabardino-balkaarien ASNT:ksi, muutti Tšerkessien autonomisen alueen Karatšaiden ja tšerkessien autonomiseksi alueeksi ja palautti entiselleen Tšetšeno-Ingušian ASNT:n. Helmikuun 11 pnä 1957 SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi lain balkaarien, tšetšenien,

ingušien, kalmukkien ja karatšaiden kansojen kansallisesta autonomiasta.

SNTL:n toimivaltaan kuuluu SNTL:n kansalaisuutta ja ulkomaalaisten oikeuksia koskeva lainsäädäntö.

Talouden, sosiaalisten olojen ja kulttuurielämän alalla SNTL:n toimivaltaan kuuluu SNTL:n kansantaloussuunnitelmien säätäminen, yhtenäisen kansantaloudellisen tilastoinnin järjestäminen; SNTL:n yhtenäisen valtionbudjetin ja sen täyttämistä koskevan selostuksen vahvistaminen. Näitä valtuuksia käyttäen SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyy lain kansantalouden kehittämisen valtionsuunnitelmasta, lain valtionbudjetista seuraavaksi vuodeksi ja päätöksen edellisen vuoden valtionbudjetin täyttämistä koskevan selostuksen vahvistamisesta.

SNTL säätää verot ja tulot, jotka käytetään SNTL:n, tasavaltojen ja paikallisten budjettien muodostamiseen.

SNTL:n toimivaltaan kuuluu liiton alaisten pankkien, teollisuus- ja maatalouslaitosten sekä kauppalaitosten johtaminen, liiton ja tasavaltojen alaisen teollisuuden ja rakennustoiminnan yleinen johtaminen sekä yleisliittolaisen merkityksen omaavan kulkulaitoksen ja tietoliikenteen johtaminen.

SNTL:n erikoiseen toimivaltaan kuuluu SNTL:n kansalaisuutta koskeva lainsäädäntö. Tätä SNTL:n valtuutta käyttäen Korkein Neuvosto hyväksyi v. 1938 lain SNTL:n kansalaisuudesta, jonka perusteella SNTL:n kansalaisuuteen ottaminen ja sen kansalaisuudesta erottaminen kuuluvat SNTL:n ja siihen kuuluvien liittotasavaltojen yhteiseen toimivaltaan, kun taas luvan antaminen SNTL:n kansalaisuudesta eroamiseen kuuluu Neuvostoliiton erikoiseen toimivaltaan.

SNTL julkaisee useiden lainsäädäntöalojen tärkeimmät perusteet määritellen niin muodoin noiden lainsäädäntöalojen periaatteelliset säädökset, jotka ovat kaikkia liittotasavaltoja velvoittavia. SNTL säätää tärkeimmät maan, sen uumenten, metsien ja vesien käyttöperusteet; tärkeimmät perusteet valistuksen ja terveydenhoidon alalla; säätää avioliittoa ja perhettä koskevan lainsäädännön perusteet.

SNTL:n toimivaltaan kuuluu niin ikään työlainsäädännön perusteiden määritteleminen. Tätä valtuutta käyttäen SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi heinäkuussa 1956 lain

valtioneläkkeistä ja lain työläisten ja toimihenkilöiden työpäivän lyhentämisestä.

SNTL:n toimivaltaan kuuluu raha- ja luottojärjestelmän johtaminen sekä myös valtionvakuutustoimen järjestäminen.

Ulkomaihin ylläpidettävien suhteiden, maanpuolustuksen ja valtion turvallisuuden suojelun alalla SNTL:n toimivaltaan kuuluvat SNTL:n edustus kansainvälisissä suhteissa, SNTL:n ja muiden valtioiden välisten sopimusten solmiminen, ratifiointi ja purkaminen. Kysymykset SNTL:n edustuksesta kansainvälisissä suhteissa säännöstellään oikeudellisesti muun muassa SNTL:n ja muiden valtakuntien välisissä konsulisopimuksissa. SNTL:n erikoiseen toimivaltaan kuuluu yleisen järjestyksen säätäminen liittotasavaltojen suhteissa ulkovaltioihin.

SNTL:n toimivaltaan kuuluu ulkomaankauppa valtion monopolin pohjalla ja lainojen myöntäminen.

SNTL:n toimivaltaan kuuluvat myös sodan ja rauhan kysymykset, SNTL:n puolustuksen järjestäminen ja sen kaikkien aseellisten voimien johtaminen, liittotasavaltojen sotatoimiyhtymien järjestämisen johtavien perusteiden säätäminen ja valtion turvallisuuden suojelu.

Oikeuslaitoksen järjestämisen ja oikeudenkäytön, siviili- ja rikoslainsäädännön alalla SNTL:lle on säilytetty valtuudet vain lainsäädäntöperusteiden säätämiseen. SNTL:n valtuuksiin kuuluu myös amnestisäädösten julkaiseminen.

Erittäin tärkeä merkitys SNTL:n toimivallan täyttämisessä kuuluu SNTL:n Korkeimmalle Neuvostolle, joka on neuvostokansan suvereniteetin ilmaisija.

Yleisliittolaisten lakien julkaisemisella on ensiarvoinen merkitys Neuvostoliiton kaiken toimivallan täyttämisessä, ja erikoinen merkitys SNTL:n valtuuksien joukossa on SNTL:n Perustuslain 32. pykälällä, joka vahvistaa SNTL:lle yksinomaisen oikeuden julkaista yleisliittolaisia lakeja.

Se, kuinka SNTL:n ja liittotasavaltojen uusia valtuuksia syntyy, on myös tärkeä kysymys. Näitä valtuuksia syntyy perustuslakia muutettaessa ja myös SNTL:n uusien lakien julkaisemisen tuloksena. Sellainen on muun muassa

SNTL:n laki „Teollisuuden ja rakennustoiminnan johtotyön parantamisesta", joka julkaistiin toukokuun 10 pnä 1957. Tämän lain tultua hyväksytyksi sekä SNTL että — vielä suuremmassa määrin — liittotasavallat saivat uusia valtuuksia. SNTL sai oikeuden laatia Säädökset kansantalousneuvostoista, estää kansantalousneuvostot suorittamasta epätarkoituksenmukaisia toimenpiteitä; liittotasavallat saivat oikeuden perustaa taloudellisia hallintopiirejä, muodostaa kansantalousneuvostoja ja vahvistaa niiden rakenteen. Nämä tosiasiat ovat todisteena SNTL:n Korkeimman Neuvoston toiminnan suuresta merkityksestä ei ainoastaan SNTL:n ja liittotasavaltojen toimivallan täyttämisessä, vaan myös tämän toimivallan puitteita määriteltäessä.

SNTL:n valtiovallan ja valtionhallinnon ylimpien elinten koko toiminnan tarkoituksena on kommunismin rakentaminen sekä SNTL:n jättiläismäisiä kansantalouden kehittämissuunnitelmia toteuttavien miljoonien ihmisten luovan tarmon yhdistäminen.

* * *

SNTL:lla, kuten kaikilla muillakin valtioilla, on omat tunnusmerkkinsä eli symbolinsa, jotka ilmentävät sen valtiollista suvereniteettia. Tällaisiin symboleihin kuuluvat valtion vaakuna, lippu ja hymni, joissa kuvastuu SNTL:n, tyypiltään sosialistisen valtion olemus, SNTL:n valtion vaakunassa kuvastuu niin ikään sen valtiorakenteen federatiivinen olemus.

SNTL:n valtion symbolit ja pääkaupunki on SNTL:n muodostamisesta lähtien aina vahvistettu sen perustuslaissa ja muissa perustuslaillisissa asiakirjoissa. SNTL:n vuoden 1924 Perustuslaissa oli erikoinen luku vaakunasta, lipusta ja pääkaupungista [1]. Nykyään voimassaolevassa

[1] Asiakirjoissa, jotka oli hyväksytty ennen SNTL:n vuoden 1924 Perustuslain vahvistamista, sanottiin, että SNTL:lla on oma lippunsa, vaakunansa ja valtion sinettinsä. Tämä määritelmä esitettiin myös Ukrainan SNT:n Neuvostojen VII edustajakokouksen päätöksessä (päätöksen 13. pykälä) sekä Sopimuksessa SNTL:n muodostamisesta (sopimuksen 22. pykälä) (ks. „История Советской Конституции (в документах) 1917—1956 гг.", М., 1957, стр. 387—398).

SNTL:n vuoden 1936 Perustuslaissa on niin ikään vahvistettu lakisääteisesti SNTL:n valtion symbolit ja sen pääkaupunki. SNTL:n Perustuslaissa on erikoinen XII luku, jonka kolme pykälää (143., 144. ja 145.) on vastaavasti omistettu vaakunalle, lipulle ja pääkaupungille.

Valtion vaakuna on valtion tunnusmerkki, joka on valtionlaitosten sineteissä, kaavakkeissa, asiapapereissa, metalli- ja paperirahoissa, lipuissa ym. Valtion vaakunassa ilmaistaan yksi tai useampi aate, joiden sisältö riippuu valtion olemuksesta.

Ensimmäisenä neuvostovaltion vaakunana oli vuonna 1918 vahvistettu VSFNT:n vaakuna.

SNTL:n ensimmäinen vaakuna vahvistettiin SNTL:n Toimeenpanevan Keskuskomitean toisessa sessiossa heinäkuun 6 pnä 1923, jolloin vahvistettiin ja tuli voimaan ensimmäinen SNTL:n Perustuslaki.

SNTL:n voimassaolevan Perustuslain mukaisesti SNTL:n valtion vaakunassa on sirppi ja vasara maapallolla, joka on kuvattu auringonsäteille tähkäpäiden reunustamana, sekä kirjoitus liittotasavaltojen kielillä: „Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!"; vaakunan yläosassa, maapallon yllä, on viisikulmainen tähti. SNTL:n valtion vaakunassa on ilmaistu havainnollisesti sellaiset aatteet kuin proletariaatin diktatuuri, työväenluokan ja talonpoikaiston murtumaton liitto, proletaarinen internationalismi, SNTL:n, työtätekevien isänmaan ja maailman vallankumousliikkeen varman tuen, veljeskansojen ystävyys.

Valtion lippu on yksi- tai moniväristä kangasta ja se symbolisoi valtiota. Valtion lipun ulkonäkö vahvistetaan perustuslaissa tai muissa perustuslaillisissa asiakirjoissa.

SNTL:n valtion lippu symbolisoi työläisten ja talonpoikain valtiota sekä heidän murtumatonta liittoaan taistelussa kommunistisen yhteiskunnan rakentamisen puolesta.

Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voitettua maailman ensimmäisen sosialistisen valtion valtakunnan lipuksi tuli maineikas, tarunomainen Punainen Lippu — kaikkien maiden proletariaatin ja työtätekevien vallankumouksellisen vapaustaistelun symboli. Neuvostovaltion ensimmäisenä valtion lippuna oli Yleisvenäläisen

TpKK:n asetuksellaan huhtikuun 8 (maaliskuun 26) pnä 1918 vahvistama VSFNT:n lippu.

VSFNT:n vuoden 1918 Perustuslaki vahvisti tasavallan kauppa-, merenkulku- ja sotalipun. Vuoden 1922 sopimuksessa SNTL:n muodostamisesta edellytettiin, että SNTL:lla tulee olla oma valtion lippunsa. Vuonna 1923 SNTL:n Ulkoasiain kansankomissariaatti pyysi SNTL:n Toimeenpanevaa Keskuskomiteaa jouduttamaan SNTL:n valtion lipun vahvistamista, koska se oli tarpeen diplomaattisten edustustojen toiminnalle ulkomailla.

SNTL:n ensimmäinen valtion lippu vahvistettiin SNTL:n vuoden 1924 Perustuslaissa.

Huhtikuun 18 pnä 1924 Toimeenpanevan Keskuskomitean Puhemiehistö hyväksyi erikoisen päätöksen „SNTL:n valtion lipun yksityiskohtaisesta ulkonäöstä".

Elokuun 29 pnä 1924 SNTL:n TpKK ja Kansankomissaarien Neuvosto hyväksyivät yhteisen päätöksen „Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton lipuista ja viireistä", jossa säädettiin, missä tapauksissa ja missä nostetaan SNTL:n valtion lippu tai viiri (esimerkiksi sota- ja kauppalaivoissa sekä muissa kulkuneuvoissa).

SNTL:n vuoden 1936 Perustuslain mukaisesti (144. pykälä) SNTL:n valtion lippu on punaisesta kankaasta, jonka yläkulmassa, tangon vieressä on kuvattu kultainen sirppi ja vasara ja niiden yllä punainen, kultareunainen viisikulmainen tähti. Lipun leveyden suhde pituuteen on 1 : 2.

SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön elokuun 19 pnä 1955 vahvistaman SNTL:n valtion lippua koskevan Asetuksen mukaisesti SNTL:n valtion lippu nostetaan rakennuksen ylle, jossa pidetään SNTL:n Korkeimman Neuvoston sessiot, koko session ajaksi; SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön ja SNTL:n Ministerineuvoston rakennusten yllä se on vakituisesti; liitto- ja autonomisten tasavaltojen Korkeimpien Neuvostojen Puhemiehistöjen ja Ministerineuvostojen, SNTL:n ja tasavaltojen ministeriöiden ja hallintojen, Työtätekevien edustajain paikallisten neuvostojen toimeenpanevien komiteoiden ja muiden valtionlaitosten rakennusten ylle valtion lippu nostetaan huhtikuun 22 pnä, toukokuun 1 ja 2 pnä, marraskuun 7 ja 8 pnä sekä joulukuun 5 pnä. SNTL:n Ministerineuvoston

määräyksestä SNTL:n valtion lippu voidaan nostaa eräissä muissakin tapauksissa, esimerkiksi merialuksilla.

S N T L:n v a l t i o n h y m n i on SNTL:oa symbolisoiva juhlallinen, runollinen sävellys. Valtion hymniä lauletaan ja soitetaan pääasiassa juhlatilaisuuksissa, poliittisissa mielenosoituksissa, virallisilla valtion vastaanotoilla, sotilasparaateissa ym.

P ä ä k a u p u n k i on maan valtiollinen ja hallinnollinen keskus, tärkein kaupunki, jossa sijaitsevat vakinaisesti SNTL:n valtiovallan ylimmät elimet ja hallitus.

Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen jälkeen VSFNT:n pääkaupunkina oli muutaman kuukauden ajan Pietari, jolle vuonna 1924 annettiin uusi nimi — Leningrad, sosialistisen vallankumouksen suuren johtajan ja neuvostovaltion perustajan V. I. Leninin nimen mukaan. Maaliskuussa 1918 valtion pääkaupungiksi muutettiin Moskova.

Vuoden 1936 Perustuslaissa on erikoinen pykälä (145.), jossa sanotaan, että SNTL:n pääkaupunki on Moskova. Moskova on samalla myös VSFNT:n pääkaupunki.

Moskovan väkiluku oli tammikuun 1 pnä 1961 tilastotietojen mukaan 7,2 miljoonaa henkeä. Moskova on Neuvostoliiton suurin valtiollinen, tieteellinen, teollinen ja kulttuurikeskus.

IV luku

LIITTOTASAVALTA

1. §. Liittotasavalta on SNTL:oon kuuluva sosialistinen neuvostovaltio

SNTL on maailman suurin liittovaltio: sen väkiluku on yli 216 milj. henkeä ja pinta-ala 22,4 milj. neliökilometriä. SNTL:oon kuuluu 34 kansallista valtiota, siinä luvussa 15 liittotasavaltaa ja 19 autonomista (eri liittotasavaltoihin kuuluvaa) tasavaltaa.

Liittotasavallat eroavat huomattavasti toisistaan pinta-alansa, väkilukunsa ja asukastiheytensä, kansallisen kokoomuksensa ja eräiden muiden tunnusmerkkiensä puolesta.

Liittotasavaltojen väkiluku vaihtelee 120,5 miljoonasta (VSFNT) 1,2 miljoonaan (Eestin SNT) ja pinta-ala 17 miljoonasta neliökilometristä (VSFNT) 30 tuhanteen neliökilometriin (Armenian SNT).

Seuraavalla sivulla oleva taulukko kuvaa liittotasavaltojen pinta-alan ja väkiluvun suuruutta (tiedot tammikuun 1 pnä 1961 tehtyjen laskelmien mukaan)[1].

Liittotasavallat eroavat toisistaan myös eräiden muiden tunnusmerkkien puolesta: koko taloutensa kehitystason puolesta; niillä on erityisiä teollisuuden ja maatalouden aloja; niiden kansallinen kulttuuri, historiallinen menneisyys yms. ovat erilaiset. Kaikilla liittotasavalloilla on kuitenkin yhteisiä luonteenomaisia piirteitä, joista eräs on se, että jokainen liittotasavalta on valtio.

Jokaisella liittotasavallalla on omat valtiovallan ylimmät elimet: Korkein Neuvosto ja sen Puhemiehistö.

[1] СССР в цифрах в 1960 г., М., 1961, с. 64.

	Pinta-ala (tuh. km²)	Väkiluku (tuh. henkeä)
SNTL	22 402,2	216 151
VSFNT	17 075,4	120 554
Ukrainan SNT	601,0	43 091
Valko-Venäjän SNT	207,6	8 226
Uzbekian SNT	408,9	8 665
Kazahian SNT (Tselinan aluepiiri[1] mukaan luettuna)	2 756,0	10 387
Gruusian SNT	69,7	4 200
Azerbaidžanin SNT	86,6	3 973
Liettuan SNT	65,2	2 804
Moldavian SNT	33,7	3 040
Latvian SNT	63,7	2 142
Kirgiisian SNT	198,5	2 225
Tadžikian SNT	143,0	2 104
Armenian SNT	29,8	1 893
Turkmenian SNT	488,0	1 626
Eestin SNT	45,1	1 221

Korkein Neuvosto on liittotasavallan ylin edustuslaitos, kansan suvereniteetin edustaja, sen suvereenin tahdon ilmaisija. Valtiovallan ylimpien elinten toimivaltaan kuuluu mm. lakien ja muiden oikeussäännösten julkaiseminen. Liittotasavaltojen Korkeimpien Neuvostojen hyväksymät lait ilmentävät kyseisen tasavallan kansan tai kansojen intressejä.

Jokaisella liittotasavallalla on oma hallituksensa, Ministerineuvosto, joka yhdistää ja suuntaa valtionhallinnon elinten toimintaa. Sillä on oma ylin oikeuselimensä, Korkein Oikeus, sekä oma prokuraattorinlaitoksensa, jonka johdossa on tasavallan prokuraattori. Täyttäessään valtuuksiaan kaikki mainitut valtionelimet julkaisevat ohjeellisia ynnä muita säännöksiä pitäen tiukasti johtoperiaatteenaan sosialistista laillisuutta.

Jokaisella liittotasavallalla on oma alueensa. Tuon alueen puitteet määräytyvät valtiollisen rajan mukaan;

[1] Tselinan aluepiiri — Uudismaan aluepiiri. *Suom.*

liittotasavallalla on sisäinen rajansa, joka erottaa sen muista liittotasavalloista, sekä ulkoinen rajansa, joka erottaa sen ulkovalloista. Liittotasavallan ulkoinen raja on samalla Neuvostoliiton valtakunnan raja. Se määritellään Neuvostoliiton ja ulkovaltojen keskinäisissä kansainvälisissä sopimuksissa.

Jokaisella liittotasavallalla ja autonomisella tasavallalla on oma kansalaisuutensa. Ei voi olla ainoatakaan valtiota, jolla ei olisi tiettyä aluetta eikä kansalaisia.

Jokainen liittotasavalta hyväksyy perustuslakinsa, joka vahvistaa lakisääteisesti yhteiskunta- ja valtiorakenteen, valtionelinten järjestelmän ja niiden järjestämis- ja toimintaperiaatteet sekä niiden toimivallan, kansalaisten perusoikeudet ja -velvollisuudet sekä vaalijärjestelmän. Perustuslaissa vahvistetaan niin ikään tasavallan oikeusasema valtiona, joka kuuluu SNTL:oon ja on federaation subjekti.

Liittotasavaltojen perustuslait on laadittu täysin SNTL:n Perustuslakia vastaavasti. Ne ilmentävät Neuvostoliiton Perustuslain periaatteita ja huomioivat samalla kyseisten tasavaltojen kansalliset, historialliset, taloudelliset ja muut erikoisuudet.

Koska liittotasavallat ovat tyypiltään sosialistisia valtioita, niiden perustuslaeissa on toistettu miltei täydellisesti SNTL:n Perustuslain ensimmäinen luku, jossa vahvistetaan tyypiltään sosialistisen valtiomme olemusta ilmentävä yhteiskuntarakenne. Eri pykälien tekstissä ilmenevät eroavuudet johtuvat tasavaltojen historiallisista erikoisuuksista. Niinpä VSFNT:n Perustuslain 2. pykälässä sanotaan, että Työtätekevien edustajain neuvostot, jotka muodostavat tasavallan valtiollisen perustan, ovat kasvaneet ja lujittuneet tilanherrain ja kapitalistien vallan kukistamisen ja proletariaatin diktatuurin pystyttämisen tuloksena.

Sellaisten liittotasavaltojen kuin Ukrainan, Valko-Venäjän, Uzbekian, Kazahian, Azerbaidžanin, Kirgiisian, Tadžikian, Armenian ja Turkmenian liittotasavallan perustuslaissa sanotaan, että Työtätekevien edustajain neuvostot ovat kasvaneet ja lujittuneet paitsi ylempänä mainituista seikoista johtuen myös sen tuloksena, että kyseisen liittotasavallan (Ukrainan, Valko-Venäjän, Uzbekian ym.)

kansa on vapautunut tsarismin ja Venäjän imperialistisen porvariston harjoittamasta kansallisesta sorrosta ja että on murskattu nationalistinen vastavallankumous. Uzbekian, Kazahian, Tadžikian ja Turkmenian tasavaltojen perustuslaeissa mainitaan samalla, että Työtätekevien edustajain neuvostot ovat syntyneet vallassa olleiden feodaalien ja paikallisen kulakiston kukistamisen tuloksena.

Uzbekian, Tadžikian ja Turkmenian liittotasavaltojen perustuslaeissa mainitaan näiden tasavaltojen historiallisen menneisyyden toinenkin tärkeä erikoisuus, nimittäin se, että Uzbekian, Tadžikian ja Turkmenian kansojen toisistaan erillään olleet osat ovat neuvostojärjestelmän oloissa yhdistyneet työläisten ja dehkanien valtioksi (Uzbekian SNT), työläisten ja talonpoikain valtioksi (Tadžikian SNT), työläisten ja daihanien valtioksi (Turkmenian SNT).

Eräiden liittotasavaltojen perustuslaeissa on vahvistettu sosialismin taloudellisen perustan muodostumisen historialliset erikoisuudet ja niin muodoin osoitettu sosialismin rakentamisen historialliset erikoisuudet noissa valtioissa.

Niinpä VSFNT:n, Ukrainan, Valko-Venäjän ja eräiden muiden liittotasavaltojen perustuslaeissa on määritelty, että sosialistinen talousjärjestelmä sekä tuotantokaluston ja -välineiden sosialistinen omistus ovat vakiintuneet sen seurauksena, että on hävitetty kapitalistinen talousjärjestelmä, lakkautettu tuotantokaluston ja -välineiden yksityisomistus ja tehty loppu ihmisen harjoittamasta toisen ihmisen riistosta. Uzbekian, Kazahian, Tadžikian ja Turkmenian liittotasavaltojen perustuslaeissa sanotaan, että sosialistinen talousjärjestelmä sekä tuotantokaluston ja -välineiden sosialistinen omistus ovat vakiintuneet paitsi ylempänä mainituista syistä johtuen myös sen tuloksena, että on hävitetty feodaalinen talousjärjestelmä, ja Kirgiisian SNT:n perustuslaissa sanotaan sen tapahtuneen sen tuloksena, että on hävitetty feodaalinen talousjärjestelmä sekä sukuyhteiskunnalle ominaiset suhteet ja tehty loppu siirtomaariistosta.

Kansalliset erikoisuudet heijastuvat myös valtiorakenteelle omistetuista perustuslakien luvuista. Niissä vahvistetaan muun muassa tasavaltojen hallinnollisen aluejaon

erikoisuudet. Niinpä esimerkiksi VSFNT:ssa ja Kazahian SNT:ssa on erotukseksi muista liittotasavalloista sellaisia suuria hallinnollisia aluejakoyksiköitä kuin ovat aluepiirit, joihin tavallisesti kuuluu autonomisia tai hallinnollisia alueita.

Eräisiin liittotasavaltoihin, esimerkiksi VSFNT:aan, Ukrainan, Valko-Venäjän, Uzbekian ja Kazahian liittotasavaltaan, kuuluu alueita. VSFNT:aan, Uzbekian, Gruusian ja Azerbaidžanin liittotasavaltoihin kuuluu autonomisia tasavaltoja. VSFNT:aan, Gruusian, Azerbaidžanin ja Tadžikian liittotasavaltoihin kuuluu autonomisia alueita. Näiden tasavaltojen Korkeimmilla Neuvostoilla on oikeus vahvistaa Asetus autonomisesta alueesta. Asetuksessa otetaan huomioon alueen kansalliset erikoisuudet ja vahvistetaan sen oikeusasema.

Liittotasavaltojen perustuslaeissa vahvistetaan lakisääteisesti valtionelinten järjestelmä ja niiden järjestämis- ja toimintaperiaatteet, ja näissä kohdin tasavaltojen perustuslakien vastaavat luvut ovat peruspiirteissään samanlaiset. Erinäiset eriävyydet ovat aiheutuneet siitä, että eri tasavaltojen väkiluku sekä hallinnollinen aluejakorakenne ovat erilaiset. Niinpä liittotasavaltojen perustuslaeissa on vahvistettu perusteet, joiden mukaan suoritetaan edustajien vaalit Korkeimpaan Neuvostoon vaalipiireittäin: VSFNT:ssa valitaan yksi edustaja 150 000 asukasta kohti, Ukrainan SNT:ssa yksi edustaja 100 000 asukasta kohti, Valko-Venäjän SNT:ssa yksi edustaja 20 000 asukasta kohti; esimerkiksi Kirgiisian, Tadžikian, Armenian ja Turkmenian liittotasavalloissa edustuksen pohjaksi on otettu peruste, että valitaan yksi edustaja 5 000 asukasta kohti.

Kaikkien liittotasavaltojen, paitsi VSFNT:n ja Ukrainan SNT:n, perustuslaeissa on mainittu, millä kielellä näiden tasavaltojen lait julkaistaan.

Liittotasavaltojen perustuslaeissa on säädetty Korkeimpien Neuvostojen Puhemiehistöjen määrällinen kokoonpano, joka on eri tasavalloissa erilainen. Niinpä Ukrainan SNT:ssa ja Kazahian SNT:ssa Puhemiehistöön kuuluu 19 henkeä: Puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa, sihteeri ja 15 jäsentä. Niissä liittotasavalloissa, joissa on autonomisia tasavaltoja, Korkeimman Neuvoston Puhemie-

histön varapuheenjohtajien lukumäärä on riippuvainen autonomisten tasavaltojen lukumäärästä.

Liittotasavaltojen perustuslaeissa vahvistetaan valtiovallan paikallisten elinten erikoisuudet, jotka määräytyvät ennen kaikkea hallinnollisen aluejaon erikoisuuksista. Esimerkiksi VSFNT:ssa ja Ukrainassa on alueneuvostoja, kun taas Liettuan tasavallassa niitä ei ole; VSFNT:ssa ja Kazahian SNT:ssa on aluepiirineuvostoja, joita ei ole muissa tasavalloissa.

Erilaiset ovat myös perusteet, joiden mukaan suoritetaan Työtätekevien edustajain paikallisten neuvostojen vaalit. Syynä on se, että liittotasavaltojen väkiluku on erilainen.

Täysin SNTL:n vuoden 1936 Perustuslakia vastaavasti liittotasavaltojen perustuslait vahvistavat lakisääteisesti kansalaisten perusoikeudet. Uzbekian, Kazahian, Tadžikian, Kirgiisian ja Turkmenian liittotasavaltojen perustuslaeissa on sitä paitsi säädöksiä, jotka takaavat naisen tasaarvoisuuden miehen rinnalla. Se on eräs keino leppymättömän taistelun käymiseksi vanhojen elämäntapojen jäänteitä vastaan.

Uzbekian liittotasavallan perustuslaissa (121. pykälä) sekä Kazahian, Kirgiisian, Tadžikian ja Turkmenian liittotasavaltojen perustuslaeissa (vastaavasti 99., 93., 103. ja 99. pykälä) on säädetty, että naisen todellisen vapauttamisen vastustaminen, ts. alaikäisten naittaminen, morsiuslunnaiden vaatiminen, sellainen toiminta, jonka tarkoituksena on estää naisia opiskelemasta, osallistumasta maatalous- ja teollisuustuotantoon, valtion hallintaan ja yhteiskunnallisvaltiolliseen elämään, on lailla rangaistava teko.

Liittotasavallan oikeusaseman erittely todistaa, että liittotasavalta on sosialistinen valtio, joka kuuluu federaation subjektina Neuvostoliittoon.

Liittotasavalta on työläisten ja talonpoikien sosialistinen neuvostovaltio, joka keskinäistä taloudellista, valtiollista ja maanpuolustuksellista avunantoa silmällä pitäen on yhtynyt vapaaehtoisesti muiden tasa-arvoisten liittotasavaltojen kanssa yhdeksi liittovaltioksi, Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitoksi.

2. §. Liittotasavallan suvereniteetti ja toimivalta

Liittotasavalta on SNTL:n osa ja samalla suvereeninen valtio. Täysin SNTL:n ja liittotasavaltojen perustuslakien mukaisesti liittotasavalta toteuttaa SNTL:n Perustuslain 14. pykälässä osoitettujen puitteiden ulkopuolella valtiovaltaa itsenäisesti säilyttäen täydellisesti suvereeniset oikeutensa. (SNTL:n Perustuslain 15. pykälä, VSFNT:n Perustuslain 13. pykälä, Ukrainan SNT:n Perustuslain 13. pykälä, Valko-Venäjän SNT:n Perustuslain 13. pykälä jne.)

Minkä tahansa liittotasavallan suvereniteetin erikoisuutena on, että sen toteuttaminen on rajoitettu tiettyihin puitteisiin.

Yhdyttyään tasavertaisuuden perusteella Neuvostoliittoon jokainen liittotasavalta rajoitti suvereniteettinsa toteuttamista luovuttamalla vapaaehtoisesti eräät oikeutensa SNTL:lle (esimerkiksi ulkomaankaupan, raha- ja luottojärjestelmän johtamisen, maanpuolustuksen järjestämisen ja aseellisten voimien johtamisen).

Liittotasavaltojen suvereniteetin toisena erikoisuutena on se, että tuo suvereniteetti liittyy erottamattomasti Neuvostoliiton suvereniteettiin ja on sopusoinnussa sen kanssa. Perustekijänä, josta määräytyy tuo suvereniteettien sopusointuisuus, on SNTL:ksi yhtyneiden valtioiden yhtäläinen sosialistinen olemus ja SNTL:n federatiivinen valtiorakenne. Suvereniteettien sopusointuisuus määräytyy sitä paitsi SNTL:n Perustuslain ja federaation subjektien perustuslakien täydellisestä yhtäläisyydestä, SNTL:n toimivallan ja liittotasavaltojen toimivallan välisestä erottamattomasta yhteydestä; mitä suvereniteettiin tulee, niin se saa konkreettisen ilmauksensa nimenomaan toimivallassa.

Sosialistista Neuvostotasavaltojen Liittoa perustettaessa määriteltiin SNTL:n ja tasavaltojen toimivalta, eräät tärkeät valtiolliset toimivaltuudet annettiin tällöin SNTL:n vallanelimille ja eräät toimivaltuudet liittotasavallat säilyttivät itsellään. Nimenomaan sen tuloksena onkin syntynyt SNTL:n ja liittotasavaltojen toimivallan välinen luja yhteys ja siitä johtuen SNTL:n suvereniteetin ja liittotasa-

valtojen suvereniteetin välinen luja yhteys ja sopusointuisuus.

Liittotasavaltojen suvereniteetti on vahvistettu lakisääteisesti SNTL:n Perustuslaissa ja liittotasavaltojen perustuslaeissa; sitä on kehitelty lakisääteisesti edelleen erinäisissä yleisliittolaisissa laeissa, kuten esimerkiksi vuoden 1938 laissa SNTL:n kansalaisuudesta ja vuonna 1957 hyväksytyssä laissa alueiden ja aluepiirien hallinnollista aluejakoa koskevien kysymysten luovuttamisesta liittotasavaltojen toimivaltaan. Liittotasavaltojen suvereniteetti turvataan tietyillä, allaseuraavilla oikeudellisilla takeilla:

1. Liittotasavalta hyväksyy perustuslakinsa itsenäisesti jättämättä sitä Neuvostoliiton valtiovallan ylimmän elimen vahvistettavaksi (19. pykälän a-kohta VSFNT:n, Ukrainan SNT:n, Valko-Venäjän SNT:n, Uzbekian SNT:n ym. perustuslaissa).

Jokaisen liittotasavallan perustuslaki on laadittu SNTL:n Perustuslakia vastaavasti. Sen hyväksyy tasavallan Korkein Neuvosto ja siitä lähtien se astuu voimaan.

Liittotasavallan suvereniteetin oikeudellisena takeena on paitsi itse perustuslakia myös oikeus hyväksyä se itsenäisesti jättämättä sitä ylempien elimien vahvistettavaksi.

2. Liittotasavallalla on oikeus vapaaseen eroamiseen SNTL:sta. Tuo oikeus on vahvistettu lakisääteisesti SNTL:n Perustuslaissa ja kaikkien liittotasavaltojen perustuslaeissa. Niinpä Valko-Venäjän SNT:n Perustuslain 15. pykälä kuuluu seuraavasti: „Valko-Venäjän Sosialistinen Neuvostotasavalta säilyttää itsellään oikeuden erota vapaasti Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitosta".

Eroamisoikeus antaa liittotasavallan kansalle mahdollisuuden ilmaista vapaasti tahtonsa mitä tärkeimmästä kysymyksestä — valtiovaltansa muodosta, ja kansan tahto on valtiollisen suvereniteetin perusta.

Yleisliittolaiset vallanelimet eivät voi kumota, muuttaa eivätkä rajoittaa liittotasavallan eroamisoikeutta. Tuo liittotasavaltojen oikeus, jota niiltä ei voida kiistää, syntyi silloin kun ne yhtyivät vapaaehtoisesti SNTL:ksi.

3. Liittotasavallan aluetta ei voida muuttaa ilman tasavallan suostumusta. Niin on määrätty SNTL:n Perustuslain 18. pykälässä ja liittotasavaltojen perustuslaeissa.

Liittotasavallan alue käsittää ne alueelliset puitteet, joihin sen valtiollinen valta ulottuu, ja se on samalla liittotasavallan riippumattomuuden aineellinen perusta. Suvereenisena valtiona liittotasavalta ratkaisee itsenäisesti kysymyksen alueensa muuttamisesta. Päätöksen siitä tekee liittotasavallan valtiovallan ylin elin.

Liittotasavaltojen välisten rajojen muutokset suoritetaan kyseisten tasavaltojen valtiovallan ylimmän elimen päätöksellä.

4. Liittotasavallalla on oikeus myöntää liittotasavallan kansalaisoikeudet ja siis myös SNTL:n kansalaisoikeudet.

Neuvostoliiton Perustuslain mukaisesti on SNTL:lla valtioliittona yhtenäinen kansalaisuus. Samalla on federaatiossamme myös liittotasavaltojen kansalaisuus. Oikeus myöntää liittotasavallan kansalaisoikeudet on liittotasavallalla itsellään ja tuo oikeus kuuluu sen erikoisvaltuuksiin. Se merkitsee, ettei SNTL:n valtionelimillä eikä toisen liittotasavallan valtionelimillä ole oikeutta myöntää kenellekään kyseisen liittotasavallan kansalaisoikeuksia. Vuonna 1938 kansalaisuudesta hyväksytyn lain mukaisesti tuo oikeus kuuluu liittotasavallan Korkeimman Neuvoston Puhemiehistölle.

Jokainen liittotasavallan kansalainen, niin kuin SNTL:n Perustuslaissa sanotaan, on SNTL:n kansalainen. Siksi niistä henkilöistä, joille liittotasavalta on myöntänyt kansalaisoikeutensa, tulee samalla SNTL:n kansalaisia. Siis myöntäessään kansalaisoikeutensa jollekin henkilölle liittotasavalta hyväksyy hänet samalla myös SNTL:n kansalaiseksi.

5. Liittotasavallalla on oikeus ryhtyä välittömiin suhteisiin ulkovaltioiden kanssa, solmia niiden kanssa sopimuksia ja vaihtaa diplomaatti- ja konsuliedustajia.

Helmikuun 1 pnä 1944 SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi 10. sessiossa lain valtuuksien myöntämisestä liittotasavalloille ulkoisten suhteiden alalla.

Mutta liittotasavallat esiintyivät subjekteina kansainvälisissä oikeussuhteissa jo ennen tuota lakiakin. Tosiasiat osoittavat, että SNTL:n muodostamisen jälkeen sen valtio-

vallan elimet ratifioivat useita sopimuksia, joita VSFNT ja muut liittotasavallat sekä silloin Taka-Kaukasian SFNT:aan kuuluneet Gruusia, Azerbaidžan ja Armenia olivat solmineet.

Syyskuussa 1923 Ulkoasiain kansankomissariaatti lähetti SNTL:n TpKK:lle ratifioitavaksi VSFNT:n ja Eestin välillä solmitun sopimuksen suorasta matkustaja- ja rahtiliikenteestä rautateitse [1]. Huhtikuussa 1926 SNTL:n TpKK:n Puhemiehistö ratifioi Gruusian ja Turkin välillä maaliskuun 20 pnä 1922 allekirjoitetun sopimuksen laitumien yhteisestä käytöstä [2]. Kesäkuussa 1927 SNTL:n TpKK ratifioi päätöksellään toisaalta VSFNT:n, Gruusian, Armenian ja Azerbaidžanin ja toisaalta Turkin välillä heinäkuussa 1922 solmitun rautatieliikennesopimuksen [3].

Jokainen mainituista sopimuksista oli voimassa useita vuosia niiden ratifioinnin jälkeen. Eräisiin sopimuksiin tehtiin muutoksia kymmenen vuoden ja pidemmänkin ajan kuluttua, minkä jälkeen ne olivat edelleenkin voimassa tasavaltojen solmimina. Niinpä VSFNT:n ja Suomen välillä lokakuun 28 pnä 1922 solmittuun sopimukseen puutavaran uitosta tehtiin muutoksia lokakuussa 1933 ja saman vuoden joulukuussa SNTL:n hallitus esitti sen ratifioitavaksi SNTL:n TpKK:lle [4], joka ratifioi sen tammikuussa 1934 [5].

Vastaavien sopimusten ratifioimisasiakirjojen lisäksi on niin ikään asiakirjoja sopimusten purkamisesta. Niinpä SNTL:n TpKK:n kesäkuun 26 pnä 1932 tekemän päätöksen nojalla purettiin lokakuun 28 pnä 1922 solmittu VSFNT:n ja Suomen välinen sopimus kalan- ja hylkeenpyynnistä Laatokalla [6]. Kaikki nämä tosiasiat ovat todistus siitä, että SNTL:n muodostamishetkestä ja jo ennen vuoden 1944 helmikuun 1 päivän lain hyväksymistä liittotasavallat esiintyivät subjekteina kansainvälisissä oikeussuhteissa. Noissa suhteissa oli muutamia erikoisuuksia. Liittotasavallat esiintyivät kansainvälisissä oikeussuhteissa subjekteina niiden sopimusten nojalla, joita ne olivat solmineet jo ennen

---

[1] Ks. ЦГАОР СССР, ф. 3316, оп. 16, д. 109, л. 1, 3.
[2] Ks. ЦГАОР СССР, ф. 3316, оп. 19, д. 123, л. 6.
[3] Ks. ЦГАОР СССР, ф. 3316, оп. 20, д. 186, л. 4, 5.
[4] Ks. ЦГАОР СССР, ф. 3316, оп. 26, д. 127, л. 1, 2.
[5] Ks. ЦГАОР СССР, ф. 3316, оп. 26, д. 6.
[6] Ks. ЦГАОР СССР, ф. 3316, оп. 26, д. 120, л. 1.

SNTL:n muodostamista. Mainittujen sopimusten ratifioinnin ja purkamisen suoritti SNTL:n eikä liittotasavaltojen valtiovallan ylin elin. Tuona kautena (vuoden 1922 joulukuun 30 päivän ja vuoden 1944 helmikuun 1 päivän välillä) liittotasavallat eivät solmineet omissa nimissään kansainvälisiä sopimuksia.

Vuoden 1944 helmikuun 1 päivän lain tultua hyväksytyksi Ulkoasiain kansankomissariaatti muutettiin yleisliittolaisesta liiton ja tasavaltojen kansankomissariaatiksi; vastaavat muutokset tehtiin SNTL:n Perustuslakiin (14. pykälää täydennettiin a-kohdalla, 60. pykälää e-kohdalla ja hyväksyttiin uusi pykälä, 18-a.) ja liittotasavaltojen perustuslakeihin. Liittotasavalta sai oikeuden ryhtyä välittömiin suhteisiin ulkovaltioiden kanssa, solmia niiden kanssa sopimuksia ja vaihtaa diplomaatti- ja konsuliedustajia. Mainittua oikeutta on käyttänyt varsin aktiivisesti kaksi liittotasavaltaa — Ukraina ja Valko-Venäjä puolustaessaan rauhanasiaa kansainvälisissä järjestöissä ja konferenssissa. Ukrainan SNT ja Valko-Venäjän SNT osallistuivat San Franciscon kansainväliseen konferenssiin Yhdistyneiden Kansakuntien Järjestön perustajavaltioina, ottivat aktiivisesti osaa YK:n peruskirjan laatimiseen ja noiden tasavaltojen Korkeimpien Neuvostojen Puhemiehistöt ratifioivat tuon peruskirjan. Ukrainan SNT ja Valko-Venäjän SNT olivat solmimassa rauhansopimuksia Italian, Suomen, Unkarin, Romanian ja Bulgarian kanssa Pariisin rauhankonferenssissa v. 1947 ja sen jälkeen allekirjoittivat nuo sopimukset ja ratifioivat ne. YK:n toisessa Yleiskokouksessa Ukraina valittiin Turvallisuusneuvoston jäseneksi. Valko-Venäjä myös valittiin YK:n elimiin: Taloudelliseen ja Yhteiskunnalliseen Neuvostoon, ihmisoikeuksien valiokuntaan, naisen oikeuksien valiokuntaan, Juridiseen komiteaan ym.

6. Liittotasavallalla on oikeus järjestää omia sotatoimiyhtymiä.

Kansallisia sotatoimiyhtymiä järjestettiin jo Suuren Isänmaallisen sodan aikana. Elokuussa 1941 Latvian hallitus ja puolueen Keskuskomitea esittivät SNTL:n hallitukselle kysymyksen Neuvostoarmeijan latvialaisten kansallisten sotatoimiyhtymien järjestämisestä. Kohta sen jälkeen ne järjestettiinkin, ja jo vuoteen 1944 mennessä Neuvosto-

armeijassa oli liettualaisia, latvialaisia, eestiläisiä, gruusialaisia, armenialaisia, azerbaidžanilaisia ja muita kansallisia sotatoimiyhtymiä.

Helmikuun 1 pnä 1944 SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi lain liittotasavaltojen sotatoimiyhtymien järjestämisestä ja Puolustusasiain kansankomissariaatin muuttamisesta sen yhteydessä yleisliittolaisesta kansankomissariaatista liiton ja tasavaltojen kansankomissariaatiksi. Samalla tehtiin tarpeelliset muutokset SNTL:n Perustuslakiin (14. pykälää täydennettiin g-kohdalla ja 60. pykälää f-kohdalla ja hyväksyttiin uusi pykälä 18-b.). Liittotasavaltojen Korkeimmat Neuvostot hyväksyivät vastaavat lait liittotasavallan Puolustusasiain kansankomissariaatin perustamisesta ja tekivät vastaavat muutokset perustuslakeihinsa.

Liittotasavaltojen sotatoimiyhtymien muodostamisjärjestyksen säätää itse liittotasavalta, sen Korkein Neuvosto.

SNTL suojelee liittotasavaltojen suvereniteettia. Tuo periaate säädettiin ensi kerran Neuvostoliiton Perustuslaissa 1924 ja se on vahvistettu lakisääteisesti myös SNTL:n vuoden 1936 Perustuslain 15. pykälässä.

SNTL suojelee liittotasavaltojen suvereniteettia niiden aluetta vastaan suuntautuvilta imperialististen maiden aseellisilta hyökkäyksiltä ja muilta aggressiivisilta toimenpiteiltä, ulkomaisten vakoiluelinten tuhotoiminnalta, imperialististen valtioiden yrityksiltä puuttua suoranaisesti tai välillisesti liittotasavaltojen sisäisiin asioihin.

Liittotasavaltojen suvereniteetin voi turvata vain SNTL kokonaisuudessaan, ts. se voidaan turvata kaikkien liittotasavaltojen yhteisin ponnistuksin.

Se tuli erittäin selvästi ilmi Suuren Isänmaallisen sodan kaudella, jolloin fasistijoukot miehittivät täydellisesti Ukrainan, Valko-Venäjän, Moldavian, Liettuan, Latvian ja Eestin ja osittaisesti Venäjän SFNT:n alueen ja jolloin nuo väliaikaisesti miehitetyt valtiot vapautettiin yksinomaisesti sen ansiosta, että Neuvostoliiton kaikki liittotasavallat yhdistivät ponnistuksensa Venäjän kansan johdolla. N. S. Hruštšev sanoi selostuksessaan Ukrainan Korkeimman Neuvoston kuudennessa sessiossa: „Ukrainan kansa menetti väliaikaisesti maansa. Se oli suuri murhenäytelmä kansamme elämässä. Toisissa olosuhteissa, ellei olisi ollut Neuvostoliittoa, johon Neuvosto-Ukrainamme kuuluu,

Ukrainan kansa olisi ollut tuomittu useiksi vuosikymmeniksi ellei vuosisadoiksikin elämään orjuutettuna Hitlerin Saksan sorron alla".

SNTL:n suojeluksessa olevien liittotasavaltojen suvereenisten oikeuksien varjelemisessa esittää huomattavaa osaa Venäjän SFNT, Venäjän kansa. Suuren Isänmaallisen sodan aikana Venäjän kansa pelasti orjuudesta ukrainalaiset, valkovenäläiset, liettualaiset, moldavialaiset, latvialaiset, eestiläiset ja muihin kansallisuuksiin kuuluvan väestön vapauttamalla sen fasististen miehittäjien vallan alta.

Suvereenisena valtiona liittotasavallalla on huomattavan laajat toimivaltuudet.

Liittotasavallan toimivaltaa seliteltäessä tehtäköön selkoa tasavallan valtuuksien ja Neuvostoliiton federatiivisen luonteen välisestä yhteydestä, liittotasavaltojen eräiden valtionelinten toiminnasta.

Liittotasavallan toimivallan perusteet on vahvistettu SNTL:n Perustuslaissa ja muissa yleisliittolaisissa laeissa, mm. kansalaisuutta koskevassa laissa. Liittotasavallan toimivalta valtiovallan käyttämisessä ja valtionhallinnon hoitamisessa säännöstellään täydellisemmin liittotasavallan perustuslailla.

Liittotasavallan toimivaltuuksien puitteet ja luonteen määrää se, että SNTL on luonteeltaan federatiivinen. Liittotasavallalla on laajat toimivaltuudet, mutta siltä puuttuu eräitä oikeuksia, jotka kuuluvat yksinomaisesti SNTL:n toimivaltaan, esimerkiksi oikeus johtaa raha- ja luottojärjestelmää tai käydä ulkomaankauppaa.

Harjoittaessaan lainsäädäntöä alalla tai toisella liittotasavalta pitää ohjeenaan vastaavia SNTL:n säätämiä lainsäädäntöperusteita. Se koskee mm. työlainsäädäntöä, oikeuslaitoksen järjestämistä ja oikeudenkäyttöä, avioliittoa ja perhettä koskevaa lainsäädäntöä.

Se että SNTL on luonteeltaan federatiivinen, määrää niin ikään liittotasavallan toimivaltuuksien puitteet ja luonteen kansantalouselämän suunnittelun alalla: kansantalouden kehittämisen valtionsuunnitelmien laatimisessa, hyväksymisessä ja toteuttamisessa. Mutta tärkeimmät, periaatteelliset lähtökohdat, jotka määräävät liittotasavallan kansantalouden kehityksen, sisältyvät yleisliittolaiseen suunnitelmaan.

Liittotasavallan toimivaltaa toteuttavat liittotasavallan Korkein Neuvosto, sen Puhemiehistö, Ministerineuvosto, ministeriöt ja hallinnot.

Liittotasavallan toimivallan käytössä samoin kuin liittotasavallan ja SNTL:n toimivaltuuksia toisistaan erotettaessa on perin tärkeää, että koko federaation ja sen subjektien edut käyvät oikealla tavalla yhteen. Nykyisin, kun Neuvostomaa on astunut uuteen kehitysvaiheeseen, kommunistisen yhteiskunnan laajamittaisen rakentamisen kauteen, tuo ongelma on saanut erikoisen merkityksen.

Jokaisen liittotasavallan, jokaisen neuvostokansakunnan talouden ja kulttuurin täydellinen ja kaikinpuolinen kehitys riippuu ensi kädessä yleisliittolaisten, yleisvaltakunnallisten tehtävien ratkaisemisesta.

Nimenomaan sen vuoksi saakin erikoisen merkityksen kamppailu nurkkakuntalaisuutta ja sellaisia ilmiöitä vastaan, kun erillisen tasavallan etuja ajettaessa ei oteta huomioon yleisliittolaisia, koko valtion etuja.

Liittotasavallan moninaiset toimivaltuudet valtiollisen elämän eri aloilla voidaan SNTL:n toimivaltuuksien tavoin jakaa neljään ryhmään.

Valtiollisen rakennustyön alalla liittotasavallan toimivaltaan kuuluu liittotasavallan perustuslain hyväksyminen ja sen noudattamisen valvominen.

Liittotasavalta hyväksyy itsenäisesti perustuslakinsa ja tekee siihen niin ikään itsenäisesti tarpeelliset muutokset ja lisäykset, joiden niin kuin koko perustuslainkin on vastattava SNTL:n Perustuslakia.

Liittotasavalta vahvistaa siihen kuuluvien autonomisten tasavaltojen perustuslait.

Liittotasavallan toimivaltaan kuuluu esittää SNTL:n Korkeimman Neuvoston vahvistettavaksi uusien autonomisten tasavaltojen ja autonomisten alueiden muodostaminen, liittotasavalta vahvistaa itsenäisesti noiden autonomisten yksiköiden rajat ja piirijaon.

Liittotasavalta määrittelee hallinnollisen aluejakonsa. Sen toimivaltaan kuuluu aluepiiri- ja aluejaon, aluepiirien ja alueiden rajojen ja niiden piirijaon määrittely (tasavalloissa, jotka on jaettu alueisiin, esimerkiksi VSFNT:ssa) sekä piirien, kaupunkien, asutusten ja kylien hallinnollisen

aluejaon rajojen määrittely (tasavalloissa, jotka on jaettu piireihin, esimerkiksi Eestin SNT:ssa).

Liittotasavallalla on oikeus yhdistää alueita tai piirejä, lakkauttaa niitä ja muodostaa uusia. Sellaiset liittotasavallat, joihin kuuluu autonomisia tasavaltoja ja autonomisia alueita, vahvistavat näiden rajat ja piirijaon.

Liittotasavaltojen hallinnollista aluejakoa koskevien kysymysten ratkaisemisessa on erikoinen merkitys ohjeellisten oikeussäännösten julkaisemisella tasavaltojen toimesta. Nimenomaan sellainen asiakirja on VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön syyskuun 12 pnä 1957 antama asetus „Järjestyksestä, jota on noudatettava siirrettäessä asutuskeskuksia kaupunkien, työläisasutusten ja kylpyläasutusten ryhmään" [1].

Toukokuun 10 pnä 1957 hyväksytyn lain nojalla liittotasavallan toimivaltaan kuuluu taloudellisten hallintopiirien muodostaminen.

Samaan toimivaltuuksien ryhmään kuuluu myös liittotasavallan kansalaisoikeuksien myöntäminen eri henkilöille.

Talouden, sosiaalisten olojen ja kulttuurielämän alalla liittotasavallalla on melko suuria oikeuksia. Sen Korkein Neuvosto vahvistaa kansantaloussuunnitelman, valtion budjetin ja siitä laaditun tilinpäätöksen. Liittotasavalta säätää SNTL:n lainsäädäntöä vastaavasti valtion ja paikalliset verot, maksut ja muut tulot. Liittotasavallan valtionelimet johtavat autonomisten tasavaltojen sekä aluepiirien ja alueiden budjetin noudattamista (tasavalloissa, jotka on jaettu alueisiin) ja piirien ja kaupunkien budjetin noudattamista (tasavalloissa, jotka on jaettu piireihin).

Liittotasavalta ratkaisee terveydenhoitoa ja sosiaalihuoltoa koskevia kysymyksiä. Liittotasavaltojen eri valtionelinten toiminnasta voidaan nähdä, miten noita toimivaltuuksia käytetään. Niinpä Valko-Venäjän SNT:n Korkein Neuvosto hyväksyi heinäkuussa 1956 päätöksen „Eläkelain toimeenpanoa edistävistä toimenpiteistä" ja toukokuussa 1957 päätöksen „Väestön lääkintähuollon parantamises-

[1] Ks. „Ведомости Верховного Совета РСФСР" 1957 г. № 1, ст. 3.

ta" [1]; Eestin SNT:n Ministerineuvosto julkaisi helmikuussa 1958 määräyksen, jonka nojalla lääkintähenkilökunnalle, joka on välittömästi tekemisissä potilaiden lääkinnän kanssa, lyhennettiin työpäivää ja säädettiin lisäloma [2].

Liittotasavalta johtaa vakuutus- ja säästötoimintaa, pankkeja, tasavallan alaisia teollisuus-, maatalous- ja kauppalaitoksia [3], valvoo liiton alaisten tuotantolaitosten työtä ja huolehtii niiden toiminnasta, johtaa paikallista teollisuutta, asuinrakennustoimintaa ja kunnallistaloutta, kaupunkien ja muiden asutuskeskusten rakentamista ja kunnostamista, tienrakennustoimintaa, kulkulaitosta ja tietoliikennettä, jotka ovat tasavallan alaisia.

Liittotasavalta johtaa alkeis-, keski- ja korkeakouluopetusta, tasavallan kulttuuri- ja valistus- sekä tieteellisiä järjestöjä ja laitoksia, järjestää liikuntakasvatus- ja urheilutoiminnan.

Ulkoisten suhteiden ja maanpuolustuksen alalla liittotasavalta käyttää seuraavia toimivaltuuksia. Jokaisella liittotasavallalla on oikeus ryhtyä välittömiin suhteisiin ulkovaltojen kanssa, solmia niiden kanssa sopimuksia ja vaihtaa diplomaatti- ja konsuliedustajia. Sen perusteella liittotasavallan valtionelimet säätävät tasavallan edustuksen kansainvälisissä suhteissa.

Jokaisella liittotasavallalla on oikeus järjestää omia tasavallan sotatoimiyhtymiä. Sen perusteella liittotasavallan valtionelimet säätävät tasavallan sotatoimiyhtymien muodostamisjärjestyksen.

Lainsäädännön, valtiojärjestyksen ja kansalaisten oikeuksien suojelun alalla liittotasavallalla on seuraavat oikeudet. Se suojelee valtio-

---

[1] Ks. „Третья сессия Верховного Совета Белорусской ССР четвертого созыва. Стенографический отчет", Минск, 1956, стр. 126—127; „Пятая сессия Верховного Совета Белорусской ССР четвертого созыва. Стенографический отчет", Минск, 1957, стр. 259—265.

[2] Ks. „Ведомости Верховного Совета Эстонской ССР" 1958 г. № 3, ст. 45.

[3] Ks. esim. Valko-Venäjän SNT:n Korkeimman Neuvoston päätöstä „Kauppa- ja yhteisruokailulaitosten toiminnan parantamisesta tasavallassa" kirjasta „Шестая сессия Верховного Совета Белорусской ССР четвертого созыва. Стенографический отчет", Минск, 1957, стр. 153—160.

järjestystä ja kansalaisten oikeuksia, käyttää amnestia- ja armahdusoikeutta tasavallan oikeuselinten tuomitsemiin kansalaisiin nähden. Liittotasavalta muodostaa itsenäisesti oikeuselimensä, ja vuoden 1957 helmikuun 11 pnä hyväksytyn yleisliittolaisen lain nojalla sillä on oikeus määrätä noiden elinten rakenne, niiden järjestämis- ja toimintaperiaatteet, ts. hyväksyä itsenäisesti laki tasavaltansa oikeuslaitoksen järjestämisestä yleisliittolaisen lainsäädännön pohjalla.

Vuoden 1957 helmikuun 11 pnä hyväksytyn yleisliittolaisen lain mukaisesti liittotasavalta hyväksyy siviili- ja rikoslait (oikeudenkäyntilait ja aineelliset säännökset). Liittotasavallalle myönnettyyn aineellisten siviilisäännöksien julkaisemisoikeuteen liittyy läheisesti sen nauttima avioliittoa ja perhettä koskeva lainsäädäntöoikeus.

Liittotasavallan toimivallan käyttämisessä on ratkaiseva osuus tasavallan Korkeimmalla Neuvostolla, kansan suvereenisen tahdon ilmaisijalla, sen suvereniteettia edustavalla laitoksella. Liittotasavaltojen lainsäädännön jatkuva kehitys, varsinkin viime aikoina, on tehnyt tarpeelliseksi parantaa liittotasavaltojen Korkeimpien Neuvostojen vakinaisesti toimivien valiokuntien järjestämistä ja toimintaa. Viime vuosina on jokaisen liittotasavallan Korkeimpaan Neuvostoon muodostettu useita uusia vakinaisesti toimivia valiokuntia. Niinpä Armenian SNT:n Korkeimman Neuvoston kolmannessa sessiossa heinäkuussa 1956 muodostettiin vakinainen teollisuus- ja kulkulaitosvaliokunta, maatalousvaliokunta, kulttuuri- ja valistusasiain valiokunta, terveydenhoidon ja sosiaalihuollon valiokunta sekä kauppavaliokunta.

Liittotasavalloilla on laajat oikeudet lainsäädännön alalla. Useissa kysymyksissä SNTL säätää vain tärkeimmät yleisliittolaiset perusteet, sellaiset kuin maankäytön, maan aarteiden, metsien ja vesien käytön tärkeimmät perusteet sekä työlainsäädännön, valistus- ja terveydenhoitoalaa, avioliittoa ja perhettä koskevan lainsäädännön perusteet antaen siten liittotasavaltojen lainsäädännölle juridisen pohjan, oikeuden julkaista konkreettisia oikeussäännöksiä noista kysymyksistä. Siitä johtuukin, että liittotasavallat voivat säätää maankäyttölakeja, avioliittoa ja perhettä koskevia lakeja, työlakeja ynnä muita oikeussäännöksiä.

3. §. Liittotasavaltojen oikeuksia laajennetaan jatkuvasti

Liittotasavallat ovat saavuttaneet viime vuosina huomattavaa menestystä taloutensa ja kulttuurinsa kehittämisessä.

Ottaen sen huomioon SNTL:n Korkeimman Neuvoston neljäs kokoonpano hyväksyi 6. ja 7. sessiossa lait, jotka laajensivat liittotasavaltojen oikeuksia. Myös muut valtionelimet, muun muassa SNTL:n Ministerineuvosto, ovat hyväksyneet säännöksiä tästä kysymyksestä.

Sellaisia toimenpiteitä, jotka ovat edistäneet tehokkaasti liittotasavaltojen oikeuksien laajentamista talouden johtamisen alalla, on ollut teollisuus-, liikenne- ja muiden laitosten siirtäminen liiton alaisuudesta tasavaltojen alaisuuteen, uusien liiton ja tasavaltojen ministeriöiden perustaminen, tasavaltojen ministeriöiden toimivaltuuksien laajentaminen liittotasavaltojen alueella sijaitsevien teollisuuslaitosten johtamisessa.

Kolmen vuoden aikana (1954—1956) liittotasavaltojen johdettavaksi siirrettiin noin 15 tuhatta teollisuuslaitosta sekä sisävesi- ja autoliikennelaitokset. Tämä johti siihen, että Neuvostoliiton eräille liiton ja tasavaltojen ministeriöille ei jäänyt juuri ollenkaan laitoksia, joita ne olisivat johtaneet välittömästi, ja niin heräsi luonnollisestikin kysymys noiden ministeriöiden tarpeettomuudesta.

Viime vuosina Neuvostoliitossa on suoritettu suurta työtä valtiokoneiston ja muun muassa ministeriöiden toiminnan parantamiseksi. Eräitä yleisliittolaisia ministeriöitä on yhdistetty, muutamia niistä muutettu liiton ja tasavaltojen ministeriöiksi, perustettu uusia liiton ja tasavaltojen ministeriöitä. Kun vuoden 1953 alussa oli 30 yleisliittolaista ja 21 liiton ja tasavaltojen ministeriötä, niin toukokuussa 1957 yleisliittolaisten luku laski 23:een ja liiton ja tasavaltojen ministeriöiden luku nousi 29:ään.

NKP:n Keskuskomitea ja SNTL:n Ministerineuvosto ovat katsoneet tarpeelliseksi laajentaa edelleenkin liittotasavaltojen toimivaltaa kansantalouden johtamisessa. Niinpä NKP:n Keskuskomitean ja SNTL:n Ministerineuvoston toukokuun 30 pnä 1956 tekemän päätöksen perusteella siirrettiin liittotasavaltojen johdettaviksi vielä yhdentoista

teollisuusalan laitokset ja järjestöt, jotka olivat olleet välittömästi SNTL:n ministeriöiden alaisia. Liittotasavaltojen johdettavaksi siirtyivät niin ikään vähittäiskauppaverkko ja yhteisruokailulaitokset.

Uusien liiton ja tasavaltojen ministeriöiden muodostaminen liittotasavaltoihin sekä teollisuus-, kulku- ja muiden laitosten siirtäminen noiden ministeriöiden alaisiksi on johtanut tasavaltojen teollisuuden osuuden huomattavaan kasvuun. Tässä yhteydessä ovat hyvin mielenkiintoisia prosentuaaliset tilastotiedot (muutaman viime vuoden ajalta) teollisuustuotteista, joita liiton ja tasavaltojen alaiset laitokset ovat valmistaneet [1].

	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Kaikki teollisuustuotteet	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Siitä:									
Liiton alaiset teollisuuslaitokset valmistivat . . .	67	68	70	69	57	53	45	6	6
Tasavaltojen alaiset teollisuuslaitokset valmistivat	33	32	30	31	43	47	55	94	94
Kaikista teollisuustuotteista kansantalousneuvostojen teollisuuslaitokset valmistivat	—	—	—	—	—	—	—	71	71

Tästä taulukosta näkee, että vuodesta 1953 lähtien liiton alaisten teollisuuslaitosten valmistama tuotemäärä on jatkuvasti supistunut ja liittotasavaltojen teollisuuden tuotemäärä on vastaavasti lisääntynyt. Tuntuvia muutoksia tapahtui vuonna 1954, jolloin liittotasavaltojen teollisuuden valmistama tuotemäärä kasvoi 12% vuoteen 1953 verrattuna. Vuonna 1956 liittotasavaltojen teollisuuden valmistama tuotemäärä teki jo 55%. Vieläkin kuvaavampaa on liittotasavallan alaisen teollisuuden osuuden kasvu eri liittotasavalloissa. Vuonna 1956 tasavallan alainen teollisuus

[1] Ks. „Народное хозяйство СССР в 1956 году. Статистический ежегодник", М., 1957, стр. 47; „Народное хозяйство СССР в 1958 году. Статистический ежегодник", М., 1959, стр. 127.

valmisti Ukrainassa 67% tasavallan kaikista teollisuustuotteista, Kazahstanissa 62% ja Azerbaidžanissa 80%.

Erittäin jyrkästi (39%) lisääntyi tasavaltojen alaisen teollisuuden valmistama tuotemäärä vuonna 1957. Siitä lähtien tasavaltojen alainen teollisuus on valmistanut 94% kaikista Neuvostoliiton teollisuustuotteista.

Kaikki nuo toimenpiteet ovat johtaneet liittotasavaltojen johdettavina olevien valtionhallinnon alojen laajenemiseen, uusien ministeriöiden muodostamiseen.

On tarpeen tähdentää noiden hallintoelinten erästä tärkeää erikoisuutta. Kun SNTL:n liiton ja tasavaltojen ministeriöillä oli aikaisemmin samannimiset ministeriöt kaikissa liittotasavalloissa, niin viime vuosina on perustettu useita SNTL:n liiton ja tasavaltojen ministeriöitä, joilla on samanniminen ministeriö vain yhdessä tai toisinaan kahdessa kolmessa liittotasavallassa. Niinpä SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön tammikuun 12 pnä 1956 antamalla asetuksella yleisliittolainen SNTL:n Geologian ja luonnonaarteiden suojelun ministeriö muutettiin SNTL:n liiton ja tasavaltojen Geologian ja luonnonaarteiden suojelun ministeriöksi. Kyseinen ministeriö muodostettiin vain Kazahian SNT:aan. Yleisliittolainen Korkeakoulusivistyksen ministeriö muutettiin SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön joulukuun 29 pnä 1954 antamalla asetuksella liiton ja tasavaltojen ministeriöksi ja samanniminen ministeriö muodostettiin vain Ukrainan SNT:aan [1].

Näin tapahtuva tasavaltojen hallintoelinten muodostaminen on todistus siitä, että Neuvostoliitossa otetaan tarkoin varteen liittotasavaltojen kansalliset erikoisuudet, niiden tuotantovoimien tila, luonnonvarat ja kulttuurin kehitystaso. Geologian ja luonnonaarteiden suojelun ministeriö perustettiin Kazahian SNT:aan sen vuoksi, kun mainitun tasavallan alueella on valtavia, toistaiseksi heikosti tutkittuja luonnonrikkauksia.

Neuvostofederaation koko edelläkäynyt kehitys, sen tavaton menestys taloudellisessa ja kulttuurirakennustyössä ovat luoneet edellytykset liittotasavaltojen oikeuksien laajentamiselle ja valmistelleet sitä.

[1] VSFNT:aan ja muihin liittotasavaltoihin muodostettiin vuonna 1959 korkeakoulusivistyksen ja erikoisalan keskikoulusivistyksen ministeriöt.

Tarkoituksessa poistaa liiallinen keskitys liittotasavaltojen oikeuslaitosten ja -elinten toiminnan johtamisessa lakkautettiin SNTL:n Oikeusasiain ministeriö ja sen tehtävät oikeuslaitosten ja oikeuselinten johtamisessa luovutettiin liittotasavaltojen oikeusasiain ministeriölle. Tammikuussa 1960 SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö lakkautti SNTL:n Sisäasiain ministeriön ja luovutti sen tehtävät samannimisille liittotasavaltojen ministeriöille.

Niiden tärkeiden toimenpiteiden joukossa, joihin on ryhdytty liittotasavaltojen oikeuksien laajentamiseksi, on suuri merkitys liittotasavaltojen budjettioikeuksien laajentamisella. Liittotasavaltojen budjettien tulo- ja menopuolet säädetään nykyään jokaiselle tasavallalle kokonaisuudessaan, jakamatta niitä tasavaltojen ja paikallisten budjettien kesken. Se antaa liittotasavalloille mahdollisuuden ottaa täydellisemmin huomioon oman kansantaloutensa tarpeet ja myös alueiden, kaupunkien ja piirien edut. Nimenomaan siten oli laadittu SNTL:n valtionbudjetti vuodeksi 1958 ja sitä seuraaviksi vuosiksi [1]. Liittotasavaltojen budjettien menopuoli on siinä arvioitu yleissummissa kansantalouden rahoittamiseen, sosiaali- ja kulttuuritoimenpiteisiin sekä valtion hallintoelinten ylläpitoon. SNTL:n valtionbudjetissa liittotasavaltojen budjettien menopuoli jaetaan nykyään vain suurimpiin menoluokkiin. On kumottu SNTL:n valtionbudjetissa asetetut limiitit, jotka koskivat liittotasavaltojen budjetteihin merkittyjä erinäisiin toimenpiteisiin tarkoitettuja määrärahoja. Sen ansiosta voidaan huomioida täydellisemmin tasavallan ja sen osien talouden tarpeet.

Liittotasavallat jakavat itsenäisesti budjettivarat tasavallan ja paikallisten budjettien kesken, suuntaavat varoja talouden eri aloille ja erilaisiin sosiaali- ja kulttuuritoimenpiteisiin.

Lokakuussa 1959 Korkeimman Neuvoston viides kokoonpano hyväksyi kolmannessa sessiossa „Lain SNTL:n ja

[1] Ks. „Заседания Верховного Совета СССР четвертого созыва (девятая сессия). Стенографический отчет", М., 1958, стр. 340—341; „Заседания Верховного Совета СССР пятого созыва (вторая сессия). Стенографический отчет", М., 1959, ст. 600—601; „Заседания Верховного Совета СССР пятого созыва (третья сессия). Стенографический отчет", М., 1960, стр. 690—692.

liittotasavaltojen budjettioikeuksista". Tuo laki korvasi ennen sitä voimassa olleen Ohjesäännön SNTL:n ja liittotasavaltojen budjettioikeuksista, jonka SNTL:n TpKK ja Kansankomissaarien Neuvosto olivat vahvistaneet toukokuun 27 pnä 1927.

Ne syvällekäyvät muutokset SNTL:n yhteiskuntarakenteessa ja varsinkin sen taloudellisessa perustassa, joita oli tapahtunut vuonna 1927 vahvistetun budjettioikeuksia koskevan ohjesäännön hyväksymisestä lähtien, johtivat olennaisiin muutoksiin SNTL:n valtionbudjetin edellyttämien tulojen ja menojen koostumuksessa. Ratkaisevan merkityksen tulojen koostumisessa ovat saaneet sosialistisen kansantalouden tuottamat tulot, jotka tekevät yli 90 prosenttia koko valtionbudjetin tulopuolesta.

Kaikki nuo muutokset on vahvistettu uudessa laissa SNTL:n ja liittotasavaltojen budjettioikeuksista. Laki edellyttää samalla liittotasavaltojen budjettioikeuksien jatkuvaa laajentamista.

Tuon lain mukaan SNTL:n valtionbudjetti koostuu yleisliittolaisesta budjetista ja liittotasavaltojen valtionbudjeteista, mikä määräytyy siitä, että SNTL on valtiorakenteeltaan federatiivinen valtio. Sellainen budjetin rakenne antaa mahdollisuuden jakaa osittaisesti rahavaroja uudelleen liittotasavaltojen kesken, käyttää mahdollisimman tehokkaasti hyväksi jokaisen liittotasavallan varantoja ja turvata liittotasavaltojen ja koko SNTL:n etujen oikealla tavalla yhteen sovittelun.

Liittotasavallat ovat saaneet laajat oikeudet finanssi- ja budjettikysymysten ratkaisemisessa. Noiden oikeuksien vahvistaminen lailla heijastí tietyssä määrin sitä tapaa, joka oli viime vuosina tullut SNTL:ssa jo yleisesti käytäntöön rahavaroja jaettaessa ja käytettäessä.

Mainitun lain mukaan liittotasavaltojen valtionbudjetteihin saadaan sellaisia tuloja kuten voitoista tehtyjä siirtoja, tuloja tuotantolaitoksilta ja talousjärjestöiltä, metsätuloja, tuloveroja osuustoimintalaitoksilta ja -järjestöiltä sekä muilta laitoksilta ja kansalaisjärjestöiltä, maatalousvero sekä muita tuloja. Sen lisäksi liittotasavaltojen budjetteihin saadaan liikevaihtoverosta ja muista yleisliittolaisista tuloista tehtyjä siirtoja, joiden suuruuden SNTL:n

Korkein Neuvosto määrää joka vuodeksi erikseen, sekä valtion sosiaalivakuutusvaroja eläkkeiden maksamiseen.

Valtionbudjettia vahvistaessaan liittotasavallan Korkeimmalla Neuvostolla on oikeus lisätä SNTL:n valtionbudjetin liittotasavallalle edellyttämien tulojen ja menojen kokonaissummaa. Tällöin ei kuitenkaan voida muuttaa niiden yleisliittolaisista valtionveroista ja -tuloista tehtävien siirtojen suuruutta, jotka SNTL:n valtionbudjetti edellyttää joutuviksi liittotasavallan budjettiin.

Tärkeänä kohtana laissa on liittotasavallalle myönnetty oikeus suunnata tasavallan valtionbudjettia täytäntöön pantaessa saadut lisätulot kansantalouden rahoittamiseen sekä sosiaalisiin ja kulttuuritarkoituksiin, perussijoitukset mukaan lukien.

Rinnan SNTL:n valtionbudjetin kanssa ovat kasvaneet jatkuvasti, varsinkin viime vuosina, myös liittotasavaltojen budjetit absoluuttisissa luvuissa. Vuodesta 1955 liittotasavaltojen budjetit ovat suurentuneet 2,7-kertaiseksi. Liittotasavaltojen valtionbudjettien osuus SNTL:n valtionbudjetissa on niin ikään lisääntynyt huomattavasti: kun vuonna 1955 ne tekivät siitä 26%, niin vuonna 1960 tuo prosenttiluku oli 52.

SNTL:n Korkeimman Neuvoston kuudennessa sessiossa Kansallisuuksien Neuvosto teki päätöksen Talouskomission muodostamisesta. Tuo komissio tutkii ja vertailee toisiinsa tilastotietoja ja valmistaa sen pohjalla ehdotuksia Kansallisuuksien Neuvostolle liittotasavalloissa suoritettavaa taloudellista, sosiaalista ja kulttuurirakennustyötä koskevista kysymyksistä, käsittelee ennakolta liittotasavaltojen ehdotuksia näistä kysymyksistä ja laatii mietinnöt siitä, missä määrin SNTL:n Korkeimman Neuvoston vahvistettavaksi esitettävät kansantaloussuunnitelmat vastaavat liittotasavaltojen talouden ja kulttuurin kehittämistehtäviä.

Kansallisuuksien Neuvoston Talouskomissioon kuuluu puheenjohtaja ja kolmekymmentä jäsentä, jotka valitaan Kansallisuuksien Neuvoston edustajista (kaksi jokaisesta liittotasavallasta). Niin muodoin siinä ovat edustettuina kaikki 15 liittotasavaltaa. Käsiteltäessä kysymyksiä, jotka koskevat autonomisen tasavallan, autonomisen alueen tai kansallisen piirikunnan etuja, kyseisten autonomisten tasavaltojen, autonomisten alueiden tai kansallisten piirikun-

tien edustajille on taattu oikeus ottaa osaa Talouskomission työhön.

Pitäen lähtökohtana koko valtion etuja SNTL:n Korkeimman Neuvoston Kansallisuuksien Neuvoston Talouskomissio on ottanut toiminnassaan kaikin puolin huomioon erikoistamisen kunkin liittotasavallan kansantalouden kehittämisessä, tuon tasavallan kansalliset erikoisuudet.

Talouskomissio on suorittanut laajakantoista työtä kansantaloussuunnitelmia käsiteltäessä. Niinpä se käsitteli vuodeksi 1960 laaditun kansantaloussuunnitelman peruskohdittain ja myös eri kysymykset, jotka koskevat liittotasavaltojen talouden ja kulttuurin kehittämistä. Teollisuus-, maatalous-, kauppa- ja kulttuurikomissiot ottaen huomioon liittotasavaltojen kansalliset erikoisuudet valmistivat mietintönsä siitä, missä määrin suunnitelmaluonnos vastasi liittotasavaltojen tehtäviä talouden ja kulttuurin kehittämisessä. Alikomissioiden työhön ja Talouskomission istuntoon osallistui SNTL:n valtion suunnittelukomitean, ministeriöiden ja hallintojen sekä liittotasavaltojen ministerineuvostojen edustajia.

Talouskomissio on tehnyt useampia ehdotuksia kulttuurirakennustyökysymyksistä. Tutkittuaan huolellisesti ja kaikin puolin koulukysymyksen Kansallisuuksien Neuvoston Talouskomissio teki SNTL:n Ministerineuvostolle ehdotuksen koulunrakennustoiminnan huomattavasta laajentamisesta kahdeksassa liittotasavallassa: Kirgiisian, Kazahian, Turkmenian, Azerbaidžanin, Tadžikian, Uzbekian, Moldavian ja Valko-Venäjän SNT:ssa. SNTL:n Ministerineuvosto hyväksyi mainitun ehdotuksen ja julkaisi siitä erikoisen päätöksen [1]. Tutkittuaan kysymyksen korkeakoulusivistyksen tilasta liittotasavalloissa Kansallisuuksien Neuvoston Talouskomissio tuli johtopäätökseen, että kolmessa liittotasavallassa: Valko-Venäjän, Kazahian ja Turkmenian SNT:ssa on ollut havaittavissa tiettyä jälkeenjäämistä erikoisalan tuntijain kouluttamisessa ilta- ja kirjeopiskelukorkeakouluissa. SNTL:n Ministerineuvosto hyväksyi Talouskomission ehdotuksesta päätöksen, jonka tarkoituksena on mainittujen puutteellisuuksien poistaminen [2].

[1] СП СССР 1957 г. № 16, ст. 162.
[2] СП СССР 1957 г. № 16, ст. 162.

Talouskomissio on kiinnittänyt suurta huomiota kaukaisen pohjolan kansallisuuksien talouden ja kulttuurin tilaa koskevien kysymysten käsittelyyn. Kysymyksen syvällisen tutkimisen ja pohdinnan tuloksena komission istunnossa tehtiin ehdotuksia, jotka tähtäävät kaukaisen pohjolan seudun kantaväestön talouden ja kulttuurin jatkuvaan kehittämiseen. Talouskomissio päätti jatkaa tätä työtä.

On laajennettu liittotasavaltojen oikeuksia kansantalouden suunnittelemisen alalla.

NKP:n Keskuskomitean ja SNTL:n Ministerineuvoston maaliskuun 9 pnä 1955 hyväksymä päätös „Maatalouden suunnittelujärjestyksen muuttamisesta" ja SNTL:n Ministerineuvoston toukokuun 4 pnä 1955 tekemä päätös „Liittotasavaltojen talouden valtiollisen suunnittelun ja rahoittamisen järjestyksen muuttamisesta" tekivät lopun liiallisesta keskityksestä suunnittelun järjestämisessä ja turvasivat paikkakuntien luovan aloitetoiminnan kaikinpuolisen kehittymisen. Sitä ennen käytännössä ollut maatalouden suunnittelujärjestys kumottiin. Maataloustuotannon suunnittelu alkaa nykyään välittömästi kollektiivitalouksista ja neuvostotiloilta ja sen tarkoituksena on maa-alojen paras mahdollinen käyttö. Liittotasavaltojen Ministerineuvostot esittävät SNTL:n valtion suunnittelukomitealle ja SNTL:n Maatalouden ministeriölle liittotasavallan maatalouden kehittämisen yleissuunnitelman.

NKP:n Keskuskomitean maaliskuun kokous (1962) totesi, että maatalouden nykyinen johto kaipaa perinpohjaista uudelleenjärjestelyä, jotta Neuvostoliiton kollektiivisen maanviljelyksen kaikki mahdollisuudet tulisivat käytetyiksi täydellisesti.

Hiukan ennen tätä Keskuskomitean kokousta suoritettu Maatalousministeriön uudelleenjärjestely oli ensimmäinen toimenpide tällä alalla. Maatalousministeriön keskeisimmiksi tehtäviksi määriteltiin maataloustieteen ja -sivistyksen kehittäminen sekä tieteen saavutusten ja parhaimmiston käytännöllisen kokemuksen juurruttaminen tuotantoon.

Nyt tuli päätehtäväksi saada maataloustuotannon johto hoitamaan itse tuotannollista työtä, johtamaan välittömästi kollektiivitalouksia ja neuvostotiloja.

Tämä tehtävä ratkaistiin NKP:n Keskuskomitean ja Ministerineuvoston yhteisellä päätöksellä, joka tehtiin

maaliskuun 22 pnä 1962. Tämän päätöksen mukaisesti alueilla, aluepiireissä ja tasavalloissa on perustettu kollektiivitalouksien ja neuvostotilojen tuotannolliset territoriaalihallinnot. Niiden perustehtävänä on järjestää maataloustuotannon johto. On varsin tärkeää panna merkille, että kollektiivitalouksien ja neuvostotilojen tuotannollisten territoriaalihallintojen tehtäviin kuuluu maataloustuotteiden tuotannon ja hankintojen suunnittelu ja selonteko niistä, sekä kollektiivitalouksien ja neuvostotilojen tuotanto- ja finanssisuunnitelmien ja vuosikertomusten tarkastus.

Olennaisesti on muutettu suunnittelujärjestystä teollisuustuotannon alalla. Tasavallan teollisuuslaitosten kaikkien tuotteiden tuotannon ja jakelun suunnitteleminen on annettu välittömästi liittotasavaltojen Ministerineuvostojen tehtäväksi. SNTL:n kansantalouden kehittämisen valtionsuunnitelmassa määrätään noiden laitosten tuotannon volyymi ja tavaratuotteiden yleismäärä. Liittotasavalloille on niin ikään myönnetty oikeus antaa tuotannollisia lisätehtäviä yleisliittolaisille sekä liiton ja tasavaltojen alaisille tuotantolaitoksille sillä ehdolla, etteivät lisätehtävät haittaa niiden perussuunnitelman täyttöä.

SNTL:n kansantalouden huoltamisen valtionsuunnitelmassa on alettu ottaa huomioon se, että tasavallan alaisen teollisuuden tuotantolaitosten valmistamista varantotuotteista jaetaan vain se osa, jota ei käytetä tasavallan talouden tarpeisiin. Liittotasavalloille on annettu oikeus jättää käytettäväkseen huomattava osa yleisliittolaisten sekä liiton ja tasavaltojen alaisten laitosten valmistamista useista tärkeistä varantotuotteista, jotka on tuotettu yli suunnitelman. Tämän järjestyksen ansiosta liittotasavallat ovat saaneet lisää aineellisia varoja ja tuo järjestys on saanut ne kiinnostumaan vielä enemmän siitä, että yleisliittolaisten sekä liiton ja tasavaltojen ministeriöiden alaiset laitokset täyttävät ja ylittävät tuotantosuunnitelmansa.

Vuoden 1957 toukokuun 10 pnä hyväksytyn teollisuuden ja rakennustoiminnan johtotyön järjestelyn parantamista koskevan SNTL:n lain nojalla on järjestetty kokonaan uudella tavalla liittotasavaltojen valtion suunnittelukomiteain työ. Nyt ne laativat suunnitelmat ja koordinoivat kansantalousneuvostojen toimintaa. Valtion suunnittelu-

komiteoiden tärkeimpiä tehtäviä on pitkän tähtäimen suunnitelmien laatiminen. Näiden suunnitelmien tulee turvata ensi kädessä tasavaltojen niiden teollisuusalojen kehitys, joilla on tärkeä merkitys koko Neuvostoliiton taloudessa.

Liittotasavaltojen oikeuksia on laajennettu olennaisesti lainsäädännön alalla.

Helmikuun 11 pnä 1957 SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi lain „Liittotasavaltojen oikeuslaitoksen järjestämistä sekä siviili- ja rikoslakeja ja oikeudenkäyntiä koskevan lainsäädännön siirtämisestä liittotasavaltojen toimivaltaan". SNTL:lla on nykyään oikeus määrätä vain lainsäädännön yleisliittolaisista perusteista. Mainitunlaisten ynnä muiden lakien hyväksyminen liittotasavaltojen toimesta lainsäädännön yleisliittolaisten perusteiden mukaisesti tarjoaa mahdollisuuden saada heijastetuksi liittotasavaltojen säännöksissä kullekin liittotasavallalle ominaiset kansalliset erikoisuudet ja samalla noudattaa maassa leniniläistä lainsäädännön yhtäläisyysperiaatetta.

Liittotasavaltojen toimivaltuuksien tuntuva laajentaminen tällä alalla on johtanut liittotasavaltojen lainsäädäntötoiminnan huomattavaan kehittymiseen. Vuonna 1959 hyväksyttiin useissa liittotasavalloissa uudet lait. Uzbekian SNT ja Kazahian SNT hyväksyivät rikoslain ja rikosasiain oikeudenkäyntilain. Valko-Venäjällä, Uzbekistanissa, Kazahstanissa, Armeniassa ja Latviassa hyväksyttiin lait oikeuslaitoksen järjestämisestä. Liittotasavaltojen hyväksyttyä mainitut lait SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö julkaisi asetukset, joissa totesi, että eräät Neuvostoliiton valtionelinten oikeussäännökset olivat menettäneet voimansa.

Kaikissa liittotasavalloissa on hyväksytty lait teollisuuden ja rakennustoiminnan johdon järjestämisen jatkuvasta parantamisesta. Valko-Venäjän SNT:ssa ja Eestin SNT:ssa on hyväksytty lait, joilla on vahvistettu Ohjesääntö Työtätekevien edustajain kyläneuvostoista [1]. Ukrainan SNT:ssa on hyväksytty laki „Koulun yhteyksien lujittamisesta elä-

[1] Ks. „Шестая сессия Верховного Совета Белорусской ССР четвертого созыва, Стенографический отчет", Минск, 1957, стр. 161—178, „Ведомости Верховного Совета Эстонской ССР" 1958 г. № 3, ст. 32.

mään ja kansanopetusjärjestelmän edelleen kehittämisestä Ukrainan SNT:ssa" [1].

Vuonna 1957 laajennettiin liittotasavaltojen oikeuksia niiden hallinnollisen aluejaon alalla. Helmikuun 11 pnä 1957 SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi lain „Alueiden ja aluepiirien hallinnollista aluejakoa koskevien kysymysten ratkaisun siirtämisestä liittotasavaltojen toimivaltaan". Sen mukaisesti on tehty tarpeelliset muutokset SNTL:n Perustuslain 14. pykälän f-kohtaan: oikeus muodostaa uusia alueita ja aluepiirejä on siirretty SNTL:n toimivallasta liittotasavaltojen toimivaltaan.

Vuoden 1957 toukokuun 10 pnä hyväksytyn SNTL:n lain mukaisesti liittotasavaltojen Korkeimmat Neuvostot saivat oikeuden muodostaa taloudellisia hallintopiirejä teollisuuden ja rakennustoiminnan johtotyön järjestämiseksi alueellisen periaatteen mukaan.

Liittotasavaltojen oikeuksia on laajennettu oikeudenkäytön sekä oikeuslaitosten työn johtamisen alalla.

SNTL:n Oikeusasiain ministeriön tultua lakkautetuksi toukokuussa 1956, sen toimivaltaan kuulunut oikeuslaitosten ja -elinten toiminnan johtaminen annettiin liittotasavaltojen tehtäväksi.

Laajentaakseen entisestään liittotasavaltojen oikeuselinten oikeuksia SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi helmikuun 12 pnä 1957 lain kulkulaitoksen tuomioistuinten lakkauttamisesta. Kaikki niiden ratkaistaviksi kuuluneet oikeusasiat on siirretty liittotasavaltojen oikeuselimille, piirien (kaupunkien) kansanoikeuksille, alueiden ja aluepiirien oikeuksille, liittotasavaltojen ja autonomisten tasavaltojen Korkeimmille Oikeuksille niille säädetyn oikeudenkäyttövallan puitteiden mukaisesti.

Helmikuun 12 pnä 1957 SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi lain SNTL:n Korkeinta Oikeutta koskevan ohjesäännön vahvistamisesta. Tuon oikeussäännön nojalla laajennettiin liittotasavaltojen Korkeimpien Oikeuksien toimivaltuuksia oikeudenkäynnin valvonnan alalla rajoittamalla

[1] Ks. „Заседания Верховного Совета Украинской ССР пятого созыва (I сессия). Стенографический отчет", Киев, 1959, стр. 243—264.

samalla SNTL:n Korkeimman Oikeuden tehtäviä tällä alalla. SNTL:n Korkeimmassa Oikeudessa ei saa käsitellä oikeudenkäytön valvomisen mielessä ainoatakaan liittotasavaltojen oikeuselinten käsiteltäväksi kuuluvaa oikeusasiaa ennen kuin liittotasavallan Korkein Oikeus on käsitellyt sen. Sääntönä tulee olla, että oikeusasiain käsittely oikeudenkäytön valvomisen mielessä päättyy liittotasavaltojen oikeuselimissä. SNTL:n Korkein Oikeus voi käsitellä oikeusasian uudestaan oikeudenkäytön valvomisen mielessä vain kahdessa tapauksessa: jos liittotasavallan Korkeimman Oikeuden langettama tuomio, sen tekemä ratkaisu tai päätös on yleisliittolaisen lainsäädännön vastainen tai jos se loukkaa muiden liittotasavaltojen etuja.

Neuvostoliiton Korkeimpaan Oikeuteen kuuluvat virkansa puolesta liittotasavaltojen Korkeimpien Oikeuksien puheenjohtajat.

Kaikki tuo lisää liittotasavaltojen oikeuselinten osuutta oikeudenkäytön alalla ja on omiaan lujittamaan sosialistista laillisuutta.

Toukokuun 10 pnä 1957 SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi kaksi lakia: teollisuuden ja rakennustoiminnan johtotyön järjestelyn parantamisesta ja asianomaisten muutosten ja lisäysten tekemisestä Perustuslain tekstiin.

Entisistä johtotyön järjestelymuodoista, jolloin johtaminen tapahtui eri tuotantoaloja hoitaneiden ministeriöiden ja hallintojen kautta, päätettiin siirtyä uusiin muotoihin, johtamiseen kansantalousneuvostojen kautta, jotka on muodostettu taloudellisiin hallintopiireihin. Tuo uudestijärjestely auttoi poistamaan useat teollisuuden ja rakennustoiminnan johtotyössä ilmenneet puutteellisuudet: raivaamaan tieltä eri hallintohaarojen välillä olleet esteet, jotka olivat häirinneet tärkeiden talouskysymysten ratkaisemista sekä laajamittaista tuotannon erikoistamista ja yhteistoiminnan kehittämistä; tekemään lopun raaka- ja tarveaineiden, koneenosien ym. turhasta kuljetuksesta, poistamaan esteet, jotka olivat vaikeuttaneet talouden kehittämistä yhtenäisenä kokonaisuutena asianomaisella alueella.

Kansantalousneuvostot perustettiin taloudellisiin hallintopiireihin, jotka muodostettiin voimassa olevan hallinnollisen aluejaon mukaisesti ja ottamalla huomioon tasavallan, alueen ja aluepiirin teollisuuden kehitystaso.

Paikallisten neuvosto- ja puolue-elinten ehdotusten pohjalla SNTL:n Korkeimmalle Neuvostolle tehtiin esitys 92 taloudellisen hallintopiirin muodostamisesta [1]. Koska sellaisten kysymysten ratkaisu kuuluu liittotasavaltojen toimivaltaan, SNTL:n Korkein Neuvosto lähetti ne liittotasavaltojen Korkeimpien Neuvostojen käsiteltäviksi.

Touko- — kesäkuussa 1957 liittotasavaltojen Korkeimmat Neuvostot pitivät sääntömääräiset sessionsa, jolloin ratkaistiin mitä tärkeimmät, kansantalouden johtotyön uusia muotoja koskevat kysymykset. Eräs sellainen oli kysymys taloudellisten hallintopiirien määrästä. VSFNT:aan päätettiin muodostaa 70 taloudellista hallintopiiriä, Ukrainaan 11, Kazahstaniin 9, Uzbekistaniin 4 ja muihin 11 liittotasavaltaan yksi kuhunkin. Näin ollen SNTL:oon muodostettiin kaikkiaan 105 taloudellista hallintopiiriä ja siis yhtä monta kansantalousneuvostoa. Marraskuussa 1957 VSFNT:ssa lakkautettiin Balašovin ja Kamenskin taloudelliset hallintopiirit [2], tammikuussa 1958 Uzbekian SNT:aan perustettiin uusi, Buharan taloudellinen hallintopiiri [3].

Liittotasavaltojen edustustoa SNTL:n valtionelimissä on laajennettu. Kuten jo mainittiin, vuoden 1957 helmikuun 12 pnä hyväksytyn lain ja SNTL:n Perustuslain 105. pykälän mukaisesti SNTL:n Korkeimpaan Oikeuteen kuuluvat virkansa puolesta liittotasavaltojen Korkeimpien Oikeuksien puheenjohtajat. Vuoden 1957 toukokuun 10 pnä hyväksytyn lain ja SNTL:n Perustuslain 70. pykälän mukaisesti SNTL:n Ministerineuvostoon kuuluvat liittotasavaltojen Ministerineuvostojen puheenjohtajat. Kaikkien liittotasavaltojen edustajien osallistuminen SNTL:n Ministerineuvoston ja SNTL:n Korkeimman Oikeuden työhön ilmentää osaltaan niiden tasa-arvoisuutta ja turvaa sen, että liittotasavaltojen kansalliset erikoisuudet tulevat otettua varteen entistä paremmin Neuvostoliiton valtionelinten toiminnassa.

---

[1] Ks. „Заседания Верховного Совета СССР четвертого созыва (седьмая сессия). Стенографический отчет", М., 1957, стр. 30.

[2] Ks. „Ведомости Верховного Совета РСФСР" 1957 г. № 3, ст. ст. 164, 165.

[3] Ks. „Ведомости Верховного Совета Узбекской ССР" 1958 г. № 1, ст. 7.

Liittotasavaltojen oikeuksien laajentaminen on tietänyt neuvostolaisen federaatiojärjestelmän merkittävää ja olennaista kehittymistä ja sosialistisen kansanvaltaisuuden syventymistä. Lukuisten tuotantolaitosten siirtäminen liittotasavaltojen välittömään hallintaan, teollisuuden ja rakennustoiminnan johtotyön muotojen ja menetelmien perinpohjainen muuttaminen, kansantalouden suunnittelun muuttaminen ja parantaminen sekä monet muut toimenpiteet, joilla liittotasavaltojen oikeuksia on laajennettu, ovat vetäneet miljoonia noiden tasavaltojen työtätekeviä mukaan tuotannon ja valtion hallintaan, aktiiviseen valtiolliseen toimintaan.

Se on ilmennyt muun muassa siinä, että laajat kansanjoukot ovat pohtineet mitä tärkeimpiä valtiollisia uudistuksia, jotka ovat määränneet neuvostovaltion kehityksen moniksi vuosiksi eteenpäin. Yli kuukauden ajan koko kansa käsitteli N. S. Hruštševin selostuksen teesejä „Teollisuuden ja rakennustoiminnan johtotyön parantamisesta". Selostuksensa hän teki SNTL:n Korkeimman Neuvoston seitsemännessä sessiossa toukokuussa 1957. Käsittelyn aikana pidettiin tuotantolaitoksissa ja rakennustyömailla, tieteellisissä tutkimuslaitoksissa ja -järjestöissä, kollektiivitalouksissa, neuvostotiloilla, sotaväenosastoissa yli 514 000 kokousta, joihin otti osaa 40 820 000 työtätekevää, joista yli 2 300 000 esitti huomautuksiaan ja ehdotuksiaan.

Sosialistisen neuvostodemokratian voiman mahtavana osoituksena oli seitsenvuotissuunnitelman luonnoksen käsittely koko kansan keskuudessa. Maassa pidettiin yli 968 000 kokousta. Tilaisuuksissa oli läsnä yli 70 milj. ja puhui 4 672 000 henkilöä. Sen lisäksi lehdet, radio ja televisio saivat yli 650 000 kirjettä ja kirjoitusta, joista liki 300 000 saatettiin julkisuuteen.

* * *

Liittotasavallan valtiolliset symbolit ja sen pääkaupunki on vahvistettu tasavallan perustuslain erityisessä luvussa.

Liittotasavallan valtion vaakuna ilmaisee tuon valtion sosialistisen olemuksen sekä vahvistaa sen kansalliset ja taloudelliset erikoisuudet, luonnonsuhteiden omaperäisyyden.

Kaikkien liittotasavaltojen valtion vaakunoissa on kullanväriset sirppi ja vasara, jotka on reunustettu tähkäpäillä, sekä kirjoitus kunkin liittotasavallan kielellä: „Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!" Näissä vaakunoissa on niin muodoin ilmaistu sellaiset aatteet kuin työväenluokan ja talonpoikaiston liitto sekä proletaarinen internationalismi.

Liittotasavaltojen vaakunoissa heijastuvat samalla tasavaltojen erikoisuudet. Esimerkiksi Azerbaidžanin SNT:n valtion vaakunassa on nousevan auringon säteissä kuvattu öljytorni, jota puuvilla ja tähkäpäät seppelöivät. Moldavian SNT:n valtion vaakunassa on sirppi ja vasara, niitä reunustaa tähkäpää- ja maissiseppel, jonka alaosassa on viinirypäleterttuja. Tadžikian SNT:n valtion vaakunassa viisikulmainen tähti on ympäröity seppeleellä, jonka oikeanpuoleisen osan muodostavat vehnäntähkät ja vasemmanpuoleisen osan puuvillapensaan oksat.

Liittotasavallan valtion lippu oli useita vuosia yksivärinen punainen vaate, johon oli kirjoitettu asianomaisen tasavallan nimi sen omalla kielellä. Vuonna 1951 vahvistettiin Ukrainan SNT:n uusi, kaksivärinen valtion lippu. Sitä seuraavina vuosina kaikissa liittotasavalloissa vahvistettiin uudet, moniväriset valtion liput.

Liittotasavaltojen valtion liput eroavat toisistaan värisommitelmansa sekä pituus- tai poikkisuuntaan kulkevien värikaistojen puolesta. Kaikkien liittotasavaltojen valtion lipuissa on SNTL:n tunnuskuva — sirppi ja vasara ja viisikulmainen tähti niiden yllä. Liittotasavaltojen valtion liput ovat monivärisiä, mutta kaikissa niissä on yksi yhteinen väri, punainen, joka käsittää yli puolet lipun pinnasta.

Liittotasavallan valtion hymni. Eräillä liittotasavalloilla, kuten Ukrainan SNT:lla, Gruusian SNT:lla, Moldavian SNT:lla ja Armenian SNT:lla, on valtion hymninsä. Niissä kuvastuu liittotasavaltojen sosialistinen olemus, niiden kansalliset erikoisuudet ja on ilmaistu kansojen ystävyysaate.

Liittotasavallan pääkaupunki on valtion tärkein kaupunki, sen valtiollinen keskus. Liittotasavallan pääkaupungissa sijaitsevat tasavallan Korkein Neuvosto, Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö, Ministerineuvosto ja muita valtionelimiä.

V luku

NEUVOSTOLAINEN AUTONOMIA

1. §. Mitä on neuvostolainen autonomia ja mitkä ovat sen periaatteet

Autonomia on hallinnollista itsenäisyyttä, joka myönnetään yhteisen perustuslain puitteissa alueelle tai muutamille alueille, jotka eroavat muista erikoisten elämänolojensa, kansallisen kokoomuksensa ja taloutensa tietyn eheyden puolesta. Sellainen itsehallinto merkitsee, että autonominen yksikkö käyttää itsenäisesti valtiovaltaa. Autonomisen yksikön toimivallan puitteet määrää tuon yksikön osanotolla valtio, johon se kuuluu.

Neuvostolainen autonomia merkitsee, että liittotasavaltaan kuuluva sosialistinen kansallinen neuvostovaltio (autonominen tasavalta) tai -valtiomuodostuma (autonominen alue, kansallinen piirikunta) käyttää itsenäisesti valtiovaltaa niissä toimivallan puitteissa, jotka liittotasavallan valtiovallan ylimmät elimet ovat säätäneet tuon autonomisen yksikön osanotolla.

Autonomiaongelma on kansallisuuskysymyksen detaljikysymyksiä.

Teoksissaan „Arvostelevia huomautuksia kansallisuuskysymyksestä", „Kansakuntien itsemääräämisoikeudesta", „Teesit kansallisuuskysymyksestä" ym. V. I. Lenin esitti jo ennen Lokakuun vallankumousta ajatuksen autonomian myöntämisestä alueille, joilla vallitsevat erikoiset elämänolot ja joiden kansallinen kokoomus on erikoinen. Kirjoituksessaan „Arvostelevia huomautuksia kansallisuuskysymyksestä" V. I. Lenin kirjoitti: „...kaikkinaisen kansallisuussorron poistamiseksi on äärimmäisen tärkeää

muodostaa vaikkapa aivan pieniäkin autonomisia, kansalliselta kokoomukseltaan eheitä ja yhtenäisiä piirikuntia..." [1].

V. I. Lenin taisteli kansallisuuskysymyksessä esiintyneitä vahingollisia teorioita vastaan, varsinkin taantumuksellista niin sanotun kansallisen kulttuuriautonomian perustamisen suunnitelmaa vastaan. Kansallisen kulttuuriautonomian teoria tarkoitti sitä, että on yhdistettävä keinotekoisesti eri kansakunnat alueesta riippumatta, saatava aikaan luokkarauha kansakunnan s i s ä l l ä. Kansallisen kulttuuriautonomian aate johti niin ikään kansakuntien v ä l i s t e n yhteyksien katkeamiseen niiden keinotekoisen ja jyrkän eristäytymisen tuloksena.

V. I. Lenin piti tarpeellisena, että Venäjän sosialidemokraattinen työväenpuolueen duumaryhmä taistellakseen kansallisen kulttuuriautonomian suunnitelmaa vastaan Venäjällä esittäisi Valtakunnanduumalle ehdotuksen laiksi kansakuntien tasa-arvoisuudesta ja vähemmistökansallisuuksien oikeuksien suojelusta. V. I. Leninin mielestä tuossa lakiehdotuksessa tuli korostaa yleisenä teesinä kansakuntien tasa-arvoisuutta, tähdentää, että Venäjällä on välttämätöntä muodostaa kansallisen tunnusmerkin pohjalla autonomisia itsehallinnollisia yksiköitä — autonomisia alueita, määrätä niiden toimivalta, vaatia valtiovallan autonomisten elinten, ts. autonomisten alueiden eduskuntien muodostamista, ja kansallisen kielen laajaa käytäntöönottoa [2].

Toukokuussa 1914 V. I. Lenin laati „Lakiehdotuksen kansakuntien tasa-arvoisuudesta ja vähemmistökansallisuuksien oikeuksien suojelusta" [3]. Hän oli varma siitä, että tuon lakiehdotuksen avulla voidaan „...selittää kansantajuisesti kansallisen kulttuuriautonomian typeryys ja *n u j e r t a a* tuon typeryyden kannattajat lopullisesti" [4].

Murskattuaan niin muodoin aatteellisesti kansallisen kulttuuriautonomian, sen hienostetun porvarillisen natio-

[1] V. I. L e n i n, Teokset, 20. osa, s. 33.
[2] Ks. В. И. Ленин, Соч., т. 35, стр. 105.
[3] Ks. V. I. L e n i n, Teokset, 20. osa, ss. 272—274.
[4] В. И. Ленин, Соч., т. 35, стр. 106.

nalismin Kommunistinen puolue ja V. I. Lenin esittivät jo ennen Lokakuun vallankumousta suunnitelman, joka edellytti laajan alueellisen itsehallinnon luomista. Tuon suunnitelman lähtökohtana oli Kommunistisen puolueen ohjelmallinen teesi kansallisuuskysymyksen alalla, kansakuntien itsemääräämisoikeus aina eroamiseen ja itsenäisen valtion muodostamiseen saakka. Kommunistinen puolue piti alueellisen itsehallinnon luomista eräänä muotona, joka tarjoaa kansakunnille mahdollisuuden kehittyä niiden itsemääräämisoikeuden pohjalla. Alueellinen itsehallinto tuli myöntää tietyille alueille, jotka eroavat muista erikoisten elämänolojensa, kansallisén kokoomuksensa, kielen ja taloutensa tietyn eheyden puolesta.

Lokakuun vallankumouksen jälkeen Kommunistinen puolue kehitteli neuvostolaisen sosialistisen autonomian teoreettiset perusteet, sen perusperiaatteet. Neuvostolaisen autonomiateorian kehityksessä on ollut erikoinen merkitys V. I. Leninin teoksilla „Artikkelin „Neuvostovallan lähimmät tehtävät" alkuperäinen hahmotelma" ja „Kansallisuuksia eli „autonomisointia" koskevasta kysymyksestä". Näissä teoksissaan V. I. Lenin todisti, ettei demokraattinen sentralismi vähimmässäkään määrin sulje pois autonomiaa, vaan päinvastoin edellyttää sitä. Samalla V. I. Lenin tähdensi, että neuvostolainen autonomia on ehdottomasti rakennettava kansalliselta pohjalta, on kehitettävä kansallista valtiolaitosta ja kieltä [1].

V. I. Leninin esittämät ajatukset neuvostolaisen autonomian rakentamisteistä ovat olennoituneet autonomiaperiaatteissa. Tärkeimmät periaatteet ovat seuraavat.

1) Neuvostolaisen autonomian perustana ovat Neuvostot ja tämä autonomia on uudentyyppistä, historiassa aikaisemmin tuntematonta autonomiaa.

Neuvostojen pohjalle rakennettuna autonomia turvaa valtiovallan kyseisen kansakunnan työtätekeville, sillä Neuvostot vetävät ensi kertaa historiassa työtätekeviä osallistumaan vakinaisesti, ehdottomasti ja ratkaisevalla tavalla valtion hallintaan.

---

[1] Ks. V. I. Lenin, Teokset, 27. osa, ss. 193—194; Соч., т. 36, стр. 556—558.

Autonomisessa tasavallassa ja autonomisella alueella valtiovaltaa käyttävät kansalliseen muotoon järjestetyt Neuvostot. Neuvostojen kansainvälinen olemus ei ole missään suhteessa ristiriidassa tuon kansallisen muodon kanssa, vaan päinvastoin edellyttää sellaista muotoa. Se, että autonomian valtiollinen perusta — Neuvostot — ovat luonteeltaan kansallisia, on myötävaikuttanut kansakuntien tosiasiallisen jälkeenjääneisyyden poistamiseen, turvannut ja turvaa kansallisen valtioelämän kehittymisen ja se on edistänyt tehokkaasti kansojen ystävyyden lujittamista, talouden ja kansallisen kulttuurin kehittämistä.

2) Neuvostolainen autonomia rakentuu kansallisen ja alueellisen tunnusmerkin mukaan.

Esittäessään neuvostolaisen itsehallinnon luomisaatteen Kommunistinen puolue piti lähtökohtanaan sitä, että sellainen itsehallinto on myönnettävä tietyille alueille, jotka eroavat muista taloutensa tietyn eheyden ja erikoisten elämänolojensa, kansallisen kokoomuksensa ja kielensä puolesta.

Neuvostolaisessa itsehallinnossa yhdistyy kaksi perin tärkeää ominaisuutta: sen on ulotuttava tietylle alueelle, jolle on ominaista tietty taloudellinen eheys, ja sen tulee rakentua kansallisen tunnusmerkin mukaisesti, ts. itsehallinto on muodostettava väestöä varten, joka eroaa muusta kielensä ja elämänolojensa puolesta.

Neuvostolaisen itsehallinnon muodostamisen välttämättömänä ehtona on se, että sen väestö olisi kansalliselta kokoomukseltaan yhtenäistä. Niinpä vuonna 1928 perustettiin Mordvan piirikunta, jonka väestö oli kansalliselta kokoomukseltaan yhtenäistä; kun se vuonna 1930 muutettiin Mordvan autonomiseksi alueeksi ja vuonna 1934 Mordvan Autonomiseksi Sosialistiseksi Neuvostotasavallaksi (Mordvan ASNT:ksi), sen väestö säilyi kansalliselta kokoomukseltaan yhtenäisenä [1]. Kun muodostettiin autonomisia yksiköjä, niiden rajat määriteltiin liittotasavallan keskuselinten toimesta asianomaisen kansallisuuden edustajien osanotolla. Niin oli sanottu suoraan muun muassa Yleisvenäläisen

[1] ЦГАОР СССР, ф. 3316, оп. 23, д. 1323, л. 6.

TpKK:n ja VSFNT:n Kansankomissaarien Neuvoston asetuksissa Kalmukkien autonomisen alueen [1], Marin autonomisen alueen [2] ynnä muiden [3] muodostamisesta.

Neuvostolaisen itsehallinnon muodostaminen, ottamalla huomioon väestön kansallisen kokoomuksen, on antanut lukuisille SNTL:n kansakunnille ja kansallisille ryhmille mahdollisuuden luoda kansallisen valtiolaitoksen ja sen lisäksi myös hävittää tosiasiallisen taloudellisen takapajuisuutensa (keski-Venäjään verraten). Senpä vuoksi itsehallintoa pystytettäessä tai kun on herännyt kysymys sen lakkauttamisesta on otettu aina huomioon väestön kansallinen kokoomus ja mahdollisuus voittaa kyseisen kansakunnan tosiasiallinen jälkeenjääneisyys.

Toisena tärkeänä neuvostolaisen itsehallinnon luomisen ehtona on, että itsehallinto pystytetään tietyllä alueella, jolle on erikoista tietty taloudellinen eheys. Nimenomaan siksi muodostettavaan autonomiseen yksikköön on toisinaan liitetty sellainenkin alue, jossa kansallinen väestö on ollut vähemmistönä. Niinpä Tatarian autonomista tasavaltaa muodostettaessa siihen liitettiin Kazanin kaupunki, jonka asukasluvusta venäläinen väestö teki yli 70%. Niin tehtiin siksi, kun Kazanin kaupunki ja Tatarian muu alue muodostivat yhtenäisen taloudellisen kokonaisuuden. Samoista syistä laajennettiin vuonna 1922 Baškirian autonomisen tasavallan aluetta. Kesäkuun 14 pnä 1922 annetun Yleisvenäläisen TpKK:n asetuksen nojalla lakkautettiin Ufan kuvernementti ja Baškirian autonomiseen tasavaltaan liitettiin muutamia ujesteja ja volosteja, mm. myös Ufan ujesti. Tasavallan pääkaupunki siirrettiin samalla Sterlitamakista Ufaan. Joskin baškirialainen väestö oli siellä silloin vähemmistönä, mainittu alue luovutettiin Baškirian ASNT:lle nimenomaan siksi, kun ne muodostivat yhtenäisen taloudellisen kokonaisuuden. Ja tuloksena oli, että tasavallan alue laajeni huomattavasti ja väkiluku lisääntyi runsaasti puolella.

3) Neuvostolainen itsehallinto on asianomaisiin kansakuntiin (kansallisiin ryh-

[1] СУ РСФСР 1920 г. № 87, ст. 435.
[2] СУ РСФСР 1920 г. № 87, ст. 436.
[3] СУ РСФСР 1920 г. № 76, ст. 359; № 87, ст. 437.

miin) kuuluvien työtätekevien valtiollinen liitto liittotasavallan puitteissa ja niin muodoin myös Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitossa (tämän muodostumisesta saakka).

Autonomia ei myönnä valtiollista riippumattomuutta eikä siis edellytä suvereenisten valtioiden perustamista. Siksipä neuvostolaisen autonomian korkeimmallakaan muodolla, autonomisella tasavallalla, ei ole oikeutta erota liittotasavallasta. Autonomia merkitsee autonomisen yksikön työtätekevien lujaa liittoa sen liittotasavallan muiden työtätekevien kanssa, johon autonominen yksikkö kuuluu.

Autonominen valtio: autonominen tasavalta tai autonominen valtiomuodostuma, autonominen alue erottuvat kansallisen kokoomuksensa puolesta sekä koko liittotasavallasta että toinen toisestaan. Venäjän Federaatiossa, jossa on suurin määrä autonomisia yksiköitä, väestö on kokoomukseltaan etupäässä venäläistä. Mutta samalla VSFNT:ssa on Tatarian, Baškirian, Jakutian, Tšuvašian ym. autonomiset tasavallat, Tuvan, Adygien, Hakaasian ym. autonomiset alueet. Siis VSFNT:n puitteissa on autonomian pohjalla venäläisten, tataarien, baškiirien, adygien ja muiden kansojen valtioliitto. Gruusian SNT:ssa on gruusialaisten, abhazien, adžarien ja osseettien valtioliitto. Neuvostoliiton federatiivinen luonne merkitsee samalla, että sen alueella on viiteen liittotasavaltaan: VSFNT:aan, Uzbekian SNT:aan, Gruusian SNT:aan, Azerbaidžanin SNT:aan ja Tadžikian SNT:aan kuuluvien kaikkien 38 autonomisen yksikön (20 autonomisen tasavallan, 8 autonomisen alueen ja 10 kansallisen piirikunnan) kansojen valtioliitto.

Neuvostolainen autonomia on niin muodoin sosialististen kansakuntien valtiollinen organisaatiomuoto.

4) Kaikki valtiovallan elimet, valtionhallinnon, oikeus- ja prokuraattorilaitoksen elimet toimivat sen kansallisuuden kielellä, joka muodostaa autonomisen yksikön.

Neuvostolaisessa autonomiassa kaikki Työtätekevien edustajain neuvostot ovat kansallisia, ne koostuvat pääasiallisesti peruskansallisuuteen kuuluvista edustajista, toimivat ja julkaisevat säännöksiä kyseisen kansallisuuden

kielellä. Sama koskee valtionhallinnon elimiä: Neuvostojen toimeenpanevia komiteoita, autonomisten tasavaltojen Ministerineuvostoja sekä oikeus- ja prokuraattorilaitoksen elimiä.

Tuo neuvostolaisen autonomian mitä tärkein periaate luo tarvittavat olosuhteet ja on edellytyksenä kansallisen kulttuurin laajalle kehitykselle, valistustyön ja varsinkin kouluopetuksen järjestämiselle kyseisen autonomisen yksikön peruskansallisuuden kielellä.

Muutamissa autonomisissa yksiköissä, joissa väestön perusosan muodostavat useammat kansakunnat tai kansalliset ryhmät, valtionelimet käyttävät toiminnassaan useampia kieliä. Niinpä Baškirian ASNT:ssa autonomisen tasavallan lait julkaistaan baškirian, venäjän ja tatarian kielellä ja oikeudenkäynti tapahtuu myös marin ja tšuvašian kielellä niillä paikkakunnilla, missä kyseinen väestö on enemmistönä. Niille henkilöille, jotka eivät taida mainittuja kieliä, turvataan mahdollisuus tutustua täysin asian aineistoon kielenkääntäjän välityksellä sekä myös oikeus esiintyä oikeudessa äidinkielellään (Baškirian ASNT:n Perustuslain 24. ja 78. pykälä).

Neuvostolaisten autonomiaperiaatteiden toteuttaminen elämässä on ollut niitä tärkeimpiä edellytyksiä, jotka ovat turvanneet eri kansakunnille ja kansallisille ryhmille vapaan kehityksen ja antaneet niille mahdollisuuden tehdä lopun tosiasiallisesta jälkeenjääneisyydestä, panna liikkeelle luovat kykynsä, kehittää kansallista kulttuuria. Se on turvannut kansallisen valtioelämän kukoistuksen ja ollut mahtava tekijä, joka on voimistanut maamme kansojen ystävyyttä, lujittanut proletaarista internationalismia ja rakkautta neuvostoisänmaata kohtaan.

Neuvostolainen autonomia liittyy kiinteästi sentyyppiseen federaatioon kuin on VSFNT ja myös SNTL. Vaikka autonomiset tasavallat ja autonomiset alueet eivät olekaan SNTL:n subjekteja, ne ottavat siitä huolimatta osaa federaation valtiovallan elinten järjestämiseen ja toimintaan. Neuvostolaisen autonomian kiinteä elimellinen yhteys federaatioon laajentaa siis huomattavasti autonomian ja niiden toimivaltuuksien puitteita, joita autonomialla on valtiovallan käytössä.

2. §. Neuvostolaisen autonomian muodot

Neuvostolainen autonomia ilmenee kahdessa muodossa: valtiollisena ja hallinnollisena autonomiana.

Autonomian valtiollisena muotona on kansallinen autonominen valtio, autonominen tasavalta; hallinnollisena muotona ovat kansalliset valtiomuodostumat, autonominen alue ja kansallinen piirikunta [1].

Valtio-oikeudelliset termit „autonominen tasavalta" ja „autonominen alue" eivät muodostuneet heti. Ensimmäisenä säännöksenä, jossa vahvistettiin lakisääteisesti „autonominen tasavalta" nimitys ja määriteltiin sen oikeusasema, oli Yleisvenäläisen TpKK:n ja VSFNT:n Kansankomissaarien Neuvoston toukokuun 19 pnä 1920 antama asetus „Baškirian Autonomisen Neuvostotasavallan valtiorakenteesta". Pian sen jälkeen käytettiin ensi kertaa „autonominen alue" nimitystä Yleisvenäläisen TpKK:n ja VSFNT:n Kansankomissaarien Neuvoston kesäkuun 24 pnä 1920 antamassa asetuksessa „Tšuvašian autonomisesta alueesta". Sen jälkeen, vuosina 1920—1922, VSFNT:n valtiovallan keskuselimet hyväksyivät useita säännöksiä, joissa asianomaisten kansojen tahdonilmaisun mukaisesti vahvistettiin lakisääteisesti useiden autonomisten tasavaltojen ja alueiden muodostaminen.

VSFNT:n vuoden 1925 Perustuslaissa, joka yleisti neuvostolaisen autonomian rakentamisessa saadun kokemuksen, määriteltiin autonomisten sosialististen neuvostotasavaltojen ja -alueiden oikeusaseman perusteet.

Nykyisin voimassa olevassa VSFNT:n Perustuslaissa luetellaan autonomiset tasavallat ja autonomiset alueet ja siinä on kolme lukua, jotka on omistettu vastaavasti autonomisten tasavaltojen valtiovallan ja valtionhallinnon ylimmille elimille sekä autonomisten alueiden valtiovallan elimille.

Valtiollinen autonomia merkitsee, että liittotasavaltaan kuuluva kansallinen valtio, ts. autonominen tasavalta, käyttää itsenäisesti valtiovaltaa. Tuon valtiovallan puitteet,

---

[1] Kysymystä kansallisesta piirikunnasta, jolla on erityisiä erikoisuuksia, on käsitelty tämän luvun 5. §:ssä.

ts. autonomisen tasavallan toimivalta, määrätään liittotasavallan valtiovallan ylimmän elimen toimesta asianomaisen autonomisen tasavallan ottaessa siihen osaa. Autonomian valtiollisena muotona on valtio, ja tämä ilmenee siinä, että autonomialla on oma perustuslakinsa, valtiovallan ylimmät elimet, jotka harjoittavat lainsäädäntöä, oma hallituksensa, ylimmät oikeuselimensä ja sen kansalaisilla tasavallan kansalaisuus.

Hallinnollinen autonomia tarkoittaa sitä, että liittotasavaltaan kuuluva kansallinen valtiomuodostuma: autonominen alue tai kansallinen piirikunta käyttää itsenäisesti valtiovaltaa. Tuon valtiovallan puitteet (ts. autonomisen alueen ja kansallisen piirikunnan toimivalta) määrätään liittotasavallan valtiovallan ylimmän elimen toimesta asianomaisen alueen ja piirikunnan ottaessa siihen osaa. Autonominen alue ei ole valtio, sillä ei ole omaa perustuslakia, kansalaisuutta eikä muitakaan oikeuksia, jotka ovat luonteenomaisia valtiolliselle autonomialle. Hallinnollinen autonomia saa kuitenkin ilmauksensa erityisessä säännöksessä, jolla säädetään sen oikeudet. Sellaisena säännöksenä on Asetus autonomisesta alueesta, jonka laatii autonominen alue itse ja vahvistaa liittotasavallan valtiovallan ylin elin. Asetuksessa autonomisesta alueesta on vahvistettava lakisääteisesti sen oikeusasema.

Muodoltaan erilaisten neuvostolaisten autonomioiden olemassaolo johtuu tietyistä, historiallisesti muodostuneista objektiivisista olosuhteista. Näitä ovat ennen kaikkea maamme lukuisten kansakuntien ja kansallisten ryhmien talouden, valtio- ja kulttuurielämän erilainen kehitystaso. Neuvostolaisten autonomisten yksiköiden muodostaminen tapahtui olosuhteissa, jolloin monet kansat, jotka eivät olleet ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta käyneet läpi kapitalistista kehitysvaihetta, olivat säilyttäneet patriarkaalisen sukulaitoksensa tai puolipatriarkaalisen järjestelmänsä (Baškiria, muutamat Pohjois-Kaukasian kansat, huomattava osa Azerbaidžania, Kirgiisia, Kazahstan). Maassa säilyi vielä monia vuosia Lokakuun vallankumouksen jälkeen feodalismin ja sukulaitoksen aikaisen talousmuodon jäänteitä.

Noissa konkreettisissa historiallisissa olosuhteissa neuvostolaisella autonomialla samoin kuin neuvostofederaa-

tiollakin on ollut tavattoman suuri merkitys monien kansakuntien ja kansallisten ryhmien jälkeenjääneisyyden hävittämisessä. Neuvostolainen autonomia on ollut tärkeimpiä keinoja kansakuntien ja kansallisten ryhmien vapaan kehityksen leniniläisen periaatteen toteuttamisessa elämässä. Erilaisia neuvostolaisen autonomian muotoja ovat synnyttäneet ylempänä mainittujen tekijäin lisäksi myös ne erilaiset kansakuntien itsemääräämisen muodot ja keinot, jotka johtuvat kyseisen kansakunnan tai kansallisen ryhmän tahdosta.

Neuvostolaisen autonomian olennaisena erikoisuutena on sen muotojen joustavuus ja elastisuus, minkä ansiosta kansallisuuskysymys voidaan ratkaista sen mukaisesti, millä tasolla on kyseisen kansakunnan tai kansallisen ryhmän taloudellinen, valtiollinen ja kulttuurikehitys, ja kansan tahdonilmaisusta riippuen. Niinpä marraskuussa 1920 muodostettiin Yleisvenäläisen TpKK:n ja VSFNT:n Kansankomissaarien Neuvoston asetuksella Votjakkien kansan autonominen alue, mikä myöhemmin muutettiin Udmurtian autonomiseksi alueeksi. Joulukuussa 1934 Yleisliittolainen TpKK hyväksyi seuraavan päätöksen: „Udmurtian autonominen alue muutetaan sen työtätekevän väestön tahdonilmaisun mukaisesti Udmurtian autonomiseksi sosialistiseksi neuvostotasavallaksi muuttamatta voimassa olevia aluerajoja".

Neuvostolaisen autonomian joustavuus ilmenee siinä, että autonomiseen yksikköön saattaa kuulua useitakin kansakuntia tai kansallisia ryhmiä eikä vain yksi kansakunta tai kansallinen ryhmä. Esimerkiksi Tšuvašian ASNT:ssa väestö on valtaosaltaan tšuvašeja ja Jakutian ASNT:ssa jakuutteja, siis kumpikin noista autonomisista yksiköistä on yhden kansakunnan yhdistymismuoto. Samalla on olemassa myös sellaisia autonomisia tasavaltoja, joista jokainen on usean kansakunnan tai kansallisen ryhmän yhdistymismuotona. Dagestanin ASNT on monikansallinen autonominen tasavalta. Sen väestön muodostavat avaarit, dargiinit (yhdessä samaa sukua olevien kaitakkien ja kubatšinien kanssa), lesgit (yhdessä samaa sukua olevien agulien, rutulien ja tsahurien kanssa), venäläiset, lakit, tabassaranit, taatit, kumykit ja azerbaidžanilaiset. Kabardino-balkaarien

autonomisessa tasavallassa ovat enemmistönä kabardit ja balkaarit ja Tšetšeno-Ingušian autonomisessa tasavallassa tšetšenit ja ingušit. Baškirian autonomisessa tasavallassa muodostavat väestön perusosan baškiirit, venäläiset ja tataarit; muista kansallisista ryhmistä ovat vallitsevia marit, tšuvašit, mordvalaiset ja udmurtit.

Neuvostolaisen autonomian muotojen joustavuus ilmenee siinä, että kansakunta tai kansallinen ryhmä, jonka mukaan autonominen yksikkö on saanut nimensä, saattaa olla kyseisessä autonomiassa ehdottomana väestön enemmistönä, suhteellisena enemmistönä ja eräissä tapauksissa jopa vähemmistönäkin. Niinpä Komin ASNT:ssa komit tekevät yli 70% väestöstä, Jakutian ASNT:ssa on jakuutteja 56,4% ja Udmurtian ASNT:ssa udmurteja 52,3%. Eräissä autonomisissa yksiköissä kansakunta, jonka mukaan kyseinen yksikkö on saanut nimensä, on vain suhteellisena enemmistönä. Tatarian ASNT:ssa tataarit tekevät 49%, venäläiset 43%, tšuvašit 4,4% ja mordvalaiset 1,2% väestöstä. Marin ASNT:ssa marit tekevät yli 47%, venäläiset 46% ja tataarit 4,7% väestöstä. On sellaisiakin tapauksia, että kansakunta tai kansallinen ryhmä, jonka mukaan autonominen yksikkö on saanut nimensä, on vähemmistönä. Hakaasian autonomisella alueella hakaasit tekevät vain 16,8% väestöstä ja venäläiset yli 75%. Mordvan ASNT:ssa mordvalaiset tekevät vain 37% ja venäläiset yli 57% väestöstä. Sanottakoon samalla, että ensimmäisessäkin kansallisessa yksikössä, vuonna 1928 muodostetussa Mordvan piirikunnassa, mordvalaiset olivat vähemmistönä muodostaen 32,2% koko väestöstä [1].

Neuvostolaisen autonomian muotojen joustavuus ilmenee siinä, että autonomisen yksikön puitteissa on mahdollisuus muodostaa uusia kansallisia valtioita, autonomisia tasavaltoja, siirtymällä hallinnollisesta autonomiasta laajempaan, valtiolliseen autonomiaan. Sellaista mahdollisuutta on käytetty monesti hyväksi neuvostolaisen autonomian kehityksen kulussa. Riittänee, kun viitataan siihen, että VSFNT:aan nykyään kuuluvasta 15 autonomisesta tasavallasta 10 on perustettu autonomisen alueen pohjalla.

---

[1] Ks. ЦГАОР СССР, ф. 3316, оп. 23, д. 1323, л. 14.

Sellaisia ovat Kabardino-balkaarien, Kalmukkien, Karjalan, Komin, Marin, Mordvan, Pohjois-Ossetian, Udmurtian, Tšetšeno-Ingušian ja Tšuvašian autonominen tasavalta.

Neuvostolaisen autonomian muotojen joustavuus ilmenee sen kiinteässä yhteydessä federaatioon, minkä tuloksena useat autonomiset tasavallat on muutettu kansakuntien vapaasti ilmaistun suvereenisen tahdon mukaisesti liittotasavalloiksi. Nykyisistä 15 liittotasavallasta 6 on syntynyt neuvostolaisen autonomian kehityksen tuloksena; 4 niistä muodostettiin muuttamalla autonominen tasavalta liittotasavallaksi ja 2 muodostettiin järjestämällä uudella tavalla Turkestanin autonominen tasavalta. Lokakuussa 1924 Uzbekian SNT:ssa muodostettu Tadžikian autonominen tasavalta muutettiin joulukuussa 1929 liittotasavallaksi. Oivallisen kansallisen ja valtiollisen kehitystien autonomisesta alueesta liittotasavallaksi on kulkenut Kirgiisian kansa, joka on saanut vasta neuvostovallan oloissa kansallisen valtiolaitoksensa. Lokakuussa 1924 VSFNT:ssa muodostettiin Kara-Kirgiisian autonominen alue, jonka nimi kohdakkoin muutettiin Kirgiisian autonomiseksi alueeksi. Vuonna 1926 se muutettiin autonomiseksi tasavallaksi ja vuonna 1936, kun hyväksyttiin Neuvostoliiton uusi Perustuslaki, siitä tuli liittotasavalta. Elokuussa 1920 VSFNT:ssa muodostettiin Kirgiisian autonominen tasavalta, joka sai sittemmin nimekseen Kazahian autonominen tasavalta, ja vuonna 1936, kun hyväksyttiin Neuvostoliiton uusi Perustuslaki, Kazahian ASNT muutettiin liittotasavallaksi. Lokakuussa 1924 Ukrainan SNT:ssa muodostettiin Moldavian autonominen tasavalta, joka elokuussa 1940 muutettiin liittotasavallaksi. Lokakuussa 1924 perustettiin Turkestanin autonomisen tasavallan uudestijärjestämisen tuloksena kaksi uutta liittotasavaltaa, Uzbekian ja Turkmenian liittotasavallat, joiden muodostamisen SNTL:n Neuvostojen III edustajakokous vahvisti toukokuussa 1925.

Neuvostolaisen autonomian ja federaation muotojen joustavuus, niiden kiinteä yhteys ja yhtenäisyys ovat SNTL:n valtiorakenteelle ominaisia piirteitä. Ne antavat mahdollisuuden ratkaista oikein kansallisuuskysymyksen ottamalla varteen eri kansakuntien suvereenisen tahdon.

3. §. Autonominen tasavalta ja sen oikeusasema

Valtiollisella autonomialla on merkittävä sija kansallisen neuvostovaltion muiden muotojen joukossa. VSFNT:aan, Uzbekian, Gruusian ja Azerbaidžanin liittotasavaltoihin kuuluu kaikkiaan 20 autonomista tasavaltaa, joista 16 on VSFNT:ssa.

Useista objektiivisista syistä johtuen jokainen autonominen tasavalta eroaa huomattavasti muista autonomisista tasavalloista alueensa pinta-alan, väkiluvun ja väestötiheyden, kansallisen kokoomuksen ym. puolesta. Sen saattaa havaita seuraavasta taulukosta [1].

№№	Autonomiset tasavallat	Pinta-ala (tuh. km²)	Väkiluku (tuh. henk.)
1.	Baškirian	143,6	3 342
2.	Burjattien	351,3	673
3.	Dagestanin	50,3	1 062
4.	Kabardino-balkaarien	12,5	420
5.	Kalmukkien	75,9	185
6.	Karjalan	172,4	651
7.	Komin	415,9	816
8.	Marin	23,2	648
9.	Mordvan	26,2	1 002
10.	Pohjois-Ossetian	8,0	451
11.	Tatarian	68,0	2 850
12.	Udmurtian	42,1	1 337
13.	Tšetšeno-Ingušian	19,3	710
14.	Tšuvašian	18,3	1 098
15.	Jakutian	3 103,2	487
16.	Tuvan	170,5	172
17.	Kara-Kalpakian	165,6	510
18.	Abhasian	8,6	405
19.	Adžarian	3,0	245
20.	Nahitševanin	5,5	141

[1] СССР. Союзные республики. Админ.-террит. деление на I. IV. 1960 г. М. 1960. (Luvut pyöristetty: alle 500 henk. on jätetty pois, 500 henk. ja yli on pyöristetty tuhanneksi.)

Pinta-alansa ja väkilukunsa puolesta autonomisia tasavaltoja voidaan aivan hyvin verrata nykyisiin suuriin ulkovaltoihin. Esimerkiksi Jakutian ASNT on pinta-alaltaan kaksi kertaa niin suuri kuin Indonesia ja melkein yhtä suuri kuin Intia; Komin ASNT on suurempi kuin Iso-Britannia, Kreikka ja Hollanti yhteensä; Burjaattien ASNT on suurempi kuin Italia ja Sveitsi yhteensä; Karjalan ASNT on suurempi kuin Belgia, Hollanti, Tanska ja Sveitsi yhteensä. Kuudessa autonomisessa tasavallassa: Baškirian, Tatarian, Udmurtian, Tšuvašian, Dagestanin ja Mordvan ASNT:ssa väkiluku tekee yli miljoonan henkeä kussakin. Baškirian ASNT on väkiluvultaan osapuilleen yhtä suuri kuin Norja ja Tatarian ASNT osapuilleen yhtä suuri kuin Irlanti.

Autonomisten tasavaltojen väkiluku vaihtelee 3 miljoonasta 342 tuhannesta (Baškirian ASNT) 141 tuhanteen (Nahitševanin ASNT) ja pinta-ala 3 miljoonasta 103 tuhannesta 200 km²:stä (Jakutian ASNT) 3 tuhanteen km²:iin (Adžarian ASNT).

Autonomisten tasavaltojen kansallinen kokoomus, historiallinen menneisyys, talouden kehitystaso jne. on niin ikään erilainen, mutta tasavalloilla on useita yhteisiäkin tunnusmerkkejä. Jokainen autonominen tasavalta on valtio. Valtiona autonomisella tasavallalla on omat valtiovallan ylimmät elimensä: Korkein Neuvosto ja Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö, jotka kaikessa toiminnassaan ilmentävät välittömästi autonomisen tasavallan kansan etuja, myös sen kansallisia erityisetuja. Valtiona autonomisella tasavallalla on oma hallituksensa, Ministerineuvosto, joka johtaa sen valtionhallinnon elinten toimintaa, sekä Korkein Oikeutensa. Jokaisella autonomisella tasavallalla on oma perustuslakinsa, alueensa, kansalaisuutensa. Kaikessa tässä autonominen tasavalta muistuttaa liittotasavaltaa.

Autonominen tasavalta eroaa kuitenkin olennaisesti liittotasavallasta, joka on suvereeni valtio. Autonominen tasavalta ei ole suvereeni valtio, vaikkakin eräät valtiollisen suvereniteetin piirteet ovat sille ominaisia, kuten professori I. D. Levin osoitti aivan oikein neuvostofederaatiota käsittelevässä omaperäisessä kirjoituksessaan [1].

[1] Ks. И. Д. Левин, Советская федерация — государственно-правовая форма разрешения национального вопроса в СССР, „Вопросы советского государства и права", М., 1957, стр. 242—243.

Autonominen tasavalta on suvereenisuutta vailla oleva valtio, koska sen hyväksymä perustuslaki alistetaan liittotasavallan vahvistettavaksi eikä sillä ole oikeutta erota liittotasavallasta eikä oikeutta ottaa kansalaiseksi; sen yksinomaista toimivaltaa on rajoitettu.

Autonominen tasavalta on eräs niistä monista valtio-oikeudellisista muodoista, joissa kansakunnan suvereniteetti on olennoitunut. Mitä taas *valtiolliseen* suvereniteettiin tulee, niin autonomiselle tasavallalle on ominaista muun muassa se, että autonomisen tasavallan aluerajoja ei voida muuttaa ilman sen suostumusta ja että sillä on oikeus hyväksyä itsenäisesti maan perustuslaki ja muita lakeja.

Jokaisella autonomisella tasavallalla on oma perustuslakinsa, jossa on vahvistettu sen yhteiskunta- ja valtiorakenne, valtionelinten järjestelmä, niiden järjestämis- ja toimintaperiaatteet sekä toimivalta, kansalaisten perusoikeudet ja -velvollisuudet, vaalijärjestelmä. Autonomisen tasavallan perustuslaissa on perussäännökset, jotka vahvistavat tasavallan oikeusaseman liittotasavaltaan kuuluvana valtiona. Jokaisen VSFNT:aan kuuluvan 16 autonomisen tasavallan oikeusasema määräytyy siitä, että jokainen niistä on Venäjän federaation subjekti.

Autonomisen tasavallan perustuslaki on laadittu täysin Neuvostoliiton vuoden 1936 Perustuslakia ja asianomaisen liittotasavallan perustuslakia vastaavasti. Nuo perustuslait ovat olleet autonomisen tasavallan perustuslain juridisena pohjana. Se merkitsee, että SNTL:n ja asianomaisen liittotasavallan perustuslain periaatteet heijastuvat täysin autonomisen tasavallan perustuslaissa, jossa on eräissä kohdin toistettu SNTL:n ja liittotasavallan perustuslakien erinäisiä kohtia. Mutta samalla jokaisen autonomisen tasavallan perustuslaki ottaa huomioon tasavallan kansalliset, historialliset ja muut erikoisuudet.

Kaikkien autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa vahvistetaan yhteiskuntarakenne toistamalla melkein kokonaisuudessaan SNTL:n Perustuslain ja asianomaisen liittotasavallan perustuslain ensimmäinen luku. Autonomisten tasavaltojen perustuslakien tekstissä tavattavat eroavuudet aiheutuvat noiden tasavaltojen synnyn historiallisista erikoisuuksista. Niinpä SNTL:n Perustuslain 2. pykälässä ja VSFNT:n Perustuslain 2. pykälässä sano-

taan, että Työtätekevien edustajain neuvostot, jotka muodostavat SNTL:n ja VSFNT:n valtiollisen perustan, ovat kasvaneet ja lujittuneet tilanherrain ja kapitalistien vallan kukistamisen ja proletariaatin diktatuurin pystyttämisen tuloksena. VSFNT:aan kuuluvien Baškirian, Burjaattien, Dagestanin, Kabardino-balkaarien, Kalmukkien, Komin, Marin, Mordvan, Pohjois-Ossetian, Tatarian, Udmurtian, Tšetšeno-Ingušian, Tšuvašian ja Jakutian autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa sanotaan, että Työtätekevien edustajain neuvostot ovat kasvaneet ja lujittuneet myös sen tuloksena, että kyseisen tasavallan (Tatarian, Baškirian, Tšuvašian ym.) kansa on vapautunut tsarismin ja Venäjän imperialistisen porvariston harjoittamasta kansallisesta sorrosta ja että nationalistinen vastavallankumous on murskattu. Uzbekian SNT:aan kuuluvan Kara-Kalpakian ASNT:n Perustuslaissa sanotaan, että Työtätekevien edustajain neuvostot ovat syntyneet ja lujittuneet myös feodaalisten vallanpitäjien ja kulakiston: kaanien, atalykien ja baiden kukistamisen sekä Kara-Kalpakian kansan toisistaan eristettyjen osien jälleenyhdistämisen tuloksena.

VSFNT:aan kuuluvien Baškirian, Dagestanin, Tatarian ja muiden autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa sanotaan, että sosialistinen talousjärjestelmä sekä työ- ja tuotantovälineiden sosialistinen omistus ovat vakiintuneet sen tuloksena, että on hävitetty kapitalistinen talousjärjestelmä, lakkautettu työ- ja tuotantovälineiden yksityisomistus sekä tehty loppu ihmisen harjoittamasta toisen ihmisen riistosta. Kara-Kalpakian ASNT:n Perustuslaissa on vahvistettu lakisääteisesti tasavallan taloudellisen perustan syntymisen historialliset erikoisuudet: Perustuslaissa sanotaan, että sosialistinen talousjärjestelmä sekä työ- ja tuotantovälineiden sosialistinen omistus ovat vakiintuneet paitsi edellä mainittujen syiden vuoksi myös feodaalisen talousjärjestelmän hävittämisen seurauksena.

Autonomisten tasavaltojen yhteiskuntarakennetta koskevissa luvuissa on kaikille tasavalloille yhteisten säännösten ohella vahvistettu myös eräät niiden kansantalouden kehityksen erikoisuudet. Niinpä Komin ASNT:n Perustuslaissa sanotaan, että vallitsevan talousmuodon ohella laki sallii tasavallassa henkilökohtaiseen työhön perustuvan yksityistalonpoikain, *poronhoitajien* ja käsityöläisten pienen

yksityistalouden, jossa ei riistetä vierasta työtä (9. §).

Valtiorakenteelle omistetuissa autonomisten tasavaltojen perustuslakien luvuissa sanotaan, että SNTL:n Perustuslain 14. pykälän ja kyseisen liittotasavallan perustuslain vastaavan pykälän puitteiden ulkopuolella autonominen tasavalta käyttää valtiovaltaa autonomisin perustein.

Valtiorakennetta koskevissa luvuissa puhutaan autonomisen tasavallan toimivallasta, sen hallinnollisesta aluejaosta ja kansalaisuudesta.

Autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa vahvistetaan valtionelinten järjestelmä, niiden järjestämis- ja toimintaperiaatteet. Tasavaltojen perustuslakien vastaavat luvut ovat tässä kohdin peruspiirteiltään yhdenmukaisia. Erinäiset eroavuudet johtuvat autonomisten tasavaltojen väkiluvun eriävyydestä ja hallinnollisen aluejaon erikoisuuksista. Autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa on muun muassa vahvistettu erilaiset perusteet, joiden mukaan suoritetaan edustajien vaalit tasavallan Korkeimpaan Neuvostoon. Sen valitsevat neljäksi vuodeksi tasavallan kansalaiset vaalipiireittäin seuraavan perusteen mukaan: Baškirian ja Tatarian ASNT:ssa valitaan yksi edustaja 15 000 asukasta kohti, Mordvan ja Tšuvašian ASNT:ssa yksi edustaja 12 000 asukasta kohti; muissa tasavalloissa edustajien vaalit suoritetaan toisenlaisen perusteen mukaan: esimerkiksi Komin ASNT:ssa valitaan yksi edustaja 5 000 asukasta kohti, Pohjois-Ossetian ASNT:ssa yksi edustaja 4 000 asukasta kohti, Jakutian ja Kara-Kalpakian ASNT:ssa yksi edustaja 3 000 asukasta kohti.

Autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa on kunkin tasavallan Korkein Neuvosto vahvistettu rakenteeltaan yksikamariseksi. Eri autonomisten tasavaltojen Korkeimpien Neuvostojen Puhemiehistöjen jäsenmäärä on niin ikään erilainen. Esimerkiksi Tšuvašian ASNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistöön kuuluu 16 edustajaa (puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa, sihteeri ja 12 jäsentä), kun taas Komin ASNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistöön kuuluu 11 edustajaa (puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa, sihteeri ja 7 jäsentä).

Autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa vahvistetaan valtiovallan paikallisten elinten eräät erikoisuudet, jotka

johtuvat autonomisten tasavaltojen erilaisesta hallinnollisesta aluejaosta. Niinpä Baškirian ja Tatarian ASNT:ssa Työtätekevien edustajain neuvostot ovat valtiovallan eliminä piireissä, kaupungeissa, työläisasutuksissa, asutuskeskuksissa ja kylissä; Dagestanin ASNT:ssa ne ovat sen lisäksi valtiovallan eliminä auleissa, Kabardino-balkaarien ASNT:ssa stanitsoissa, Burjaattien ASNT:ssa aimakeissa, somoneissa ja uluseissa, Kara-Kalpakian ASNT:ssa kišlakeissa ja auleissa.

Autonomisten tasavaltojen perustuslait vahvistavat täysin SNTL:n ja liittotasavaltojen perustuslakeja vastaavasti kansalaisten perusoikeudet.

Kara-Kalpakian ASNT:n Perustuslaissa on sen lisäksi säädöksiä, jotka takaavat naisen tasa-arvoisuuden miehen rinnalla. Siinä sanotaan, että naisen todellisen vapauttamisen vastustaminen, ts. alaikäisten naittaminen, morsiuslunnaiden vaatiminen, sellainen toiminta, jonka tarkoituksena on estää naisia osallistumasta maatalous- ja teollisuustuotantoon, valtion hallintaan ja yhteiskunnalliseen ja valtiolliseen elämään, on lailla rangaistava teko. Nämä säännökset auttavat taistelussa vanhojen elämäntapojen jäänteitä vastaan.

Kaikkien autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa on vahvistettu omantunnonvapaus ja sanottu, että kirkko on erotettu valtiosta ja koulu kirkosta. Kara-Kalpakian ASNT:n Perustuslaissa sanotaan, että kansalaisten omantunnonvapauden turvaamiseksi kirkko ja hengelliset laitokset on erotettu valtiosta ja koulu on erotettu kirkosta ja hengellisistä laitoksista.

Autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa vahvistetaan täysin SNTL:n ja liittotasavaltojen perustuslakeja vastaavasti autonomisen tasavallan vaalijärjestelmä sekä valtion vaakuna, lippu ja pääkaupunki. Autonomisen tasavallan perustuslain hyväksyy sen Korkein Neuvosto ja asianomaisen liittotasavallan Korkein Neuvosto vahvistaa sen. Sitä voidaan muuttaa ainoastaan ASNT:n Korkeimman Neuvoston päätöksellä, joka on hyväksytty vähintään kahden kolmasosan äänen enemmistöllä ja kun liittotasavallan Korkein Neuvosto on sen sitten vahvistanut.

Autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa on vahvistettu säännös, että autonomisen tasavallan aluetta ei voida muuttaa ilman sen suostumusta (Baškirian ASNT:n, Burjaattien, Dagestanin ym. autonomisten tasavaltojen perustuslakien 15. pykälä). Kaikkinainen autonomisen valtion aluerajojen muuttaminen voi tapahtua vain sen kansan selvästi ilmaistun suvereenisen tahdon pohjalla. Se on niitä tärkeimpiä ehtoja, jotka turvaavat autonomisessa tasavallassa asuvien kansakuntien edut. Jo ennen Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voittoa V. I. Lenin sanoi, että autonomian vallitessa „...paikallinen väestö suunnittelee rajat ja valtakunnan parlamentti vahvistaa ne..." [1]. Neuvostovallan aikana alettiin tuota periaatetta toteuttaa elämässä. Esimerkiksi Baškirian autonomisen tasavallan rajoja muutettiin kiistanalaisten alueiden väestön keskuudessa suoritetun kyselyn perusteella, mistä onkin mainittu asianomaisissa neuvostovaltion säännöksissä.

Autonomisella tasavallalla erotukseksi liittotasavallasta ei ole oikeutta erota SNTL:sta, autonominen tasavalta ei ole SNTL:n subjekti. Autonomisella tasavallalla on kuitenkin oikeus siirtyä liittotasavallasta toiseen. Sellainen siirtyminen voi tapahtua vastaavien objektiivisten edellytysten vallitessa ja autonomisen tasavallan kansan selvästi ilmaistun suvereenisen tahdon pohjalla, kun molemmat liittotasavallat suostuvat siihen ja SNTL:n valtiovallan ylimmät elimet tekevät siitä päätöksen. Nimenomaan sillä tavalla SNTL:n vuoden 1936 Perustuslakia hyväksyttäessä Kara-Kalpakian autonominen tasavalta siirtyi VSFNT:sta Uzbekian SNT:aan.

Autonomisen tasavallan toimivaltaan kuuluu lainsäädäntö. Autonominen tasavalta julkaisee lakeja kansantalouden, kulttuurin, valistuksen ja terveydenhoidon kehittämiskysymyksistä, budjettilain, lain kansantaloussuunnitelmasta sekä ASNT:n perustuslakiin tehtävistä muutoksista ja lisäyksistä.

Autonominen tasavalta käyttää valtiovaltaa autonomisin perustein SNTL:n ja liittotasavallan toimivallan ulkopuolella. Käyttäessään toimivaltaansa autonominen tasavalta julkaisee lakeja tiukasti SNTL:n ja liittotasavallan

[1] В. И. Ленин, Соч., т. 35, стр. 105.

lakien mukaisesti. Siinä tapauksessa, että autonomisen tasavallan laki eroaa Neuvostoliiton tai liittotasavallan laista, on voimassa Neuvostoliiton tai liittotasavallan laki. Se merkitsee Neuvostoliiton ja liittotasavallan lakien etusijaisuutta.

Toisinaan kuitenkin sallitaan määrättyä eroavuutta liittotasavallan ja autonomisen tasavallan lain ja jopa perustuslainkin välillä, mikä johtuu kyseisen autonomisen tasavallan erityisistä intresseistä. Kun esimerkiksi VSFNT:n Korkein Neuvosto käsitteli maaliskuussa 1957 Karjalan ASNT:n Perustuslakia, niin todettiin, ettei sen 44. pykälä vastannut täydellisesti VSFNT:n Perustuslain 69. pykälää, jossa on määritelty autonomisen tasavallan Ministerineuvoston kokoonpano. Karjalan ASNT:n Perustuslaissa edellytettiin muodostettavaksi Kalateollisuuden ministeriö, koska kalateollisuus on tasavallan tärkeimpiä talousaloja. Samalla edellytettiin muodostettavaksi Karjalan tasavallan Ministerineuvoston yhteyteen Kaupungin ja maaseudun rakennustoiminnan hallinto. Käsiteltyään nuo eroavuudet VSFNT:n Korkeimman Neuvoston lakivaliokunta katsoi mahdolliseksi hyväksyä ne, ja VSFNT:n Korkein Neuvosto vahvisti Karjalan ASNT:n Perustuslain.

Autonomisille tasavalloille on annettu erikoistakeet siitä, että niiden valtionhallinnon keskuselinten hyväksymillä säännöksillä on lain voima. Liittotasavaltojen: VSFNT:n, Uzbekian SNT:n, Gruusian SNT:n ja Azerbaidžanin SNT:n perustuslaissa on säädetty, että liittotasavallan Ministerineuvosto ei voi kumota autonomisen tasavallan Ministerineuvoston hyväksymää säännöstä, se voi vain keskeyttää sen toimeenpanon (VSFNT:n Perustuslain 46. pykälä). Tuon säännöksen kumoamisoikeus on liittotasavallan Korkeimman Neuvoston Puhemiehistöllä.

Autonomisella tasavallalla on oma tasavallan kansalaisuus. Neuvostofederaatiossa on niin muodoin yhtenäinen liiton kansalaisuus, liittotasavallan sekä autonomisen tasavallan kansalaisuus. Erotukseksi liittotasavallasta autonomisella tasavallalla ei ole oikeutta myöntää kansalaisoikeuksia. Autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa on vahvistettu säännös, että jokainen autonomisen tasavallan kansalainen on SNTL:n ja asianomaisen liittotasavallan kansalainen (Baškirian ASNT:n, Burjaattien ASNT:n,

Mordvan ASNT:n Perustuslain 17. pykälä, Jakutian ASNT:n Perustuslain 16. pykälä jne.). Autonomisten tasavaltojen perustuslaeissa on säädetty, että kaikkien liittotasavaltojen kansalaisilla on kyseisen autonomisen tasavallan alueella samat oikeudet kuin autonomisen tasavallan kansalaisilla.

Autonomisella tasavallalla on omat edustajansa SNTL:n ja sen liittotasavallan valtiovallan ylimmissä elimissä, johon ASNT kuuluu. Autonomisilla tasavalloilla olivat nuo oikeudet jo SNTL:n ensimmäisen Perustuslain pohjalla.

SNTL:n Perustuslaissa ja liittotasavaltojen perustuslaeissa on vahvistettu erittäin tärkeä autonomisten tasavaltojen kansalaisten oikeus valita edustajiaan SNTL:n ja liittotasavaltojen valtiovallan ylimpiin elimiin. Autonomisen tasavallan kansalaiset valitsevat edustajiaan SNTL:n valtiovallan ylimpään elimeen — SNTL:n Korkeimpaan Neuvostoon. Jokaisen autonomisen tasavallan väestö valitsee 11 edustajaa SNTL:n Korkeimman Neuvoston Kansallisuuksien Neuvostoon. Autonomisista tasavalloista valitut edustajat tekevät SNTL:n Korkeimman Neuvoston Kansallisuuksien Neuvostossa miltei kolmanneksen kaikista tuon kamarin jäsenistä: 198 edustajaa 640:stä. Sen yhteydessä, että Kalmukkien autonominen alue muutettiin heinäkuussa 1958 autonomiseksi tasavallaksi, Kalmukkien ASNT:ssa suoritettiin maaliskuussa 1959 edustajien vaalit SNTL:n Korkeimman Neuvoston Kansallisuuksien Neuvostoon. Niin muodoin SNTL:n Korkeimman Neuvoston Kansallisuuksien Neuvostoon tuli 209 edustajaa, jotka edustavat autonomisten tasavaltojen työtätekeviä [1]. Kansallisuuksien Neuvoston edustajain joukossa on Neuvostoliiton 58 kansallisuuden ja kansallisen ryhmän edustajia. Autonomisten tasavaltojen kansallisuudet on edustettu edustajien joukossa seuraavasti: abhaseja on 7, baškiireja 4, burjaatteja 8, Dagestanin kansallisuuksiin kuuluvia (avaareja, dargiineja, kumykeja, lakeja, lesgejä ja tsahureja) 9, kabardeja 5, balkaareja 2, karakalpakkeja 5, karjalaisia 4, komi-syrjäänejä 8, mareja 4, mordvalaisia 5, osseetteja 11, tataareja 11, udmurteja 5, tšetšeneja 4, ingušeja 2, tšuvašeja 8, jakuutteja 8 [2].

[1] Ks. „Ведомости Верховного Совета СССР" 1959 г. № 3, ст. ст. 44—46.

[2] Ks. „Заседания Верховного Совета СССР пятого созыва (первая сессия). Стенографический отчет", М., 1958, стр. 97.

SNTL:n Korkeimman Neuvoston Liittoneuvostoon valitaan edustajat autonomisista tasavalloista yleisen perusteen mukaan, ts. väkiluvusta riippuen. Koska SNTL:n Korkeimman Neuvoston Liittoneuvoston vaalit suoritetaan seuraavan edustusperusteen mukaan: yksi edustaja valitaan 300 000 asukasta kohti, niin autonomisesta tasavallasta Liittoneuvostoon valittujen edustajien määrä vaihtelee yhdestä (Abhasian ASNT) yhteentoista (Baškirian ASNT). 16 autonomisen tasavallan väestö valitsee Liittoneuvostoon yhteensä 48 edustajaa.

Se seikka, että SNTL:n Korkeimpaan Neuvostoon kuuluu autonomisista tasavalloista valittuja edustajia, on tärkeimpiä takeita siitä, että koko valtiota koskevia kysymyksiä ratkaistaessa otetaan varteen noiden tasavaltojen kansalliset erityisedut ja -tarpeet.

Autonominen tasavalta on niin ikään edustettuna sen liittotasavallan valtiovallan ylimmissä elimissä, johon se kuuluu. Autonomisen tasavallan väestö on edustettuna liittotasavallan Korkeimmassa Neuvostossa yleisen perusteen mukaan, siis sen väkiluvusta riippuen. Koska VSFNT:n Korkeimman Neuvoston vaaleissa noudatetaan perustetta: yksi edustaja 150 000 asukasta kohti, niin VSFNT:n autonomisista tasavalloista valitaan 1—2 edustajasta (Kalmukkien ja Kabardino-balkaarien ASNT) 22 edustajaan saakka (Baškirian ASNT).

Gruusian SNT:n Korkeimmassa Neuvostossa on niin ikään edustettuna autonomisten tasavaltojen väestö. Koska Gruusian SNT:n Korkeimman Neuvoston vaaleissa noudatetaan perustetta: yksi edustaja 15 000 asukasta kohti, niin Abhasian ASNT:sta valitaan 26 edustajaa ja Adžarian ASNT:sta 16 edustajaa. Siis autonomisten tasavaltojen työtätekevät valitsevat Gruusian SNT:n Korkeimpaan Neuvostoon yhteensä 42 edustajaa. Koska Uzbekian SNT:n Korkeimman Neuvoston vaaleissa noudatetaan perustetta: yksi edustaja 15 000 asukasta kohti, niin Kara-Kalpakian ASNT:sta valitaan 31 edustajaa. Ja koska Azerbaidžanin SNT:n Korkeimman Neuvoston vaalit suoritetaan perusteen mukaan: yksi edustaja 10 000 asukasta kohti, niin Nahitševanin ASNT:sta valitaan 13 edustajaa.

Autonominen tasavalta on edustettuna myös kyseisen liittotasavallan Korkeimman Neuvoston Puhemiehistössä.

VSFNT:n Perustuslaissa on säädetty, että VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön varapuheenjohtajien lukumäärä vastaa autonomisten tasavaltojen määrää. Sama säännös on Gruusian liittotasavallan Perustuslaissa (Gruusiassa on kaksi autonomista tasavaltaa). Valtio-oikeudelliseen käytäntöön vakiintuneen tavan mukaan liittotasavallan Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön varapuheenjohtajana on autonomisen tasavallan Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön puheenjohtaja.

Nämä ovat ne peruskohdat, jotka luonnehtivat ASNT:n oikeusasemaa.

4. §. Autonominen alue ja sen oikeusasema

Autonominen alue on sellainen alue, joka eroaa muista elämänolojensa ja kansallisen kokoomuksensa puolesta ja kuuluu välittömästi liittotasavaltaan tai aluepiiriin hallinnollisen autonomian perustein.

SNTL:ssa on kahdeksan autonomista aluetta, joista viisi kuuluu VSFNT:aan. VSFNT:n viisi autonomista aluetta: Adygein, Vuoristo-Altain, Juutalaisten, Karatšaiden ja tšerkessien ja Hakaasian autonominen alue kuuluvat aluepiireihin. Etelä-Ossetian, Vuoristo-Karabahin ja Vuoristo-Badahšanin autonomiset alueet kuuluvat välittömästi vastaavasti Gruusian, Azerbaidžanin ja Tadžikian liittotasavaltoihin.

Autonomiset alueet eroavat huomattavasti toisistaan pinta-alansa, väkilukunsa ja muiden tunnusmerkkien puolesta. Se selviää muun muassa seuraavalla sivulla olevasta taulukosta.

Autonomiset alueet ovat pinta-alaltaan täysin verrattavissa moniin valtioihin. Niinpä Vuoristo-Altain autonominen alue on pinta-alaltaan miltei kolme kertaa ja Vuoristo-Badahšanin autonominen alue kaksi kertaa niin suuri kuin Belgia. Vuoristo-Altain autonominen alue on pinta-alaltaan runsaasti puolta suurempi kuin Sveitsi. Vuoristo-Badahšanin autonominen alue on pinta-alaltaan kaksi kertaa ja Hakaasian autonominen alue miltei kaksi kertaa niin suuri kuin Hollanti. Juutalaisten autonominen alue on pinta-alaltaan kaksi ja puoli kertaa niin suuri kuin Israelin valtio (YK:n säätämien rajojen puitteissa).

Autonomisten alueiden pinta-ala ja väkiluku [1]

№№	Autonominen alue	Pinta-ala (tuh. km²)	Väkiluku (tuh. henk.)
1.	Vuoristo-Altain	92,6	157
2.	Adygein	4,5	285
3.	Hakaasian	61,8	411
4.	Karatšaiden ja tšerkessien . . .	14,1	278
5.	Juutalaisten	36,0	163
6.	Etelä-Ossetian	3,9	97
7.	Vuoristo-Karabahin	4,4	130
8.	Vuoristo-Badahšanin	63,7	73

Autonomisten alueiden väkiluku vaihtelee 411 000:sta (Hakaasian autonominen alue) 73 000:een (Vuoristo-Badahšanin autonominen alue) ja pinta-ala 92,6 tuhannesta neliökilometristä (Vuoristo-Altain autonominen alue) 3,9 tuhanteen neliökilometriin (Etelä-Ossetian autonominen alue).

Autonomiset alueet eroavat toisistaan myös eräiden muiden tunnusmerkkien puolesta (niiden kansallinen kokoomus, historiallinen menneisyys, talouden kehitystaso ym. on erilainen), mutta ovat silti tasa-arvoisia, mikä johtuu siitä, että neuvostolainen autonomia on olemukseltaan sosialistista.

Autonomisen alueen oikeudellinen luonne määräytyi kansallisen valtiolaitoksen rakennustyön kulussa. Esimerkiksi muutamilla VSFNT:n autonomisilla alueilla oli useita vuosia Lokakuun vallankumouksen jälkeen sellainen valtionelin, jolle oli annettu valtiovallan ylimmän elimen nimi, nimittäin autonomisen alueen Toimeenpaneva Keskuskomitea. Sen yhteydessä Yleisliittolainen TpKK julkaisi tammikuun 18 pnä 1926 asetuksen „Autonomisten alueiden ylimpien toimeenpanevien elinten uudestijärjestämisestä VSFNT:n Perustuslakia vastaavasti".

[1] СССР. Союзные республики. Админ.-террит. деление на I. IV. 1960 г. М. 1960. (Luvut pyöristetty: alle 500 henk. on jätetty pois, 500 henk. ja yli on pyöristetty tuhanneksi.)

Yleisliittolainen TpKK päätti: „...kehottaa Kalmukkien, Tšetšenian, Kabardino-balkaarien ja Pohjois-Ossetian autonomisten alueiden toimeenpanevia aluekomiteoita olemaan vast'edes käyttämättä itsestään nimeä „toimeenpaneva keskuskomitea", vaan käyttämään VSFNT:n Perustuslain 44. ja 46. pykälää vastaavasti nimeä toimeenpaneva aluekomitea". Perustuslain nojalla tuossa asetuksessa tähdennettiin uudemman kerran autonomisen alueen olennaista erikoisuutta, nimittäin sitä, että erotukseksi autonomisesta tasavallasta autonominen alue on autonomian hallinnollinen muoto, se ei ole valtio eikä voi sen vuoksi muodostaa valtiovallan ylimpiä elimiä.

Autonomian hallinnollisena muotona olevan autonomisen alueen oikeusasema määriteltiin SNTL:n vuoden 1924 Perustuslaissa, VSFNT:n vuoden 1925 Perustuslaissa ja myös muiden liittotasavaltojen perustuslaeissa.

SNTL:n vuoden 1936 Perustuslaissa on määritelty autonomisten alueiden oikeusaseman yleiset perusteet, joita on kehitelty edelleen liittotasavaltojen: VSFNT:n, Gruusian, Azerbaidžanin ja Tadžikistanin perustuslaeissa. Jokaisessa mainitussa säännöksessä on erikoinen autonomisen alueen valtiovallan elimiä koskeva luku. VSFNT:n Perustuslaissa on määritelty autonomisen alueen valtiovallan ja valtionhallinnon elimet, säädetty niiden muodostamisjärjestys ja sanottu, että autonominen alue esittää VSFNT:n Korkeimman Neuvoston vahvistettavaksi Asetuksen autonomisesta alueesta; Asetuksessa on otettava huomioon alueen kansalliset erikoisuudet.

Gruusian, Azerbaidžanin ja Tadžikistanin perustuslaeissa autonomisen alueen oikeusaseman yleiset perusteet on määritelty seikkaperäisemmin kuin VSFNT:n Perustuslaissa. Kaikissa niissä on määritelty autonomisen alueen valtiovallan elinten valitsemisjärjestys ja edustusperusteet, osoitettu noiden elinten toimivallan puitteet ja se, mitä päätöksiä ne voivat hyväksyä, säädetty valtionhallinnon elinten rakenne sekä niiden ja muiden valtionelinten keskinäissuhteet ja sanottu, että autonominen alue esittää liittotasavallan Korkeimman Neuvoston vahvistettavaksi Asetuksen autonomisesta alueesta, missä on otettu huomioon alueen kansalliset erikoisuudet. Gruusian, Azerbaidžanin ja Tadžikistanin perustuslaeissa sanotaan, että

autonomisen alueen valtionelinten säännökset julkaistaan autonomisen alueen kielellä.

VSFNT:n Perustuslaissa on vahvistettu ylempien valtionelinten: tasavallan Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön ja tasavallan Ministerineuvoston oikeudet niihin päätöksiin nähden, joita autonomisen alueen valtionelimet hyväksyvät. VSFNT:n Perustuslain 46. pykälän mukaan tasavallan Ministerineuvostolla on oikeus kumota autonomisen alueen Neuvoston toimeenpanevan komitean päätöksiä ja keskeyttää autonomisen alueen Neuvoston hyväksymien päätösten täytäntöönpanon. Elleivät viimeksi mainitut vastaa lakia, VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistöllä on oikeus kumota ne VSFNT:n Perustuslain 33. pykälän e-kohdan nojalla.

SNTL:n Perustuslaissa on vahvistettu lakisääteisesti autonomisen alueen kansalaisten oikeus valita edustajiaan SNTL:n valtiovallan ylimpään elimeen. Kunkin autonomisen alueen väestö valitsee 5 edustajaa SNTL:n Korkeimman Neuvoston Kansallisuuksien Neuvostoon. Autonomisilta alueilta on siihen nykyään valittu yhteensä 40 edustajaa. Se seikka, että SNTL:n Korkeimmassa Neuvostossa on jokaisen autonomisen alueen edustajia, antaa mahdollisuuden edustaa jokaisen autonomisen alueen kansallisia erityisetuja, muun muassa esittämällä tarpeen vaatiessa vastaavia lakiehdotuksia SNTL:n Korkeimman Neuvoston käsiteltäväksi. Autonomisilta alueilta valituille edustajille on turvattu oikeus osallistua Kansallisuuksien Neuvoston Talouskomission työhön asianomaisen autonomisen alueen etuja koskevia kysymyksiä käsiteltäessä.

Autonomisen alueen työtätekevät valitsevat edustajansa liittotasavallan valtiovallan ylimpään elimeen, Korkeimpaan Neuvostoon, yleisten perusteiden mukaan, siis väkiluvusta riippuen. VSFNT:n Korkeimman Neuvoston vaaleissa noudatettujen edustusperusteiden mukaisesti (yksi edustaja 150 000 asukasta kohti) Vuoristo-Altain, Karatšaiden ja tšerkessien ja Juutalaisten autonomiselta alueelta valitaan yksi edustaja kultakin ja Hakaasian ja Adygein autonomiselta alueelta kaksi edustajaa kummaltakin. VSFNT:n autonomisilta alueilta valitaan siis tasavallan Korkeimpaan Neuvostoon kaikkiaan 7 edustajaa.

Gruusian SNT:n Korkeimman Neuvoston vaaleissa noudatettujen edustusperusteiden mukaisesti (yksi edustaja 15 000 asukasta kohti) Etelä-Ossetian autonomiselta alueelta valitaan 6 edustajaa. Azerbaidžanin SNT:n Korkeimman Neuvoston vaalit suoritetaan perusteen mukaan: yksi edustaja 10 000 asukasta kohti, joten Vuoristo-Karabahin autonomiselta alueelta valitaan 13 edustajaa. Tadžikian SNT:n Korkeimman Neuvoston vaaleissa noudatettujen edustusperusteiden mukaisesti (yksi edustaja 5 000 asukasta kohti) Vuoristo-Badahšanin autonomiselta alueelta valitaan 12 edustajaa. Näin ollen SNTL:ssa ei ole ainoatakaan autonomista aluetta, joka ei olisi edustettuna asianomaisen liittotasavallan Korkeimmassa Neuvostossa.

Eräässä liittotasavallassa — Azerbaidžanin liittotasavallassa — on autonominen alue edustettuna paitsi liittotasavallan Korkeimmassa Neuvostossa myös Korkeimman Neuvoston Puhemiehistössä. Azerbaidžanin SNT:n Perustuslaissa sanotaan, että yksi tasavallan Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön varapuheenjohtajista valitaan Vuoristo-Karabahin autonomisen alueen edustajista.

Autonomisella alueella on niin suuret oikeudet alueensa järjestelyssä, ettei sellaisia ole edes suurimmillakaan hallinnollisilla alueyksiköillä — aluepiireillä eikä alueilla. Autonominen alue *määrää* piiriensä rajat ja piirijakonsa. Sen esityksestä liittotasavallan Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö *vahvistaa* piirien rajat ja piirijaon. Sellaisia oikeuksia ei ole alueilla eikä aluepiireillä, joiden rajat ja piirijaon määrää liittotasavallan valtiovallan ylin elin, Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö, eivätkä alueet ja aluepiirit itse. Autonomisella alueella on oikeus järjestää alueensa nimenomaan sellaisena autonomisena yksikkönä, jossa asuva väestö on tietynlaista kansalliselta kokoomukseltaan. Sen vuoksi kaikenlainen autonomisen alueen rajojen muuttaminen, yksinpä sen piirijaonkin muuttaminen, koskee kansallisia etuja, joten sellaista ei saa tapahtua ilman autonomisen alueen valtionelinten osanottoa.

Jokaisella autonomisella alueella on oma erikoinen, muista eroava kansallinen kokoomuksensa, kielensä ja omat elämäntapansa. Valtiovallan, valtionhallinnon, oikeus- ja prokuraattorilaitoksen elinten, koulujen, kulttuuri- ja kan-

salaisjärjestöjen toiminta ja painotuotteiden julkaiseminen tapahtuu autonomisella alueella äidinkielellä. Autonominen alue on *kansallinen* valtiomuodostuma. Se merkitsee, että sen alueella asuva kansakunta tai kansallinen ryhmä muodostaa yhtenäisen joukon, vaikkei se suinkaan aina ole väestön enemmistönä. Toisinaan autonominen alue on kahden kansakunnan tai kansallisen ryhmän yhdistymismuotona: Vuoristo-Karabahin autonominen alue yhdistää armenialaiset ja azerbaidžanilaiset ja Karatšaiden ja tšerkessien autonominen alue karatšaidit ja tšerkessit.

Autonomisen alueen nimi ei aina tuo ilmi sen kansallista kokoomusta. Esimerkkinä siitä esitettäköön Vuoristo-Karabahin ja Vuoristo-Badahšanin autonomiset alueet. Toisinaan autonomisen alueen väestö ei eroa kansallisen kokoomuksensa puolesta liittotasavallasta. Niinpä Azerbaidžanin SNT:n Vuoristo-Karabahin autonomisen alueen väestön perusosan muodostavat armenialaiset ja azerbaidžanilaiset ja Tadžikian SNT:n Vuoristo-Badahšanin autonomisen alueen väestön perusosan muodostavat vuoristo-tadžikit (83,4 %), joiden lisäksi siellä asuu kirgiisejä (11,4 %), venäläisiä ynnä muihin kansakuntiin kuuluvia (5,2 %). Vuoristo-tadžikit (eli niin kutsutut Pamirin kansat): vahadit, iškašimit, šugnanit, rušanit, jazgulemit, vantšit eivät eroa kielensä puolesta tadžikeista. Senpä vuoksi Tadžikian SNT:n Perustuslaissa (57. pykälä) sanotaan, että Vuoristo-Badahšanin autonomisen alueen päätökset julkaistaan tadžikian ja kirgiisian kielellä, ja Azerbaidžanin SNT:n Perustuslaki (78. pykälä) edellyttää Vuoristo-Karabahin autonomisen alueen päätösten julkaisemista armenian ja azerbaidžanin kielellä.

Autonomisen alueen valtionelinten päätöksillä on erikoinen lain voima, ja se on vahvistettu liittotasavaltojen perustuslaeissa. Niinpä VSFNT:n autonomisten alueiden Työtätekevien edustajain neuvostojen päätöksiä ei voi kumota aluepiirin Työtätekevien edustajain neuvosto, ne voi kumota ainoastaan VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö (Perustuslain 33. pykälän e-kohta). Autonomisen alueen Neuvoston toimeenpanevan komitean hyväksymiä päätöksiä ei voi kumota ylempi toimeenpaneva komitea, ts. aluepiirin Työtätekevien edustajain neuvoston toimeenpaneva

komitea, vain VSFNT:n Ministerineuvostolla on oikeus kumota ne.

Nämä ovat ne peruskohdat, jotka luonnehtivat kokonaisuudessaan autonomisen alueen oikeusasemaa.

5. §. Kansallinen piirikunta

Kansallinen piirikunta on omalaatuinen kansallinen muodostuma. Sellaisiksi piirikunniksi on yhdistetty pohjoisessa asuvat kansalliset ryhmät.

Kansallinen piirikunta on kansallinen hallinnollinen yhdyskunta, joka kuuluu alueeseen tai aluepiiriin ja jonka väestön kansallinen kokoomus ja elämänolot ovat erikoiset. Kansallisia piirikuntia on ainoastaan VSFNT:ssa. Niitä on kaikkiaan 10: Evenkien ja Taimyrin (Dolgano-Nenetsien) kansalliset piirikunnat Krasnojarskin aluepiirissä; Nenetsien kansallinen piirikunta Arkangelin alueella; Komi-Permin kansallinen piirikunta Permin alueella; Hanty-Mansien ja Jamalo-Nenetsien kansalliset piirikunnat Tjumenin alueella; Ust-Ordynskin burjaattien kansallinen piirikunta Irkutskin alueella; Korjakien kansallinen piirikunta Kamtšatkan alueella; Tšuktšien kansallinen piirikunta Magadanin alueella ja Aginskin burjaattien kansallinen piirikunta Tšitan alueella.

Kansallisen piirikunnan eräänä erikoisuutena on se, että sen alue on valtavan suuri väkiluvun ollessa verrattain pieni. (Ks. sivulla 145 olevaa taulukkoa.)

Kansallisen piirikunnan toinen erikoisuus on se, että siihen kuuluu tavallisesti useita kansallisia ryhmiä. Monikansallinen on kokoomukseltaan esimerkiksi Korjakien kansallinen piirikunta, jossa asuu korjakeja, tšuktšeja, itelmeenejä ja lamuutteja. Hanty-Mansien kansallisessa piirikunnassa asuu hanteja, manseja, komilaisia ja nenetsejä. Tšuktšien kansallisessa piirikunnassa asuu tšuktšeja, eskimoja, evenkejä, korjakeja ja jukagiireja.

Kansallisella piirikunnalla on itse asiassa yhteisiä piirteitä sekä hallinnollisen autonomian että tavallisten hallinnollisten alueyksikköjen kanssa.

Kansallinen piirikunta muistuttaa epäilemättä autonomiaa siinä, että sen valtiovallan, valtionhallinnon, oikeus-

Kansallisten piirikuntien pinta-ala ja väkiluku [1]

№№	Kansallinen piirikunta	Pinta-ala (tuh. km²)	Väkiluku (tuh. henk.)
1.	Taimyrin (Dolgano-Nenetsien) . .	860,2	33,4
2.	Evenkien	745,0	10,3
3.	Nenetsien	176,7	36,9
4.	Ust-Ordynskin burjaattien	21,4	147,3
5.	Korjakien	301,5	27,5
6.	Tšuktšien	737,7	46,7
7.	Komi-Permin	32,8	235,7
8.	Hanty-Mansien	550,8	123,9
9.	Jamalo-Nenetsien	750,3	62,3
10.	Aginskin burjaattien	20,6	49,1

ja prokuraattorilaitoksen elimet toimivat asianomaisten kansallisten ryhmien äidinkielellä.

Kansallinen piirikunta muistuttaa autonomiaa myös siinä, että se on edustettuna SNTL:n valtiovallan ylimmässä elimessä. Kansallista piirikuntaa edustaa SNTL:n Korkeimman Neuvoston Kansallisuuksien Neuvostossa yksi edustaja. On kuitenkin otettava huomioon, että ennen vuotta 1936 kansallinen piirikunta ei ollut edustettuna valtiovallan ylimmässä elimessä, SNTL:n TpKK:n Kansallisuuksien Neuvostossa, ja mitä tähän tärkeään toimivaltuuteen tulee, kansallinen piirikunta ei aina ollut autonomian kaltainen.

Edellä mainittujen autonomian piirteiden lisäksi [2] kansallisella piirikunnalla on useita sellaisia piirteitä, jotka lähentävät sitä hallinnollisiin alueyksiköihin.

Erotukseksi autonomisesta alueesta kansallinen piirikunta ei ensinnäkään määrää omaa oikeusasemaansa. Jokaisen autonomisen alueen Työtätekevien edustajain neuvosto *hyväksyy* Asetuksen autonomisesta alueesta ja liittotasavallan Korkein Neuvosto vain *vahvistaa* sen. Erotukseksi siitä VSFNT:n Korkeimman Neuvoston on

[1] СССР. Союзные республики. Административно-территориальное деление на I. IV. 1960 г. М. 1960.

[2] Ks. И. Д. Левин, Советская федерация — государственно-правовая форма разрешения национального вопроса в СССР, „Вопросы Советского государства и права", М., 1957, стр. 246.

VSFNT:n Perustuslain 102. pykälää vastaavasti hyväksyttävä *kaikille kansallisille piirikunnille yhteinen* Asetus kansallisista piirikunnista. VSFNT:n Korkein Neuvosto määrää siis *kaikkien* kansallisten piirikuntien yleisen oikeusaseman.

Ja edelleen. Alueen (aluepiirin) valtionelinten ja kansallisen piirikunnan valtionelinten keskinäissuhteet ovat todisteena siitä, että kansallinen piirikunta ei eroa muista hallinnollisista alueyksiköistä. Alueen (aluepiirin) Neuvosto ja sen toimeenpaneva komitea johtavat ja *valvovat* kansallisen piirikunnan Neuvoston ja sen toimeenpanevan komitean toimintaa. Sen vuoksi alueen (aluepiirin) Neuvostolla on VSFNT:n Perustuslain 90. ja 91. pykälän mukaisesti oikeus kumota kansallisen piirikunnan Neuvoston päätös tai määräys ja alueen (aluepiirin) Neuvoston toimeenpaneva komitea voi kumota kansallisen piirikunnan Neuvoston toimeenpanevan komitean päätöksen ja keskeyttää kansallisen piirikunnan Neuvoston päätöksen täytäntöönpanon.

Kerrassaan toisenlaiset ovat autonomisen alueen ja sen aluepiirin elinten keskinäiset suhteet, johon autonominen alue kuuluu. Aluepiirin Työtätekevien edustajain neuvosto ei voi kumota autonomisen alueen Työtätekevien edustajain neuvoston päätöksiä eikä edes keskeyttää niiden täytäntöönpanoa.

Ei voida pitää satunnaisena sitäkään seikkaa, että kansallista piirikuntaa erotukseksi muista autonomisista yksiköistä ei missään eikä milloinkaan nimitetä autonomiseksi. Erotukseksi autonomisista tasavalloista ja autonomisista alueista kansallisia piirikuntia ei ole lueteltu SNTL:n Perustuslaissa eikä niitä ole lueteltu myöskään VSFNT:n Perustuslaissa.

Nämä ovat VSFNT:n tämän lajisen kansallisen valtiomuodostuman erikoisuudet.

VI luku

NEUVOSTOLIITON KANSALAISUUS

1. §. Neuvostofederaatio ja kansalaisuus

Neuvostoliiton kansalaisuutta on tarkisteltava muun muassa valtiorakenteen kannalta, sillä kansalaisuutta koskevat kysymykset liittyvät läheisesti SNTL:n, liittotasavaltojen ja autonomisten tasavaltojen oikeusasemaan ja niiden toimivaltaan.

Oikeus säännöstellä itsenäisesti kansalaisuutta koskevat kysymykset on valtiollisen suvereniteetin kiistattomia perusominaisuuksia. Tuo oikeus on jokaisen valtion sisäinen asia ja sitä säännöstellään valtion perustuslailla ja lainsäädännöllä.

Kansalaisuus ei ole mikään oikeus eikä oikeuksien kokonaisuus. Se on välttämätön ehto, joka määrää kansalaisen oikeusaseman ja joka edellyttää asianomaisen valtion oikeussäännösten ulontamista häneen. On vielä tähdennettävä, että neuvostokansalaisuuden ja SNTL:n valtiorakenteen välinen kiinteä yhteys ilmenee myös siinä, että tämän valtiorakenteen periaatteita — kansallisuuksien vapaa kehitys ja proletaarinen internationalismi — on kehitelty edelleen neuvostokansalaisuusperiaatteissa. Nuo periaatteet määrää se, että SNTL:n valtiorakenne on olemukseltaan federatiivinen.

Kansalaisuus merkitsee henkilön täysin määrättyä, pysyvää oikeussuhdetta valtioon, ja siitä on tiettyjä oikeusseuraamuksia. Se määrää ennen kaikkea henkilön oikeusaseman *valtion sisällä.* Se merkitsee, että valtion kansalaisena kyseisellä henkilöllä on ne *perus*oikeudet ja -velvollisuudet, jotka on vahvistettu perustuslaissa ja muodostavat hänen

oikeusasemansa perustan. Nimenomaan sen vuoksi, että kyseinen henkilö on tietyn valtion kansalainen, hänellä on valtiollisia, varallisuus-, työnteko-, asunto-, perhe- ynnä muita oikeuksia ja myös velvollisuuksia, jotka on vahvistettu laeissa ja muissa valtionelinten päätöksissä.

Mutta kansalaisuus määrää henkilön oikeusaseman paitsi valtion sisällä myös sen ulkopuolella, *kansainvälisessä kanssakäymisessä*. Se merkitsee, että kun kyseisen valtion kansalainen on valtionsa rajojen ulkopuolella, hänen oikeuksiaan ja laillisia etujaan suojelevat diplomaattista tietä sen valtion elimet, jonka kansalainen hän on. Niitä suojelevat tavallisesti ulkomailla olevat konsuliedustustot. Erikoistapauksissa kansalaisten laillisia oikeuksia ja etuja suojelevat asianomaisen valtion ulkomailla sijaitsevat diplomaattiedustustot tai ulkoasiain ministeriöt. Kaikki nuo elimet esittävät hallituksensa nimissä protesteja kansalaistensa oikeuksien loukkaamista vastaan tai ryhtyvät muihin tarpeellisiin toimenpiteisiin turvatakseen heidän lailliset oikeutensa ja etunsa.

Neuvostoliiton kansalaisuus on henkilön pysyvä oikeussuhde Neuvostovaltioon, ja se määrää kansalaisen oikeusaseman sosialistisessa Neuvostovaltiossa, jossa hän on todella vapaa ja tasa-arvoinen kansalainen, ja siitä seuraa, että Neuvostovaltio suojelee hänen oikeuksiaan ja laillisia etujaan ulkomailla.

SNTL:ssa on sen federatiivisen luonteen mukaisesti säädetty yhtenäinen liiton kansalaisuus.

Neuvostotasavaltojen yhtenäisen kansalaisuuden periaate muodostui vähitellen. Sille laskettiin perusta neuvostovallan ensimmäisinä vuosina, jolloin neuvostotasavaltojen yhdeksi liittovaltioksi yhtyminen oli vasta alulla [1].

Neuvostotasavaltojen yhtymisen jälkeen solmitussa Sopimuksessa SNTL:n muodostamisesta liittotasavaltojen kansalaisille säädettiin yhtenäinen liiton kansalaisuus, mikä vahvistettiin myös Neuvostoliiton vuoden 1936 Perustuslaissa.

---

[1] Ks. О. И. Чистяков, Взаимоотношения советских республик до образования СССР, М., 1955, стр. 75—76.

Rinnan yhtenäisen liiton kansalaisuuden kanssa säädettiin myös liittotasavaltojen kansalaisuus. Jokainen liittotasavallan kansalainen on SNTL:n kansalainen.

Liittotasavaltojen kansalaisuudesta johtuu tiettyjä oikeusseuraamuksia. Se ilmenee ennen kaikkea siinä, että asianomaisen liittotasavallan lait ja muut säännökset koskevat tuon tasavallan kansalaisia.

Eräät liittotasavallan kansalaisuudesta johtuvat oikeusseuraamukset on säädetty SNTL:n konsuliohjesäännöissä [1]. Noita seuraamuksia syntyy esimerkiksi silloin, kun ulkomailla ollut SNTL:n kansalainen kuolee ja on määrättävä hänen omaisuudestaan. Konsuli pitää tällöin ohjeenaan „SNTL:n ja sen liittotasavallan voimassa olevaa lainsäädäntöä, minkä kansalaisuuteen perinnönjättäjä oli kuulunut" (SNTL:n konsuliohjesääntöjen 42. pykälä. Harventanut tekijä).

Ulkomailla olevat kansalaiset asetetaan tarpeen vaatiessa konsulin tai hänen määräämiensä henkilöiden holhouksenalaisiksi. Tällöin holhooja toimii „sitä varten SNTL:n ja asianomaisen liittotasavallan laeissa sekä SNTL:n ja konsulin asemamaan välillä solmituissa sopimuksissa säädetyssä järjestyksessä" (SNTL:n konsuliohjesääntöjen 45. pykälä. Harventanut tekijä).

Tietyt liittotasavallan kansalaisuudesta johtuvat oikeusseuraamukset syntyvät siinäkin tapauksessa, kun SNTL tai liittotasavalta solmii muiden valtioiden kanssa sopimuksia kansalaisuuden muuttamisesta.

Sellaiset sopimukset saattavat koskea yhden liittotasavallan tai useiden liittotasavaltojen kansalaisia. Niinpä SNTL:n Hallituksen ja Puolan Väliaikaisen Hallituksen välillä heinäkuun 6 pnä 1945 solmittu sopimus väestön molemminpuolisesta evakuoinnista ja kansalaisuuden valinnasta koski etupäässä Ukrainan SNT:n ja Valko-Venäjän SNT:n kansalaisia.

Samanlaisia liittotasavaltojen kansalaisuuden muutoksesta aiheutuvia oikeusseuraamuksia saattaa olla SNTL:n valtiovallan ylimmän elimen asianomaisesta säännöksestä. Niinpä SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön

[1] СЗ СССР 1926 г. № 10, ст. 78.

kesäkuun 22 pnä 1944 antaman asetuksen [1] nojalla eräät Ukrainan ja Valko-Venäjän läntisten alueiden asukkaat saivat oikeuden siirtyä Puolan kansalaisuuteen. SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön asetus heinäkuun 14 pltä 1944 [2] ulonti tuon oikeuden koskemaan eräitä Liettuan SNT:n kansalaisia.

Autonomisilla tasavalloilla, koska ne ovat valtioita, on niin ikään oma kansalaisuutensa.

Kansalaisuutta koskevien kysymysten ratkaisemisessa on toimivalta jaettu tietyllä tavalla SNTL:n, liittotasavaltojen ja autonomisten tasavaltojen kesken, mikä johtuu siitä, että valtiomme on olemukseltaan federatiivinen, ja neuvostolaisen autonomian erikoisuuksista. Esimerkiksi SNTL:lla on oikeus ottaa SNTL:n kansalaiseksi ja kieltää SNTL:n kansalaisoikeudet, liittotasavallalla on vain oikeus myöntää SNTL:n kasalaisoikeudet, kun taas autonomisella tasavallalla ei ole sellaisia oikeuksia.

Olisi väärin luulla, että kun autonomisella tasavallalla ei ole oikeutta myöntää kansalaisoikeuksia, niin sillä ei ole myöskään kansalaisuusinstituutiota. Ja päinvastoin: kansalaisoikeuksien myöntämisoikeus ei välttämättä merkitse kansalaisinstituution olemassaoloa. Tiedetäänhän, että vuoteen 1938 saakka SNTL:n kansalaisoikeuksien myöntämisoikeus oli aluepiirien ja alueiden toimeenpanevilla komiteoilla ja valtiovallan muilla paikalliselimillä. Se ei kuitenkaan merkinnyt, että silloin oli olemassa „aluepiirin" tai „alueen" kansalaisuus.

2. §. Neuvostoliiton kansalaisuutta koskeva lainsäädäntö

Neuvosto-Venäjän kansalaisuus säädettiin Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voiton jälkeen. Marraskuun 23 (10) pnä 1917 Yleisvenäläinen TpKK vahvisti Asetuksen „Säätyjen ja siviiliarvojärjestyksen hävittämisestä". Tuota asetusta vastaavasti säädettiin koko Venäjän

[1] Ks. „Ведомости Верховного Совета СССР" 1944 г. № 35.
[2] Ks. „Ведомости Верховного Совета СССР" 1944 г. № 38.

väestöä varten yhteinen nimitys: Venäjän Tasavallan kansalainen.

Tuolla asetuksella oli se perustuslaillinen merkitys, että se vahvisti ensi kerran neuvostokansalaisuuden instituution ja muodosti oikeudellisen pohjan, jolta alettiin kehittää edelleen lainsäädäntöä sillä alalla.

Ennen SNTL:n muodostamista ja SNTL:n vuoden 1924 Perustuslain hyväksymistä kansalaisuutta koskevat kysymykset säännösteltiin Yleisvenäläisen TpKK:n huhtikuun 1 pnä 1918 hyväksymällä asetuksella „Venäjän kansalaiseksi pääsemisestä", VSFNT:n vuoden 1918 Perustuslailla (20. pykälä), VSFNT:n Kansankomissaarien Neuvoston elokuun 22 pnä 1921 hyväksymällä asetuksella „Ulkomaalaisten ottamisesta Venäjän kansalaisiksi", VSFNT:n Kansankomissaarien Neuvoston lokakuun 28 pnä 1921 hyväksymällä asetuksella „Kansalaisoikeuksien kieltämisestä eräiltä ulkomailla oleskelevilta henkilöiltä", Yleisvenäläisen TpKK:n ja VSFNT:n Kansankomissaarien Neuvoston joulukuun 15 pnä 1921 hyväksymällä asetuksella „Kansalaisoikeuksien kieltämisestä eräiltä ulkomailla oleskelevilta henkilöiltä".

Asetuksilla, jotka Yleisvenäläinen TpKK antoi huhtikuun 1 pnä 1918 ja VSFNT:n Kansankomissaarien Neuvosto elokuun 22 pnä 1921, säädettiin järjestys, jota oli noudatettava otettaessa ulkomaalaisia neuvostokansalaisiksi. Ensin mainitun säännöksen mukaan paikallisilla Neuvostoilla oli oikeus ottaa kuka tahansa Venäjän Tasavallan alueella asuva ulkomaalainen tasavallan kansalaiseksi hänen asuinpaikallaan.

Poikkeustapauksissa Venäjän Tasavallan kansalaisiksi voitiin ottaa sellaisiakin ulkomaalaisia, jotka asuivat tasavallan rajojen ulkopuolella. Näissä tapauksissa kansalaiseksi ottamisen ratkaisi tasavallan valtiovallan ylin elin, Yleisvenäläinen TpKK.

VSFNT:n vuoden 1918 Perustuslaissa säädettiin, että paikallisilla Neuvostoilla on oikeus ottaa Venäjän kansalaisiksi ulkomaalaisia, jotka asuvat VSFNT:n alueella, kuuluvat työväenluokkaan tai talonpoikaistoon eivätkä käytä vierasta työtä (Perustuslain 20. pykälä).

VSFNT:n Kansankomissaarien Neuvoston elokuun 22 pnä 1921 antamalla asetuksella muutettiin työtätekeviin luokkiin kuulumattomien ja VSFNT:ssa asuvien ulkomaalaisten neuvostokansalaiseksi ottamisen järjestystä. Nuo kysymykset siirrettiin kuvernementtien toimeenpanevien komiteain yksinomaiseen toimivaltaan. Asetuksessa ratkaistiin lasten kansalaisuutta koskeva kysymys aviopuolisoiden tai aviomiehen tai -vaimon siirryttyä neuvostokansalaisuuteen (7. pykälä) sekä säädettiin sallimattomaksi kaksoiskansalaisuus (8. pykälä).

Elokuun 22 pnä 1921 hyväksytyn asetuksen mukaisesti Venäjän kansalaisiksi otetut henkilöt antoivat kirjallisen lupauksen sitoutuen kunnioittamaan ja puolustamaan kaikilta hyökkäyksiltä perustuslaissa säädettyä VSFNT:n valtiorakennetta. Silloin käynnissä olleen kansalaissodan kaudella tuossa asetuksessa säädettiin tiukemmat Venäjän Tasavallan kansalaiseksi ottamisen ehdot. Kaikki se oli tarpeen, jotta olisi voitu estää neuvostovallalle vihamielisten henkilöiden pääseminen neuvostokansalaisiksi.

Kysymys neuvostokansalaisuuden kieltämisestä eräiltä ulkomailla oleskelevilta henkilöiltä säännösteltiin VSFNT:n Kansankomissaarien Neuvoston vuoden 1921 lokakuun 28 päivän asetuksella sekä Yleisvenäläisen TpKK:n ja VSFNT:n Kansankomissaarien Neuvoston joulukuun 15 pnä 1921 antamalla asetuksella. Niissä säädettiin, että kansalaisoikeudet kielletään henkilöiltä, jotka ovat oleskelleet ulkomailla yhtä mittaa yli viisi vuotta eivätkä ole saaneet neuvostolaisilta edustustoilta ulkomaanpassia tai muuta todistusta; jotka ovat matkustaneet Venäjältä vuoden 1917 marraskuun 7 päivän jälkeen ilman neuvostovallan elinten antamaa lupaa; jotka ovat vapaaehtoisesti palvelleet neuvostovaltaa vastaan taistelleissa valkoisissa armeijoissa tai ottaneet muodossa tai toisessa osaa vastavallankumouksellisten järjestöjen toimintaan; joilla oli ollut oikeus valita neuvostokansalaisuus, mutta jotka eivät olleet käyttäneet hyväkseen tuota oikeutta määräajan kuluessa; jotka olivat ulkomailla eivätkä olleet käyneet ilmoittautumassa VSFNT:n edustustossa määräajan kuluessa.

SNTL:n muodostamisen jälkeen SNTL:n vuoden 1924 Perustuslaissa vahvistettiin lakisääteisesti SNTL:n ja liittotasavaltojen kansalaisuus. Noita perustuslaillisia sääntöjä

kehiteltäessä hyväksyttiin kolme kansalaisuutta koskevaa yleisliittolaista oikeussäännöstä. SNTL:n TpKK hyväksyi lokakuun 29 pnä 1924 toisen kokoonpanonsa toisessa sessiossa Asetuksen liiton kansalaisuudesta, SNTL:n TpKK ja Kansankomissaarien Neuvosto vahvistivat kesäkuun 13 pnä 1930 Asetuksen SNTL:n kansalaisuudesta ja SNTL:n TpKK ja Kansankomissaarien Neuvosto vahvistivat huhtikuun 22 pnä 1931 uuden Asetuksen SNTL:n kansalaisuudesta.

Vuoden 1924 Asetuksessa määriteltiin, ketkä ovat SNTL:n kansalaisia, ratkaistiin kysymykset, jotka koskivat neuvostokansalaisuuden palauttamista ja menettämistä, ulkomaalaisten ottamista SNTL:n kansalaisiksi, kansalaisuuden muuttamista avioliiton solmimisen johdosta ym. Mainitussa Asetuksessa säädettiin liittotasavalloille laajat oikeudet sekä kyseisen tasavallan alueella että Neuvostoliiton rajojen ulkopuolella asuvien ulkomaalaisten ottamisessa SNTL:n kansalaisiksi. Neuvostomaan kansalaisoikeuksien myöntämisen ja palauttamisen suorittivat liittotasavaltojen toimeenpanevat keskuskomiteat ja samalla noita kysymyksiä ratkaisi SNTL:n TpKK.

Neuvostokansalaiseksi ottamisen käytäntö herätti uuden kysymyksen, jota lainsäätäjä ei ollut voinut ottaa etukäteen huomioon. Se koski henkilöitä, jotka anoivat toistamiseen SNTL:n kansalaisiksi. Kolmen kuukauden aikana, tammikuusta maaliskuuhun 1928, SNTL:n TpKK käsitteli 2 317 hakemusta, joissa anottiin neuvostokansalaiseksi ottamista. Kansalaisiksi hyväksyttiin vain 893 eli 38,5%. Osa niistä henkilöistä, joiden pyyntö oli aikaisemmin hylätty, lähetti SNTL:n TpKK:lle toistamiseen anomuksensa. Tammi—maaliskuussa 1928 sellaisia anomuksia saatiin 200, mikä teki 8,7% niiden yleismäärästä. Toistamiseen anoneista hyväksyttiin kansalaisiksi 30, ts. 15%.

Yksistään vuoden 1928 aikana SNTL:n TpKK:lle oli jätetty kaikkiaan 9 492 anomusta neuvostokansalaiseksi ottamisesta. Niistä oli jätetty 702 anomusta eli 7,4% toistamiseen.

Liittotasavaltojen toimeenpanevat keskuskomiteat saivat niin ikään paljon toistamiseen jätettyjä anomuksia neuvostokansalaiseksi ottamisesta. Noiden anomusten käsittelymahdollisuutta koskeva kysymys ratkaistiin ennen

kaikkea liittotasavallan, nimittäin VSFNT:n puitteissa. Yleisvenäläisen TpKK:n Puhemiehistö teki tammikuun 2 pnä 1928 seuraavan päätöksen: „Täten säädetään, että henkilöt, joiden anomus VSFNT:n kansalaiseksi ottamisesta on hylätty Yleisvenäläisen TpKK:n päätöksellä, voivat anoa toistamiseen VSFNT:n kansalaisuutta, mutta ei aikaisemmin kuin vuoden kuluttua hylkäämispäivästä lukien". SNTL:n TpKK:n Puhemiehistö teki samanlaisen päätöksen tammikuun 28 pnä 1928 [1].

Vuoden 1924 Asetus liiton kansalaisuudesta oli merkittävä lisä Neuvostoliiton lainsäädännön kehittämiseen. Siinä oli silti erinäisiä puutteellisuuksia: hyvin monimutkainen oli järjestys, jota noudatettiin vastasyntyneiden kansalaisuussuhteita määriteltäessä (4. pykälä) ja lasten kansalaisuuden muuttamisessa heidän vanhempiensa kansalaisuuden muuttuessa (6. pykälä), ei oltu säännöstelty kansalaisuuden menettämisjärjestystä jne.[2] Tästä johtuen SNTL:n TpKK ja Kansankomissaarien Neuvosto vahvistivat kesäkuun 13 pnä 1930 uuden Asetuksen SNTL:n kansalaisuudesta. Siinä ei ollut enää noita puutteellisuuksia.

Vuoden 1930 Asetus SNTL:n kansalaisuudesta laajensi SNTL:n toimivaltaa kansalaisuuskysymysten ratkaisemisessa. Oikeus ottaa SNTL:n kansalaisiksi ulkomailla asuvia muun maan kansalaisia, SNTL:n kansalaisoikeuksien palauttaminen ja luvan antaminen SNTL:n kansalaisuudesta vapautumiseen tulivat SNTL:n yksinomaiseksi toimivaltuudeksi, jota hoiti SNTL:n TpKK:n Puhemiehistö. Aikaisemmin nuo kysymykset kuuluivat yhteisesti SNTL:n ja liittotasavaltojen toimivaltaan.

Vuoden 1930 Asetus SNTL:n kansalaisuudesta säännösteli ensi kerran kysymyksen kansalaisuuden menettämisestä, ja tuonkin kysymyksen ratkaiseminen katsottiin kuuluvaksi etupäässä SNTL:n toimivaltaan. SNTL:n kansalaisoikeudet saatettiin kieltää ainoastaan SNTL:n TpKK:n päätöksellä [3]. SNTL:n TpKK:n piti vahvistaa liittotasaval-

[1] ЦГАОР СССР, ф. 3316, оп. 21, д. 128, л. 5.

[2] Ks. Д. А. Гайдуков, Гражданство СССР, М., 1940.

[3] SNTL:n TpKK:n helmikuun 20 pnä 1932 tekemällä päätöksellä eräiltä maanpakolaisina ulkomailla asuvilta henkilöiltä (joilla oli säilynyt vielä neuvostomaan passi) riistettiin SNTL:n kansalaisoikeudet heidän vastavallankumouksellisen toimintansa takia (ks. ЦГАОР СССР, ф. 3315, оп. 25, д. 646, л. 2).

tojen toimeenpanevien keskuskomiteain tästä kysymyksestä tekemät päätökset.

Kansalaisuuden menettämistä koskevan kysymyksen oikeudellinen säännöstely aiheutui silloin muodostuneesta tilanteesta. Erinäisten ulkomailla asuvien, tosiasiallisesti maanpakolaisiksi tulleiden, mutta juridisesti neuvostokansalaisuuden säilyttäneiden henkilöiden aktiivinen neuvostovastainen toiminta aiheutti sen, että heiltä oli riistettävä SNTL:n kansalaisen nimi.

Vuoden 1930 Asetus SNTL:n kansalaisuudesta (2. pykälä) ratkaisi ensi kerran liittotasavallan kansalaisuutta koskevan kysymyksen: „SNTL:n kansalainen on sen liittotasavallan kansalainen, jonka alueella hän asuu vakinaisesti. Jos hän kuitenkin pitää itseään kansallisuudeltaan tai syntyperältään toiseen liittotasavaltaan kuuluvana, hän voi valita kyseisen tasavallan kansalaisuuden".

Huhtikuun 22 pnä 1931 SNTL:n TpKK ja Kansankomissaarien Neuvosto vahvistivat Asetuksen SNTL:n kansalaisuudesta. Se ei kuitenkaan eronnut olennaisesti vuoden 1930 Asetuksesta.

Erinäiset muutokset olivat seuraavanlaisia. Vuoden 1931 Asetuksessa tähdennettiin liittotasavaltojen kansalaisuuden merkitystä. Kun esimerkiksi vuoden 1930 Asetuksen 12. pykälässä puhuttiin ulkomaalaisten ottamisesta SNTL:n kansalaisiksi, niin vuoden 1931 Asetuksen 12. pykälässä puhuttiin ulkomaalaisten ottamisesta „liittotasavallan kansalaisiksi ja niin muodoin SNTL:n kansalaisiksi".

Vuoden 1931 Asetuksessa määrättiin niin muodoin uusi peruste, jonka mukaan SNTL:n kansalaiseksi ei voitu ottaa liittotasavallan kansalaiseksi ottamatta. SNTL:n kansalaisiksi anovien ulkomaalaisten piti mainita anomuksessaan, nimenomaan minkä liittotasavallan kansalaisiksi he tahtovat päästä.

Vuoden 1931 Asetus laajensi liittotasavaltojen toimivaltaa tällä alalla. Oikeus ottaa SNTL:n kansalaisiksi ulkomailla asuvia muiden maiden kansalaisia, SNTL:n kansalaisoikeuksien kieltäminen ja Neuvostoliiton kansalaisuuden palauttaminen henkilöille, jotka olivat menettäneet sen, lakkasi kuulumasta SNTL:n yksinomaiseen toimivaltaan. Neuvostokansalaisuuden menettämisestä ja sen palauttamisesta päättivät SNTL:n TpKK:n Puhemiehistö ja

liittotasavaltojen toimeenpanevien keskuskomiteain puhemiehistöt.

SNTL:n alueella asuvien henkilöiden ottaminen Neuvostoliiton kansalaisiksi tapahtui aluepiirin (alueen) toimeenpanevan komitean, autonomisen tasavallan TpKK:n tai autonomisen alueen toimeenpanevan komitean päätöksellä. Sen lisäksi liittotasavallan TpKK saattoi myöntää piirien toimeenpaneville komiteoille ja itsenäisiksi hallinnollisiksi talousyksiköiksi erotettujen kaupunkien kaupunkineuvostoille oikeuden ratkaista SNTL:n kansalaiseksi ottamista koskevia asioita yksinkertaisemmassa järjestyksessä (16. pykälä). Yksinkertaisempaa järjestystä SNTL:n kansalaiseksi ottamisessa sovellettiin, kun myönnettiin kansalaisoikeudet SNTL:ssa asuville ulkomaalaisille — työläisille ja talonpojille, jotka olivat työssä SNTL:ssa, ja turvapaikkaoikeutta nauttiville ulkomaalaisille; kun kansalaisuus muuttui avioliiton solmimisen johdosta.

Vuoden 1931 Asetus oli voimassa aina vuoteen 1938, SNTL:n kansalaisuutta koskevan lain hyväksymiseen saakka.

SNTL:n vuoden 1936 Perustuslain mukaan Neuvostoliiton kansalaisuutta sekä ulkomaalaisten oikeuksia koskeva lainsäädäntö kuuluu Neuvostoliiton toimivaltaan (14. pykälän y-kohta). SNTL:n Perustuslaissa sanotaan, että SNTL:n kansalaisille säädetään yhtenäinen liiton kansalaisuus; jokainen liittotasavallan kansalainen on SNTL:n kansalainen (21. pykälä).

Noiden perustuslaillisten sääntöjen pohjalla SNTL:n Korkein Neuvosto hyväksyi elokuun 19 pnä 1938 nykyisin voimassa olevan lain SNTL:n kansalaisuudesta, ja se on tavallaan yhteenveto aikaisemmin voimassa olleista neuvostokansalaissäännöksistä. Samalla siinä on ratkaistu uudella tavalla monta kysymystä: on määritelty tarkoin, ketkä ovat SNTL:n kansalaisia, muutettu olennaisesti SNTL:n kansalaiseksi ottamisen ja SNTL:n kansalaisuudesta vapauttamisen järjestystä ja säädetty kansalaisuutta vailla olevien henkilöiden instituutio.

Tuon lain mukaan SNTL:n kansalaisia ovat a) kaikki ne henkilöt, jotka olivat marraskuun 7 pnä 1917 silloisen Venäjän keisarikunnan alamaisia eivätkä ole menettäneet

neuvostokansalaisuutta, ja b) ne henkilöt, jotka ovat saaneet Neuvostoliiton kansalaisuuden lain säätämässä järjestyksessä (2. pykälä).

Se seikka, että laissa säädettiin tarkasti, ketkä ovat SNTL:n kansalaisia, on antanut mahdollisuuden parantaa SNTL:n alueella asuvien ulkomaalaisten neuvostokansalaisiksi ottamisen järjestystä. Aikaisemmin jokainen SNTL:n alueella oleva henkilö tunnustettiin SNTL:n kansalaiseksi, mikäli ei ollut todistettu, että hän on jonkin ulkovaltion kansalainen. Tuo sääntö teki mahdolliseksi laskea ilman muuta neuvostokansalaisiin kuuluviksi erinäisiä ulkomaalaisia siinäkin tapauksessa, vaikka he itse eivät herättäneet tuota kysymystä.

Vuoden 1938 laki sääti uuden järjestyksen, jota piti noudattaa SNTL:n kansalaiseksi otettaessa. Ulkomaalaiset heidän kansalaisuudestaan tai rodustaan riippumatta ottaa SNTL:n kansalaisiksi heidän anomuksiensa perusteella SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö tai sen liittotasavallan Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö, jonka alueella he asuvat (3. pykälä). Täten lakkautettiin niin sanottu yksinkertaistettu SNTL:n kansalaiseksi ottamisessa noudatettu järjestys (16. pykälä), joka oli ollut voimassa yleisen järjestyksen ohella. Vuoden 1938 lailla kumottiin niin ikään paikallisten Neuvostojen sekä autonomisten tasavaltojen valtiovallan ylimpien elinten oikeus ottaa SNTL:n kansalaiseksi.

Neuvostolaki ja valtionelinten käytännöllinen toiminta ovat todisteena siitä, ettei SNTL:n kansalaisoikeuksia myönnettäessä tunnusteta mitään erioikeuksia tai rajoituksia minkään rodun tai kansallisuuden suhteen.

Vuoden 1938 laki SNTL:n kansalaisuudesta muutti huomattavasti myös järjestystä, jota tulee noudattaa neuvostokansalaisuudesta vapautettaessa. Vuoden 1931 Asetuksen mukaan SNTL:n kansalaisuudesta vapauttaminen tapahtui yleisessä järjestyksessä (14. pykälä) ja yksinkertaistetussa järjestyksessä (16. pykälä). Ensin mainitussa tapauksessa kansalaisuudesta vapauttamisesta päätti SNTL:n TpKK:n Puhemiehistö tai liittotasavallan TpKK:n Puhemiehistö, jälkimmäisessä tapauksessa paikalliset Neuvostot ja autonomisten tasavaltojen toimeenpanevat keskuskomiteat.

Vuoden 1938 laki vahvisti yhtenäisen neuvostokansalaisuudesta vapauttamisen järjestyksen. Vapauttaa voitiin vain SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön luvalla (4. pykälä).

Vuoden 1938 laki ratkaisi uudella tavalla kysymyksen kansalaisuuden muuttamisesta siinä tapauksessa, jos joku solmi avioliiton ulkovaltion kansalaisen kanssa. Vuoden 1931 Asetuksen mukaan tässä tapauksessa kumpikin aviopuoliso säilytti entisen kansalaisuutensa. Heidän toivomuksestaan sallittiin kuitenkin kansalaisuuden muuttaminen, joka tässä tapauksessa suoritettiin yksinkertaistetussa järjestyksessä (8. ja 16. pykälä). Vuoden 1938 laki sääti, että SNTL:n kansalaisen, miehen tai naisen, avioitumisesta SNTL:n kansalaisuutta vailla olevan henkilön kanssa ei seuraa kansalaisuuden muuttuminen (5. pykälä).

Säädettiin niin ikään järjestys, jota tuli noudattaa muutettaessa lasten kansalaisuutta vanhempien kansalaisuuden muuttuessa. Vanhempien siirtyessä SNTL:n kansalaisiksi tai päinvastoin luopuessa siitä tapahtuu myös vastaavia muutoksia heidän alle 14-vuotiaiden lastensa kansalaisuudessa. 14—18-vuotiaiden lasten kansalaisuutta muutetaan yksinomaan heidän suostumuksestaan.

Vuoden 1938 lain mukaan SNTL:n kansalaisuus voidaan julistaa menetetyksi tuomioistuimen päätöksellä lain edellyttämissä tapauksissa tai SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön antaman erikoisen asetuksen nojalla (7. pykälä). Täten helmikuun 25 pnä 1939 annetun asetuksen nojalla julistettiin menettäneeksi SNTL:n kansalaisuuden ryhmä henkilöitä „tekojen takia, jotka häpäisevät SNTL:n kansalaisen nimeä".

Vuoden 1938 laissa määriteltiin ensi kertaa kansalaisuudettomuus-käsite. Tuon lain mukaan kansalaisuutta vailla olevia henkilöitä ovat ne, jotka asuvat SNTL:n alueella, eivät ole SNTL:n kansalaisia ja joilla ei ole todistusta siitä, että he ovat ulkomaan kansalaisia (8. pykälä).

Ennen vuotta 1938 ei ollut kansalaisuudettomia, sillä vuonna 1931 SNTL:n kansalaisuudesta annetun Asetuksen mukaan jokainen SNTL:n alueella asuva henkilö, joka ei

pystynyt todistamaan olevansa ulkovaltion kansalainen, katsottiin SNTL:n kansalaiseksi (3. pykälä).

Joulukuun 16 pnä 1954 SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö hyväksyi päätöksen „Henkilöistä, jotka ovat asuneet kauan SNTL:n alueella eivätkä ole järjestäneet kansalaisuuskysymystään". Tuon päätöksen mukaan henkilöt, jotka ovat syntyneet ulkomailla ja saapuneet eri aikoina SNTL:n alueelle (poliittisia maahanmuuttajia lukuun ottamatta) eivätkä ole esittäneet todistuksia ulkomaan kansalaisuudesta (alamaisuudesta), ja myös heidän lapsensa ovat SNTL:n kansalaisia. Tuo päätös palautti vähäisin muutoksin voimaan vuonna 1931 annetun SNTL:n kansalaisuutta koskeneen Asetuksen 3. pykälän, mikä on hävittänyt miltei kokonaan kansalaisuutta vailla olevien henkilöiden instituution.

Neuvostolainen lainsäädäntö kieltää kaksoiskansalaisuuden, ts. henkilön sellaisen oikeusaseman, kun hän on samanaikaisesti kahden (tai useamman) ei-neuvostovaltion kansalainen. Kansalaisuutta koskevissa asetuksissa, vuoden 1924 (11. pykälä), vuoden 1930 (4. pykälä) ja vuoden 1931 asetuksessa (4. pykälä) oli pykälä, joka tosiasiassa kielsi kaksoiskansalaisuuden. Siinä säädettiin, että SNTL:n kansalaisiksi otetut ulkomaan kansalaiset eivät nauti toisen valtion kansalaisuudesta johtuvia oikeuksia eikä heillä ole siitä koituvia velvollisuuksia.

Kansalaisuutta koskevassa vuoden 1938 laissa ei ole erityistä pykälää näistä kysymyksistä. Käytännössä on kuitenkin toisinaan herännyt kysymys sellaisten henkilöiden kansalaisuudesta, joita sekä SNTL että jokin muu valtio pitävät omina kansalaisinaan. Nuo kysymykset ratkaistaan molemminpuolisilla sopimuksilla, jotka SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö ratifioi.

Vuosina 1956—1958 Neuvostoliitto solmi sopimukset kaksoiskansalaisuuden omaavien henkilöiden kansalaisuutta koskevan kysymyksen järjestelystä Jugoslavian [1], Unkarin [2], Korean Kansandemokraattisen Tasaval-

[1] Ks. „Ведомости Верховного Совета СССР" 1956 г. № 12, ст. 255; № 16, ст. 353.

[2] Ks. „Ведомости Верховного Совета СССР" 1957 г. № 27, ст. 629; 1958 г. № 1, ст. 2.

lan [1], Romanian [2], Bulgarian [3], Puolan [4] ja Tshekkoslovakian [5] kanssa. Nuo sopimukset ovat sisällöltään samankaltaisia. Esimerkiksi SNTL:n ja Tšekkoslovakian välillä solmitun sopimuksen mukaan henkilöt, joita molemmat sopimuspuolet pitävät lainsäädäntönsä perusteella omina kansalaisinaan, saivat oikeuden valita (optio-oikeuden) joko SNTL:n tai Tšekkoslovakian tasavallan kansalaisuuden.

3. §. SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön asetukset Neuvostoliiton kansalaisuudesta

Vuonna 1938 hyväksytyn kansalaisuutta koskevan lain pohjalla SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö on julkaissut useita asetuksia neuvostokansalaisuuden saavuttamis- ja palauttamisjärjestyksestä sekä kansalaisuudesta vapauttamisesta. Noiden ohjeellisten asetusten hyväksyminen on johtunut siitä, että Neuvostoliiton alue on laajentunut. SNTL:oon on yhtynyt uusia liittotasavaltoja ja on saatu lukuisia anomuksia SNTL:n kansalaisoikeuksien myöntämisestä henkilöiltä, jotka olivat entisen Venäjän keisarikunnan alamaisia ja oleskelevat nykyisin ulkomailla, sekä henkilöiltä, jotka ovat menettäneet neuvostokansalaisuuden.

Neuvostokansalaisuutta koskevat SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön asetukset voidaan jakaa sisältönsä perusteella kolmeen ryhmään: asetukset Neuvostoliiton kansalaisoikeuksien myöntämisjärjestyksestä, asetukset niiden palauttamisesta ja asetukset neuvostokansalaisuudesta vapauttamisesta.

---

[1] Ks. „Ведомости Верховного Совета СССР" 1958 г. № 3, ст. 60; № 4, ст. 84.

[2] Ks. „Ведомости Верховного Совета СССР" 1958 г. № 3, ст. 57; № 5, ст. 103.

[3] Ks. „Ведомости Верховного Совета СССР" 1958 г. № 6, ст. 127; № 7, ст. 141.

[4] Ks. „Ведомости Верховного Совета СССР" 1958 г. № 6, ст. 126; № 9, ст. 209.

[5] Ks. „Ведомости Верховного Совета СССР" 1958 г. № 7, ст. 139; № 17, ст. 289.

Säännösten ensimmäiseen ryhmään kuuluvat asetukset, joissa määritellään järjestys, jota tulee noudattaa myönnettäessä SNTL:n kansalaisoikeudet Liettuan, Latvian ja Eestin Sosialististen Neuvostotasavaltojen asukkaille (vuoden 1940 syyskuun 7 päivän asetus)[1], Pohjois-Bukovinan asukkaille (vuoden 1941 maaliskuun 8 päivän asetus)[2], Liettuan, Latvian ja Eestin tasavaltojen kansalaisille ja Bessarabiassa syntyneille Latinalaisen Amerikan maissa asuville henkilöille (vuoden 1948 maaliskuun 30 päivän asetus)[3], ynnä muut.

Kaikki nuo säännökset ovat sisältönsä puolesta analogisia. Syyskuun 7 pnä 1940 julkaistun asetuksen perussäädökset ovat seuraavat:

1) Liettuan, Latvian ja Eestin Sosialististen Neuvostotasavaltojen kansalaiset ovat SNTL:n kansalaisia siitä päivästä lukien, kun nuo tasavallat on hyväksytty SNTL:oon;

2) Liettuan, Latvian ja Eestin Sosialististen Neuvostotasavaltojen kansalaisten, jotka olivat vuoden 1940 syyskuun 7 päivän asetuksen julkaisemishetkellä SNTL:n rajojen ulkopuolella ja joilta mainittujen tasavaltojen neuvostohallitukset eivät olleet kieltäneet kansalaisoikeuksia, oli ilmoittauduttava määräajan kuluessa SNTL:n suurlähetystöille tai konsuliedustustoille. Henkilöille, jotka eivät ilmoittautuneet määräaikana, voitiin myöntää Neuvostoliiton kansalaisoikeudet yleisin perustein;

3) vähemmistökansallisuuksiin kuuluvat kansalaisuutta vailla olevat henkilöt, jotka eivät voineet saada Liettuassa, Latviassa ja Eestissä vallinneen vanhan valtiojärjestyksen aikana Liettuan, Latvian tai Eestin kansalaisuutta, otettiin neuvostovallan pystyttämisen jälkeen SNTL:n kansalaisiksi. Muut Baltian tasavalloissa vakinaisesti asuvat kansalaisuutta vailla olleet henkilöt saattoivat saavuttaa kansalaisuuden yleisessä järjestyksessä.

Tähän ryhmään kuuluvaksi on katsottava myös SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön lokakuun 19 pnä 1946 antama asetus „Järjestyksestä, jota noudattaen SNTL:n kansalaisuuden voivat saavuttaa ne kansallisuu-

[1] „Ведомости Верховного Совета СССР" 1940 г. № 31.
[2] „Ведомости Верховного Совета СССР" 1941 г. № 13.
[3] „Ведомости Верховного Совета СССР" 1948 г. № 28.

deltaan armenialaiset henkilöt, jotka palaavat ulkomailta Synnyinmaahansa Neuvosto-Armeniaan". Nuo henkilöt tunnustettiin SNTL:n kansalaisiksi Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liittoon saapumishetkestä lähtien.

Säännösten toiseen ryhmään kuuluvat SNTL:n kansalaisoikeuksien palauttamisjärjestystä koskevat asetukset. Ne julkaistiin vuosina 1945—1948.

Suuren Isänmaallisen sodan päätyttyä voittoon ulkomailla oleviin neuvostolähetystöihin alkoi saapua lukuisia anomuksia [1] entisen Venäjän keisarikunnan alamaisilta ja eri syiden takia neuvostokansalaisuuden menettäneiltä henkilöiltä. He pyysivät palauttamaan heille SNTL:n kansalaisoikeudet. Pyrkien tyydyttämään nuo pyynnöt SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö julkaisi asetukset Neuvostoliiton kansalaisoikeuksien palauttamisesta mainittuihin ryhmiin kuuluville henkilöille, jotka asuivat Mantšurian alueella (vuoden 1945 marraskuun 10 päivän asetus), Sinkiangin maakunnassa sekä Šanghain ja Tientsinin kaupungeissa (marraskuun 20 pnä 1946), Ranskassa (kesäkuun 14 pnä 1946), Jugoslaviassa (kesäkuun 14 pnä 1946), Bulgariassa (kesäkuun 14 pnä 1946), Japanissa (syyskuun 26 pnä 1946), Tšekkoslovakiassa (lokakuun 5 pnä 1946) ja Belgiassa (toukokuun 28 pnä 1947) [2].

Noilla asetuksilla helpotettiin SNTL:n kansalaisoikeuksien palauttamisjärjestystä niiden henkilöiden osalta, jotka olivat olleet marraskuun 7 pnä 1917 entisen Venäjän keisarikunnan alamaisia, sekä niiden osalta, joilla oli ollut neuvostokansalaisuus, mutta jotka olivat sen menettäneet, ja myös heidän lastensa osalta. Kaikki he saattoivat saada takaisin SNTL:n kansalaisoikeudet, jos he määräajan kuluessa esittivät asianomaisessa maassa sijainneeseen suurlähetystöön, lähetystöön tai konsulinvirastoon henkilöllisyyspaperit ja todistuksen siitä, että he olivat aikaisemmin olleet entisen Venäjän keisarikunnan alamaisia tai neuvostokansalaisia.

---

[1] Ks. esim. ЦГАОР СССР, ф. 3316, оп. 20, д. 150, л. 3; ф. 3316, оп. 21, д. 64, л. 12.

[2] „Ведомости Верховного Совета СССР" 1945 г. № 78; 1946 г. № 2, № 21, № 36, № 37, № 40; 1947 г. № 18.

Säännösten kolmanteen ryhmään kuuluvat SNTL:n kansalaisuudesta vapauttamista koskevat asetukset. Näihin säännöksiin kuuluu vain kaksi asetusta: asetus niiden tšekkien ja slovakkien vapauttamisesta neuvostokansalaisuudesta, jotka muuttavat Neuvostoliitosta Tšekkoslovakiaan (lokakuun 31 pnä 1946)[1] ja asetus niiden kansallisuudeltaan espanjalaisten vapauttamisesta neuvostokansalaisuudesta, jotka ovat asuneet SNTL:ssa vuosista 1936—1940 lähtien ja matkustavat Espanjaan vakinaiselle kotipaikalleen (elokuun 30 pnä 1956).

Ne tšekit ja slovakit ja heidän perheensä jäsenet, jotka muuttivat Neuvostoliitosta Tšekkoslovakiaan SNTL:n ja Tšekkoslovakian tasavallan hallitusten välillä heinäkuun 10 pnä 1946 solmitun kansalaisuuden valintaa koskevan sopimuksen nojalla, katsottiin neuvostokansalaisuudesta vapautetuiksi siitä hetkestä lähtien, kun he matkustivat pois SNTL:sta. Samanlainen neuvostokansalaisuudesta vapauttamisjärjestys säädettiin kansallisuudeltaan espanjalaisille henkilöille, jotka olivat asuneet SNTL:ssa vuosista 1936—1940 lähtien. Heidät katsottiin neuvostokansalaisuudesta vapautetuiksi siitä hetkestä lähtien, jolloin he matkustivat Espanjaan vakinaiselle kotipaikalleen.

---

[1] „Ведомости Верховного Совета СССР", 1946 г. № 40.

VII luku

HALLINNOLLINEN ALUEJAKO

1. §. Neuvostolaisen hallinnollisen aluejaon periaatteet

Valtion hallinnollinen aluejako tarkoittaa valtion alueen jakamista tiettyihin osiin. Sellaisen jaon tarkoituksena on järjestää valtionhallinto mahdollisimman tehokkaaksi.

Valtion hallinnollinen jako tiettyihin osiin ilmaantui yhdessä itse valtion kanssa, joka tuli sukuyhteisöjärjestelmän tilalle. F. Engels tähdensikin, että vanhasta sukujärjestelmästä valtio eroaa ennen kaikkea siinä, että „...se jakaa valtion alamaiset *alueen mukaan*" [1].

Hallinnollisen aluejaon olemus riippuu suoranaisesti siitä, mitä historiallista tyyppiä valtio on, millainen on sen luokkaluonne. Neuvostolainen hallinnollinen aluejako edistää tehokkaasti Neuvostoliiton tuotantovoimien kehittämistä ihmisen parasta silmällä pitäen. Se tekee mahdolliseksi rakentaa oikealla tavalla paikallisten valtionelinten järjestelmän.

V. I. Lenin määritteli uuden hallinnollisen aluejaon lähtökohdaksi otettavat periaatteet jo ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta kirjoittamissaan teoksissa. Teoksessaan „Kapitalismin kehitys Venäjällä" V. I. Lenin osoitti piirijaon olevan yhteydessä yhteiskunnalliseen työnjakoon, tuotantovoimien erikoistamiseen ja kehittämiseen maan eri osissa. „Teeseissä kansallisuuskysymyksestä" (v. 1913) V. I. Lenin vaati päättävästi, että Venäjän vanha hallinnollinen aluejako, jonka maaorjuuden aikainen itsevaltiudellinen valtio oli säätänyt riistäjäluokkien etujen

[1] K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset, II osa, Petroskoi 1959, s. 284.

mukaisesti, on vaihdettava uusiin alueyksiköihin, „...jotka perustuvat nykyajan talouselämän vaatimuksiin ja ovat mikäli mahdollista väestön kansallisen kokoomuksen mukaisia" [1]. Teoksessaan „Arvostelevia huomautuksia kansallisuuskysymyksestä" (v. 1913) V. I. Lenin mainitsi uudemman kerran, että on hävitettävä vanhat hallinnolliset alueyksiköt, jotka vastaavat kruunun, virkavallan, rutiinin, tilanherrojen ja pappien vaatimuksia, ja saatava aikaan uusi aluejako pitäen tällöin välttämättä huolta „...väestön kokoomuksen mahdollisimman suuresta kansallisesta yhtenäisyydestä..." [2].

V. I. Leninin esittämät ajatukset valtion hallinnollisesta aluejaosta saivat vahvistuksensa neuvostoelinten hyväksymissä asiakirjoissa. Niissä on määritelty neuvostovaltion hallinnollista aluejakoa koskevat perusperiaatteet.

Neuvostolaisen hallinnollisen aluejaon tärkeimpänä periaatteena ja tehtävänä on työtätekevien vallan kaikkinainen lujittaminen.

Se tapahtuu lähinnä Työtätekevien edustajain neuvostojen kautta, jotka ovat työväenluokan diktatuurin valtiomuoto. Hallinnollinen aluejako turvaa sen, että voidaan muodostaa kaikkialle ulontuva, koko maan alueen käsittävä valtiovallan elinten ehyt järjestelmä, jonka johdossa on SNTL:n Korkein Neuvosto.

Työtätekevien vallan kaikkinaisessa lujittamisessa saavat erikoisen merkityksen teollisuuskeskukset, joihin työväenluokka on keskittynyt. Niihin kuuluvat kaupungit ja kaupunkityyppiset asutukset, joiden määrä neuvostovallan vuosina on tuntuvasti lisääntynyt. Vuosina 1926—1957 perustettiin 618 kaupunkia ja 1 175 kaupunkityyppistä asutusta. Neuvostoliitossa on rakennettu sellaisia suuria teollisuuskaupunkeja kuin Karaganda, Magnitogorsk, Amurin Komsomolsk, Elektrostal, Angarsk, Norilsk, Magadan, Krasnouralsk, Mednogorsk, Igarka, Bratsk ja monia muita.

Uusien kaupunkien ja asutusten syntymisen ja myös entisten kasvamisen tuloksena Neuvostoliiton kaupunkilais-

[1] V. I. Lenin, Teokset, 19. osa, s. 235.
[2] V. I. Lenin, Teokset, 20. osa, s. 34.

väestön määrä on kolmenkymmenen vuoden aikana kasvanut runsaasti kolminkertaiseksi. Kun vuonna 1926 Neuvostoliitossa oli 3 kaupunkia, joiden kunkin väkiluku käsitti yli puoli miljoonaa, ja 31 kaupunkia, joista jokaisessa asui yli 100 000 henkeä, niin vuonna 1956 sellaisia kaupunkeja oli vastaavasti 22 ja 135. Kaupunkien ja kaupunkityyppisten asutusten määrä ja niiden asukasluvun kasvu nähdään seuraavasta taulukosta [1].

	1926 (joulukuu)	1939	1941	1951	1955	1956 (huhtikuu)
Kaupunkien lukumäärä . .	709	923	1 241	1 451	1 543	1 569
Kaupunkityyppisten asutusten lukumäärä	1 216	1 450	1 711	2 320	2 441	2 422
Kaupunkilaisväestöä yhteensä (milj. henk.)	26,3	56,1	60,6	71,4	84,6	87,0

Huhtikuun 1 pnä 1960 kaupunkien ja kaupunkityyppisten asutusten lukumäärä oli Neuvostoliitossa vastaavasti 1 682 ja 3 070 [2].

Kun kaupunkilaisväestöä (Neuvostoliiton nykyisten rajojen puitteissa laskettuna) oli vuonna 1913 vain 28 miljoonaa sata tuhatta henkeä, ts. 18% koko väkiluvusta, niin (arvion mukaan) tammikuun 1 pnä 1961 Neuvostoliiton kaupunkilaisväestö käsitti jo 108 miljoonaa kolmesataa tuhatta henkeä, mikä tekee 50% Neuvostoliiton koko väkiluvusta [3].

Neuvostolaisen hallinnollisen aluejaon t a l o u d e l l i n e n p e r i a a t e tarkoittaa sitä, että hallinnollisia alueyksiköitä muodostettaessa tai niitä muutettaessa pyritään käyttämään mahdollisimman täydellisesti hyväksi taloudelliset mahdollisuudet tarkoituksena turvata koko maan tuotantovoimien maksimaalinen kehittäminen.

[1] Ks. „Народное хозяйство СССР в 1956 году. Статистический ежегодник", М., 1957, стр. 32.

[2] СССР. Союзные республики. Административно-территориальное деление на I. IV. 1960 г. М. 1960.

[3] СССР в цифрах в 1960 году. М. 1961, стр. 65.

Yleisvenäläisen TpKK:n Puhemiehistön huhtikuun 13 pnä 1922 vahvistamissa „Teeseissä Venäjän taloudellisesta piirijaosta" sanottiin: *„Piirijaon pohjaksi on otettava talousperiaate.* Piiriksi tulee erottaa maan omalaatuinen, mikäli mahdollista taloudellisesti eheä alue, joka... muodostaisi kansantalouden yleisen ketjun tietyn renkaan" [1].

Talousperiaatteen noudattaminen hallinnollisessa aluejaossa auttaa kehittämään sekä koko maan että sen eri osien tuotantovoimia. Talousperiaatteen noudattaminen merkitsee, että hallinnollisia alueyksiköitä muodostettaessa otetaan huomioon kyseisen alueen kulkulaitoksen tila ja kehityssuunta, väestöntiheys, taloudelliset erikoisuudet, luonnonrikkaudet, vesivoimavarat, teollisuuden ja maatalouden kehitystaso, kyseisen alueen ja raja-alueiden kehityksen näköalat.

Hallinnollisen aluejaon talousperiaate antaa valtiovallan paikalliselimille mahdollisuuden ratkaista menestyksellisesti niiden edessä olevat taloudelliset ja kulttuurirakennustyön tehtävät.

Hallinnollisen aluejaon kansallisella periaatteella on erikoinen merkitys SNTL:ssa, johon kuuluu lukuisia kansakuntia ja kansallisia ryhmiä. Tuo periaate merkitsee, että uusia hallinnollisia alueyksiköitä muodostettaessa ja entisiä uudestijärjestettäessä otetaan kaikin puolin huomioon väestön kansalliselle kokoomukselle ominaiset erikoisuudet.

Tuo periaate merkitsee, että sen noudattaminen elämässä on Neuvostoliiton lukuisten kansakuntien ja kansallisten ryhmien kansantalouden ja kulttuurin kaikinpuolisen kehityksen välttämättömiä edellytyksiä. Siitä johtuukin, että hallinnollisen aluejaon kansallinen periaate liittyy erottamattomasti talousperiaatteeseen, mitä tähdennettiin jo „Teeseissä Venäjän taloudellisesta piirijaosta": „Perustuslakimme ja kansallisuuspolitiikkamme yleisten periaatteiden mukaisesti täytyy piirijaon talousperiaatteen ilmentyä sellaisessa muodossa, että se auttaisi VSFNT:n kaikkien kansallisuuksien ja heimojen aineellista ja henkistä kehitty-

[1] „Вопросы экономического районирования", М., 1957, стр. 102—103.

mistä niiden elämänolojen, kulttuurin ja taloudellisen tilan erikoisuuksia vastaavasti" [1].

Neuvostolaisen hallinnollisen aluejaon kansallista periaatetta on noudatettu aina johdonmukaisesti elämässä. Silloin kun hallinnollinen alueyksikkö ei ole vastannut riittävässä määrässä maan kansallista rakennetta, se on jätetty muodostamatta.

Kansallisten seikkojen ja elämänolojen erikoisuuksien huomioiminen hallinnollisessa aluejaossa turvaa työtätekevien kansallisten erikoisetujen tyydyttämisen parhaalla mahdollisella tavalla, edistää kaikkinaisesti sosialististen kansakuntien kehitystä, lujittaa niiden veljellistä yhteistyötä.

Neuvostolaisen hallinnollisen aluejaon periaatteita on valtiokoneiston maksimaalinen lähentäminen väestöön.

Valtiokoneiston lähentäminen väestöön, tuotantokohteisiin on eräs tärkeä keino saada laajat kansanjoukot mukaan valtion hallintaan. Tuon periaatteen johdonmukainen noudattaminen suo joukoille mahdollisuuden osallistua rakentavasti ja omatoimisesti valtiovallan, varsinkin sen paikalliselinten asiain hoitoon, sillä nämä ovat lähimpänä väestöä ja esittävät suurta osaa taloudellisessa ja kulttuurirakennustyössä, väestön jokapäiväisten tarpeiden ja vaatimusten tyydyttämisessä, puolueen ja hallituksen ohjeiden noudattamisessa.

2. §. Neuvostolaisen hallinnollisen aluejaon kehitys

Tsaarin ajan Venäjän hallinnollinen aluejako toimitettiin vuosina 1775—1780, jolloin maa jaettiin kuvernementteihin ja ujesteihin. Tuo hallinnollinen jako oli voimassa miltei muuttumattomana noin 150 vuotta: Katariina II:n vuonna 1775 muodostamista 50 kuvernementista säilyi vuoden 1917 Lokakuun vallankumoukseen 42 kuvernementtia.

---

[1] „Вопросы экономического районирования", М., 1957, стр. 103.

Lokakuun Suuri sosialistinen vallankumous hävitti keskiaikaisen, maaorjuuden ajalta peräisin olleen hallinnollisen aluejaon.

Vanhan hallinnollisen aluejaon hävittäminen ja uuden aluejaon luominen kesti verrattain kauan, sillä neuvostolaisten valtionelinten piti suorittaa hyvin suurta valmistelutyötä, jota pitkäaikainen kansalaissota vaikeutti.

Ensi kerran hallinnollista aluejakoa koskeva kysymys herätettiin vuonna 1918 VSFNT:ssa. Joulukuun 23 pnä 1918 Yleisvenäläinen TpKK teki päätöksen „Alueliitoista". Tuossa päätöksessä sanottiin, että ujesti-, kuvernementti- ja aluekeskukset säilyvät entisellään siihen saakka, kunnes uudistetaan perusteellisesti neuvostotasavallan hallinnollinen jaotus. Päätöksessä vahvistettiin lakisääteisesti uuden hallinnollisen alueyksikön, alueliiton muodostaminen. Muodostettiin kolme sellaista liittoa: Uralin alueen, Läntisen alueen ja Pohjoisen alueen liitto. Jokaiseen liittoon kuului useita kuvernementteja. Yleisvenäläisen TpKK:n päätöksessä oli määritelty alueyksiköiden perustehtäväksi neuvostovallan kaikkien määräysten nopea ja ehdoton täytäntöönpano.

Päätöksellään „Neuvostorakennustyöstä" Neuvostojen VII yleisvenäläinen edustajakokous antoi joulukuussa 1919 Yleisvenäläisen TpKK:n tehtäväksi valmistella käytännöllisesti uutta hallinnollista aluejakoa koskevan kysymyksen. Päätöksessä sanottiin, että kunnes tuo kysymys ratkaistaan uusien hallinnollisten alueyksiköiden muodostaminen ja uuden piirijaon voimaan saattaminen voi tapahtua ainoastaan Kansankomissaarien Neuvoston luvalla ja vasta sen jälkeen, kun kysymys on käsitelty ennakolta kaikissa asianomaisissa toimeenpanevissa komiteoissa ja kansankomissariaateissa.

Joulukuussa 1920 Neuvostojen VIII yleisvenäläinen edustajakokous palasi uudemman kerran hallinnollista aluejakoa koskevaan kysymykseen päätöksessään „Neuvostorakennustyöstä". Edustajakokous antoi Yleisvenäläisen TpKK:n tehtäväksi jouduttaa työtä VSFNT:n uuden hallinnollisen jaotuksen toimeenpanemiseksi etupäässä taloudellisen periaatteen pohjalta.

Neuvostovaltion piirijaon tieteellisiä perusteita, jotka oli muotoiltu hallinnollista aluejakoa koskevissa

periaatteissa, kehiteltiin kuuluisassa Venäjän valtion sähköistämissuunnitelmassa. Tuossa suunnitelmassa esitettiin maan voimataloudellisen piirijaon tärkeimmät edellytykset, joita pidettiin sitten pohjana uutta hallinnollista jakoa suoritettaessa.

Tarvittiin kuitenkin useita vuosia, kunnes piirijako saatiin suoritetuksi loppuun, sillä tuon asian ratkaiseminen oli erittäin mutkallinen kysymys ja maa tavattoman suuri.

Uuden hallinnollisen aluejaon päätökseen vieminen tuli neuvostovaltion keskeisimmäksi tehtäväksi kaudella, jolloin siirryttiin laatimaan kansantalouselämän sosialistisia suunnitelmia pitkällä tähtäimellä.

Vuosina 1921—1929 kaikissa liittotasavalloissa saatiin viedyksi menestyksellisesti päätökseen valtavan suuri uuden hallinnollisen aluejaon toimeenpanon vaatima työ. Ensimmäisenä tasavaltana, joka oli ennen muita ryhtynyt suorittamaan piirijaotusta ja vienyt sen päätökseen (vuodet 1921—1925), oli Ukrainan SNT.

VSFNT:ssa uusiksi hallinnollisiksi yksiköiksi tulivat alue (aluepiiri), piirikunta ja piiri, muissa liittotasavalloissa piirikunta ja piiri.

Uusi työväenluokan ja kaikkien työtätekevien etuja vastaava hallinnollinen aluejako loi tarvittavat edellytykset tuotantovoimien myrskyisälle kehittymiselle ja laajojen kansanjoukkojen saamiselle mukaan valtion hallintaan, varsinkin paikallisten Neuvostojen toimintaan.

Neuvostolaista hallinnollista aluejakoa kehitettiin edelleen parantamalla jo vakiintunutta järjestelmää. Vuoden 1930 loppuun mennessä kaikissa liittotasavalloissa lakkautettiin melkein kaikki piirikunnat. Se johti piirin lujittumiseen sosialistisen rakennustyön perusrenkaana.

Sitten VSFNT:n suuret alueet jaettiin pienemmiksi ja eräissä muissakin liittotasavalloissa muodostettiin alueita. Jo vuonna 1932 muodostettiin alueet Ukrainan SNT:ssa ja Kazahian ASNT:ssa, joka sittemmin, vuonna 1936, muutettiin liittotasavallaksi. SNTL:n vuoden 1936 Perustuslain hyväksymisaikoihin mennessä kolme liittotasavaltaa oli jaettu alueisiin, nimittäin VSFNT, Ukrainan SNT ja Kazahian SNT.

SNTL:n vuoden 1936 Perustuslaissa vahvistettiin alueiden ja aluepiirien täydellinen luettelo (pykälät 22.—29.-b). Samanlaisia pykäliä oli liittotasavaltojen perustuslaeissa.

Oletettiin, että liittotasavaltojen suurimpien hallinnollisten alueyksiköiden luettelon vahvistaminen perustuslaissa vakiinnuttaa liittotasavaltojen hallinnollisen aluejaon.

Käytäntö on kuitenkin osoittanut, ettei tuo olettamus ollut paikkansapitävä. Sen näkee sivulla 172 olevasta taulukosta.

Taulukossa esitetyt numerotiedot kertovat alueiden määrän kasvaneen vuosina 1938—1950 kaksinkertaiseksi: tuona aikana muodostettiin 63 uutta aluetta. Vuoden 1950 jälkeen aluejako ei ole sanottavammin muuttunut ja se on ylipäänsä tullut luonteeltaan pysyväksi. Taulukosta saa käsityksen myös muista Neuvostoliiton hallinnollisessa aluejaossa tapahtuneista muutoksista: kuvernementtien, piirikuntien, ujestien ja volostien lakkauttamisesta, kaupunkien nopeasta kasvusta viimeisten 30 vuoden aikana (niiden määrä kasvoi yli kaksinkertaiseksi).

Hallinnollisen aluejaon jatkuvan parantamisen tekee tarpeelliseksi SNTL:n ja liittotasavaltojen tuotantovoimien valtava kehitys: tavattoman suurten voimalaitosten pystyttäminen, uusien rautateiden ja maanteiden rakentaminen, uudismaiden viljelykseen ottaminen, uusien hyödyllisten kaivannaisten löytö ja siitä johtuva uusien kaivosten, louhosten, kemiallisten kombinaattien sekä muiden teollisuuskohteiden rakentaminen.

Sen vuoksi on ilmeistä, että se Neuvostoliiton ja liittotasavaltojen tuotantovoimien tavaton kehitys, jota edellyttävät Neuvostoliiton kansantalouden kehityksen tavoiteluvut vuosiksi 1959—1965, vaatii tekemään edelleenkin muutoksia hallinnollisessa aluejaossa.

3. §. Hallinnolliset alueyksiköt

Neuvostoliitossa pitää olla pakostakin erilaisia hallinnollisia alueyksiköitä, koska sen alue on tavattoman suuri, väestö kokoomukseltaan hyvin kirjava, väestöntiheys

SNTL:n hallinnollinen aluejako[1] (vuoden alussa, vastaavien vuosien puitteissa)

Hallinnolliset alueyksiköt	Vuodet										
	1917[2]	1923	1928	1938	1941	1950	1954	1956	1957	1958	1959
Aluepiirit ja alueet	—	1	5	62[3]	107	132	133	128	127	123	117
Kuvernementit	74	75	33	—	—	—	—	—	—	—	—
Piirikunnat	—	—	128	19	8	—	—	—	—	—	—
Kansalliset piirikunnat	—	—	1	11	10	10	10	10	10	10	10
Ujestit	605	776	343	—	59[4]	54[4]	—	—	—	—	—
Maaseutupiirit	—	—	1854	3463	4007	4285	4369	4328	4162	4053	3980
Volostit	13913	13659	3564	—	1023[4]	553[4]	—	—	—	—	—
Kaupungit	—	—	709	807	1241	—	1515	1536	1596	1641	1672
Kaupunkipiirit	—	—	—	—	—	—	498	489	432	413	393
Asutukset	—	—	1216	728	1711	—	2423	24.1	2550	2775	2959
Maaseudun hallintoyksiköt	—	—	72997	63036	70034	74863	73737	50516	50265	49716	48675

[1] Taulukon pohjaksi on otettu kokoelmat: „Народное хозяйство СССР в 1956 г. Статистический ежегодник", М., 1957, стр. 21, 32; tiedot vuodelta 1938 — „Советское государственное право", 1938, № 5, стр. 97; tiedot vuodelta 1954 — „Народное хозяйство СССР. Статистический сборник", М., 1956, стр. 21, 26; vuoden 1958 alkua koskevat tiedot — „СССР. Административно-территориальное деление союзных республик", М., 1958, стр. 5; vuoden 1959 alkua koskevat tiedot — „Народное хозяйство СССР в 1958 году. Статистический ежегодник", М., 1959, стр. 38—39.

[2] Ennen syyskuun 17 päivää 1939 olleiden SNTL:n rajojen puitteissa.

[3] Lisäksi Kaukoidän aluepiiriin kuuluvat 7 aluetta.

[4] Vuosilta 1941—1950 esitetyt tiedot ujestien ja volostien määrästä koskevat Itämeren-neuvostotasavaltoja; vuoden 1950 jälkipuoliskolla noissa tasavalloissa muodostettiin piirit.

vaihteleva, luonnonrikkaudet mittaamattomat ja tuotantovoimat kehittyvät voimakkaasti.

Neuvostoliiton hallinnollinen aluejako on siitä huolimatta yhtenäinen järjestelmä, jonka perustan muodostavat neuvostovaltion sosialistisesta olemuksesta johtuvat yleiset periaatteet.

Liittotasavalloissa on aluepiirejä, alueita, kansallisia piirikuntia, piirejä sekä asutuskeskuksia — kaupunkeja ja kyliä.

A l u e on suurin hallinnollinen alueyksikkö, joka käsittää osan liittotasavallasta.

Alueita on VSFNT:ssa, Ukrainan, Valko-Venäjän, Uzbekian, Kazahian, Tadžikian, Turkmenian ja Kirgiisian SNT:ssa. Muissa liittotasavalloissa ei ole aluejakoa. Vuoden 1959 alkua koskevien tietojen mukaan SNTL:ssa oli 111 aluetta, joista VSFNT:ssa 49, Ukrainan SNT:ssa 25, Valko-Venäjän SNT:ssa 7, Uzbekian SNT:ssa 9, Kazahian SNT:ssa 15, Kirgiisian SNT:ssa 2, Tadžikian SNT:ssa 1 ja Turkmenian SNT:ssa 3 aluetta.

Alue on monimutkainen talouskokonaisuus, johon kuuluu teollisuuskeskuksia ja maatalouspiirejä. Useat Neuvostoliiton alueet ovat pinta-alaltaan ja väkiluvultaan eräitä Euroopan ja Aasian valtioita suurempia ja ovat päässeet niistä edelle kansantaloutensa kehittämisessä. Esimerkiksi Novosibirskin alue on pinta-alaltaan yli kaksi kertaa niin suuri kuin Tanska ja Sveitsi yhteensä otettuna. Arkangelin alue on pinta-alaltaan kaksi kertaa niin suuri kuin Italia ja suurempi kuin Ranska. Tjumenin alue on miltei neljä kertaa niin suuri kuin Japani ja miltei kaksi kertaa niin suuri kuin Turkki, jonka pinta-ala on kovin suuri: 767 000 neliökilometriä. Kazahian SNT:n Karagandan alue on pinta-alaltaan suurempi kuin Euroopan kuuden maan: Kreikan, Itävallan, Tanskan, Sveitsin, Hollannin ja Belgian pinta-ala yhteensä. Sverdlovskin alue voittaa väkiluvultaan Norjan, Rostovin alue Irlannin ja Islannin yhteensä otettuna. Seitsenvuotissuunnitelman tultua täytetyksi yksistään Tšeljabinskin alue tuottaa vuonna 1965 valurautaa enemmän kuin Ranskassa tuotetaan nykyään.

Samaan liittotasavaltaan kuuluvat alueet eroavat toisistaan maksimaaliselta ja minimaaliselta pinta-alaltaan

sekä väkiluvultaan toisinaan hyvinkin suuresti. Se voidaan havaita sivulla 175 olevasta taulukosta [1].

Eniten eroavat toisistaan pinta-alansa ja väkilukunsa puolesta VSFNT:n alueet sekä Uzbekian SNT:n alueet. Niinpä Tjumenin alue on 95 kertaa Kaliningradin aluetta suurempi. Moskovan alueen väkiluku on miltei 50 kertaa niin suuri kuin Kamtšatkan alueen väkiluku. Uzbekian SNT:ssa on Buharan alueen pinta-ala 29 kertaa niin suuri kuin Andižanin alue.

Huomautettakoon myös samalla, että VSFNT:n alueet ovat pinta-alaltaan ja väkiluvultaan huomattavasti suurempia kuin muiden liittotasavaltojen alueet. Niinpä Tjumenin alue on pinta-alaltaan 43 kertaa niin suuri kuin Odessan alue. Moskovan alueen väkiluku on yli 26 kertaa Maryn alueen väkilukua suurempi.

Nykyinen aluejako on pysynyt miltei muuttumattomana jo kymmenisen vuoden ajan. Se ei kuitenkaan merkitse, ettei siihen tulevaisuudessa tehtäisi muutoksia.

Eri alueiden ja piirien lakkauttaminen liittotasavalloissa ei johdu yksinomaan siitä, että pyritään säästämään valtion varoja supistamalla valtiokoneistoa, vaan myös siitä, että halutaan parantaa jokaisen piirin, kollektiivitalouden ja tuotantolaitoksen johtamista. Esimerkiksi Kirgiisian SNT:ssa on alueiden lakkauttamisen jälkeen muodostettu kahden säilyneen alueen rinnalle tasavallan alaisia piirejä, ja suurin osa tasavallan piireistä on nyt sellaisia. Tasavallan elimet johtavat välittömästi noita piirejä. Sen ansiosta nuo elimet ovat toiminnassaan lähemmässä kosketuksessa kollektiivitalouksiin ja teollisuuslaitoksiin. Tadžikian SNT:ssa oli niin ikään vuoden 1959 alussa yhden alueen rinnalla tasavallan alaisia piirejä.

Kun suurenmoinen kansantalouden kehittämisen seitsenvuotissuunnitelma tulee täytetyksi, syntyy uusia teollisuus- ja maatalousalueita ja alueiden tuotantovoimat kehittyvät

---

[1] Taulukko on laadittu Neuvostoliitossa vuonna 1959 suoritetun väenlaskun ennakkotulosten sekä hallinnollisen aluejaon hakemistossa julkaistujen tietojen perusteella. Ks. „Народное хозяйство СССР в 1958 году. Статистический ежегодник", М., 1959, стр. 11, 12—18, 50; „СССР. Административно-территориальное деление союзных республик", М., 1958.

№№	Liittotasavalta	Pinta-alaltaan suurin alue		Pinta-alaltaan pienin alue		Väkiluvultaan suurin alue		Väkiluvultaan pienin alue	
		Pinta-ala (tuh. km²)	Alue	Pinta-ala (tuh. km²)	Alue	Väkiluku (tuh. henk.)	Alue	Väkiluku (tuh. henk.)	Alue
1	VSFNT	1435,3	Tjumenin	15,1	Kaliningradin	10938	Moskovan	220	Kamtšatkan
2	Ukrainan SNT . . .	33,1	Odessan	8	Tšernovtsyn	4265	Donetsin	776	Tšernovtsyn
3	Valko-Venäjän SNT	39,9	Gomelin	19,6	Grodnon	1728	Minskin	810	Molodetšnon
4	Uzbekian SNT . . .	122,9	Buharan	4,2	Andižanin	2263	Taškentin	380	Horezmin
5	Kazahian SNT . . .	395,5	Karagandan	41,1	Pohjois-Kazahstanin	1022	Karagandan	288	Gurjevin
6	Kirgiisian SNT . . .	73,9	Ošin	50,6	Tjan-Šanin	871	Ošin	137	Tjan-Šanin
7	Turkmenian SNT . .	118,6	Maryn	75,4	Tašauzin	418	Maryn	295	Tašauzin

tavattomasti, mikä saattaa vuorostaan aiheuttaa muutoksia nykyisessä aluejaossa.

A l u e p i i r i, samoin kuin aluekin, on suurimpia hallinnollisia aluejakorenkaita, suurimpia hallinnollisia muodostumia, joka käsittää osan liittotasavallan alueesta. Aluepiirejä on kahdessa liittotasavallassa. VSFNT:ssa on kuusi aluepiiriä, Kazahian SNT:ssa on kolme aluepiiriä. Väkiluvultaan ja pinta-alaltaan aluepiiri on tavallisesti aluetta suurempi.

Aluepiirit ovat pinta-alaltaan suurempia kuin monet Euroopan ja Amerikan suuret valtiot. Yksistään Krasnojarskin aluepiiri tekee yli kolmanneksen Amerikan Yhdysvaltojen pinta-alasta ja se on neljä kertaa niin suuri kuin Ranska. Mainittakoon myös, että kunkin aluepiirin väkiluku on yli miljoonan.

Aluepiiri eroaa alueesta siinä, että siihen voi kuulua autonominen alue. Altain aluepiiriin kuuluu Vuoristo-Altain autonominen alue, Krasnodarin aluepiiriin Adygien autonominen alue, Krasnojarskin aluepiiriin Hakaasian autonominen alue, Stavropolin aluepiiriin Karatšaiden ja tšerkessien autonominen alue ja Habarovskin aluepiiriin Juutalaisten autonominen alue.

Tyynenmerenrannikon, Tselinan, Etelä-Kazahstanin ja Länsi-Kazahstanin aluepiireissä ei ole autonomisia alueita.

P i i r i on verrattain pieni hallinnollinen yksikkö, jolle ovat ominaisia eräät taloudelliset erikoisuudet ja joka muodostaa osan liittotasavallasta tai aluepiiristä, alueesta, autonomisesta alueesta, autonomisesta tasavallasta tai kansallisesta piirikunnasta.

Piiri on se solmukohta, jonka kautta johdetaan välittömästi maaseudun valtio-, talous- ja kulttuurielämää.

Maatalouden sosialistinen uudistaminen liittyy erottamattomasti piirin lujittamiseen.

Huhtikuun 1 pnä 1960 Neuvostoliitossa oli 3 501 maaseutupiiriä ja 42 723 -hallintoyksikköä, ja yli puolet tuosta määrästä tulee VSFNT:n osalle (2 034 maaseutupiiriä ja 23 631 -hallintoyksikköä). Ukrainan SNT:ssa on 611 maaseutupiiriä ja 8 741 -hallintoyksikköä. Muissa liittotasavalloissa maaseutupiirien luku vaihtelee 24:stä (Eestin SNT:ssa) 190:een (Kazahian SNT:ssa) ja maaseutuhal-

lintoyksikköjen luku 215:stä (Tadžikian SNT:ssa) 1 735:een (Valko-Venäjän SNT:ssa)[1].

Eräs hallinnollinen alueyksikkö on kaupunkipiiri. Se on suuren, vähintään 100 000 asukasta käsittävän kaupungin alayksikkö. Neuvostoliitossa on kaikkiaan 352 kaupunkipiiriä, joiden määrä liittotasavalloissa vaihtelee kahdesta (Turkmenian SNT:ssa) 213:een (VSFNT:ssa). Vuoden 1959 alkua luonnehtivien tietojen mukaan Neuvostoliitossa oli 149 sellaista kaupunkia, joiden väkiluku ylitti 100 000.

Hallinnollisia alueyksiköitä ovat myös kaupungit. Ne on erotettu ympäröivästä maaseudusta kaupungin rajalla. Alistussuhteen kannalta ne voidaan jakaa neljään ryhmään: tasavallan (liittotasavaltojen) hallintoelinten alaiset kaupungit, alueen tai aluepiirin hallintoelinten alaiset kaupungit, tasavallan (autonomisten tasavaltojen) ja alueen (autonomisten alueiden) hallintoelinten alaiset kaupungit sekä piirin hallintoelinten alaiset kaupungit.

Liittotasavallan hallintoelinten alaisia kaupunkeja ovat VSFNT:ssa Moskova ja Leningrad. Asutuskeskusten siirtäminen tasavallan hallintoelinten alaisten kaupunkien ryhmään suoritetaan asianomaisen liittotasavallan Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön asetuksella.

VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö esim. sääti syyskuun 12 pnä 1957 antamallaan asetuksella järjestyksen, jota on noudatettava siirrettäessä VSFNT:n kaupunkeja eri ryhmiin[2]. Tätä kysymystä ratkaistaessa otetaan huomioon kyseisen kaupungin hallinnollinen merkitys, sen teollisuuslaitosten kehityksen näköalat, sen ajanmukainen kunnostustaso, kunnallistalouden sekä sosiaalipalvelu- ja kulttuurilaitosten verkoston kehitystaso.

Aluepiirien, alueiden ja tasavaltojen hallintoelinten alaisten kaupunkien ryhmään kuuluvat suuren teollisen merkityksen omaavat asutuskeskukset, jotka ovat kulttuuri- ja valtioelämän keskuksia ja joiden väkiluku on yli 50 000. Erinäisissä tapauksissa mainittuun kaupunkien ryhmään voidaan liittää myös asutuskeskuksia, joiden väkiluku on

---

[1] СССР. Союзные республики. Административно-территориальное деление на I. IV. 1960 г. М. 1960.

[2] Ks. „Ведомости Верховного Совета РСФСР" 1957 г. № 1, ст. 3.

alle 50 000 henkeä, mutta joilla on suuri teollinen, kulttuurillinen ja valtiollinen merkitys ja jos niiden talous tulee kehittymään ja väkiluku kasvamaan lähi aikoina.

Piirien hallintoelinten alaisten kaupunkien ryhmään kuuluvat sellaiset asutuskeskukset, jotka ovat kulttuuri- ja teollisuuskeskuksia ja joiden väkiluku on vähintään 12 000 henkeä, joista työläisiä, toimihenkilöitä ja heidän perheidensä jäseniä on vähintään 85%.

Kaupunkien siirtämisen ryhmästä toiseen sekä piirin hallintoelinten alaisten kaupunkien siirtämisen piiristä toiseen, maaseutuasutusten muuttamisen kaupungeiksi ja kaupunkityyppisiksi asutuksiksi suorittaa VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö aluepiirien tai alueiden Työtätekevien edustajain neuvostojen tai niiden toimeenpanevien komiteain pyynnöstä; autonomisissa tasavalloissa sen suorittavat autonomisten tasavaltojen Korkeimpien Neuvostojen Puhemiehistöt ja päätöksen vahvistaa VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö.

Hallinnollisia alueyksiköitä ovat niin ikään kaupungin rajan ulkopuolella sijaitsevat asutuspaikat — asutukset. Ne voidaan jakaa kolmeen ryhmään: työläis-, huvila- ja kylpyläasutukset. Ne ehdot, joiden mukaan VSFNT:ssa asutukset lasketaan kuuluvaksi ryhmään tai toiseen, on nykyään määrätty VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön syyskuun 12 pnä 1957 antamalla asetuksella.

Työläisasutusten ryhmään kuuluvat suurten tehtaiden, kaivosten, louhimoiden, sähkö- ja rautatieasemien, suurten vesivoimalaitosten rakennustyömaiden ja muiden taloudellisesti tärkeiden objektien yhteyteen syntyneet asutuskeskukset, joiden väkiluku on vähintään 3 000 henkeä ja joissa työläisiä, toimihenkilöitä ja heidän perheidensä jäseniä on vähintään 85% väkiluvusta.

Poikkeustapauksissa työläisasutusten ryhmään voidaan liittää myös sellaisia asutuskeskuksia, joiden väkiluku on alle 3 000 henkeä, jos ne ovat Kaukaisen pohjolan tai Kaukoidän talous- ja kulttuurikeskuksia tai jos ne ovat syntyneet erikoisen tärkeiden rakennustyömaiden yhteyteen.

Kylpyläasutusten ryhmään kuuluvat sellaiset asutuspaikat, jotka sijaitsevat terveydenhoidolle otollisella seudulla ja joiden asukasluku on vähintään 2 000 henkeä, kuitenkin

sillä ehdolla, että noihin asutuksiin vuosittain terveyttään hoitamaan ja lepäämään saapujien määrä tekee vähintään 50% vakinaisesta väestöstä.

Huvila-asutusten ryhmään kuuluvat sellaiset asutuskeskukset, joiden perustarkoituksena on palvella kaupunkeja kesälevon viettopaikkana tai parantolana, ehdolla, että maataloutta harjoittaa pääelinkeinona enintään neljäsosa aikuisesta väestöstä.

Eri ryhmiin kuuluvien asutusten muodostaminen, lakkauttaminen ja siirtäminen piiristä toiseen tapahtuu autonomisten tasavaltojen Korkeimpien Neuvostojen Puhemiehistöjen, aluepiirien tai alueiden Työtätekevien edustajain neuvostojen tai niiden toimeenpanevien komiteain päätöksen nojalla, mistä tulee tiedottaa VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistölle.

Hallinnollisia alueyksiköitä ovat niin ikään k y l ä t j a m a a s e u t u a s u t u k s e t. Kylä on asutuskeskus, jonka väestön enemmistö harjoittaa maataloutta. Eri liittotasavalloissa maaseudun asutuskeskuksia nimitetään eri tavalla: stanitsoiksi, auleiksi, kišlakeiksi jne.

Hallinnollisessa aluejaossa on tärkeä merkitys sillä, missä järjestyksessä tapahtuu eri hallinnollisten alueyksiköiden muodostaminen ja siirtäminen ryhmästä toiseen.

Liittotasavallat ovat ratkaisseet vuodesta 1957 lähtien itsenäisesti aluepiiri- ja aluejakokysymykset. Esimerkiksi VSFNT:n toimivaltaan kuuluu sen Perustuslain (19. pykälän e-kohta) mukaisesti aluepiirien ja alueiden piirijaon säätäminen. Piireihin jaetuissa liittotasavalloissa: Gruusiassa, Azerbaidžanissa, Liettuassa, Moldaviassa, Latviassa, Armeniassa ja Eestissä hallinnolliset aluejakomuutokset suoritetaan tekemällä muutoksia perustuslakeihin, koska niissä on lueteltu piirit.

Autonomisissa tasavalloissa piirijaon muutokset tekee autonomisen tasavallan Korkein Neuvosto. Autonomisen tasavallan perustuslakiin tehdään tällöin vastaavat muutokset tai lisäykset. Autonomisen alueen piirijaon muutokset suorittaa kyseisen alueen Työtätekevien edustajain neuvosto. Mainitunlaiset muutokset autonomisissa tasavalloissa ja autonomisilla alueilla vahvistaa liittotasavallan valtiovallan ylin elin (ks. VSFNT:n Perustuslain 19. pykälän d-kohtaa).

Vuosina 1956—1957 laajennettiin aluepiirien ja alueiden Työtätekevien edustajain neuvostöjen toimeenpanevien komiteain ja autonomisten tasavaltojen Korkeimpien Neuvostojen Puhemiehistöjen toimivaltaa hallinnollisen aluejaon alalla. Niinpä VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö teki elokuun 27 pnä 1956 päätöksen [1], jonka nojalla nuo elimet saivat oikeuden ratkaista lopullisesti kysymykset, jotka koskevat kyläneuvostoalueiden ja huvila-asutusten muodostamista, lakkauttamista ja toiseen piiriin siirtämistä, kyläneuvostojen nimien muuttamista [2], asutusten (työläis-, kylpylä- ja huvila-asutusten) sekä sellaisten kaupunkien alueen laajentamista, joiden asemakaavaa VSFNT:n Ministerineuvoston ei tarvitse vahvistaa.

Syyskuun 12 pnä 1957 VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö julkaisi asetuksen „Järjestyksestä, jota tulee noudattaa siirrettäessä asutuskeskuksia kaupunkien, työläis- ja kylpyläasutusten ryhmään" [3]. Tuon asetuksen nojalla aluepiirien ja alueiden Työtätekevien edustajain neuvostot ja niiden toimeenpanevat komiteat sekä autonomisten tasavaltojen Korkeimpien Neuvostojen Puhemiehistöt ratkaisevat itsenäisesti asutusten muodostamista, lakkauttamista ja piiristä toiseen siirtämistä koskevat kysymykset. Sellaiset kysymykset kuin asutuskeskusten siirtäminen aluepiirin, alueen, tasavallan (ASNT) ja piirin hallintoelinten alaisten kaupunkien ryhmään, kaupunkien muuttaminen maaseutuasutuksiksi, piirin hallintoelinten alaisten kaupunkien siirtäminen piiristä toiseen kuuluvat VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön ratkaistaviksi aluepiirien ja alueiden Työtätekevien edustajain neuvostojen ja niiden toimeenpanevien komiteain esittäessä siitä anomuksen. Autonomisessa tasavallassa mainitut kysymykset ratkaisee autonomisen tasavallan Korkeimman

---

[1] Ks. VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön päätöstä julkaisusta „Бюллетень исполнительного комитета Ленинградского областного Совета депутатов трудящихся" 1956 г. № 20, стр. 1.

[2] Ks. VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön päätöstä heinäkuun 16 pltä 1958 „Muutosten tekemisestä voimassa olevaan VSFNT:n kyläneuvostojen nimien muuttamisjärjestykseen", „Ведомости Верховного Совета РСФСР" 1958 г. № 8, ст. 398.

[3] Ks. „Ведомости Верховного Совета РСФСР" 1957 г. № 1, ст. 3.

Neuvoston Puhemiehistö, jonka päätöksen vahvistaa VSFNT:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö.

Samanlainen asetus alueiden elinten oikeuksien laajentamisesta julkaistiin myös Ukrainan SNT:ssa syyskuun 4 pnä 1956. Alueneuvostojen toimeenpanevat komiteat saivat oikeuden ratkaista eräitä sellaisia hallinnollista aluejakoa koskevia kysymyksiä, jotka aikaisemmin olivat kuuluneet tasavallan valtionelinten toimivaltaan [1].

Mainittujen oikeuksien myöntäminen aluepiiri- ja alueneuvostoille ja autonomisten tasavaltojen Korkeimpien Neuvostojen Puhemiehistöille on omiaan parantamaan hallinnollista aluejakoa.

---

[1] Ks. „Ведомости Верховного Совета Украинской ССР" 1956 г. № 8, ст. 138.

LOPPUSANAT

Noudattamalla leniniläistä kansallisuuspolitiikkaa Kommunistinen puolue on ratkaissut Neuvostoliitossa kansallisuuskysymyksen, hävittänyt lopullisesti ja peruuttamattomasti kansallisuussorron ja kansakuntien epäyhdenvertaisuuden. Puolue on ollut kansojen tosiasiallisen epäyhdenvertaisuuden hävittämisen puolesta käydyn taistelun järjestäjä.

Tuo tehtävä on ratkaistu menestyksellisesti sen ansiosta, että Venäjän kansa on antanut todella veljellistä apua neuvostomaan kaikille muille kansoille niiden talouden ja kulttuurin kehittämisessä saaden siitä osakseen niiden palavan rakkauden ja kiitollisuuden. Neuvostoliitossa ei nykyään ole enää takapajuisia kansoja.

Uzbekistan, Kazahstan, Kirgiisia, Tadžikistan ja Turkmenistan olivat ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta tsaristisen Venäjän takapajuisimpia alusmaita. Niiden kukoistava kehitys neuvostovallan vuosina on kirkkaana todistuksena leniniläisen kansallisuuspolitiikan voitosta. Keski-Aasian kansat ovat muodostaneet suvereeniset valtionsa, jotka turvaavat noiden kansakuntien työtätekevien aktiivisen osallistumisen kommunismin rakentamiseen. Kazahstanin ja muiden Keski-Aasian tasavaltojen teollisuustuotannon ja maatalouden kehitystaso on nykyään huomattavasti korkeampi kuin rajantakaisissa Aasiassa sijaitsevissa naapurivaltioissa.

Neuvostovallan vuosina Uzbekian SNT:sta on tullut SNTL:n huomattavimpia teollisuusseutuja. Tasavallassa on

enemmän kuin 1 300 suurta tuotantolaitosta. On perustettu koneenrakennus-, rauta- ja teräs-, kivihiili-, öljy- ja kaasuteollisuus, kemiallinen, radio- ja sähköteknillinen teollisuus ynnä muita teollisuusaloja, jotka kehittyvät menestyksellisesti. Kansantalouden kehitys nojaa vankkaan tasavallan voimatalouteen.

Vuonna 1913 yhtä henkeä kohti tuotettiin sähkövoimaa vajaa kilowattitunti, mutta vuoteen 1960 mennessä sähkövoiman tuotto tasavallassa oli kasvanut 1 758-kertaiseksi [1]. Tasavallan voimatalous kehittyy tavattoman nopeasti. Yksistään sähkövoiman tuotannon vuotuinen lisäys oli vuonna 1960 puolitoista kertaa suurempi kuin Uzbekistanin sähkövoiman kokonaistuotto vuonna 1940.

Uzbekistanista, läheltä Buharaa, on löydetty äärettömän suuret luonnonkaasurikkaudet, joiden määrä ennakkolaskelmien mukaan nousee yli kahden biljoonan kuutiometrin. Parhaillaan rakennetaan suurta, yli kahden tuhannen kilometrin pituista kaasujohtoa Buharasta Uralille. Se on johdettu jo Taškentiin saakka ja nyt sitä asennetaan Kazahstanin alueella.

Uzbekian SNT:n maatalous on uudistettu aivan kokonaan. Uzbekian kansan perusrikkauden, puuvillan, tuotanto on tekniikan edistyksen vankalla pohjalla lisääntynyt huomattavasti. Vuonna 1960 tuotettiin yhtä paljon puuvillakuitua kuin Brasilia, Pakistan, Turkki ja Iran tuottavat sitä yhteensä.

Kokonaistuotanto Kazahian SNT:ssa on kasvanut vuodesta 1913 vuoteen 1961 57-kertaiseksi ja Turkmenian SNT:ssa 22-kertaiseksi. Kirgiisian SNT:ssa ja Tadžikian SNT:ssa kokonaistuotanto on kasvanut monta kymmentä kertaa suuremmaksi. Kaikista noista tasavalloista on tullut pitkälle kehittyneitä eturivin teollisuusvaltioita. Esimerkiksi Neuvosto-Kirgiisian teollisuuden kehitysvauhti on huomattavasti suurempi kuin monien länsimaiden. Tärkeimpien teollisuustuotteiden tuotannossa kutakin asukasta kohti Kirgiisian SNT on ylittänyt moninkertaisesti sellaiset Idän maat kuin esimerkiksi Iranin ja Pakistanin. Kirgiisia oli ennen takapajuinen maatalousmaa, mutta nykyään se

[1] Ks. „Народное хозяйство Узбекской ССР в 1960 году. Краткий статистический сборник". Ташкент, 1961, стр. 5.

toimittaa uudenaikaista teollisuuskoneistoa 25 rajantakaiseen maahan.

Puhuessaan Yhdistyneiden Kansakuntien XV Yleiskokouksessa syyskuussa 1960 N. S. Hruštšev sanoi: „Sellainen aikoinaan takapajuinen maa kuin Kazahstan tuottaa nykyään teollisuustuotteita asukasta kohti jo yhtä paljon kuin Italia, ja esim. sähkövoimaa Kazahstan tuottaa asukasta kohti enemmän kuin Italia ja yhtä paljon kuin Japani" [1].

Kazahstanin väkiluku tekee kolmanneksen Turkin väkiluvusta, mutta Kazahstan tuottaa terästä puolitoista kertaa, sähkövoimaa neljä kertaa ja kivihiiltä viisi kertaa niin paljon kuin Turkki. Kazahstanin väkiluku tekee vain kymmenesosan Pakistanin väkiluvusta, mutta tasavalta tuottaa terästä 23 kertaa, sähkövoimaa 11 kertaa ja kivihiiltä 60 kertaa niin paljon kuin Pakistan.

Kaikki nämä Kazahstanin teollisuuden saavutukset ovat sitäkin hämmästyttävämpiä, kun vuonna 1920 teollisuuden ominaispaino sen kansantaloudessa oli vain 6 prosenttia, mutta vuonna 1961 jo 70 prosenttia. Kazahstanilla on nykyään oma tekniikan viimeisen sanan mukaan kalustettu koneenrakennus-, vuori- ja kemiallinen teollisuus, rauta- ja värimetalliteollisuus, kevyt ja ravintoaineteollisuus. Kazahian SNT on ensimmäisellä paikalla Neuvostoliitossa värimetallien ja kolmannella paikalla kivihiilen tuotannossa.

Tasavallan maatalouden kehityksessä on saavutettu suurta menestystä.

Kaikkien liittotasavaltojen kansojen avulla Kazahstanissa raivattiin lyhyessä ajassa noin 26 miljoonaa hehtaaria uutismaita ja nurmettuneita maita, minkä tuloksena tasavallasta on tullut maamme suurimpia vilja-alueita. Yksistään vehnää Kazahstan viljelee 1,8 kertaa niin paljon kuin Kanada, joka kuten tiedetään on suurimpia viljantuottajia.

Suurenmoisia ovat Taka-Kaukasian ja Itämerentasavaltojen saavutukset. Armenian SNT:n teollisuuden kokonaistuotanto kasvoi vuodesta 1913 vuoteen 1961 melkein 70-kertaiseksi. Neuvostovallan vuosina on tasavallassa raken-

[1] Н. С. Хрущев. О внешней политике Советского Союза. 1960 год, том 2, М., 1961, стр. 307.

nettu noin 500 suurta teollisuuslaitosta ja luotu kehittynyt voimatalous. Sähkövoiman tuotannossa kutakin asukasta kohti Neuvosto-Armenia on jättänyt jälkeensä sellaiset kehittyneet maat kuin Japanin ja Italian. Tasavallassa tuotetaan sähkövoimaa kutakin asukasta kohti 15 kertaa enemmän kuin Turkissa ja 32 kertaa enemmän kuin Iranissa.

Gruusian SNT:ssa teollisuuden kokonaistuotanto kasvoi vuoteen 1960 mennessä 40-kertaiseksi vuoteen 1913 verrattuna, suurteollisuuden osalta 112-kertaiseksi. Sähkövoiman tuotanto kasvoi samassa ajassa 190-kertaiseksi. Kutakin asukasta kohti tasavallassa tuotetaan sähkövoimaa 8 kertaa enemmän kuin naapurimaassa Turkissa. Neuvostovallan vuosina Gruusiassa on rakennettu ja pantu käyntiin noin tuhat teollisuuslaitosta. Gruusian SNT:ssa on luotu ja kehitetty pitkälle rauta- ja teräs-, koneenrakennus-, vuori-, sähköteknillinen, kemiallinen ym. teollisuus.

Azerbaidžanin SNT:sta on tullut neuvostovallan vuosina suuri teollisuusvaltio. Tasavallassa tuotettiin vuonna 1960 sähkövoimaa kolme kertaa enemmän kuin koko Venäjällä tsarismin aikana. Samana vuonna, 1960, Azerbaidžanissa tuotettiin sähkövoimaa kutakin asukasta kohti paljon enemmän kuin nykypäivien Italiassa ja Ranskassa. Neuvosto-Azerbaidžanista on tullut suuri tavaran ulosviejä. Tasavallan teollisuuslaitokset toimittavat yli 40 maahan maailman eri puolille enemmän kuin 160 tavara- ja raaka-ainenimikettä.

Latvian, Liettuan ja Eestin tasavalloista on tullut kukoistavia neuvostolaisia teollisuus- ja maatalousvaltioita. Vuonna 1961 Liettuan teollisuuden kokonaistuotanto oli melkein 12 kertaa suurempi kuin vuonna 1940, Latvian teollisuuden kokonaistuotanto oli kasvanut 12-kertaiseksi ja koneenrakennuksen ja metallinjalostuksen osalta 80-kertaiseksi.

Myös autonomisissa tasavalloissa on kansantalouden kehityksessä saavutettu erittäin suuria tuloksia. Tatarian, Baškirian, Udmurtian ym. autonomiset tasavallat ovat nykyaikaisia teollisuus- ja maatalousvaltioita.

Tsaarin Venäjän aikoina Kazanin kuvernementti (Tatariassa) oli takapajuista seutua, siellä oli vain tavattoman alkeellista teollisuutta. Neuvostovallan vuosina on tilanne

perin pohjin muuttunut. Tatarian autonomisessa tasavallassa on luotu ja kehitetty pitkälle monia teollisuusaloja, kuten öljy-, metalli-, koneenrakennus-, kemiallista, kaasu-, metsä-, puunjalostus-, tekstiili- ym. teollisuutta. Erittäin nopeasti kehittyy tasavallan öljyteollisuus. Kun vuosina 1950—1958 öljyn tuotanto koko Neuvostoliitossa kasvoi 2,9-kertaiseksi, niin Tatarian tasavallassa se kasvoi melkein 35-kertaiseksi [1]. Tatarian ASNT:n öljyteollisuuden ensiluokkaista koneellistamista todistaa vaikkapa sellainen tosiasia, että työn tuottavuus Tatarian öljykentillä on yli puolitoista kertaa korkeampi kuin Amerikan Yhdysvalloissa.

Ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta tehtailijat rakennuttivat Udmurtiaan 160 vuoden aikana vain 93 tuotantolaitosta, jotka perustuivat etupäässä käsityöhön ja joissa oli alkeellinen kalusto. Neuvostovallan vuosina tasavallassa on rakennettu ja pantu käyntiin yli 1 250 teollisuuslaitosta. Sen tuloksena teollisuuden kokonaistuotanto Udmurtian ASNT:ssa kasvoi vuosien 1913 ja 1960 välisenä aikana miltei 200-kertaiseksi. Tasavallassa on perustettu koneenrakennusteollisuus, radioteknillinen, puunjalostus- ja turveteollisuus, kevyt ja elintarviketeollisuus ja muita teollisuusaloja.

Neuvostoliiton kansoilla on erittäin suuria saavutuksia muodoltaan kansallisen ja sisällöltään sosialistisen kulttuurin kehittämisessä. Kymmenet kansat ovat vasta neuvostovallan aikana luoneet ensi kerran historiassa oman kirjakielensä. Syvällisen kehityksen ovat käyneet läpi kansallinen kirjallisuus, tiede ja taide, kulttuuri- ja terveydenhoito.

Gruusiassa ja Armeniassa huomattava osa väestöstä oli ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta lukutaidotonta ja Azerbaidžanissa oli lukutaidottomia 90 prosenttia. Kaikissa näissä tasavalloissa on neuvostovallan vuosina tapahtunut todellinen kulttuurivallankumous. Lukutaidottomuudesta on tehty loppu ja keski- ja korkeakoulusivistyksen saaneiden määrä on kasvanut tuntuvasti.

[1] Ks. „Народное хозяйство СССР в 1960 году. Статистический ежегодник", М., 1961, стр. 262; „Татарская АССР за 40 лет. Статистический сборник", Казань, 1960, стр. 32.

Neuvosto-Armenian 79 tieteellisessä laitoksessa työskentelee monia tuhansia tiedemiehiä. Armeniassa on korkeakouluissa opiskelevia kutakin kymmentä tuhatta asukasta kohti paljon enemmän kuin Japanissa, Ranskassa ja Italiassa. Tasavallassa on korkeakouluissa opiskelevia kuusi kertaa enemmän kuin Turkissa ja 15 kertaa enemmän kuin Iranissa.

N. S. Hruštšev on sanonut tieteen kehityksestä tässä tasavallassa seuraavaa: „Armenian tiedemiehet selvittelevät menestyksellisesti ydinfysiikan, astrofysiikan, tähtitieteen, matematiikan, matematiikkakoneiden, kybernetiikan ja muiden tieteen alojen tärkeitä ongelmia. Byrakanin observatorion työntekijät ovat antaneet erittäin suuren panoksen maailman tieteeseen..." [1].

Neuvosto-Gruusiassa on opiskelijoita kutakin tuhatta asukasta kohti enemmän kuin missään länsimaassa, enemmän kuin Amerikan Yhdysvalloissa, Ranskassa ja Englannissa. Tasavallassa on kutakin tuhatta asukasta kohti korkeakoulujen oppilaita kolme kertaa enemmän kuin Ranskassa, 3,6 kertaa niin paljon kuin Italiassa, 8 kertaa enemmän kuin Turkissa ja 18 kertaa enemmän kuin Iranissa.

Turkmenian SNT:sta, joka ennen Lokakuun vallankumousta oli tsaarin Venäjän takapajuinen reunamaa, on tullut neuvostovallan vuosina korkealle kehittynyt kulttuurivaltio. Korkeakoulujen oppilaiden määrään nähden tuhatta henkeä kohden ja lääkintäpalvelun osalta Turkmenia oli vuonna 1961 edellä sellaisista valtioista kuin Amerikan Yhdysvalloista, Ranskasta ja Italiasta, puhumattakaan Lähi- ja Keski-Idän maista. Tasavallassa on kutakin kymmentä tuhatta asukasta kohti kaksi kertaa enemmän korkeakoulujen oppilaita kuin Ranskassa ja 4,5 kertaa enemmän kuin Turkissa. Turkmenian SNT:ssa on kymmentä tuhatta asukasta kohti 17 lääkäriä, kun taas Amerikan Yhdysvalloissa on 12, Englannissa 11 ja Ranskassa 11.

Kaikissa muissakin liittotasavalloissa on terveydenhoito kehittynyt hyvin pitkälle. Neuvosto-Armeniassa on kutakin

[1] Н. С. Хрущев. Речь на торжественном заседании в городе Ереване, посвященном 40-летию установления Советской власти и создания Коммунистической партии Армении, 6 мая 1961 года — Правда, 7 мая 1961 г., стр. 4.

kymmentä tuhatta asukasta kohti kaksi kertaa enemmän lääkäreitä kuin Amerikan Yhdysvalloissa, 2,3 kertaa enemmän kuin Englannissa, runsaasti kahdeksan kertaa enemmän kuin Turkissa ja 14 kertaa enemmän kuin Iranissa.

Neuvosto-Gruusiassa on lääkäreitä asukasta kohti enemmän kuin missään muussa maassa maailmassa. Sen tähden ei olekaan sattuma, että kuolleisuus on Gruusiassa laskenut jyrkästi ja on pienempi kuin Tanskassa, Norjassa, Ruotsissa ja Alankomaissa, joilla tässä suhteessa ovat länsimaailman parhaat osoittimet.

Kaikki nämä tosiasiat osoittavat, kuinka valtavaa on Neuvostoliitossa uusien, sosialististen kansakuntien kehitys.

Sosialistisia kansakuntia koskevan kysymyksen asetti marxilaisessa kirjallisuudessa ensimmäisenä V. I. Lenin. Jo ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta hän sanoi, että kapitalismin kukistamisen ja proletariaatin diktatuurin pystyttämisen tuloksena syntyvät uudet, sosialistiset kansakunnat, jotka eroavat olennaisesti vanhoista, porvarillisista kansakunnista. V. I. Lenin oli sitä mieltä, että sellaisissa oloissa käy mahdolliseksi sosialististen kansakuntien vapaaehtoinen yhteenliittyminen monikansalliseksi valtioksi. „Porvariston ikeestä vapautuvat työtätekevät joukot tulevat kaikin voimin pyrkimään liittoutumaan ja yhtymään suurten ja kehittyneiden sosialististen kansakuntien kanssa..." [1], V. I. Lenin kirjoitti vuonna 1916.

Venäjän uudet, sosialistiset kansakunnat ovat syntyneet ja kehittyneet Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voiton tuloksena porvarillisten kansakuntien perinpohjaisen uudistamisen tietä. Niin ovat muodostuneet venäläinen, ukrainalainen, valkovenäläinen ja Neuvostoliiton muut sosialistiset kansakunnat.

Toisena sosialististen kansakuntien syntymisen tienä Neuvostoliitossa on ollut se, että neuvostojärjestelmän oloissa ovat uudestisyntyneet ja kehittyneet kaikinpuolisesti kansalliset ryhmät, jotka eivät ole käyneet kehityksessään läpi kapitalismivaihetta. Näihin kansallisiin ryhmiin kuuluvat turkmeenit, kirgiisit, tadžikit ym. Sosialististen kansakuntien johtavana perusvoimana Neuvostoliitossa on

[1] V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 330.

työväenluokka ja sen Kommunistinen puolue, joka on proletaarisen internationalismin kannalla.

Neuvostoliiton sosialististen kansakuntien tulevan kehityksen valtavat näköalat on hahmoteltu Neuvostoliiton kansantalouden kehittämisen tavoiteluvuissa vuosiksi 1959—1965. Tuossa asiakirjassa on osoitettu kunkin liittotasavallan teollisuuden ja maatalouden sekä eri autonomisten tasavaltojen kansantalouden eräiden alojen kehitystiet.

NKP:n XXI edustajakokouksessa N. S. Hruštševin pitämän selostuksen johdosta hyväksytyssä päätöslauselmassa on määritelty puolueen poliittinen linja tässä kysymyksessä. Siinä sanotaan: „Kussakin tasavallassa suunnitellaan kehitettäväksi ennen kaikkea niitä talousaloja, joita varten ovat olemassa suotuisimmat taloudelliset ja luonnonedellytykset, jotta voitaisiin käyttää mahdollisimman tehokkaasti jokaisen tasavallan resursseja ja yhdistää oikealla tavalla toisiinsa eri tasavaltojen ja koko Neuvostoliiton edut" [1].

VSFNT:ssa kehitetään edelleen kemiallista teollisuutta, varsinkin tekokuidun tuotantoa, koneenrakennusteollisuutta ja koksihiilen tuotantoa, järjestetään itse asiassa uusi teollisuusala, öljynjalostusteollisuus, maamme Luoteisosassa, Keskisellä alueella ja Itä-Siperiassa. Maatalouden alalla on seitsenvuotiskauden tehtäväksi asetettu lisätä huomattavasti viljan ja muiden maataloustuotteiden tuotantoa.

Kansantalouden kehittämisen seitsenvuotissuunnitelman toteuttamisen tuloksena Ukrainan SNT ohittaa huomattavasti useiden tärkeimpien teollisuustuotteiden tuotannossa asukasta kohti kehittyneimmät kapitalistimaat. Niinpä vuonna 1965 Ukrainassa tuotetaan asukasta kohti valurautaa noin 1,7 kertaa ja terästä osapuilleen 1,2 kertaa niin paljon kuin Amerikan Yhdysvalloissa tuotettiin v. 1957.

Valko-Venäjälle on suunniteltu perustettavaksi öljynjalostusteollisuus, Uzbekistanissa suurisuuntainen kaasuteollisuus. Kazahstanissa järjestetään valuraudan, sähkömoottorien, elektroniputkien ja kaapelituotteiden valmistus ja teräksen tuotanto kasvaa noin 15-kertaiseksi.

---

[1] „Внеочередной XXI съезд Коммунистической партии Советского Союза. Стенографический отчет", т. II, М., 1959, стр. 440.

Uzbekian SNT:ssa, joka on maan tärkein puuvillanviljelysalue, kiinnitetään perushuomio puuvillanviljelyn ja siihen liittyvien teollisuusalojen kehittämiseen. Buharan seudulla sijaitsevien erittäin suuren kansantaloudellisen merkityksen omaavien kaasuesiintymien pohjalla järjestetään suurisuuntainen kaasuteollisuus, joka tulee palvelemaan suurta osaa Keski-Aasiasta ja Uralin mitä suurimpia teollisuuskeskuksia. Sen tuloksena kaasun osuus tasavallan polttoainetaseessa kasvaa 3,3 prosentista, mikä se oli vuonna 1958, 60 prosenttiin vuonna 1965, jolloin tasavaltaan ei enää tarvitse tuoda kivihiiltä Karagandasta.

Kazahian SNT:ssa kehitetään edelleen värimetalliteollisuutta, voimataloutta, koneenrakennusalaa, kemiallista, öljy-, kivihiili-, sementti-, elintarvike- ja kevyttä teollisuutta, rauta- ja terästeollisuutta, laajennetaan nykyisiä ja rakennetaan uusia, värimetalleja muokkaavia tuotantolaitoksia. Tällä seitsenvuotiskaudella pannaan käyntiin maan suurin Sokolovkan-Sarbain malminrikastuskombinaatti. Se turvaa rautamalmilla Uralin jatkuvasti kehittyvän rautateollisuuden ja tasavallan rautateollisuuden tarpeet. Kazahstanissa aletaan ensi kertaa tuottaa valurautaa, teräksen sulatus kasvaa osapuilleen 17-kertaiseksi. Nopeaa vauhtia tulee kehittymään kemiallinen teollisuus: tekokuidun valmistus kasvaa noin 10-kertaiseksi, aletaan valmistaa tekokautsua, autonrenkaita, kaustista soodaa, huomattavasti lisääntyy väkilannoitteiden tuotanto.

Myös Liettuaan perustetaan kemiallinen teollisuus. Sitä kehitetään voimaperäisesti Kazahstanissa, missä tekokuidun tuotanto lisääntyy noin 10-kertaiseksi, ja samaten Gruusiassa, missä kemiallisen teollisuuden tuotteiden määrä kasvaa likipitäen 6-kertaiseksi.

Seitsenvuotissuunnitelmassa edellytetään kehitettäväksi Baškirian, Tatarian ja Jakutian autonomisten tasavaltojen tärkeimpiä teollisuusaloja. Baškirian ASNT:ssa ja Tatarian ASNT:ssa kehitetään varsinkin öljyteollisuutta. Jakutian ASNT:aan perustetaan eräs maailman suurimpia timantintuotantokeskuksia.

Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton kansat ovat astuneet kehityksessään luovien voimiensa kukoistaessa suureen historialliseen vaiheeseen — kommunistisen yhteiskunnan laajamittaisen rakentamisen kauteen. Kommunisti-

sen puolueen johdolla neuvostomaan kansat aukovat rohkeasti uusia teitä historiassa. Tuossa jalossa toiminnassa olennoituu monikansallisen neuvostovaltion jokaisen kansan yhteinen rakentava työ, äly, toimintatarmo ja tahto.

Neuvostoliiton valtiorakenne tarjoaa kaikki edellytykset, jotka turvaavat sosialististen kansakuntien, mm. eri kansojen kansallisen valtiolaitoksen, kukoistuksen sekä kansojen luovan aloitteellisuuden laajan kehityksen. Se on omiansa lujittamaan neuvostomaan vapaiden ja tasaarvoisten kansojen ystävyyttä, liittämään ne yhdeksi kommunismia rakentavien sosialististen kansakuntien perheeksi.

SISÄLLYSLUETTELO

Tekijältä 3

I luku

Mitä on SNTL:n valtiorakenne ja mitkä ovat sen periaatteet

1. §. Mitä on valtiorakenne 5
2. §. SNTL:n valtiorakenteen periaatteet 9

II luku

Neuvostofederaatioteoria

1. §. Marxismi-leninismi federaatiosta 16
2. §. Neuvostolainen valtiollinen liittoutuminen on muodoltaan joustavaa 33

III luku

SNTL on liittovaltio

1. §. Miten SNTL liittovaltiona on syntynyt 38
2. §. Miten SNTL on kehittynyt liittovaltiona 56
3. §. SNTL on liittotasavaltojen federaatio 68
4. §. SNTL:n suvereniteetti ja toimivalta 73

IV luku

Liittotasavalta

1. §. Liittotasavalta on SNTL:oon kuuluva sosialistinen neuvostovaltio 84
2. §. Liittotasavallan suvereniteetti ja toimivalta 90
3. §. Liittotasavaltojen oikeuksia laajennetaan jatkuvasti . . . 101

V luku

Neuvostolainen autonomia

1. §. Mitä on neuvostolainen autonomia ja mitkä ovat sen periaatteet 116

2. §. Neuvostolaisen autonomian muodot 123
3. §. Autonominen tasavalta ja sen oikeusasema 128
4. §. Autonominen alue ja sen oikeusasema 138
5. §. Kansallinen piirikunta 144

VI luku

Neuvostoliiton kansalaisuus

1. §. Neuvostofederaatio ja kansalaisuus 147
2. §. Neuvostoliiton kansalaisuutta koskeva lainsäädäntö . . . 150
3. §. SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön asetukset Neuvostoliiton kansalaisuudesta 160

VII luku

Hallinnollinen aluejako

1. §. Neuvostolaisen hallinnollisen aluejaon periaatteet 164
2. §. Neuvostolaisen hallinnollisen aluejaon kehitys 168
3. §. Hallinnolliset alueyksiköt 171

Loppusanat 182

LUKIJALLE

Vieraskielisen kirjallisuuden kustannusliike pyytää lukijoita esittämään mielipiteensä tästä kirjasta, suomennoksen laadusta ja kirjan asusta. Kustannusliike on kiitollinen myös muista ehdotuksista ja toivomuksista.

Osoitteemme:

Zubovski bulvar, 21
Moskova, Neuvostoliitto